Raftul Denisei

Anthony Burgess

Omul din Nazaret

roman bazat pe scenariul autorului pentru filmul *Isus din Nazaret*, în regia lui Franco Zeffirelli

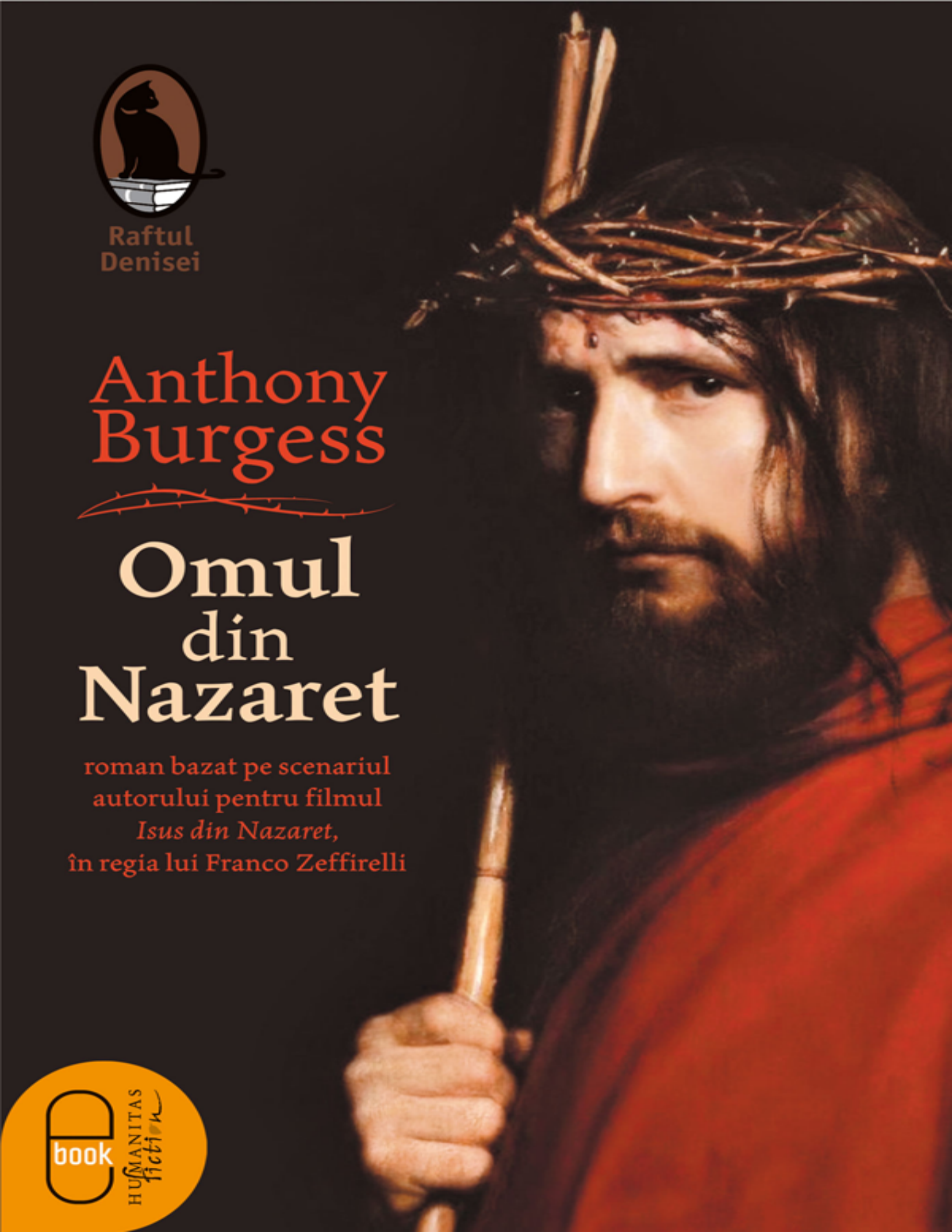

book
HUMANITAS fiction

Anthony
Burgess

Omul din Nazaret

Traducere din engleză de
DANA CRĂCIUN

Colecţie coordonată de Denisa Comănescu

ANTHONY BURGESS
MAN OF NAZARETH
Copyright © International Anthony Burgess Foundation, 1980
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2018, pentru prezenta versiune românească (ediţia digitală)

ISBN: 978-606-779-369-7 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021.311.23.30

Pentru Liana

Ó oân Ð QeÕj
sunšzeuxen,
¥nqrwpoj m¾
cwrizštw.[1]

1. „Deci ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă“ (Evanghelia după Matei, 19, 6). (N. tr.)

CARTEA ÎNTÂI

Unu

Felul în care erau executaţi nelegiuiţii pe vremea aceea, după cum deseori am avut ocazia să văd cu ochii mei, se desfăşura precum voi descrie în cele ce urmează. La început însă, îmi pare de cuviinţă să-i spun cititorului cine sunt, din moment ce-i voi cere să mă însoţească pe un drum lung şi pe vreme de tot felul, aşa că iată-mi numele – Azor, fiul lui Sadoc. În greacă, mi se spune în varii feluri: Psilos, care înseamnă Cel Înalt, deoarece sunt mai scund decât majoritatea; Leptos, adică Cel Subţirel, fiindcă sunt mai durduliu, predispus la rotunjimi; Makarios, care înseamnă, printre altele, norocos. Scriu povestiri şi le recit; traduc documente pentru guvern, căci sunt expert în latină, greacă şi aramaică; scriu scrisori pentru petenţi. În ceea ce priveşte numerele, îl mai ajut la socoteli pe Akathartos, un negustor de vinuri mare la trup şi nedemn de încredere. Dar ajung acum şi la răstignirea adevărată, fizică.

Prima dată, îl biciuiau pe osândit, apoi îl puneau să-şi ducă în spate bârna crucii, de la atelierul de cruci până la locul execuţiei. Acolo îl aştepta deja stâlpul vertical, înfipt zdravăn ca un trunchi de copac în pământ, iar răufăcătorul, cu braţele întinse în lateral, era ţintuit cu nişte cuie bătute în încheieturi sau în palme de bucata orizontală, iar aceasta era prinsă apoi de cea dreaptă, la vreo trei-patru metri deasupra pământului. Apoi, picioarele erau ţintuite cu un singur piron de stâlp. Uneori, se mai punea o pană de lemn între acest stâlp şi fesele goale ale răstignitului, pentru a-i da un soi de sprijin. Numele criminalului şi natura fărădelegii sale erau scrise în cele trei limbi ale provinciei, adică aramaică, latină şi greacă, pe o bucată de lemn văruit. Aceasta era prinsă de capătul de sus al stâlpului, anume deasupra capului, sau, mai des, din moment ce era mai uşor şi mai la îndemână, la picioare, astfel încât toţi cei interesaţi să poată citi aceste cuvinte, care deveneau rapid singurul său necrolog. Moartea survenea prin asfixiere sau epuizare şi cedarea muşchiului inimii, dar, în cazuri mai îndărătnice, putea

fi precipitată prin ruperea picioarelor cu un drug de fier sau străpungerea coastelor cu o suliţă.

Ar trebui să adaug, poate, că osânditul era dezbrăcat complet înainte de a fi pironit pe cruce, nici una dintre părţile ruşinoase nefiindu-i acoperită. Pedeapsa era astfel nu doar nemiloasă, ci şi obscenă.

La un moment dat, ingeniozitatea ofiţerului responsabil de crucificările din provincia Iudeea, care era pe atunci sub autoritatea directă a Romei, şi nu sub a vreunui vasal (cum era cazul Galileii, ca să dau un exemplu), a născocit o modalitate alternativă de expediere pe lumea cealaltă. Pe terenul unde aveau loc execuţiile, se săpau nişte gropi înguste şi adânci, uneori şi de doi metri sau chiar mai mult, iar în aceste gropi se fixa un soi de ladă de lemn tare, pusă pe verticală şi deschisă la ambele capete, în care se înfigea stâlpul crucii, întreaga structură fiind apoi foarte solidă. Asta însemna că răufăcătorul trebuia să care întreaga cruce, cu partea orizontală şi cea verticală prinse în cuie una de alta sau îmbinate, de la locul biciuirii până la cel al morţii, iar epuizarea provocată astfel îi grăbea cât de cât sfârşitul. Însemna, de asemenea, că osânditul putea fi prins în cuie în timp ce crucea stătea întinsă pe jos pe dealul (căci deal era, de obicei) răstignirii, într-o singură operaţiune rapidă ce presupunea participarea a trei bărbaţi versaţi în ale tainei cu pricina, câte unul pentru fiecare palmă sau încheietură şi unul, de multe ori mai puternic şi mătăhălos, pentru picioare, chit că deseori chema în ajutor câte-un băiat care să-i ţină picioarele nemişcate, cât le străpungea. Odată terminată această triplă ţintuire, crucea cu povara ei gemând era târâtă până la groapa îngustă ce aştepta, era ridicată cu strigăte vesele şi apoi culisată în deschizătură, unde se potrivea bine şi rămânea dreaptă, deşi, când bătea vântul tare, scârţâia şi se legăna precum catargul unei corăbii.

Nu susţin această modalitate de a pedepsi răufăcătorii statului şi sunt de acord cu Cicero, că este o moarte cât se poate de oribilă, nedemnă de o civilizaţie avansată, dar i-aş achita pe romani de acuzaţia ce li se aduce deseori, cum că ei ar fi iniţiat-o şi perpetuat-o. Căci se pare că persanii, seleucizii şi cartaginezii, ba chiar evreii înşişi, au recurs la răstignire ca mijloc de a scăpa de agitatori, de natură fie religioasă, fie politică, precum şi de hoţi, piraţi şi sclavi nesupuşi, cu mult înainte ca Levantul să devină o

destinaţie pentru activităţile colonizatoare ale Romei. Se zice că Darius, regele perşilor, şi-a răstignit vreo trei mii de duşmani în Babilon; iar în Ierusalim chiar, cetatea sfântă, cu mai puţin de două secole înainte de vremurile despre care voi vorbi eu, Antioh IV al Siriei a năpăstuit şi răstignit un mare număr de evrei răzvrătiţi; în timp ce, cu doar optzeci şi opt de ani înainte de naşterea lui Isus Naggar (sau Marangos), Alexandru Ianai, rege şi mare preot al Iudeii, a folosit trei mii de piroane şi două mii de bârne pentru o mie de farisei.

Când eşti martor la o astfel de execuţie, când auzi gemetele muribundului, când te uiţi la ruşinea goliciunii sale însângerate, devii din nou conştient că există în lume un mare principiu al răului, deşi vocea moralităţii va fi împărţită, contracarând şocul, şi mila, şi furia cu îndemnul de a căuta principalul rău în cel crucificat, şi nu în cel ce crucifică; în fărădelegea comisă, şi nu în pedeapsa pe deplin meritată. A lui e mârşăvia, căci altfel ar fi liber să se plimbe pe străzi ca un cetăţean cinstit şi cumsecade, să râdă prin cârciumi, să se joace cu odraslele şi să le aducă să descifreze scrisul de pe cruci, dintr-o curiozitate de înţeles. Sigur însă nu s-ar afla acolo chiar el. Cu toate acestea, răul comis de răstignit trebuie să-i fi fost lui un soi de bine, căci altfel n-ar fi înfăptuit ceva care să-l aducă în pragul morţii; iar răul comis de cei ce crucifică este prezentat ca un mijloc de a ocroti populaţia, de-a o feri de ispita fărădelegii şi de a-i păstra fericirea.

Nu am nici o intenţie să meditez la bine şi la rău, la dreptate şi nedreptate, din moment ce nu am vreo chemare în această direcţie. Dar poate că mi se va permite să spun, fără tăgăduială, că lumea a fost făcută cu două feţe; n-am întâlnit, de fapt, pe nimeni care să spună că nu-i aşa. Stabilitatea a tot ce e viu, ba chiar şi a tot ce-a plăsmuit omul, pare să depindă de conflictul dintre contrarii, pe care nişte filozofi de la capătul celălalt al căilor de cămile îl văd nu ca pe o luptă, ci, mai degrabă, ca pe un soi de iubire între sexe, astfel că, în viziunea lor, însuşi Dumnezeu trebuie să aibă o consoartă care să-l facă mai echilibrat şi întreg la minte, gata să asculte rugăciuni. Vedem cum se înfăptuieşte o astfel de moderaţie chiar şi în trupurile noastre, prin armonia dintre stânga şi dreapta, deşi unii ar susţine, pe bună dreptate probabil, că acesta este un conflict, de fapt, şi că

echilibrul nostru este un soi de rezultat fericit, dar neintenţionat, al unui război blajin, a cărui pricină nu e rezolvată niciodată. În universul spiritului, cel puţin aşa cum vedem noi lucrurile pe tărâmuri mediteraneene, natura dual ă este vizibilă în conflictul de nerezolvat dintre bine şi rău, deşi esenţa acestor două noţiuni nu e cu nimic mai uşor de definit decât dreapta şi stânga, sau lumina şi întunericul, din moment ce ambele pot fi înţelese doar prin referire la celălalt.

Când se îmbată, omul nu mai ştie care-i e stânga şi care dreapta; echilibrul îi este afectat; se află în pericol să cadă; cade. Există momente, susţin unii, când beţia atacă universul spiritului. Armonia dintre bine şi rău este tulburată vizibil, iar dacă unii se tem de sfârşitul lumii, alţii se bucură să vadă în asta începutul unei noi ere. O parte se cutremură de căderea omului, cealaltă prevesteşte că-şi va lua zborul, precum o pasăre sau un înger. Vremurile se zbuciumă şi bolborosesc. Se caută semne, apar profeţi, se tot vorbeşte despre mânia Celui Veşnic şi despre împărăţia Celor Drepţi. În plus, cum religia şi politicul nu sunt uşor de separat, mulţi vor fi cei ce vor vedea în ruptură şi în noul început instaurarea unei domnii laice. Se vor ivi zeloţi, răzvrătiţi, ucigaşi. Cei ce se ocupă de răstigniri vor avea din plin de lucru.

Vremurile despre care vă voi povesti au fost astfel de vremuri; anul în care începe istoria mea este al şapte sute cincizecilea de la întemeierea Romei, iar locul este o ţară numită Israel, nume care înseamnă atât o aşezare în sine, cât şi o împărăţie a spiritului (şi cât de ciudat e totuşi că adevăratul înţeles al numelui Israel trimite la o încăierare cu Dumnezeu). Pentru romani, aceasta era marginea cea mai îndepărtată a Imperiului şi-i spuneau Palestina. La începutul perioadei despre care vă povestesc, nu domneau nemijlocit acolo, ci printr-un monarh vasal, cum i se zicea.

Din moment ce mă consider povestitor, îmi dau seama c-ar cam trebui să termin cu generalităţile şi să plăsmuiesc trupuri ce se mişcă şi voci care vorbesc, aşa că-mi voi lua libertatea de a-mi încălzi degetele pe harpă, ca să spun aşa, cu o scurtă scenă, înainte de a pune pe strune una mai mare şi mai importantă. Vă voi duce, aşadar, la Ierusalim, într-o cârciumă cu frunze de viţă deasupra uşii, nu departe de dealul răstignirilor, şi vă voi lăsa să ascultaţi cuvintele unui subofiţer roman, pe numele său Sextus. Ca umil

membru a multe delegaţii de romani de vază veniţi în vizită, Sextus a avut ocazia să cunoască Palestina. Stă acum la o masă de lemn grunzuros, udată de vinul vărsat, şi, cum este un bărbat amabil, chit că ignorant, şi necioplit, şi plin de dispreţ faţă de toţi cei cărora le spune străini, le face cinste c-un burduf de vin câtorva evrei săraci din preajmă, care se mulţumesc să bea şi să-l asculte şi nu scot o vorbă. Chipul şi trupul îi sunt pline de cicatrici; dobândite nu doar prin bătălii, ci şi în încăierări din cârciumi, iar vechimea în breaslă îi este proclamată de singurul ochi pe care-l mai are, stângul.

— Şi uite-aşa ne-ntindem cât cuprinde sau, cum se spune pe-aici, de la *kan* la *șam*, zice el şi mâzgăleşte un soi de hartă pe masă, c-un deget înmuiat în vin. Cu alte cuvinte, continuă, din grămada asta fierbinte de bălegar împuţit – nu că m-ar deranja căldura, suport arşiţa fără probleme, duhoarea n-o suport, să nu mi-o luaţi în nume de rău, deşi, chiar dacă mi-o luaţi, nu dau un *kruvit* – până hăt, departe, prin Ispania şi Galia, până chiar la marginea scârnăviei ăsteia mari de *șatiah*, de cazi, dacă mergi prea departe, Britania îi zice, dragii mei *iedidim*. Pe toate le-am văzut. Acvila romană-şi întinde aripile, de aproape că i se rup – daţi ăla pe gât şi mai luăm unul. Cald aici, dar o suport, nu-i vorbă, căldura. În Britania, v-ar îngheţa cele două *kadurim*, zău aşa. Numa’ nişte ticăloşi despuiaţi pe-acolo, vopsiţi în albastru peste – mulţam, dragă, şi cât îţi datorez? Cum, necum, nu le pasă nici de *kar*, nici de *krio*. Totu’ depinde de cum eşti crescut, *ieled*. Prefer oricând neamul vostru de *șilșul*, pămpălăi cum sunteţi, să nu mi-o luaţi în nume de rău, deşi, chiar dacă mi-o luaţi, nu-mi pasă nici cât o bucată de *iltit* împuţit. Tu, ăla, *iedid*, văd că scuipi. Văd că scuipi pe *riṭpah*, şi nu-i nici frumos, nici necesar. Uite, chiar acolo ai o scuipătoare. Acuma, dacă scuipatul tău, *naar*, înseamnă chiar ce-mi doresc să nu mă fi gândit c-ar putea însemna, atunci *șamah*, ascultă bine. *Șamah* la încălţările care fac buf, buf, buf prin prafu’ împuţit de-afară şi bubuitorul *raaș* făcut de bucină. Noi de-aici n-avem de gând să plecăm, *iedidim*, şi puteţi să scuipaţi voi cât vreţi, că lucrul ăsta nu-l ştergeţi. Tot scuipatul din lumea *Iahudi meluhlah* n-o s-aşeze praful ridicat de o singură sanda romană, care face buf, buf, buf. Cine-i regele vostru? Am zis: cine-i *meleh* la voi? Irod cel Mare. Un arab de ambele părţi, şi după *av*, şi după *em*, dar şi evreu, ba chiar şi prieten cu împăratul Augustus, pe care l-am văzut odată, mă *șamah* voi pe mine, fie să

se binecuvânteze şi să se ţină în grija lui, că e zeu. Aşa că asta-i treaba, *ieled*. Mare grijă s-aveţi ce faceţi. Că-l aveţi şi pe el, şi pe cel mare, şi pe noi, şi aşa va fi în veci. *Per omnia saecula saeculorum.*

Iar acum, că mi-am întins şi încălzit degetele, mi-am făcut curaj să vă duc în prezenţa lui Irod cel Mare însuşi, în minunatele băi pe care le-a construit deasupra izvoarelor termale de la Callirhoe.

Doi

În vremea asta, Irod avea şaptezeci şi trei de ani, era mătăhălos, burtos şi obişnuit să-şi facă pe plac, predispus la accese demente de cruzime, cu un palmares bogat de omoruri, multe dintre ele asupra celor apropiaţi, rude chiar, şi cu picioare tot mai reci, ca piatra, dar cu dureri sfâşietoare în gambe. În momentul despre care scriu, era cu L. Metellus Pediculus, venit în vizită de la Roma, şi, după *calidarium*, se îndreptaseră amândoi către *sudatorium*, ca să li se cureţe sudoarea şi uleiurile de pe trup cu un strigil. Un sclav aduse vin. Metellus zise că tot ce urma să spună avea să spună cu deferenţă, dar Irod răspunse:

— Lasă deferenţa, Metellus, nu-şi are locul între doi bărbaţi despuiaţi. Uită-te la pântecele ăsta. Sau mai bine nu. În el îmi duc războaiele la bătrâneţe, deşi am şi alte câmpuri de bătălie.

Scuipă vinul înspre sclavul care i-l turnase şi zise:

— Pişat. Adu nişte falern. Cu deferenţă, ce?

— Împăratul spune, zise Metellus, că nici un conducător nu trebuie să-şi dezvăluie în public viaţa personală. Mai ales, iertat să-mi fie, pe un tărâm unde se pune atâta preţ pe moralitate.

— Aparenţe şi ipocrizie, spuse Irod. Spălat pe mâini înainte de masă şi cratiţe curate. Fariseii, o şleahtă unsuroasă şi haină. Moralitatea n-are nimic de-a face cu guvernarea. De la Roma am învăţat asta.

— Cred că împăratul Augustus, zise Metellus, ar folosi cuvântul *cinic*. El crede în virtute nu doar pentru soţia Cezarului, ci şi pentru Cezar însuşi.

Ştafete de sclavi aduseseră în fugă falernul, din care Irod sorbi acum, înainte să spună:

— Va trebui să-mi povesteşti mai multe despre virtute la cină. Acum însă, dă-mi voie să spun doar un lucru, anume că unica îndatorire a conducătorului este să conducă. Iar conducerea începe în propria-i familie. Împăratul Augustus nu are o droaie de fii şi fiice, care încearcă să-i smulgă coroana de pe cap. Au avut loc nişte *eliminări* necesare, trebuie să recunosc.

Detest mirosul de sânge la fel de mult ca dragul de Augustus. Nu-mi doresc decât o viaţă liniştită.

Se îndreptară către *tepidarium* şi apoi către *frigidarium*. Metellus înotă puţin la marginea bazinului rotund, în timp ce Irod stătea, şi gâfâia, şi gemea, şi mormăia ceva înspre nişte struguri, scuipând sâmburii către sclavul care stătea alături, cu o tavă de argint plină de ciorchini. Apoi, el şi oaspetele său, uscaţi, şi înveşmântaţi, şi unşi cu uleiuri aromate, trecură de la băi într-o mică încăpere de primire – Irod şchiopătând şi blestemând în tot acest timp –, unde stăteau ca nişte mobile majoritatea fetelor din haremul tânăr, goale-goluțe. Le-a fost adus vin din nou, apoi fructe, nişte cârnăciori condimentaţi, păsărele la frigare, măsline şi castraveciori muraţi, brânză prăjită şi alte gustări.

— Palestinienii sunt marcaţi încă de propria lor istorie, nu-i aşa? zise Metellus. Par să fie greu de convins că istoria, precum tot restul lumii cunoscute, este o provincie romană.

— Ce noroc pe dumneata că ai atâţia dinţi! îi spuse Irod admirativ. Ba chiar şi puternici, din câte văd. E groaznic când începe omul să-şi piardă dinţii. Tu, fato! se încruntă el către o tânără din harem. Ai o vânătaie pe coapsă. Iar te-ai bătut. Pe cuvânt, va trebui să pun iar biciul pe voi, căţele nestrunite ce sunteţi.

— Isaac, zicea Metellus. Avraam. Moise. Nişte nume foarte greu de pronunţat.

— Profeţii vin din vremuri mai îndepărtate decât romanii, răspunse Irod. Să nu vă faceţi vreo iluzie în privinţa asta. Regele Solomon, al cărui templu îl reconstruiesc, era deja bătrân când Romulus şi Remus abia sugeau la ţâţă.

— După cum bine ştii, Maiestate, zise Metellus, politica Romei nu urmăreşte să elimine religiile băştinaşe, atâta timp cât nu intră în contradicţie prea apăsat cu propria noastră credinţă într-un împărat deificat. De obicei, mai-marii religiilor băştinaşe s-au dovedit de ajutor puterii romane. Şi ei îşi doresc o viaţă liniştită.

— Un împărat deificat n-are nimic de-a face cu adevărata religie, spuse Irod, privind încruntat o vrăbiuţă friptă, pe care o diseca între degetele unsuroase.

— Vorbeai de profeţi, zise Metellus. Au ajuns până la noi poveşti despre profeţi. Spune-mi mai multe despre ei, maiestate.

— Profeţii… răspunse Irod. Un profet este un om care profeţeşte că mânia divină se va abate asupra lumii. Că Dumnezeu îi va trăsni pe păcătoşi, aşa că păcătoşii ar face bine să nu mai păcătuiască. Profetul le aminteşte ce este păcatul sau ce sunt păcatele şi tună şi fulgeră în faţa lor, îndemnându-i să se potolească.

— Prin Dumnezeu, spuse Metellus zâmbind, se înţelege un soi de mică zeitate tribală nespălată şi cu barbă?

— Aşa ceva, zise Irod, este sub demnitatea dumitale, mărite Metellus, şi o ştii prea bine. Ascultă. Profeţii nu fac nici un rău. În Palestina au existat profeţi dintotdeauna. Bărbaţi evlavioşi, care vor să fie şi alţii evlavioşi. Nu-ţi mai bate nevasta. Nu mai mânca porc. Păstrează-ţi unghiile curate. Nu e nimic rău în asta, nici un pericol pentru Roma, dacă la asta te gândeai.

— Şi care e diferenţa, întrebă Metellus, dintre un profet şi… cum îi zice, un *mesia*?

— Un Mesia… Irod căzu pe gânduri, cu privirea fixată şi încruntată din nou pe fesa unei fete de doisprezece ani, de la marginea Damascului. Un Mesia se deosebeşte mult de un profet. Profeţi au existat dintotdeauna, dar nici un Mesia până acum. Şi nici nu va exista vreodată. E doar un vis, nimic mai mult.

Metellus voi să afle ce fel de vis.

— Un vis urât, spuse Irod. Uite ce înseamnă. Apare un bărbat de nicăieri. Propovăduieşte exact ca un profet – păcate, şi pocăinţă, şi toate alea. Doar că are, cum ar veni, împuternicire împărătească. E de stirpe împărătească şi-o poate dovedi. Predică sfânta scriptură ca orice alt preot, dar îi dă un nou înţeles. Sau întorsături, dacă vrei. Adaugă destul de la el ca s-o facă diferită, dar nu într-atât cât s-o facă *prea* diferită. Este văzut mâncând porc undeva, ceea ce este categoric împotriva preceptelor alimentare evreieşti, aşa că scoate ceva text obscur din profetul Naason, sau mai ştiu eu cine, ca să dovedească faptul că se poate mânca porc în vremuri de invazie a lăcustelor, când bate vântul dinspre apus şi cătina înfloreşte prea repede, şi altele asemenea, fără răspuns. Zice c-a venit vremea să se construiască o nouă

împărăţie, şi oamenii îl cred. Îl urmează şi se apucă să distrugă împărăţia dinainte.

— Şi exact cum se întâmplă distrugerea, Maiestate? întrebă Metellus. De unde vin armatele?

— Armatele sunt aici deja, răspunse Irod. Armatele îl urmează şi ele, alături de popor. Îşi uită vechile legăminte, cred în lucrul cel nou de-acum. Ce-ar fi să mergem la cină? Şi cum şi-ar dori domnia sa Metellus să fie desfătat? Cred că ne putem ridica şi aici la înălţimea Romei. Avem femei-luptătoare cu unghii foarte lungi. Sau poate o luptă de cocoşi ar face mai puţină hărmălaie. Le smulgem coardele vocale, ca să nu poată cotcodăci.

— Mulţumesc, spuse Metellus. Și-acum se vorbeşte mult despre Mesia?

— Nu mai mult ca de obicei, zise Irod, şi nici mai puţin. A tânji după un Mesia face parte din stilul evreiesc de viaţă. Un soi de distracţie de familie. Fiecare femeie gravidă poate însemna un fiu, iar acel fiu ar putea fi Mesia. Iar dacă e fată – ei bine, are şi ea şansa ei, ca şi maică-sa. Se poate spune că face bine la stabilitatea familiei.

— Care înseamnă, adăugă Metellus, stabilitatea statului.

— Visele urâte sunt, probabil, un preţ mic de plătit pentru aşa ceva.

Irod îşi ridică degetele grase, pline de inele grele, şi, la semnul său, muzicianul-şef al curţii, un sirian bărbos şi subţire, îşi porni orchestra într-un marş solemn şi barbar, plin de flaute, trompete, talgere şi un singur trombon foarte puternic. Irod a fost ajutat să se urce într-o lectică.

— Trebuie să fiu purtat până în sala de mese, zise el, din pricina durerilor ăstora afurisite din gambe. Dacă la dinţi scapi de dureri, ţi se mută mai jos. Asta înseamnă să fii bătrân. Vrei şi dumneata să fii purtat sau mergi pe jos?

Metellus strigă pe deasupra trombonului că va merge pe jos, ba chiar va mărşălui.

Şi aşa s-au dus la cină, care a fost, după cum vă puteţi imagina, foarte somptuoasă, având în vedere că numai doi meseni aveau la dispoziţie vreo douăzeci de servitori, coordonaţi de un majordom gras şi unsuros, dar castrat, care bătea discret din palme după şerveţele curate, sau apă mai rece, sau vin, sau mai multe porţii de creier de viţel în aspic, pentru distinsul oaspete de la Roma. Imaginaţi-vă singuri cam ce bunătăţi ar putea fi servite la un mare banchet şi fiţi siguri că de toate au fost, servite de sclavi

dezbrăcaţi, care făceau plecăciuni adânci. Irod mâncă puţin de astă dată, deşi asudă mult, şi se zbuciumă, şi gemu, şi înjură, şi încercă să plesnească cu mâinile încărcate de inele un sclav a cărui respiraţie se auzise în timp ce servea. Metellus îl privea pe furiş, căci adevărata lui misiune era să raporteze la Roma despre starea de sănătate a lui Irod şi câţi ani părea să mai aibă de trăit. Păstrase liniştea în Palestina, dar lucrurile se puteau schimba mult după moartea sa, şi Roma nu-şi putea permite haos la extremitatea ei de răsărit. În seara asta însă, Irod cel Mare era bântuit de impresia că morţii, unii morţi de demult, din poruncile sale, inclusiv iubita sa consoartă Doris, a cărei moarte fusese o nemiloasă necesitate, erau vii din nou, mulţi dintre ei. I se părea că apar brusc printre tufişurile din spatele terasei, sau că privesc pe furiş pe deasupra mesei, sau că îi vede cu colţul ochiului, dar dispar când se uită direct spre ei, sau că îi cântă atât de clar în minte, încât se întorcea, gemând adânc şi căutându-l pe posesorul vocii. Îi zâmbea des lui Metellus, cerându-şi scuze parcă, şi-i spunea că nu se simte bine în seara aceasta, dar va fi mai bine a doua zi, medicii lui erau toţi nişte idioţi, şi aşa mai departe. Metellus mânca, şi zâmbea, şi dădea din cap, dar nu spunea multe. Avea impresia că n-ar fi trebuit să-l întrebe de profeţi, de Mesia şi de toate celelalte.

Trei

Se spune că în a zecea zi din Tişrei, de marea sărbătoare Iom Ha-Kippurim, denumită şi Sabatul Sabatului sau Sabatul de Odihnă Sfântă, a avut loc întâmplarea care l-a lăsat pe Zaharia mut. Era ziua pocăinţei pentru păcate şi a iertării semenilor, căci, pentru a obţine iertarea lui Dumnezeu, omul trebuie să ierte el însuşi mai întâi, şi chiar din toată inima. Era o zi în care nu se mânca şi nu se bea, iar dorinţa trupească trebuia ignorată. Se purtau încălţări noi, şi întregul Israel era înmiresmat de mirurile ritualice. Zaharia era înaintat în vârstă, se afla în slujba Domnului şi era rândul lui să slujească, în ziua aceea, ca mare preot în Templul din Ierusalim, spre marea mândrie a nevestei lui, Elisabeta, care era la fel de bătrână ca şi el. Astfel că, în timp ce călca în ritmul muzicii pe lespezile casei Preaînaltului, în veşmintele sale preoţeşti, se întoarse către locul în care se afla Elisabeta, alături de femei, fiicele Israelului, şi-i zâmbi, iar ea îi întoarse zâmbetul. Erau amândoi tare bătrâni şi, spre durerea lor, fără copii, dar trăiau de mult timp împreună, plini de bunăvoinţă iubitoare.

Mai întâi, a fost sacrificat mielul şi apoi, cum era singura zi din an când marele preot putea face asta, Zaharia trecu în spatele catapetesmei, în Sfânta Sfintelor, ca să împrăştie sângele sacrificiului peste focul sfânt şi să ardă un pic de tămâie. În timp ce făcea toate astea şi de partea cealaltă a catapetesmei cântecul preoţilor şi al oamenilor continua, rămase uluit când văzu, aplecat peste altar, un tânăr îmbrăcat într-un veşmânt simplu, a cărui albeaţă era chiar şi mai strălucitoare decât a straielor preoţeşti purtate de Zaharia însuşi. Tânărul avea păr auriu tuns scurt şi era bărbierit. Într-un stil pe care Zaharia l-a luat, la început, ca fiind un soi de nepăsare obraznică, îşi curăţa unghiile cu un beţişor subţire şi ascuţit, uitându-se din când în când la ele, de parcă nu le-ar fi căpătat de mult şi se întreba la ce folosesc. Zaharia bolborosi şi încercă să vorbească, iar sângele din vas i se agită şi se vărsă.

— Cine eşti? Ce înseamnă asta? Cum ai…? Cine ţi-a dat voie?

Astea i-au fost vorbele, iar tânărul îi răspunse foarte calm, vorbind o ebraică pură, ca din scripturi, nu doar perfect, ci chiar prea perfect, ca un străin ce-o învăţase bine:

— Zaharia, preot al Templului, nu ai tânjit tu mult după un fiu din sămânţa ta? Nu v-aţi rugat de multe ori, tu şi nevasta ta, Elisabeta, să aveţi un fiu? Se prea poate să fi încetat să mai tânjiţi şi să vă mai rugaţi acum, că ea e prea bătrână, iar în tine sămânţa s-a uscat.

Bătrânul simţi că inima stătea să-i plesnească.

— Ce-i asta, începu el să zică, un soi de…?

— Şiretlic? zâmbi tânărul. Ba nu, Zaharia, nu-i nici urmă de şiretlic. Nu te teme. Pune jos vasul ăla, că împrăştii sângele din el. Nu-mi place sacrificiul dobitoacelor, este ceva murdar şi sălbatic, dar cu timpul veți trece la o modalitate mai bună şi mai curată de a-l lăuda pe Domnul. Acum, ascultă-mă, prietene. Rugăciunile ţi-au fost ascultate, în cele din urmă, şi soţia ta, Elisabeta, chiar dacă-i prea bătrână să mai nască un prunc, totuşi va naşte unul. Trebuie să-l botezaţi Ioan – m-ai auzit? – *Ioan*. Vă veţi bucura de naşterea lui şi va fi mare înaintea Domnului. Plăcerile trupeşti nu-l vor atrage, căci se va umple de Duhul Sfânt încă din pântecele maicii sale. Îi va întoarce pe mulţi dintre fiii lui Israel către Dumnezeul lor. Va pregăti calea pentru venirea Domnului. Mă urmăreşti? Pricepi ce-ţi spun?

— Nu pot, gemu Zaharia, cu un nod în gât. Nu se poate una ca asta. E lucrătura dracului. Piei, Satană! În ziua lepădării de păcate, mi se arată, să mă ispitească, tocmai tatăl tuturor păcatelor. Piei din faţa ochilor mei! Pângăreşti tronul Celui Preaînalt.

Tânărul păru nu furios, cât uşor jignit. Aruncă beţişorul pe care-l folosise ca să-şi cureţe unghiile şi-l ameninţă cu degetul pe bătrânul preot.

— Ascultă-mă bine, zise el. Gabriel este numele meu. Sunt arhanghel şi stau dinaintea lui Dumnezeu. Am fost trimis să-ţi vorbesc şi ţi-am spus acest lucru, şi nu se face să zici că sunt Satana şi să tăgăduieşti vestea bună a Domnului. Mă gândesc, deci, că se impune o pedeapsă. Vei fi mut până în ziua când se vor împlini aceste lucruri. Nu mi-ai crezut vorbele, aşa că vei rămâne şi tu fără vorbe. Şi, crede-mă, bătrân nesăbuit ce eşti, vorbele mi se vor împlini la vremea lor.

Zaharia încercă şi-acum să spună ceva, dar pe gură nu-i ieşi decât *hî, hî, hî.* Tânărul, de fapt arhanghelul, dădu din cap destul de binevoitor şi fără urmă de ranchiună. Apoi, începu să se destrame în văzduh, iar unghiile curate au fost ultima parte din el care a dispărut, sau, cel puţin, aşa a povestit Zaharia mai târziu. Iar bătrânul preot rămase gâfâind şi hâhâind. Pe urmă, inima păru că-i plesneşte în piept şi se agăţă de catapeteasma din Templu, ca să nu cadă. Ieşi împleticindu-se din altarul sfânt şi se arătă norodului, iar norodul rămase foarte tulburat. *Hî, hî*, începu el. Ceilalţi preoţi îl înconjurară cu frunţile încreţite, iar el încercă, gesticulând patetic, să arate ce i se întâmplase. Spre ruşinea lui, se străduі chiar să redea apariţia, dând din braţele care-i tremurau ca din nişte aripi şi indicând cu o mână o mare înălţime.

— O arătare? se încruntă la el un preot. Asta a fost?

Zaharia răspunse cu *hî, hî, hî.* Murmurul credincioşilor se înteţi. Zaharia a fost condus afară din Templu şi, în portic, o găsi pe soţia lui, Elisabeta, aşteptându-l. Ea observă că un soi de bucurie nebună îi învingea teama din privire şi, cu perspicacitatea ei femeiască, ghici cam despre ce putea fi bucuria. Femeie fiind, aşadar mai aproape de lumea adevărului şi realului decât pot ajunge vreodată bărbaţii, nu i se păru imposibil ca, în acel loc sfânt, în care nici marii preoţi nu au acces decât o dată pe an, Domnul Dumnezeu şi solul său să-i fi vorbit soţului ei în cuvinte pline de bucurie, care cuvinte nu puteau fi decât despre un singur lucru. Căci aveau tot ce-şi doreau. Îi şopti o vorbă la ureche bărbatului ei, iar el începu să dea din cap şi să hâhâie. O porniră spre casă, şi alţii veneau povestind în urma lor, în timp ce nişte soldaţi sirieni în uniforme romane începură să hohotească şi să gesticuleze cum c-ar da băutură pe gât. Evreii se îmbătaseră în locul ăla pe care-l numeau Templu, iudeii ăia împuţiţi.

De îndată ce ajunseră acasă, Zaharia începu să scrie calm şi foarte ordonat ce i se întâmplase în altar. Elisabeta dădu din cap şi vorbi:

— Aş face bine să nu mă îndoiesc, spuse ea. Lucrul la care speră toate femeile, dar nu cred cu adevărat că li se poate întâmpla. Oare lui Dumnezeu îi place să râdă şi să glumească? Alege o femeie mult trecută de vârsta la care poate avea copii. Ar fi putut, la fel de bine, să aleagă o fecioară. Şi cred că se prea poate ca, în curând, să vină Mesia, căci parcă ţin minte cum

undeva în scripturi stă scris că o fecioară va zămisli. Aşa că nu Mesia ne este dat nouă, ci premergătorul sau vestitorul său, sau cum i-o fi zicând. Şi da, înţeleg, trebuie să-l cheme Ioan. E bine c-ai notat asta repede, altfel poate uitai. Fiul nostru, da, da, fiul nostru, iar acum trebuie să păzesc cu grijă ce se află în mine şi, când se vor vedea semnele, să mă ascund. Iar în timpul acestor nouă luni va trebui să vorbesc pentru amândoi. Nu, nu, nu-i nevoie să scrii că o fac deja.

Îşi împreunară mâinile de bucurie şi iubire.

În mod tradiţional, de Sabatul Sabatului, la finalul rânduielilor de ispăşire, se lua un ţap ispăşitor, căruia i se puneau în cârcă păcatele oamenilor, iar apoi era dus până în vârful unei stânci, nu departe de Ierusalim, de unde era zvârlit în gol, ca să se zdrobească de bolovani şi să moară în chinuri. Animalul se chema Sa'irla-Aza'zel, adică „ţapul pentru îmbunarea demonului Aza'zel", care sălăşluia în deşert. Se poate citi despre asta în capitolul al şaisprezecelea din Levitic. Cu mult înainte de vremea povestirii noastre, romanii puseseră şi ei vinovăţia în cârca inocenţei, deşi ei se foloseau de o persoană, nu de un animal, iar acea persoană avea de ales, căci era întotdeauna important să ai de ales, ceea ce un animal nu poate face. Acum, în ziua aceasta în care a avut Zaharia vedenia, ţapul ispăşitor, care era priponit în grădinile Templului şi păzit de doi servitori de la Templu, a rămas nesupravegheat când acei doi servitori s-au dus să vadă ce era cu toată agitaţia. Şi-a ros funia şi-a scăpat. A trebuit găsit alt ţap.

Patru

Călătorim acum la nord de Iudeea, înspre Ha-Galil, sau Galileea, dar nu până în partea cea mai de nord, cu defileurile şi culmile sale măreţe, ci numai până în ceea ce se numeşte Galileea de Jos, unde dealurile sunt domoale şi unde se înalţă oraşul Nazaret. În acest oraş, trăia un bărbat voinic, între două vârste, fără prea multă imaginaţie sau umor, dar un bărbat cumsecade, fără îndoială, pe numele său Iosif şi de meserie tâmplar. Printre alte lucruri de folosinţă şi de ornament, făcea pluguri de lemn grozave, iar unele dintre ele se zice c-ar mai fi în folosinţă şi acum. Meşteşugea însă orice i s-ar fi cerut: mese, scaune, bufete, pupitre, juguri pentru animale, bastoane de umblat, chiar şi cutii pentru bijuterii şi alte obiecte preţioase, cu mecanisme speciale secrete, de închidere, inserate în capac, după principiul panourilor glisante, pe care-l învăţase de la un persan. În vremea povestirii noastre, Iosif avea doi ucenici tineri, Iacob şi Ioan. Într-o bună zi, tânărul Iacob, sătul de atâta dat la fierăstrău şi rindea, zise că tare şi-ar fi dorit să fi fost rege sau vreun alt soi de nobil, care să nu aibă nimic de făcut, doar să mănânce dulciuri făcute cu miere şi să bea suc rece de fructe dintr-un pocal preţios. Auzind una ca asta, Iosif se întoarse spre el şi-i spuse:

— Acesta e obiceiul regilor cei noi, ca Irod cel Mare, cum i se spune – să nu facă nimic, doar să se îngraşe, până se fac prea graşi chiar şi pentru distracţia lor preferată, biciuitul sclavilor. Adevăraţii regi ai Israelului nu erau însă aşa. Aveau meserii, munceau la fel ca noi, sau mai bine zis ca mine, din moment ce voi, băieţi, îmi pare că mai mult vă jucaţi, dar o să învăţaţi şi voi, cu vremea. N-a fost regele David păstor? Eu, după cum ştiţi, sunt din seminţia regelui David şi mândru că sunt tâmplar. Voi, flăcăilor, trebuie să deprindeţi aceeaşi mândrie. Trebuie s-aveţi mâini puternice, nu ca mâinile neevreilor, care-s moi ca masticul. Şi să ştiţi multe soiuri de lemn şi cum să le lucraţi, da. Să nu tânjiţi după lucruri mai bune, dragii mei, cum ar fi să vindeţi şi să cumpăraţi prin magazinele simandicoase din Ierusalim, cu degetele domneşti mirosindu-vă a săpun fin. Nici un miros nu-i mai bun ca

mirosul de cedru. Asta va fi viaţa voastră, şi e-o viaţă bună, iar eu unul, în ceea ce mă priveşte, nu-mi doresc nici o schimbare.

Apoi îşi scoase dintr-un dulap îmbinările, care erau colţuri de lemn îmbucate pentru a ilustra diferitele feluri de îmbinări folosite în tâmplărie, şi-i luă la întrebări pe cei doi flăcăi. Coadă de rândunică. Cep şi scobitură. Bine, bine. Îmbinare în falţ. Nu, prostovane, astea sunt cu uluc. Şi asta? Îmbinare cu ştifturi. Bine.

Intrarea în atelier se întunecă, şi Iosif îşi îngustă privirea, încercând să-l distingă pe oaspete.

— A, doamna Ana! o salută el. Arăţi bine.

— Nici nu arăt, nici nu mă simt bine, spuse musafira. O să vezi şi dumneata, când o să ieşi din lumină. Putem ieşi puţin din lumină?

— Deci n-ai venit să cumperi, spuse el.

— Nu, răspunse ea, n-am venit să cumpăr.

Iosif se întoarse spre ucenici şi le zise:

— Pot să mă încred în voi să şlefuiţi fin, foarte fin, să lăsaţi rindeaua s-alunece pe lemn, nu s-o forţaţi?

Îşi conduse musafira înspre locuinţa din spatele atelierului, o locuinţă foarte simplă şi potrivită pentru un burlac între două vârste – un dormitor şi-o cameră de zi şi de mâncat, bucătăria fiind într-un şopron din curte, unde se ţinea lemnul. O servi pe Ana cu vin şi o privi. Era slabă şi părea mult mai bătrână de-acum decât vârsta pe care o avea. Îi murise de curând soţul.

— A fost om bun, zise Iosif.

— Ioachim a fost cel mai bun dintre oameni, zise ea. Foarte adevărat s-a spus la înmormântare – *un mic, dar nepreţuit giuvaier al casei lui David*.

— Nu-mi doresc altceva, spuse Iosif, decât să se spună asta şi despre mine. Şi despre dumneata, bineînţeles. Dar dumneata ai, nu mă-ndoiesc, mulţi, mulţi ani înainte, adăugă tâmplarul galant.

— Nu mulţi, cred eu, spuse Ana.

Iar acum, că-i putea vedea chipul mai bine, paloarea şi ridurile săpate de suferinţă, îi dădu dreptate în sinea lui.

— Am pântecăraia asta care mă seacă de vlagă. Dizenteria care l-a băgat pe bietul Ioachim în mormânt. Cred că va trebui să-l urmez în curând, de-asta am venit acum la dumneata. E vorba despre fata mea.

— Vrei să-i fiu protector? întrebă Iosif.

— Nu, răspunse ea. Vreau să-i fii soţ.

— Să-ţi mai torn nişte vin, spuse Iosif, după o scurtă pauză. Apoi continuă: Ştii foarte bine că nu pot fi soţul nimănui. C-am fost vătămat chiar în atelierul ăsta, pe vremea când era al tatălui meu, Dumnezeu să-l odihnească, şi vătămat unde e cel mai ruşinos pentru un bărbat. Adică nu-mi pot face datoria de bărbat, dacă-mi pot îngădui să vorbesc astfel c-o femeie.

— Am auzit ceva, răspunse ea, dar n-am crezut niciodată. Am observat, pur şi simplu, că n-ai arătat niciodată vreo dorinţă de a fi cu vreo femeie, adică s-o atingi.

— Şi totuşi îmi ceri să mă-nsor cu fiica dumitale.

— Da, pentru că va rămâne în curând singură şi mă tem pentru viitorul ei fără protecţia unui bărbat. Protecţia unui soţ este cel mai bun lucru atât în faţa legii, cât şi a vieţii. Acum, în ce priveşte celălalt punct de vedere, singurul pe care l-ai menţionat, de parc-ar fi cel mai important lucru într-o căsnicie, trebuie să ştii că s-a legat să-şi păstreze fecioria.

— Câţi ani are, treisprezece, paisprezece? La vârsta asta, o fată nu ştie ce vrea.

— Ba ştie foarte bine. Fecioria e un lucru bun, plăcut Domnului Dumnezeu.

— Eu mi-am văzut focurile patimii stingându-se, spuse Iosif. Focurile patimii duc la mare zăpăceală. Îmi place lumina rece, care e binecuvântată. Cel puţin aşa-mi spun. La o fată de treisprezece ani însă, focurile nici n-au fost pregătite, darămite aprinse. S-o auzim vorbind despre feciorie şi cât de plăcută îi e Domnului când începe văpaia.

— Are paisprezece ani, spuse Ana, aproape cincisprezece. Am vorbit îndelung despre toate astea. Ştie ce înseamnă să n-ai nici una dintre speranţele care ţin de viaţa trupească, speranţele femeilor evreice, adică. Şi nici plăcerea de-a avea copii, fie că sunt aleşii Domnului, fie că nu. E-o fată bună şi-o fată smerită. Se pricepe la treburile casei, e iute, dar fără prihană. Ai nevoie de-o femeie, îmi dau seama după veşmântul pe care-l porţi.

— E doar o haină veche de lucru.

— Da, dar tot n-ar trebui să fie aşa de ruptă. Cine-ţi găteşte?

— Pun dimineaţa o tocană pe foc, răspunse Iosif, şi e gata până la cină.

— Ştie să gătească mâncăruri mai bune decât tocanele.

— Îmi plac tocanele. Mă rog, poate nu chiar tot timpul. Iosif o privi pe Ana, întorcând lucrurile pe toate părţile în minte, apoi zise: Nu o femeie, ci o fată. Îmi oferi un soi de fată adoptivă.

— Nu, spuse Ana cu fermitate, o soţie! Cu zestre – o bucată de pământ. Cu dreptul la protecţie pe care numai o căsătorie îl poate oferi. Va fi o căsătorie ciudată, vor gândi unii. Dar au existat multe astfel de căsătorii în Galileea. Şi sigur vor mai fi şi altele, cât se tot vorbeşte de sfârşitul lumii şi de venirea împărăţiei cerului. Rostul împreunării dintre bărbaţi şi femei sunt copiii, şi n-are rost să mai aduci pe lume copii dacă tot se apropie sfârşitul.

— Eu nu cred asta, spuse Iosif, scărpinându-şi bărbia prin barbă. Se tot zice asta din când în când. A mai vorbit lumea despre asta odată, când eram eu copil – multă tulburare şi agitaţie degeaba. Mă rog. Deci o soţie, continuă el gânditor, care să fie iubită fără dorinţă. O căsătorie binecuvântată nu de copii, ci de neprihănire. Să discutăm atunci despre logodnă? Deşi căsnicia însăşi va fi un soi de logodnă.

— Vino la noi diseară. O să-ţi gătească.

— Eşti sigură că e hotărâtă? Că vrea?

— A, da, vrea, spuse Ana.

Fata se numea Maria, de fapt Miriam, numele surorii lui Moise, profetul, şi era frumoasă, fină la chip, iute în mişcări şi uneori la mânie, dar fără urmă de răutate în ea. În mare, logodna cu Iosif a însemnat că acesta venea seara, când îşi termina lucrul, şi stătea de vorbă cu mama ei bolnavă, care în curând nu s-a mai putut ridica din pat, în timp ce copila cosea în tăcere, sau cârpea, sau îşi vedea de treburi în bucătărie. Mai erau şi doi servitori: bătrâna Eliseba şi Hezron, care veşnic bodogănea, care se ocupa de grădină şi-şi mai vâra mâinile, când avea chef, în munci murdare. Aveau şi un măgar bătrân pe nume Malkah, un câine pe nume Şahor, care-şi petrecea cam toată ziua legat în spatele curţii şi lătra de zor, precum şi tot felul de pisici de vârste diferite. Într-o zi, nu cu mult înainte de a-şi da duhul, după cum s-a dovedit, Ana îi zise lui Iosif:

— Evident, casa asta e zestrea ei.

— Adică trebuie să vin să locuiesc aici? Nu m-am gândit la asta.

— N-ai cum s-o duci să trăiască în bârlogul ăla plin de talaş.

— Mama cu tata şi cu mine… Iosif îşi aminti atunci că, după moartea tatălui său, lărgise atelierul şi micşorase locuinţa. Da, da, înţeleg. O să vorbească lumea despre asta. Dumneata n-ai fraţi sau ea n-are veri, care ar putea să revendice proprietatea?

— Legea lui Moise este cât se poate de clară în această privinţă. În privinţa drepturilor fiicelor la proprietate.

— Da, înţeleg.

Maria îşi ridică privirea de la cămaşa pe care o cârpea şi-i zâmbi lui Iosif – un zâmbet prietenos, nimic mai mult. El era conştient că îmbătrânea, că, deşi puternic încă şi zvelt, gemea dimineaţa de dureri la picioare, că i se rărea părul şi-i încărunţea barba. Ea era foarte tânără, nu ştia nimic despre viaţă, şi nici el nu prea putea s-o înveţe mare lucru, în afară de îmbinări în coadă de rândunică şi cu ştifturi. Fără îndoială că pentru aşa ceva nu avea s-arate prea mult interes.

Prima dată când l-a tratat Maria pe Iosif cu adevărat ca pe un logodnic a fost când Ana era pe moarte, înconjurată de servitori şi de rude: atunci a căutat alinare în prezenţa lui şi chiar în braţele sale. Timid, el a cuprins-o în braţe şi a consolat-o cum s-a priceput. I-a întors cu blândeţe ochii de la clipa morţii, deşi fata îşi văzuse tatăl murind cu nici şase luni înainte.

După înmormântare, ea a devenit stăpâna casei, iar când Iosif venea seara în vizită o puneau pe bătrâna Eliseba să stea cu ei, ca să nu fie singuri. El îi aducea daruri făcute de el, mai ales casete fin sculptate, cu închizători ce trebuiau potrivite, iar ea făcea prăjituri pentru el şi ucenicii săi. A fost o logodnă plină de prietenie, fără vreun cuvânt mânios, în afară de cele ale Elisebei.

Cinci

Într-o după-amiază frumoasă, Maria şedea singură în camera de zi şi dărăcea lână. Purta doliu încă, dar era veselă şi fredona un cântec din Galileea, despre fecioare la fântână şi venirea unui rege. Păsările ciripeau în grădină, şi bătrânul Șahor îşi vedea de lătrat în curtea din spate. Cea mai bătrână dintre pisici, un motan cu urechi muşcate pe nume Kaţaf, dormea în pace la picioarele ei. Tresări brusc însă, apoi se trezi. Vedea ceva ce-i scăpa ei. Cotoiul ieşi în goană din încăpere, zburlit şi scuipând, şi se urcă într-un copac.

— Prostuţ ce eşti, Kaţaf! spuse Maria. Iar ai visat ceva.

Apoi văzu şi ea însă. Era un tânăr în veşmânt alb, cu părul auriu tăiat scurt, bărbierit, în picioarele goale, sprijinit de bufetul pe care i-l făcuse Iosif de curând. Îi zâmbi şi-i spuse:

— Plecăciune ţie de la îngerul Domnului, Maria.

— Cum ai… cine? se înecă ea. Ce înseamnă asta, unde ai…?

Bătrânul Șahor lătra ca un nebun.

— Prea mult zgomot, spuse tânărul. Lătratul încetă. Apoi: Plină de har eşti, preabinecuvântată de Domnul. Domnul este cu tine, copila mea.

— Cine eşti? se cutremură ea.

— Sunt Gabriel, arhanghelul, şi stau înaintea Domnului. Nu te teme, copilă, căci ai căpătat îndurare de la Domnul. Să nu te îndoieşti de această minune, căci vei rămâne însărcinată şi vei naşte un fiu, căruia îi vei pune numele Isus. El va fi mare şi va fi chemat Fiul Celui Preaînalt. Domnul Dumnezeu îi va da scaunul de domnie al lui David, căci, fiind sânge din sângele tău, este şi din stirpea lui David. Va împărăţi peste casa lui Iacob în veci. Împărăţia lui nu se va sfârşi. Alungă-ţi îndoiala, cum ţi-ai alungat şi teama. Eu îţi aduc veste adevărul Domnului.

— Dar nu… nu se poate, zise ea. Sunt fecioară nemăritată. Nu ştiu, nu ştiu…

— De bărbat, spuse Gabriel, şi te-ai legat să nici nu ştii vreodată. Dar Duhului Sfânt toate îi stau în putinţă. Şi Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri. Trebuie să te încrezi în toate astea. Te încrezi?

— Nu pot nici să mă gândesc, zise ea.

— Ascultă-mă bine, Maria, spuse Gabriel. Ai o rudă, o vară a tatălui tău, Elisabeta, nevasta preotului Zaharia. Amândoi ştiu, deşi numai unul poate vorbi, despre lucrul ce i s-a întâmplat. Deşi e la bătrâneţe şi stearpă, a zămislit un prunc. După numărătoarea voastră, este acum în luna a şasea. Căci, vezi tu, pentru Domnul Dumnezeu, totul este cu putinţă. Şi mai bine vei vedea cu ochii tăi. Du-te la ea. Îţi va vorbi de-o minune, şi tu ei la fel, dar nu altcuiva.

— Dar mai este şi… zise ea. Trebuie să-i spun…

— Tâmplarului? întrebă Gabriel. Bătu cu palma brusc în bufet, apoi încercă să-l legene, dar acesta rămase nemişcat pe podeaua de piatră. E timp suficient pentru asta, spuse el. Nici o grabă.

Apoi se întoarse şi privi înspre grădină, unde motanul Kaţaf se dăduse jos din copac şi stătea tupilat în iarbă, cu ochii larg deschişi aţintiţi asupra arhanghelului. Probabil, îşi spuse ea mai târziu, Gabriel începuse să emane un miros puternic de cătuşnică sau vreo altă iarbă a mâţelor, căci Kaţaf intră în fugă, chit că ţinându-se aproape de pământ, ca să-l adulmece pe străin. În curând, încăperea se umplu de torsul lui, căci se freca şi se tot freca de gleznele arhangheleşti, cu ochii închişi, cu coada ţeapănă, ridicată în sus. Gabriel zâmbi şi-i spuse Mariei:

— Totul este cu putinţă pentru Domnul.

Maria, care nu avusese până atunci curajul să se mişte din scaun, se ridică acum şi spuse:

— Iată-mă!

Iar apoi:

— Iată-mă în genunchi.

Dar Gabriel nu o lăsă:

— A, nu. Dacă e să îngenuncheze cineva, atunci eu, umilul tău vestitor, sunt acela.

A fost rândul ei să se împotrivească.

— Prea bine, zise Gabriel, nu vom îngenunchea nici unul.

Părea însă că Maria trebuia să mai spună ceva, nişte vorbe pe care Gabriel să le transmită mai departe, căci aştepta, în timp ce extazul lui Kaţaf continua. Ea îşi găsi vorbele şi le rosti:

— Iată roaba Domnului. Facă-mi-se după cuvintele tale.

Gabriel încuviinţă zâmbind, apoi slobozi câinele să latre din nou, semn că vizita se încheiase. O clipă mai târziu, dispăru vederii, iar Kaţaf, rămas fără glezna de care se freca, aproape se prăbuşi neajutorat pe-o parte. Continuă însă cu torsul multă vreme. Iar torsul o ajută pe Maria să creadă că într-adevăr se întâmplase ce se întâmplase.

Lui Iosif, care veni în seara aceea la o cină de frigărui de berbec cu ceapă, urmate de compot de fructe, îi spuse că trebuie s-o viziteze pe Elisabeta, rubedenia ei din Iudeea. Avusese, îi zise ea, un vis în care Elisabeta o chema (ceea ce era adevărat, numai că era un vis vechi de câţiva ani şi nu făcuse nimic atunci ca să-i dea urmare). Evident, se putea prea bine ca visele să nu însemne nimic, deşi scripturile – din câte înțelegea ea, care nu le ştia deloc bine – păreau să susţină opusul, nu-i aşa? Oricum, dacă nu altceva, măcar visul putea fi luat ca o aducere-aminte că era de datoria ei să-i spună rudei că urma să se mărite, şi aşa mai departe. S-o invite pe ea şi pe soţul ei, Zaharia, la nuntă şi ce mai trebuia.

— Atunci trebuie să te însoţesc, răspunse Iosif, ca să te protejez. Insist, de fapt, să te însoţesc.

Nu erau căsătoriţi încă, îi reaminti ea, deci nu avea nici un drept să *insiste*. El trebuia să rămână la atelier şi să-şi vadă de treabă, că doar era tâmplar (şi aici văzu buzele lui Gabriel rostind vorbele şi aproape că ţipă); avea să se ducă ea în Iudeea, chiar lângă Ierusalim, şi avea să fie însoţită de morocănosul Hezron. Va merge călare pe măgarul Malkah, iar Hezron, pe jos, alături de ea. Nu era departe şi puteau să pornească la drum cu caravana care urma să plece din Nazaret duminica următoare – da, chiar aşa, de ce nu de următoarea zi de Iom Rișon? Prea bine, dar să nu stea prea mult, căci el sigur avea să-și facă griji.

Aşa că porni spre sud pe o vreme frumoasă de primăvară şi, ajungând la casa lui Zaharia – care nu se schimbase prea mult de când fusese ea copilă,

cu excepţia copacilor din grădină, care erau mai înalţi –, se miră când îi deschise uşa un servitor care mesteca şi care-i spuse:

— Stăpânul meu nu se simte bine. Nu primeşte pe nimeni.

— Adică te-am deranjat de la masă şi te-ai enervat, spuse Maria, cu o asprime proaspăt dobândită.

— Aşa e porunca. Nu primeşte pe nimeni.

— Spune-i că e Maria, fata lui Ioachim. Din oraşul Nazaret, din Galileea. Mai spune-i şi că pe stăpâna ta am venit s-o văd.

— Nici ea nu primeşte pe nimeni.

— Gata, ajunge! spuse Maria. Lasă-mă să trec!

Şi, cu o autoritate pe care se miră şi ea c-o avea, intră forţat, iar servitorul îşi înghiţi dumicatul din gură şi-i dădu voie să treacă, deşi avea îndoieli.

În camera de zi nu era nimeni, dar Maria strigă şi îndată rubedenia ei, Elisabeta, privi pe furiş pe după o draperie. Apoi, cu un zâmbet de bucurie c-o vedea pe Maria, îi ieşi în întâmpinare cu braţele întinse, iar Maria văzu că purta veşminte largi.

— Ştiu ce ascunzi sub veşmântul acesta larg. Aşadar este adevărat. Binecuvântat, binecuvântat şi iar binecuvântat fie Domnul!

— De unde ştii? întrebă Elisabeta. Cine ţi-a spus?

— Îngerul Domnului, răspunse Maria, de parcă era cât se poate de firesc să aibă îngeri printre cunoştinţe. Şi mi-a mai spus ceva. Un lucru la fel de minunat.

— Un lucru și mai minunat, zise Elisabeta.

Ştiu imediat ce anume era lucrul acela și mai minunat, şi parcă ştiu şi copilul din pântecele ei, căci îi săltă înăuntru. Îşi puse mâinile acolo şi le apăsă, ca şi când s-ar fi temut să nu ţâşnească pruncul prin piele şi să înceapă să înalţe strigăte de aleluia în văzduhul viu.

— Cel mai minunat lucru dintre toate. Binecuvântată vei fi tu printre femei. Şi binecuvântat rodul pântecelui tău. Iar eu sunt, la rândul meu, binecuvântată că maica Domnului a venit la mine. Iar acest prunc al meu este binecuvântat, căci el va pregăti venirea Domnului.

Se crede că în această perioadă, în perioada în care a stat la Elisabeta, Maria a compus un cântec sau o rugăciune, ori și una, și alta. Într-o dimineaţă, pe când dădea grăunţe la găini, îi veniră cuvintele: „Sufletul meu

măreşte pe Domnul. Mi se bucură duhul în Dumnezeu, mântuitorul meu. C-a privit spre starea smerită a roabei sale. Şi mi-a spus că de acum încolo toate neamurile îmi vor zice fericită. Cel Atotputernic a făcut lucruri mari pentru mine“. Apoi cântecul sau rugăciunea s-a terminat, de parcă Mariei ar fi trebuit să i se dea timp să înveţe pe de rost ce i se dăduse deja, astfel încât vorbele să poată fi transmise mai departe prin Zaharia, pe care muţenia îl transformase în mare scriitor, pe o tăbliţă ce avea să fie găsită plină de praf, după ce el şi soţia lui, care se aflau deja destul de aproape de moarte, n-ar mai fi fost. O zi sau două mai târziu, pe când dezmierda unul din cei doi măgari care păşteau pe păşunea din spatele casei, Maria se trezi rostind continuarea: „Numele lui este sfânt. Şi îndurarea lui se va întinde din neam în neam peste cei ce se tem de el. Arată putere cu braţul lui. Pe cei cu mândrie în inimă i-a risipit. A răsturnat pe cei puternici de pe scaunele lor de domnie şi i-a înălţat pe cei smeriţi. Pe cei flămânzi i-a săturat cu bunătăţi, iar pe cei bogaţi i-a îndepărtat fără nimic“. Peste alte câteva zile, în timp ce culegea flori, îi veni şi sfârşitul cântecului sau rugăciunii: „Va veni în ajutorul robului său Israel. Va împlini făgăduinţa făcută părinţilor noştri şi de sămânţa lui Avraam se va îndura în veac. Aleluia. Aleluia“.

În ciuda muţeniei, Zaharia era sănătos şi mânca bine. Într-o seară, la cină, a fost foarte atent la ce spuneau soţia lui şi ruda ei, încuviinţând din cap, şi mormăind, şi fluierând la fiecare afirmaţie care părea să necesite confirmarea sa preoţească.

— Va crede oare? întrebă Elisabeta, după o îmbucătură de peşte fript.

— Îl va vizita îngerul Domnului.

Zaharia făcu o pantomimă comică, menită să arate groaza inspirată de o asemenea apariţie.

— Când va crede Domnul de cuviinţă, zise Elisabeta. Trebuie, mai întâi, să treacă prin încercarea îndoielii. Aşa a fost vrerea Domnului, ca fiul său şi profetul acestuia să fie zămisliţi acolo unde zămislirea nu este posibilă. Nu din împreunarea plină de dorinţă a iubirii trupeşti, ci dintr-un pântece neatins şi unul de mult sterp. Aşa ai spune tu, cred, Zaharia.

Zaharia dădu din cap, şi iar dădu din cap, după care păru că era pe punctul de-a vorbi şi începu un cuvânt cu un sunet gutural, dar se dovedi că nu era decât un os de peşte care-i rămăsese în gât.

— Iosif acesta al tău, o întrebă Elisabeta pe Maria, după ce-l bătu pe Zaharia pe spate, ca să-i mişte osul de peşte, are vreo urmă din spiritul Domnului în el?

— E un om bun şi un om neîntinat. Dar e tâmplar, nu proroc sau poet.

— Ştie de ce te afli aici?

— I-am spus că vin să-ţi cer binecuvântarea pentru căsătorie. Eşti ruda mea cea mai apropiată. I-am spus că voi rămâne puţin la voi.

— Da, zise Elisabeta, puţinul timp rămas. Trebuie să fii aici – pentru eveniment. Iar când te vei întoarce vestea va fi ajuns înaintea ta. Va fi astfel mai dispus să creadă ce-i vei spune.

— Dar nu pe deplin dispus, zise Maria cu calm tineresc. Va trebui să-l încerce furia şi dezamăgirea. Dar mă rog la îngerul Domnului să…

— Da, copila mea?

— Să-i scurteze încercarea.

Zaharia tot încuviinţa din cap auzind acestea.

Într-adevăr, vestea că Elisabeta zămislise ajunsese deja în Nazaret. Într-o dimineaţă, Iosif şlefuia în faţa atelierului un jug pe care tocmai îl terminase şi vorbea despre asta cu un bărbat cam acru, între două vârste, un brutar pe nume Iotam, care se îndoia de toate şi mai ales de acest lucru.

— Tot felul de prostii vin cu caravana de la Ein Karem, zise el. Ştii bine asta.

— Dar şi multe adevăruri, răspunse Iosif. Şi să-ţi mai spun ceva. Cred că Maria ştia deja.

— Cum aşa? întrebă alt bărbat, pe nume Ismael. I s-a arătat în vis?

— De ce nu? Multe lucruri se arată în vis. Ştiţi bine asta.

— E o nebunie totul, zise Iotam. Asta-i Elisabeta aia care-i măritată cu… cum îi zice, preotul ăla de-a fost amuţit, sau aşa se zice, nu?

— Exact, spuse Iosif. Vară de-a doua cu Maria.

— Vine Domnul pe la stânga, zise Iotam, şi-l amuţeşte. Îl ia Domnul pe la dreapta şi-l face tată.

— Dar nu-i deloc sigur că va fi băiat, spuse Ismael. Se umflă sigur în pene că le-a făcut Domnul aşa un bine şi-apoi, iaca, o fată.

— Nu s-ar obosi Domnul pentru o fată, zise Iotam. În fond, cum o fi putut să-i spună – el, preotul, adică, ei, nevestei? Având în vedere că-i mut.

— Ştie să citească, zise Iosif. Sunt sigur că Elisabeta ştie să citească. N-a trebuit decât să-i scrie. Doar e de familie bună. Şi înstărită chiar, nu stau deloc rău. Prin alianţă, de departe, da, dar oricum, au neamuri împărăteşti, am putea spune. Casă împărătească.

— Nu mă impresionează, spuse Iotam, apoi adăugă: Când o să primim invitaţiile la nuntă?

— Este vreme, zise Iosif. Abia ce-am semnat contractul.

— Iosif logodit, spuse Iotam pe un ton solemn, şi iubita l-a părăsit deja.

— Ai grijă ce vorbeşti, zise Iosif, ridicând jugul şlefuit. Ai grijă, Iotam! Să nu întrecem măsura.

Ismael, care era bătrân şi slab de plămâni, începu să tuşească.

— Un semn care ne-aminteşte că suntem muritori, zise Iotam. „Să iei aminte, omule, când vei tuşi, se-aude fierăstrăul prin trunchiul vieţii tale.“

— Nu ţin minte pasajul ăsta, spuse Ismael, când termină de tuşit.

— Tocmai l-am născocit. Prorocul Iotam.

Apoi, trecu strada şi se întoarse la cuptoarele lui.

Șase

Când îi veni sorocul, Elisabeta se trezi înconjurată de mult mai multe moaşe decât ar fi fost nevoie. Veniseră toate moaşele de la mulţi kilometri distanţă, dornice să ajute sau măcar să asiste la minunea unei naşteri despre care ştiau din experienţă că era imposibilă, sau neverosimilă, sau măcar foarte puţin probabilă. Se prea poate să existe prin cărţi ceva despre alte femei trecute cu mult de perioada de rodnicie cărora să li se fi întâmplat una ca asta, aşa că, având în vedere că nu prea ştiau ele multe despre cărţi, nu scoaseră o vorbă. Preotul Zaharia, care era învăţat, se aştepta ca minunea să se întâmple, dar era mut, ba poate dăduse chiar în mintea copiilor – moaşele nu-şi puteau da seama. Elisabeta însă asuda şi se încorda, umflătura pântecelui sigur nu era închipuită, cum se mai întâmpla uneori, iar durerile facerii păreau la fel de reale ca oricare altele pe care le văzuseră vreodată.

Apoi, fără prea multă osteneală, de fapt, Elisabeta slobozi copilul, un băiat, şi, când i s-a tăiat cordonul şi a fost plesnit, băiatul acesta foarte zdravăn a urlat la lumină cât l-au ţinut puterile. Un prunc mare, mai mare decât le fusese dat să vadă vreodată.

Cred că trebuie lămurit în acest moment că, în ciuda legendelor care au circulat după moartea sa, copilul n-a fost uriaş. Am auzit cu toţii poveştile despre capul tăiat, păstrat într-un vas imens de vin, despre cum era cât al unui taur şi aşa mai departe, precum şi despre greutatea (istoria asta un gal a pus-o în circulaţie) din pricina căreia ar fi fost nevoie de doi sau trei oameni să-l ridice; nimeni nu poate spune însă unde se găseşte capul. Pruncul a fost un prunc mare, care a crescut şi a ajuns la o statură mai puţin obişnuită printre israeliţi, care sunt un popor scund, dar n-a fost un Goliat şi nici, ca să rămânem printre credincioşi, un Samson. Despre Isus Naggar (sau Marangos), care-i era, evident, rudă, au circulat poveşti asemănătoare, cum c-ar fi fost uriaş – cred că şi există o brumă de adevăr în ele, deşi numai despre adult, şi e mai bine să nu anticipez. Despre acest nou-născut e suficient să spunem că era puternic şi zgomotos, iar, când a venit ziua să fie circumcis, a urlat de-ţi sfâşia sufletul la pierderea prepuţului, de parcă ar fi fost cel mai de preţ lucru din lume. Preotul care săvârşea ceremonia a zis:

— Pruncul acesta îi aduce ofrandă Dumnezeului lui Avraam această bucată de carne, căreia trupul nu-i va duce lipsa, sângele acesta, care abia ce mânjeşte buza vasului care-l primeşte. Şi va fi botezat cu numele tatălui său – Zaharia.

Auzind una ca asta, Zaharia deveni foarte agitat, dar Elisabeta, soţia lui, a fost cea care a trebuit să spună:

— Ba nu. Îl va chema Ioan.

Grupul adunat pentru săvârşirea ritualului a fost surprins, dar preotul a fost nu doar surprins, ci şi gata, în ciuda hâhâielilor şi tremurului unui confrate-preot mai în vârstă, să ofere o mustrare:

— Ioan? Nimeni din familia ta sau a tatălui său nu poartă acest nume. Nu este conform obiceiului.

— În Templu, răspunse Elisabeta, când apariţia şi profeţia s-au pogorât asupra soţului meu, i s-a dat acest nume. Şi acest nume este Ioan.

— Trebuie să ne adeverească tatăl cu gura lui, spuse preotul, iar din gura tatălui nu iese nici o vorbă.

Dar Zaharia făcea zgomote şi gesturi disperate, prin care arăta că doreşte o tăbliţă şi un stil, iar Elisabeta însăşi a fost cea care i le-a adus. Nu se poate da nici un fel de crezare legendei că pruncul ar fi început să-şi răcnească propriul nume pe când Elisabeta aducea obiectele. N-ar fi avut rost ca Dumnezeu să-l facă să răcnească în halul acesta, din moment ce, aproape în aceeaşi clipă în care a început să scrie, Zaharia îşi dădu seama că, după nouă luni de tăcere, limba i se dezlegase. Zaharia însuşi zise, hotărât şi calm:

— Numele lui este Ioan.

Mare le-a fost uimirea celor de faţă, iar unii chiar au îngenuncheat. Vrând parcă să compenseze îndelunga muţenie ce se abătuse asupra lui, Zaharia deveni volubil şi profetic. Fiul său urla, iar tatăl îl acoperea cu propriile-i strigăte. Zaharia a fost cât se poate de elocvent şi propoziţiile îi erau frumos însăilate, aşa că nu exista îndoială că exersase îndelung, în tăcere, ce spunea acum.

— Binecuvântat este Domnul, zise el, Dumnezeul lui Israel. Că a cercetat şi a răscumpărat pe poporul său. Şi ne-a ridicat o mântuire puternică în casa robului său David.

Cu urletele sale, Ioan ridica şi el o zarvă puternică. Maică-sa îl legăna şi-l liniştea, dar el nu făcea decât să răcnească şi mai tare.

— Şi ce-a vestit prin gura sfinţilor proroci se va împlini – mântuire de vrăjmaşii noştri şi din mâna tuturor celor ce ne urăsc, îndurare faţă de poporul său, care îl va sluji fără frică, trăind înaintea lui în sfinţenie şi neprihănire, în toate zilele vieţii noastre.

Multora li se părea că Zaharia o lungea prea mult, dar singura voce care protesta era a copilului, iar Zaharia aproape că trebui să răcnească şi el, ca să-l acopere:

— Şi tu, pruncule, cu glasul deja puternic şi care se va înălţa şi mai puternic în slujba Domnului – aici mulţi zâmbiră, dar nu şi Zaharia –, vei fi chemat Proroc al Celui Preaînalt, căci vei merge înaintea Domnului ca să pregăteşti căile lui şi să dai poporului său cunoştinţa mântuirii, care stă în iertarea păcatelor, datorită marii îndurări a Dumnezeului nostru.

Unii spun că ultimele vorbe rostite cu această sfântă şi cu adevărat miraculoasă ocazie au fost cântate pe o voce frumoasă de preot şi chiar aveau ceva melodios în ele:

— În urma căreia ne-a cercetat soarele care răsare din înalt, ca să lumineze pe cei ce zac în întunericul şi în umbra morţii şi să ne îndrepte picioarele pe calea păcii.

Îşi coborî creştetul, îşi închise ochii şi se rugă în tăcere. Pruncul Ioan a fost pus la sân.

Pe drumul de întoarcere, alături de caravana ce se îndrepta spre Nazaret, Mariei îi răsunau în minte cuvintele „soarele care răsare din înalt“, precum clopoţeii de la hamul cămilelor. Era foarte calmă şi foarte încrezătoare, iar vorbele acelea o ajutau să fie astfel. „Soarele care răsare din înalt.“ În ea urma să se ivească răsăritul, sau aşa i se promisese, dar cine o va crede? Mai bine să fi fost siluită acum, pe drum, de hoţi la drumul mare şi de tâlhari sau de soldaţii mărşăluind dinspre Damasc sau de unde mai erau. Una ca asta aveau să creadă, Iosif avea să creadă. Siluirea de către Dumnezeu însă era o trufie blasfematoare.

Întoarsă acasă, şedea tăcută cu Kaţaf în poală, scărpinându-l sub bărbie cu două degete. Motanul torcea zgomotos. Iosif spunea:

— Viclenie, viclenie – viclenia pe care o avea şi maică-ta, ştia unde poate să întindă coarda, ştia că-s cel mai mare idiot din tot Nazaretul.

Se-nvârtea cu paşi apăsaţi pe după masa pe care o făcuse chiar el, gemând şi dând moale din pumni. Încercând răbdătoare să-l ajute să creadă, Maria zise:

— Este adevărat ce i s-a întâmplat rubedeniei mele. Poţi să mergi şi să vezi cu ochii tăi.

— Nu mă-ndoiesc deloc că e adevărat, strigă el, şi nu despre asta vorbesc. Vorbesc despre viclenia ta – să te-apuci să vorbeşti despre un al doilea miracol în familie, ca să-ţi acoperi, să-ţi acoperi… Dar n-am nici un drept să urlu la tine. Mă bucur doar c-am aflat la timp. Mâine în zori mă duc la rabinul Gomer şi anulez, anulez totul, anulez absolut totul, îi mulţumesc lui Dumnezeu c-am aflat.

— N-ai aflat nimic, spuse Maria. O să mai treacă un timp până să vezi adevărul cu ochii tăi. Deocamdată, trebuie să crezi ce-ţi spun, şi să ţii minte

că-ţi spun, şi să ştii că n-ai aflat nimic.

— De ce-aş crede? strigă el. Dac-aş crede aşa ceva, atunci toţi bărbaţii ar trebui să creadă basmele nebune scornite de-o femeie nemernică, pentru a-şi ascunde nemernicia. Îmi pare rău pentru tine, atâta pot să spun – nu-i plăcut să trăieşti singură, cu un copil născut din păcat –, dar fiecare om are onoarea lui…

— În curând, spuse Maria cu îndrăzneală, o să foloseşti cuvântul *încornorat*.

— Nu, mulţumesc lui Dumnezeu, răspunse Iosif, asta e-o stare hărăzită bărbaţilor însuraţi. Pentru mine, visul acela s-a sfârşit, şi zic din nou: mulţumesc lui Dumnezeu. O să mă întorc la atelierul meu singuratic şi la ucenicii mei credincioşi…

— Credincioşi? Ştiu eu că Iacob face jucării pentru copii pe la spatele tău, din lemnul tău şi cu uneltele tale, şi apoi le vinde.

— Exact ca o femeie, niciodată la subiect. Nemernică şi niciodată la subiect. Iosif-burlacul, da, dar gata cu Iosif-idiotul.

— Vorbeai cândva despre iubire, spuse Maria, şi chiar nu demult. Te poţi dezbăra de iubire atât de uşor? Iubirea s-ar cuveni să fie ceva de durată, iar credinţa şi iubirea merg laolaltă. Mi-ai spus că-l iubeşti pe Dumnezeu şi nu l-ai văzut niciodată. În privinţa asta, credinţa şi iubirea sunt una. De ce nu şi acum?

El mormăi:

— Pentru că este mai uşor să crezi în Dumnezeu decât să crezi…

Ea răspunse iute:

— Că eşti logodit cu cea care va fi…

— Să nu spui una ca asta! aproape că urlă el. Să nu rosteşti aşa o blasfemie. Apoi, mai încet, căci ea era doar o copilă, şi o copilă care dă de necaz nu cunoaşte înţelesul cuvântului *blasfemie*, adăugă: E prea mult pentru un bărbat să creadă una ca asta.

— Dar tu nu eşti un bărbat oarecare, spuse Maria, la fel cum nici eu nu sunt o femeie oarecare. Şi tu eşti ales. O să vezi. Dar e mare păcat că Dumnezeu va trebui să-şi dea osteneala să te facă să vezi.

Iosif mormăi din nou, dădu din mâini, apoi mai dădu o dată ocol trist, dar acum fără paşi apăsaţi, mesei pe care o făcuse pentru ea, pentru ei.

— Du-te în pace, Iosif, zise ea. Scapă de amărăciune, dacă de neîncredere nu poţi scăpa. Mâine, o să te întorci la mine. Şi altceva o să ai de spus. Asta pot să-ţi promit.

— Tu să promiţi? zise el. *Tu?*

— Am dreptul să promit.

El o privi cuprins de o durere teribilă, ce-i zdruncina trupul, apoi plecă. Senină, cu un zâmbet uşor pe buze, ea continuă să mângâie motanul, care torcea de parcă i se rupea inima.

În noaptea aceea, Iosif zăcu în pat gemând, negăsindu-şi liniştea, neputând să doarmă, simţindu-se rănit şi vinovat. Vedea foarte clar, cu ochii minţii, cum fata asta necredincioasă, Maria, va fi pedepsită pentru preacurvia ei, cum va fugi, cu burta la gură şi suspinând, de pietrele aruncate de nişte bădărani rânjind. Până unde permitea legea să se meargă cu compasiunea? Şi mai era şi treaba cu propria lui neputinţă, cu testiculele zdrobite în frageda tinereţe, când se prăbuşise peste el o menghină de fier. E-adevărat, erau puţini cei care ştiau despre asta în Nazaret sau care, dacă auziseră vreodată povestea, erau dispuşi s-o creadă. Ca bărbat tânăr, se alăturase unei secte de oameni foarte caşti, care credeau doar în spirit şi condamnau trupul şi cele trupeşti ca fiind netrebnice, şi care mâncau şi beau gemând şi defecau cu groază. Mai cocheta încă, în public, cu această sectă şi le dădea nazarinenilor astfel un motiv rezonabil ca să-i accepte îndelunga nepăsare faţă de femei. Dac-ar fi acceptat copilul unui alt bărbat ca pe al său, devenind astfel complice la o faptă de care ea nu părea să fie deloc ruşinată, ci, dimpotrivă, mândră, măcar şi-ar fi afirmat un aspect al bărbăţiei care l-ar fi putut apropia de populaţia mai normală a oraşului. Deşi nu era condamnată de sinagogă, acea sectă exagerat de virtuoasă nu era, de fapt, întru totul normală. Trupul nu era netrebnic. Mâncarea era ceva plăcut, iar defecarea era un ritual sănătos de curăţare, dimineaţa.

Însă, Dumnezeule, Dumnezeule, trădarea, netrebnicia rânjitoare şi lipsită de pocăinţă, viclenia care nu era, până la urmă, chiar atât de vicleană. Şi totuşi s-o respingă, s-o lase la cheremul aruncătorilor de pietre – cum ar mai fi trăit după aşa ceva? Făcu acum ceva neobişnuit. Luă carafa de vin de pe bufet şi-şi turnă pe gât din ea, morocănos. Voia să doarmă. Era vin tare, care te ameţea. Spera, deşi nu avea mare încredere, că i se va îndeplini dorinţa,

că vinul, prin bunăvoinţa lui, îl va cufunda într-un somn suficient de adânc ca să-i plăsmuiască vise care să-l lumineze încotro s-o ia în această teribilă chestiune. Aşa că dormi, şi toate se limpeziră pentru el.

— Iosif! Iosif…

— Cine mă cheamă? Cine?

— Mesagerul Domnului, Iosif. Ascultă.

— Să te văd. Arată-te! Mi-au ajuns prostiile astea despre mesagerul şi şmecheriile Domnului, când e vorba de făcut copii fără împreunare trupească. Haide, arată-te!

— Nu, Iosif. E suficient să m-asculţi. Şi să crezi.

— De ce-aş crede? Deja mi se cere să cred prea mult. Tot ce mi se cere să cred are menirea de a-l transforma pe Iosif tâmplarul într-un idiot. Ei bine, sunt destul de idiot deja, foarte mulţumesc, dar nu pân-acolo încât să cred ceva numai fiindcă spune cineva că-i îngerul Domnului. Arată-te, sau pleacă!

— N-am să plec până nu sunt convins că mă crezi şi acum, şi când te vei trezi, pe la cântători. Cât despre arătat, de astă-dată n-am voie să mă întrupez, pentru un tâmplar morocănos. Ascultă, cel puţin. Toate la rândul lor.

— Prea bine, atunci. Ascult.

— Bine. Aşadar dă-mi voie să-ţi povestesc despre logodnica ta, Maria, fata lui Ioachim şi a Anei, din oraşul acesta, Nazaret, din ţinutul Galileii.

— Ascult.

Nunta a fost cuviincios de veselă. A plouat, fapt cu totul neobişnuit, pe care unii l-au luat ca semn bun, aşa că prăjiturile, şi vinul, şi berbecul la proţap s-au mâncat înăuntru. Vreo două bârfitoare ţicnite au bârfit despre cum ar fi putut fata să facă o partidă mai bună, nu să se mărite c-un boşorog cu focul stins în vine, şi aşa mai departe. *A trebuit să se mărite*, a şoptit cineva, cum se face la toate nunţile. Ben-oni şi Caleb, doi bătrâni galileeni pioşi, au admirat casa, ba chiar i-au mângâiat pereţii.

— Nu cred că sunt prea mulţi bani la mijloc. Care-i zestrea?

— Proprietatea asta. Casa i-a rămas ei.

— Dar nu-i în regulă, nu? N-ar trebui să-i revină unui bărbat din familie?

— Gata, gata, chiar trebuie să te-nvăţ legea lui Moise? Fetele pot moşteni.

— O minoră?

— Mă rog, e casa lui Iosif de-acum.

— Tot lipsit de cuviinţă, oarecum. Mireasa îşi ia mirele în casă. Parcă-i ceva neevreiesc la mijloc. Ştii ce zic – ceva matriarhal.

— E casa lui Iosif de-acum.

Printre nuntaşi se numărau şi membri ai sectei neprihănirii, în ale cărei principii Iosif îşi exprimase cândva interesul, dar făceau acum o figură acră, în veşmintele lor albe, refuzând carnea friptă şi ridicându-şi mâinile foarte curate – semn că erau şocaţi – la vinul oferit. Unul dintre ei, pe care-l chema, simplu, Capul Frăţiei, de parcă adevăratul său nume ar fi fost o formă de necurăţenie, îi împărtăşi mirelui foarte direct dezamăgirea sa. Mirele îi răspunse:

— V-am spus întotdeauna că nu voi putea merge până la capăt. Am susţinut tot timpul că împingeţi puritatea prea departe.

— Chiar se poate duce puritatea prea departe? răspunse aproape batjocoritor bărbatul cunoscut printre fraţi drept Lumina Zorilor.

— Ştiu argumentul pe de rost, spuse Iosif. Dumnezeu este puritatea supremă, spirit pur. Dar Dumnezeu a făcut trupul omului. Nu se poate nega trupul, nu în întregime. Un bărbat are nevoie de-o farfurie de carne şi de-o cană de vin după o zi de lucru.

— Of, vorbeşti ca un soldat. O să spui acum că un bărbat are nevoie – şi se cutremură – şi de-o femeie după o zi de lucru.

— Un bărbat nu are *nevoie* de-o femeie în sensul acela, şi nici femeia de bărbat. Dar există un alt fel de nevoie pe care o împărtăşesc – o nevoie spirituală.

— Soţie spirituală şi soţ spiritual. În curând, o să vorbeşti și de procreare spirituală.

— Îmi cer scuze, răspunse Iosif. Trebuie să vorbesc şi cu… ei bine, unii dintre oaspeţii mai umili.

Aşa că se îndreptă către un grup mai ponosit, dar vesel, oameni care se bucurau din plin de mâncare şi de vin. Capul Frăţiei îi spuse Luminii Zorilor:

— Să nu uităm ce este: un tâmplar. O meserie destul de murdară.

Cei doi plecară devreme, şi nu le simţi nimeni lipsa.

Ştiu că mare parte din ce v-am povestit deja nu veţi fi dispuşi să credeţi, şi la fel se va întâmpla cu multe dintre cele ce vor urma. Dar sper că veţi crede că Iosif şi Maria au fost fericiţi împreună şi că, indiferent dacă în marea minune credeţi sau nu, ei au trăit în lumina unei mari minuni. Într-o seară, în timp ce luau cina, Iosif spuse:

— Am discutat cu rabinul Gomer azi-dimineaţă. A vorbit iar despre acelaşi lucru.

— Adică Ioan? Elisabeta şi Zaharia?

— Acelaşi lucru. Cum Ioan nu poate fi Mesia. A citat din scriptură. E ciudat, fiindcă întotdeauna mi-am imaginat că scriptura nu e decât… ştiu şi eu, scriptură. N-am luat-o niciodată ca pe-o carte, vreau să spun ca pe-o carte despre ceva ce s-a întâmplat cu adevărat. Sau se va întâmpla. Adică profeţie.

— Dar ce a *spus*?

Bătu cu cuţitul în masă, hotărât.

Iosif servea tocana destul de neîndemânatic.

— Evident, eu mi-am ţinut gura, cum fac ori de câte ori vine vorba de profeţia cu tânăra care va zămisli. În dimineaţa asta însă, rabinul Gomer a fost foarte categoric că tânăra trebuie să fie fecioară.

— Aha.

— Asta m-a făcut, ştii, să mă cutremur. Pe urmă, Iotam şi ceilalţi au început să protesteze în gura mare că e-o prostie. Că aşa ceva ar fi cu neputinţă, fiindcă Dumnezeu întotdeauna îşi face vrerea firesc, prin lucruri aşa cum sunt ele. Atunci când poate, adică. E creaţia lui Dumnezeu, ştii, şi există, şi, după ce-a făcut-o, Dumnezeu nu se mai amestecă. Dar apoi rabinul Gomer a spus că, uite, în privinţa lui Zaharia şi a Elisabetei, Dumnezeu a intervenit. O femeie trecută de vârsta la care putea zămisli. E un fel de avertisment – *prevestire* e cuvântul. Data viitoare când îi va trece lui Dumnezeu prin cap ideea unei naşteri ciudate, va fi o fecioară. Prea târziu pentru copii, prea devreme pentru copii – înţelegi ce zic? Nu o fată tânără, a spus rabinul Gomer, nu doar asta, ci o fată care niciodată… Mă rog, cum spuneam, mi-am ţinut gura, dar m-am cutremurat un pic, iar

Iotam, care-i foarte ager în anumite privinţe, a născocit ceva ce suna a scriptură despre cum e tremurul copacului care aşteaptă toporul. O glumă, bineînţeles.

— Zi mai departe.

Flămândă, căci mânca pentru doi, Maria îşi mai tăie pâine şi-o înmuie în sosul de la tocană.

— Uite care-i treaba cu adevărat importantă, şi rabinul Gomer ne-a arătat textul şi l-a tot lovit cu degetul lui mare şi solzos, ca al unui negustor de peşte, anume că Mesia trebuie să se nască la Betleem. Din neamul lui David se trage, şi Betleemul este oraşul lui David. Mi-a stat inima în loc, îţi spun. Am văzut cu ochii mei – ceva despre cum, o, tu, Betleeme, nu eşti nicidecum cel mai neînsemnat dintre oraşe. Evident, nu-i un oraş, e un soi de cătun amărât, lângă Ierusalim. Dar trebuie să se nască la Betleem.

Maria mestecă şi înghiţi.

— *La* Betleem, sau *din* Betleem? *Din* Betleem. Aşa trebuie să fie. De născut, se va naşte aici, în casa asta. La Nazaret, în Galileea. *Din* Betleem.

— El a zis că sigur este *la*. N-a comentat nimeni prea mult, fiindcă nu li s-a părut ceva foarte interesant. Apoi ne-am dus toţi înapoi la treabă.

— Deci n-ai zis nimic, n-ai dat nici un semn?

— Evident că nu. Iosif-nebunul, Iosif-înşelatul? În toţi mă văd aşa cum am fost. Nu sunt capabili de credinţă deloc, majoritatea dintre ei. Să-l luăm pe Iotam, de exemplu. Iotam nu crede decât că lucrurile au fost întotdeauna rele şi aşa o să rămână, asta dacă nu se înrăutăţesc şi mai tare. Nu, rămân tăcut, aşa cum tu rămâi nevăzută. N-am nevoie să fiu şi eu amuţit, ca Zaharia. *La* Betleem, a zis că scrie. De-atâtea ori a bătut cu degetul peste text, că se vedea urma unghiei pe pagină. Cuţitul ăsta trebuie ascuţit. *La* Betleem.

— *Din* Betleem. Se va naşte în casa lui, acolo unde mi s-a arătat Gabriel. Dumnezeu lasă de-acum toate lucrurile să decurgă firesc. La Nazaret.

— *La* Betleem, zice el.

— *Din* Betleem. Dă-mi pâinea. De ce se leagănă masa asta chiar aşa? Nu s-a legănat pân-acum.

— Probabil ai mişcat-o. Podeaua nu-i chiar dreaptă. Masa a fost în regulă când am adus-o.

— A fost în regulă până mai adineaori.
— Probabil ai împins-o fără să-ţi dai seama. Grea, zâmbi el. Eşti grea.

Șapte

Chiar în aceeaşi seară, la Ierusalim, în marele palat al lui Irod, textul mult lovit de rabinul Gomer cu degetul său de negustor de peşte se pregătea să fie împlinit. Irod, mai bolnav ca niciodată, mai balonat, primea în vizită două figuri preamărite de la Roma: L. Metellus Pediculus, pe care l-aţi cunoscut deja, şi un individ fornăit, pe nume P. Sentius Naso. Erau în Palestina cu treburi imperiale. Sentius spunea:

— Chiar dacă, la rigoare, se poate argumenta că Palestina nu este, propriu-zis, o colonie a Imperiului, divinul Augustus se consideră totuşi îndreptăţit s-o considere astfel, din motive care ţin de impozitare. Şi, cum spuneam şi la cină, înainte de a putea strânge impozitele, trebuie făcut un recensământ.

— Nu-mi place, spuse Irod.

Sorbea dintr-o fiertură puturoasă, pentru stomac. Avea în coşul pieptului o bulă de gaze care tot refuza să urce şi să iasă. Luă o înghiţitură.

— Acesta este un regat independent. De ce să ne impoziteze Augustus, când nu ne dă nimic în schimb?

— Aveţi deja destule beneficii de la divinul Augustus, spuse Metellus. Protecţia armatelor romane. O unitate staţionară de ofiţeri din elita Siriei.

— Protecţie faţă de ce? N-am nevoie să fiu protejat de nimic şi de nimeni, în afară de propria-mi familie. Augustus merge prea departe în prietenia noastră. Eu sunt cel care-i apăr graniţa de răsărit şi n-am nevoie de unităţi siriene nici pentru asta, nici pentru altceva.

Bula de gaze îl apăsă şi mai tare în piept. Cei doi romani îl priveau cu îngăduinţă, căci îi vedeau durerea, dar nu şi seriozitatea obiecţiilor; ştiau cât de bine îşi cunoştea el adevărata poziţie faţă de Roma: un rege mare la trup, dar altfel foarte mic. Aşteptară. Irod spuse:

— Un recensământ. În teritoriile mele. Făcut de funcţionari romani. Fără îndoială că reacţia va fi una de suspiciune şi chiar de ostilitate. Augustus a fost prost sfătuit, foarte prost.

— Noi, fornăi Sentius, ne aflăm aici doar ca să-i transmitem poruncile. Nu sunt în măsură să transform aceste porunci în subiecte care pot fi discutate pe îndelete, adăugă el.

Din fericire, gazele se repeziră în sus şi ieşiră. Din regele Irod se stârni o mică rafală aromată, care făcu să pâlpâie o torţă din apropiere.

— Mai bine, zise el, apoi adăugă: Poate că n-ar strica să merg eu însumi la Roma. Divinului Augustus trebuie să i se spună anumite lucruri. Dacă doreşte pace în teritoriile acestea…

— Mi-e teamă că nu este timp, spuse Metellus. În ceea ce mă priveşte, nu reuşesc să înţeleg neliniştea Maiestăţii Voastre. În fond, trupele noastre vor fi aici să vă protejeze.

— Mai este ceva ce nu înţelegeţi voi, romanii, zise Irod. Felul în care se propune efectuarea recensământului încalcă tradiţia locală cu totul.

— În ce fel? întrebă Sentius.

— Da, zise Metellus. Onorabilul consul nu cunoaşte prea bine tradiţia la care se referă Maiestatea Voastră. Cu tot respectul, nu cunoaşte acest teritoriu. Este o chestiune de *reşedinţă*. În scopuri oficiale, cum ar fi efectuarea unui recensământ, fiecare palestinian…

— Haideţi să spunem, îl întrerupse Irod, fiecare israelit.

— …Fiecare persoană care trăieşte în această ţară consideră că aparţine nu locului în care-şi are, de fapt, reşedinţa, ci locului de obârşie al grupului familiei sale. Al tribului său. Pot să-i spun trib?

— Poţi să-i spui trib, răspunse Irod. Să zicem.

— Recensământul presupune ca fiecare locuitor al acestui teritoriu să se întoarcă în ceea ce consideră c-ar fi comuna sa de obârşie – capitala strămoşească, asta ca să înnobilăm ceva ce nu e, de obicei, decât o grămadă de bălegar puturos…

— Îţi alegi cuvintele splendid, domnule, spuse Irod.

— Mi s-a dat un exemplu, zise Metellus. Tribul lui David, adică toţi cei care se consideră urmaşi ai acestui legendar şef de trib – rege, îi spun ei. Pentru ei, capitala ancestrală este Betleem – ăăă, grămada aia de… ăăă, bălegar de la sud de Ierusalim – am trecut prin ea pe drum încoace…

— Cu batiste la nasurile delicate, fără îndoială.

Sentius fornăi (iar fornăitul, dacă-mi daţi voie, nu avea nici un fel de înţeles; avea de-a face pur şi simplu cu o neputinţă, pe care o moştenise, de a separa aerul din gură de aerul din nas, o chestiune pe care un fiziolog ar putea-o lămuri competent, şi nu cineva ca mine, un biet povestitor):

— Un recensământ organizat conform… tradiţiei locale ar fi acceptabil pentru supuşii voştri?

— Un recensământ al nostru? pufni pe nas Irod. Se va da peste cap economia, se vor bloca drumurile…

— Un recensământ al vostru, Maiestate, dar făcut în scopurile noastre, spuse Metellus.

— Cred c-ar putea fi o soluţie, zise Sentius. Daţi-i acestui deranj trecător o denumire plăcută – spuneţi-i sărbătoare naţională. Toate triburile se întorc la…

— Grămezile de bălegar de origine? sugeră Irod.

— Bucuria regăsirii, încuviinţă Metellus. Ospeţe, băutură, poveşti de pe vremuri. Cât despre recensământ, ce să mai vorbim, practic se face singur.

— Automat, spuse Sentius, fornăind puternic în mijlocul cuvântului. Un recensământ automat.

— Cuvintele astea greceşti, înalte consul, zise Irod. Când aud greceşte, adulmec primejdie.

Vestea recensământului, care urma să aibă loc între idele lui decembrie şi calendele lui ianuarie, a fost răspândită printr-o scrisoare clară şi la obiect, pe care Consiliul Religios al Ierusalimului a acceptat, cârcotind, s-o trimită mai-marilor religioşi locali, care la rândul lor, ca bărbaţi cu cea mai înaltă autoritate în localităţile palestiniene, s-o citească după adunarea de Sabat de la sinagogă şi astfel să-i dea un soi de consfinţire divină, în concordanţă cu provenienţa divină pe care o avea. După ce rabinul Gomer le-a transmis-o credincioşilor şi le-a dat acestora drumul acasă, s-a stârnit mare zarvă printre nazarinenii din faţa sinagogii.

— E-o şmecherie, înţelegi, doar ca să ne crească dările. În fond, de ce să plătim noi dări? Ce-o să ne dea romanii în schimb? strigă Iotam.

Ben-oni îl întrebă pe Iosif:

— Tu eşti din tribul lui David, nu? Şi trebuie s-o iei din loc spre Betleem, nu-i aşa? Şi să-ţi laşi nevasta, chiar acum, când e în… starea în care este.

Căci tot Nazaretul ştia în ce stare se afla Maria şi se bucurau toţi, de dragul lui Iosif, pentru că una ca asta contrazicea zvonurile răutăcioase despre cum n-ar fi fost el în stare să-şi facă treaba de bărbat. Iosif, în schimb, abia dacă auzea vreun cuvânt din toate astea, cutremurat cum era, până în adâncul fiinţei sale, de iminenta împlinire a profeţiei.

— E corect aşa ceva? spuse Ben-oni. Ţi se pare corect?

Ismael îi atrase atenţia că şi femeile trebuiau să meargă; nu ascultase Ben-oni cu atenţie?

— Şi dacă spunem nu? întrebă Iotam. Ce-o să se întâmple dacă spunem nu?

— Poruncile sunt porunci, şi datoria, datorie, răspunse Iosif încet. Nu-i nimic de făcut. Dacă se dovedeşte că dările nu-s drepte – asta va fi o cu totul altă poveste, atunci va fi momentul să spunem nu.

Un bărbat scund şi diform, pe nume Isaac, zise:

— Ştii cum e zicala? Zici că faci un pas, şi-apoi te trezeşti c-ai sărit peste şanţ.

— N-avem de ales, zise altul. Ce rost are să discutăm? Şi să vă mai spun ceva: cei care strigă cel mai tare cel mai repede renunţă.

— Eu nu plec nicăieri, spuse Iotam – şi toţi se uitară la el. Am treabă aici. Muncă. Pâine de copt.

— Nu va fi nimeni să ţi-o mănânce, îi spuse Ben-oni.

— Nu plec, zise Iotam – şi toţi se uitară la el.

Cum era de aşteptat, când veni ziua plecării către diferitele locuri de obârşie, Iotam a fost printre primii care s-au adunat la locul de lângă Nazaret, de unde urma să plece caravana către sud. Evident, tuturor celor dispuşi să-l asculte le spunea că adevăratul motiv pentru care pleca era să facă plângere la cel mai înalt nivel posibil. Era o zi frumoasă şi senină, nu foarte caldă, iar atmosfera era fremătătoare, plină de viaţă. În aer plutea un soi de entuziasm, euforie chiar, căci orice schimbare, oricât de detestată iniţial, sfârşeşte întotdeauna prin a fi acceptată de cei care duc vieţi plictisitoare. Cămile cu clopoţei care zăngăneau. Măgari. Poveri. Copii hârjonindu-se. Căpetenia caravanei, fluturându-şi biciuşca, strigând şi adunându-i laolaltă pe toţi cei din grija sa.

Rabinul Gomer îi conduse într-o rugăciune de călătorie:

— Binecuvântat fie Dumnezeul cel fără sfârşit, împărat al cerurilor şi pământului, şi să ne aibă pe noi, călătorii, în paza lui.

Maria, cu greutate şi cu sprijinul blând al lui Iosif, se opinti şi încălecă un măgar pe care-l închiriaseră (bătrânul Malkah murise; la fel şi bătrânul Hezron). Eliseba, servitoarea lor şi înainte a maică-sii, nu ştia sigur din ce trib se trăgea, dar insistă că ţinea de Nazaret. Acolo avea să rămână şi să aibă grijă de casă şi de animale. Dacă ticăloşii ăia o voiau pentru recensământ, ştiau unde s-o găsească. Femeile din imediata apropiere a Mariei comentară văzând starea în care se afla:

— O să se-ntoarcă de la Betleem cu câteva kilograme mai uşoară.

— După formă, aş zice că-i fată. Mă pricep la forme. Încă nu m-am înşelat niciodată.

— Există un început pentru toate.

Cornul sună plecarea, codaşii se repeziră să-şi ia locul în lungul şir de drumeţi, iar caravana se urni înspre graniţa Galileii. La sfârşitul zilei, cu soarele care apunea în stânga lor, călătorii înspre Betleem se simţeau sleiţi de puteri, dar înălţară totuşi o cântare luminii care apunea, o cântare compusă cu mulţi ani înainte de un păstor mort demult, pe nume Natan. Cuvintele povesteau despre cum cei ce cântau se trăgeau din David, un păstor devenit rege, şi implorau să fie vegheaţi de spiritul lui. Cântecul suna cam aşa:

Noi, ai lui David urmaşi,
Căutăm al său oraş.
Dintr-un simplu păstor,
A ajuns domnitor.
David, al Israelului rege,
Ne apără de cele vitrege.

Înălţară o rugăciune de mulţumire pentru încheierea călătoriei de peste zi şi o rugăciune în care-l implorau din suflet pe Dumnezeu să vegheze asupra poporului său în noaptea ce urma, să-i apere de tâlhari, ucigaşi, fiare sălbatice, dureri de pântece şi spirite rele. La marginea drumului se aprinseră focuri. Iosif şi Maria îşi lăsară măgarul la păscut şi-şi mâncară

merindele simple, nişte brânză şi pâine tare, dându-le pe gât în jos c-o duşcă de vin îndoit cu apă.

— Cum te simţi? întrebă el.

— Bine, dar grea.

— Nu mai e mult. Mai avem două zile şi ajungem la Ierusalim.

— Nu mai durează mult nici până-i vine lui sorocul. Aşa cred. Dar nu-ţi face griji. O să fie bine.

Apucându-i mâna mică şi delicată în palma lui bătătorită de tâmplar şi cu ochii închişi, ca să-şi amintească mai bine textul pe care-l recita, Iosif spuse:

— „Căci tu, Betleeme, nu eşti nicidecum cel mai neînsemnat dintre oraşe. Căci din tine va ieşi o căpetenie, care va fi păstorul poporului meu, Israel.“ Şi noi am spus nu, scriptura se înşală. Şi iată-ne la doar două zile distanţă. Încă o glumă de-a Domnului. Ca să se poată împlini profeţia. Din porunca romanilor se va naşte acolo, nu dintr-a lui Gabriel, nici a lui Dumnezeu.

— Dumnezeu se poate folosi de oricine, spuse Maria. Chiar şi de împăratul Augustus.

— Nu te culci?

— Culcă-te tu, spuse ea. Eu mai stau puţin, să mă uit la figurile plăsmuite de foc.

Aşa c-o sărută cu tandreţe şi se întinse să doarmă, învelindu-se bine cu haina de lână. Maria rămase trează şi văzu în foc imagini care nu-i plăcură deloc. La una dintre ele, i se tăie respiraţia de teamă; simţi o durere în pântece, de parc-ar fi străpuns-o chiar atunci o sabie.

Opt

Probabil aţi auzit despre cei trei înţelepţi, sau magi, sau astrologi, despre care se crede c-ar fi fost şi regi în nişte ţărişoare neatinse încă de Imperiul Roman, cei trei crai care au călătorit spre Betleem, după ce au descoperit, pe harta schimbată a cerurilor, că acolo avea să se nască, sau se născuse deja, un mântuitor, sau Mesia, sau mare împărat al sufletului. De asemenea, veţi mai fi ştiind că nu era ceva neobişnuit, pe vremea aceea, ca regii să fie astrologi sau astrologii să fie regi. Cunoaşterea cerurilor, care pentru neştiutori însemna putere asupra cerurilor, era o însuşire mai importantă pentru un rege din acele ţărişoare decât putinţa de a judeca precum Solomon sau de a ucide uriaşi, precum David. Sigur că totul avea mult de-a face cu înţelegerea misterelor anotimpurilor, pe care un om priceput în ale clarviziunii le putea citi în ceruri, căci anotimpurile înseamnă totul pentru cultivatorii de recolte, şi recoltele susţin viaţa.

Craiul sau magul numit prin tradiţie Baltazar pare să fi fost un bărbat oacheş, care cârmuia o ţărişoară berberă. Dacă nu aveţi nimic împotrivă, îl vom vedea chiar acum – chipeş, intelectual, bine legat, în floarea vârstei, desfătându-se cu vin într-o sală a tronului simplă, cu lespezi aspre de piatră, şi înconjurat de torţe cu seu de oaie, care-şi răspândeau mirosul de jur împrejur – şi-l vom asculta discutând cu sfetnicii săi.

— Două cuvinte, spuse el, două cuvinte romane, şi se contrazic unul pe altul. Cuvintele sunt *protecţie* şi *expansiune*. Cât mai pot rezista micile regate? Am primit deja oferte de protecţie, deşi nu e niciodată foarte clar împotriva cui vom fi protejaţi – în mare parte, nişte cete nedesluşite de la răsărit. Nu poate însemna nimic altceva decât consolidarea autorităţii Romei. Cât timp vom mai putea rămâne în afara acelei familii de fier?

— Noua filozofie, spuse primul său sfetnic, recomandă virtutea visului imperial – un imperiu raţional, în care toţi oamenii pot fi cetăţeni liberi, indiferent de neam, indiferent de culoare.

— Indiferent de culoare, îngână Baltazar.

Pe vremea aceea, se credea că unele culori le sunt superioare altora şi că o piele închisă la culoare denotă răutate sau prostie, uneori chiar – imposibil – ambele.

— Trebuie s-acceptăm, atunci, stăpânirea Romei nu ca pe o necesitate căreia cei slabi trebuie să i se supună, ci ca pe un deziderat pe care raţiunea îl recomandă chiar şi celor puternici. Şi ce ne poate oferi nouă Roma?

— Legi, spuse al doilea sfetnic, care studiase dreptul. Puterea armatelor ei. Un soi de filozofie atletică a tăriei fizice, o abnegaţie ascetică. Onoare. Virtute militară. Ordine. Mai presus de toate, ordine.

— Altceva?

— A, poezie, oratorie. Au multe cărţi.

— Dar puţină imaginaţie, răspunse Baltazar. Puţină literatură, pe care au furat-o de la greci, aşa mi s-a spus. Romanii oferă o viaţă sigură, protecţia celor mai mari armate şi forţe navale pe care le-a văzut vreodată lumea. Construiesc drumuri minunate, care nu duc nicăieri. Sau, dacă vreţi, duc de la Roma nicăieri şi de nicăieri la Roma. Şi ce credinţă au? Religia noastră e pe moarte, fără îndoială. Să te-nchini soarelui este prea puţin. Dar, cel puţin, soarele este un mare mister incandescent şi sursa a tot ce e viu. Romanii, din câte înţeleg, se închină unui cap de bărbat de pe o monedă de argint.

— Cu tot respectul, Maiestate, spuse primul sfetnic, oricât i-aţi dispreţui pe romani, mai devreme sau mai târziu tot va trebui să aparţinem imperiului lor, toţi cei din lume. Nu prea avem de ales în această privinţă.

— S-ar putea să existe o şansă, spuse regele. S-ar putea chiar să existe o alternativă la metalul mort al dominaţiei romane. De exemplu, ce ştiţi despre Israel? Le-aţi citit cărţile?

— Poporul din Israel, răspunse al doilea sfetnic, se află într-o situaţie şi mai proastă decât a noastră. Noi aşteptăm dominaţia romană, ei o suferă deja. Regele lor, Irod, stăpâneşte ca monarh vasal, iar ei plătesc dări, ca orice altă colonie bătută de soartă. Au fost cândva robi ai egiptenilor, ai babilonienilor. Înrobiţi din nou, scriu o istorie a robiei şi o poezie a servituţii.

— Şi totuşi, spuse Baltazar, ei speră, în timp ce romanii se desfată de pe urma unor izbânzi închipuite. Scriu şi cântă despre un imperiu al imaginaţiei şi despre o dreptate mai subtil-umană decât cea pe care o

cunosc romanii. Vorbesc despre venirea unui conducător al cărui tărâm va fi cel al spiritului…

— Nici un tărâm al spiritului, spuse primul sfetnic, nu poate izbândi împotriva unuia al oţelului şi pietrei.

— Dar dacă, strigă Baltazar, spiritul va înflăcăra un popor înrobit să găsească libertatea? Israeliţilor li s-a mai întâmplat în Egipt – cu bărbatul pe care-l chema Moise. Dar dacă spiritul îi va înflăcăra pe înrobitori şi le va mistui cruzimea şi lipsa de omenie?

— Va mai dura până să se întâmple una ca asta, se gândi primul sfetnic şi zise al doilea.

— Dar sunt semne, spuse Baltazar, că nu va mai dura mult până la venirea noului lor rege. Semne că momentul acela stă să vină.

— Semne, Maiestate?

— Da, şi ştiţi şi voi unde se găsesc semnele, deşi lăsaţi în seama mea să le caut. Într-o bună zi, va trebui să uşurăm monarhia de această îndatorire – de căutatul în stele, de planificarea semănatului, de rânduirea timpului şi anotimpurilor.

— Este o îndatorire a regelui, Maiestate.

— Un rege cu capul în stele. Un rege trebuie să se preocupe de ce este în jurul său, nu deasupra sa.

— Vorbeaţi de un semn, Maiestate, zise al doilea sfetnic.

— Mă iertaţi, mă-ndepărtez de la subiect. Calculele indică un loc şi un timp. Nu vă voi obosi cu detaliile. Cercetările pe care le-am făcut asupra ritmului ceresc m-au condus la această concluzie. Şi, îndrăznesc să cred, nu doar pe mine. Trebuie să mai fie şi alţii, mulţi. Domnilor, dacă vă veţi uita în seara aceasta înspre răsărit, înspre acea porţiune pe care o numim Vizuina Linxului, veţi vedea o stea nouă. Dar nu, cum nu sunteţi obişnuiţi cu observaţiile stelare, n-o veţi vedea. Pentru voi, toate stelele sunt la fel, iar numărul lor ar putea creşte sau scădea la orice oră din noapte, şi nici măcar n-aţi băga de seamă. Credeţi-mă însă pe cuvânt, s-a mai adăugat o stea la puzderia de pe bolta cerească.

— Fără îndoială, spuse primul sfetnic, aşa ceva prezintă mare interes pentru un astronom cu experienţă, precum Înălţimea Voastră, dar eu unul nu prea înţeleg…

— Stelele, domnilor, interveni Baltazar cu glas puternic, nu sunt corpuri cereşti reci, nepătimaşe, complet separate de vieţile oamenilor. Stelele nu sunt, haideți să spunem, nişte străjeri de-ai romanilor. Naşterea unei stele noi presupune o trudă imensă din partea cerurilor. Există un echivalent pentru asta pe pământ. Istoria este pe punctul de a produce o minune. Iar eu voi porni în căutarea ei.

— Şi unde va căuta Maiestatea Voastră? întrebă al doilea sfetnic.

Baltazar zâmbi şi răspunse simplu:

— Voi urma steaua aceea.

Cred că o hotărâre asemănătoare a fost luată şi de către ceilalţi doi crai, sau magi, sau astrologi, cam în aceeaşi perioadă şi după o discuţie asemănătoare cu sfetnicii lor. Despre felul în care li s-au întâlnit drumurile voi vorbi mai târziu. Până atunci şi cu mult timp înaintea lor, trebuie s-ajungem şi noi la Betleem.

Imaginaţi-vă forfota de la apus – caravane peste caravane sosind întruna, copii rătăciţi, care plângeau, şi copii nerătăciţi, veşnic pe punctul de a fi călcaţi în picioare de cămile, hoţi în acţiune, vânzători de kebab şi şerbet care cereau preţuri sfruntate, căruţe răsturnate, cei fără rude primitoare în oraş căutându-şi disperaţi adăpost. Maria simţea deja dureri prevestitoare, iar Iosif încerca şi el, la fel de disperat ca toți ceilalţi, să găsească un loc unde să înnopteze. Îşi croi cu greu drum printre grupurile de oameni înstăriţi, cu servitori care le duceau bagajele până în curtea singurului han, unde căută şi el şi găsi, în cele din urmă, un hangiu plin de dispreţ, care-i întâmpina însă linguşitor pe cei bogaţi cu „Iatacurile sunt pregătite, stăpâne şi stăpână“ şi „Cina o veți primi de îndată ce sunteţi gata, domnia voastră“, şi aşa mai departe. Iosif îi explică nevoia care-l mâna şi cât era de îngrijorat pentru soţia lui, pe care o apucaseră durerile facerii.

— Nu-i nimic de făcut, prietene, îi spuse hangiul. Nu e nimic liber.

— Dacă e vorba de plătit ceva în plus… zise Iosif, pipăindu-şi punguţa de piele în care-şi ţinea banii.

— A, e nevoie de mult mai mult, prietene, de mult mai mult, spuse hangiul, trăgând cu coada ochiului la punguţă – după care se întoarse: A, bună ziua, augusta voastră înălţime, fiţi amabil şi urmaţi-l pe băiatul acesta.

Profund zbuciumat, Iosif se întoarse la soţia lui, care stătea pe marginea drumului, lângă boccele şi măgar.

— Nimic, zise el, nimic.

Chiar în acel moment însă, o femeie corpolentă de la han, puternică precum un taur, pentru care bagajele oaspeţilor erau ca fulgul, această femeie, deci, se apropie şi o văzu pe Maria crispându-se şi icnind.

— Biata de tine, spuse ea blând, aşa stau lucrurile, deci. Căutaţi adăpost? N-o să găsiţi nimic pe-aici, atât pot să vă zic. Individul ăla pentru care lucrez eu cere de patru ori mai mult decât atunci când Betleemul nu-i decât un morman de noroi, unde nu vine nimeni. Dar, dacă traversaţi bucata aia de câmp, vedeţi, o să daţi peste nişte grajduri. Este un bou bătrân acolo, dar n-o să vă facă nimic. Nici măgarului. Nu-i mare lucru, ştiu, dar e curat şi uscat, şi destul de cald. Paie proaspete din belşug. Dacă reuşesc, vin şi eu mai târziu să v-ajut. Soră-mea cea măritată a avut şase, toţi trăiesc, şi-am ajutat la fiecare. Mergeţi pe acolo, vedeţi, pe lângă budele-alea de bărbaţi – te uiţi în altă parte, drăguţo –, e cel mai scurt pe-acolo. Dacă încearcă să v-alunge careva, spuneţi că Anastasia v-a trimis. Un nume mare pentru o femeie mare. Anastasia, ţineţi minte.

— O să ţin minte, zise Iosif.

Şi o conduse pe Maria, cu măgarul, pe drumul arătat de Anastasia. În ce măsură pot fi crezute poveştile care au circulat mai târziu – şi chiar după moartea lor – despre hangiu şi despre femeia asta grasă şi bună la inimă, nu ştiu. Dar setea noastră de plată şi răsplată este atât de mare, încât nu putem da prea uşor la o parte povestea despre cum a pierit hangiul, la vreo douăzeci de ani după aceste întâmplări, într-un incendiu care i-a mistuit hanul, şi despre cum apare în fiecare an, în jur de calendele lui ianuarie, chiar în locul unde se înălţa cândva clădirea, strigând: „Loc suficient, suficient, curat şi ieftin, sunteţi bine-veniţi“. Despre Anastasia se spune că la treizeci şi şapte de ani s-a măritat cu un bărbat foarte bogat, dar orb, şi c-a avut o casă frumoasă şi servitori. Se mai spune şi că le apare femeilor de bună-credinţă când sunt în durerile facerii, cu o faţă rotundă, lucitoare şi zâmbitoare, murmurând cuvinte de alinare. Prin părţile mele trebuie că se află foarte puţine femei de bună-credinţă.

Ajungem acum la păstorii care-şi vegheau turmele pe un câmp de lângă han şi grajduri. Maria şi povara ei, plus Iosif şi măgarul erau de-acum instalaţi, iar Iosif dăduse bani mulţi pe nişte felii reci de carne friptă de berbec, o pâine şi o mână de murături dulci amestecate. Maria mâncă puţin şi gemu, în schimb, mult. Iosif îşi rodea unghiile. Se-ntunecase de-a binelea şi singura lor lumină era o candelă mică, având seu de oaie, căreia Iosif îi curăţase mucul înnegrit, cu degetele tremurându-i, şi pe care o aprinsese de la o aşchie din bucătăria hanului, blestemat fiind, în timp ce făcea lucrul ăsta, şi mânat să dispară iute. În tot acest timp, sub cerul imens şi rece, păstorii vegheau.

Trebuie să le dăm nume, aşa că Adam, Abel şi Enoh (căruia arabii îi spun Idris) vor fi cât se poate de potrivite, nume străvechi, pe măsura unei îndeletniciri străvechi. Stăteau sub cerul liber, înveliţi în şubele de lână, şi-şi păzeau oile. Adam zise:

— Şi-apoi, scuipă tot şi zice: aşa se-ntâmplă tot timpul, băieţi. N-a fost niciodată în stare s-o înghită, cică avea ceva în stomac, ceva care n-o lăsa să treacă. Iar apoi a picat fără cunoştinţă pe jos.

— A plătit de data aia? întrebă Abel. Nu de data aia, de cealaltă?

— Ăsta? spuse Enoh. Doar îl cunoşti. Îşi ţine punga de bani de parc-ar fi mănuşă. Odată – erai acolo, Adame, ba nu, mint, eram numai eu –, şi individul ăla, cum îl cheamă, porunceşte să se aducă o vadră de vin roşu pentru băieţi, io plătesc, zice, da’ se dă în lături când se-apropie de fund burduful şi tre’ să ne scotocim noi prin buzunare şi *şilam*.

— Un ticălos şi-un zgârcit, zise Adam. Îi dai un pumn de apă şi nici o picătură nu scapă. Ce strălucitoare sunt stelele în noaptea asta! Taică-miu zicea că ceru-i ca o carte de citit când te uiţi la el. Nu te saturi niciodată de privit, zicea, când mai ai şi răchia cu tine. O vedeţi pe-aia de colo, aia mare? Nu cred c-am mai văzut-o până acum.

Trebuie pusă o întrebare, cred, dacă-mi permiteţi să întrerup acest taifas pastoral, al cărui conţinut nu este, veţi recunoaşte, fără îndoială, dintre cele mai interesante. Cum se poate ca păstorii aceştia needucaţi să vadă o stea nouă, când se pare că numai trei crai astrologi o mai zăriseră, datorită observaţiilor constante şi specializate? Răspunsul, cred, este că aceşti păstori aveau obiceiul de priveau în fiecare noapte aceeaşi porţiune de cer,

şi nu alta, atât erau de conservatori, şi aceasta era bucata de cer în care se înălţa hornul hanului. Fără să-şi dea seama, deprindeau o anume configuraţie din jurul şi de deasupra hornului, aşa că, mai devreme sau mai târziu, un nou-venit stelar nu avea cum să nu le sară în ochi. Oricât de fantezist ar părea, dacă mai adăugăm şi faptul că stelele de pe câmpiile cereşti sunt un fel de turmă, precum şi capacitatea înnăscută a păstorilor de-a observa schimbările în numărul constelaţiilor lor lânoase, există suficiente motive să credem că n-avea cum să le scape steaua fatidică dacă aceasta se afla deasupra hornului – şi chiar deasupra hornului se afla.

— Chiar că e mare, spuse Abel, apoi schimbă vorba: Vorbeşti de lup. Uite-l pe ticălosul cel zgârcit.

Căci văzuse pe cineva îndreptându-se spre ei peste câmp, chiar dacă nu se apropiase încă.

— Nu, zise Enoh, nu-i mersul lui. E-un străin, după cum arată. Ce-ar fi să-i tragem una? Ştiţi, vechiul şalom. Bântuie mulţi mamoni în noaptea asta. Mulţi străini prin oraş.

Străinul însă ajunse la ei mai cu grabă decât se aşteptaseră, judecând după distanţă şi pasu-i lejer. Era Gabriel, vesel şi întrupat, înfăşurat într-o mantie albă.

— O minunată noapte înstelată, zise el şi se aşeză pe jos.

— Tocmai asta spuneam şi noi, răspunse Abel, reţinut. Iar aia de colo arată de parc-ar sta chiar în vârful Strugurilor.

— Strugurilor?

— Ciorchinele de Struguri. Hanul de colo – dar poate că n-ai de unde să ştii, dacă nu eşti de prin partea locului.

Adam se uită cu multă atenţie la chipul neted şi vesel de băieţandru, la gâtul puternic şi umerii masivi. Nu m-aş pune să-l dobor pe-ăsta, se gândi el.

— Vii de departe, nu?

— Depinde ce înţelegi prin *departe*, răspunse Gabriel. Distanţa se poate interpreta în mai multe feluri. Iar apoi, pe un ton de urgenţă, zise: Ce fel de oameni sunteţi voi?

— Ce fel de întrebare mai e şi asta? vru să ştie Enoh, oarecum agresiv. Vezi prea bine ce suntem – păstori. Chestiile alea de colo, cu lână pe ele,

care fac „behehe“ dacă le tragi un şut în dos, alea-s oi. Ai auzit de oi, nu?

— Dacă tot punem întrebări, zise Adam, ce fel de om eşti *tu*?

— O întrebare mult mai grea decât a mea, răspunse Gabriel vesel. Putem spune că sunt un soi de mesager. *Aggelos*, dacă ştiţi greceşte.

— Grecii? zise Abel. N-aş avea încredere în ei nici cât e negru sub unghie. Soră-mea s-a încurcat c-un grec odată.

— Sus-pus, după înfăţişare, spuse Enoh. Ce lână-i asta, ha? Abel, uite mantia asta – ia pune mâna.

— Păstori, zise Gabriel. Se spune că Israelul e-o turmă împrăştiată, fără păstor. Ce părere aveţi?

— Nu eşti roman, nu? întrebă Enoh, foarte bănuitor.

— Nu, nu sunt roman. Sunt de-al vostru. Într-un fel, într-un fel. Şi ce-aţi zice dacă v-aş spune ce înseamnă steaua aceea, dacă v-aş spune că-n această noapte se va naşte un păstor?

— Un mesager, zici, răspunse Adam. Ce-ar avea de împărţit cei de teapa noastră cu mesagerii?

— Şi care-i mesajul? întrebă Enoh.

În acel moment, Gabriel simţi un soi de junghi dureros în pântecele inexistent – în fond, era doar o arătare – şi înţelese că el însuşi primea un mesaj. Aşa că zâmbi şi le transmise mesajul acelor păstori.

Nu departe de-acolo, mesajul se opintea să iasă în lume în carne şi oase – care lume însemna un grajd cu un măgar şi-un bou, de-ale cărui urechi Iosif trăgea, fără să-şi dea seama, ritmic, ritmic. Anastasia, femeia cea grasă, era, slavă Domnului, la treabă acolo şi zicea mângâietor:

— Încet, draga mea, încet. Strânge tare cârpa asta. Hai, mai e un pic, şi gata. Tu de colo, îi spuse ea aspru lui Iosif, tu eşti de vină pentru toate astea la o adică, nu sta numai aşa, cu mâinile-n sân. Apă curată, curată. Ai o găleată acolo, şi e o fântână chiar în spatele scoruşului de-afară. Hai, dă-i drumul!

Iosif o luă din loc.

Păstorii ascultau cu gurile căscate.

— Voi veţi fi primii, spunea Gabriel. Primii – aţi priceput? Va fi ceva de povestit nepoţilor.

— Eu n-o să mă însor, zise Enoh. M-am hotărât în privinţa asta. Eu n-o să am nepoţi.

— Că voi aţi fost *primii*, zise Gabriel.

— De ce noi? întrebă Adam.

— De ce nu? răspunse Gabriel. Pentru voi vine.

Şi-apoi a fost scăldat în ceea ce părea să fie propria lui lumină de stele. Capul îi era înălţat şi parcă purta steaua Arcturus pe creştet. Păstorii se ridicară anevoie în picioare, simţeau că trebuiau să se ridice, şi rămaseră stingheri în jurul lui, holbându-se. Gabriel vorbi, iar ei au fost aproape al naibii de siguri că se auziseră trâmbiţe:

— Slavă lui Dumnezeu în locurile preaînalte şi pace pe pământ între oamenii plăcuţi lui. S-a înfăptuit. Adevărat este. Mergeţi. Închinaţi-vă. *Mergeţi acum.*

Păstorii se uitară spre horn, pe al cărui vârf turtit steaua părea să danseze, neacoperită de fum. Părea oarecum cu neputinţă.

— N-ar trebui să ducem ceva? întrebă Enoh. Un dar sau ceva?

— Un miel, răspunse Abel. I-am putea da un miel.

— Are deja destule animale acolo, spuse Gabriel.

În grajd, înfăşat sărăcăcios, dar călduros, nou-născutul urla tare. Era un prunc mare şi bine făcut, dar nu cred că e adevărat că s-a născut cu o claie de păr auriu şi cu toţi dinţii de lapte în gură. Ştergându-se pe mâini de cârpa veche pe care o strânsese Maria în durerile facerii, Anastasia zise:

— Ei bine, trebuie să mă duc să spăl vasele. O să mă-ntorc să văd cum vă merge. E-un băieţel minunat şi durduliu. Va trebui să vă gândiţi la un nume.

— Asta s-a rezolvat deja, zise Iosif.

La plecare, Anastasia se întâlni cu păstorii, care intrau sfioşi.

— N-aveţi ce căuta aici, spuse ea. Hai, valea, valea! Nu vedeţi ce s-a întâmplat adineauri?

— Păi de-asta am şi venit, stăpână, zise Adam. Am fost mânaţi încoace.

Anastasia nu pricepu, aşa că se-ntoarse spre Iosif, cel care, la o adică, era capul acolo, iar Iosif încuviinţă. Păstorii înaintară cu paşi târşâiţi, împingându-se unul pe altul, ca să nu fie nici unul primul.

— Aţi fost mânaţi? întrebă Iosif.

— Da, domnule, de către negustorul ăla, sau ce-o fi fost. Acolo, în câmp, s-a întâmplat, şi nu putem sta mult, că avem oile de păzit şi mulţi sunt gata să profite, spuse Enoh. Tare-i frumos şi durduliu pruncul ăsta, îi spuse el Mariei, chiar e, stăpână. Te simţi bine, deci?

Maria zâmbi.

Adam, cum se şi cuvine, îngenunche primul. Bătrânul Adam, cu mărul lui Adam mişcându-i-se de zor în gât, şi nu mare amator de berea lui Adam, adică de apă. Ceilalţi îngenunchează şi ei, stânjeniţi. Atunci i se păru lui Iosif că trebuia să îngenuncheze şi el. Se auzea muzică, nu ştiu dacă vreo ceată dintre cele cereşti, cântând *Sfânt, sfânt, sfânt*, sau doar nişte beţivi de la birt, dar toate legendele coincid în menţionarea muzicii.

Trebuie să vorbim acum despre o altă coincidenţă, cea a caravanelor celor trei magi sau crai-astrologi. Ar fi plictisitor să încercăm să le relatăm călătoriile lungi, peste nisipuri, dar şi destul de plăcute, din moment ce credeau, toţi şi fiecare în parte, că urmau să aibă parte, la final, de o revelaţie plină de bucurie sau, cum se mai spune, de-o epifanie. Deocamdată însă, toate cele trei călătorii au sfârşit, temporar, în frustrarea unei nopţi sau două petrecute într-un caravanserai, unde Baltazar i-a întâlnit pe Melchior şi Gaspar, regi cu pielea mai deschisă la culoare, deşi tot oacheşi la chipuri, şi au avut multe de discutat. Caravanseraiul nu era departe de porţile dinspre răsărit ale Ierusalimului, aşa că, fără îndoială, apariţia acestor trei monarhi pe teritoriul lui Irod a fost remarcată şi raportată marelui suveran. Cei trei erau cam neliniştiţi de faptul că, după ce veniseră astfel şi fuseseră, fără îndoială, văzuţi, aveau datoria de a-şi prezenta omagiile înaintea lui Irod, un confrate-rege, deşi incomparabil mai puternic, ba chiar aflat în relaţii de prietenie cu puterea romană, care s-ar putea să nu se bucure prea tare să audă că urma să se nască, sau că se născuse deja, un nou conducător pe teritoriul lui. Baltazar, cel puţin, ar fi fost şi mai neliniştit decât era deja dac-ar fi aflat despre un anume incident întâmplat lângă caravanserai. Doi dintre slujitorii săi scoteau apă dintr-o fântână. În acea fântână, au văzut cufundată o singură stea mare şi strălucitoare şi şi-au ridicat capetele ca să-i caute corespondentul de pe bolta cerească. În acel moment, au fost înşfăcaţi de patru bărbaţi înarmaţi. Au ţipat şi au fost loviţi cu ciomege în cap, după care şi-au pierdut

cunoştinţa. Unul dintre ei a fost lovit prea tare, şi trupul i-a fost aruncat în fântână, ceea ce a tulburat lumina stelei, iar celălalt, încă viu, dar gemând, în comă, a fost azvârlit pe spinarea unui cal şi legat de el. Intruşii s-au îndepărtat apoi în galop.

În cort, la cină, cei trei crai discutau.

— Doar o localizare aproximativă, spuse Gaspar. A stabili locul *exact* – dificil. Am trimis deja doi mesageri discreţi.

— Suntem ţinuţi sub observaţie, sunt sigur, zise Melchior. Graniţele lui Irod sunt păzite foarte eficient. Poate n-ar strica să ne arătăm la curte.

— Şi ce-o să-i răspundem când ne-o întreba? se întunecă la faţă Baltazar. Ce treabă au trei regi din tot atâtea teritorii mai mici, furişându-se prin regatul lui?

Chiar în acel moment, pânza de la intrarea cortului a fost dată la o parte.

— Un oaspete, spuse Melchior. Poate e mai bine aşa. Cred că nu mai e nevoie să hotărâm noi.

Într-adevăr, intră un ofiţer, un sirian care vorbea un dialect semitic, pe care-l înţelegeau destul de bine, le zâmbi cordial şi-i salută. Afară se afla o escortă înarmată: se auzeau clar zăngănitul armelor şi târşâitul picioarelor.

— Mă iertaţi, zise ofiţerul, mi-e teamă că nu cunosc termenul colectiv, înălţimile voastre.

— Înţeleg că ştii cine suntem, zise Melchior.

— Ştim, răspunse ofiţerul. Regele Irod ştie. M-a rugat să vă urez bun venit. Se bucură peste poate c-aţi venit să-l vizitaţi. V-a pregătit o locuinţă. Ceva mai somptuoasă decât aceasta, mai zise el, privind în jur.

Cei trei crai se uitară ironic unul la altul, apoi se ridicară de pe covorul plin de nisip. Ofiţerul le ţinu ridicată pânza cortului.

Nouă

În timp ce se îndreptau călare spre palatul lui Irod, acesta se străduia deja să afle posibilele motive ale vizitei lor. Adânc, în subteranul clădirii care găzduia seraiul, se găsea un beci, şi acolo se afla Irod acum, bine îmbrăcat, ca să se protejeze de răcoarea pătrunzătoare a pietrei, cu pocalul de vin în pumn, urmărind desfăşurarea torturii. Avea doi torţionari experţi, amândoi berberi, care nu păreau să aibă nimic împotrivă să rupă oasele unui compatriot. Victima lor era, de fapt, slujitorul lui Baltazar, cel răpit de lângă fântâna înstelată. În spatele lui Irod, stătea bărbatul căruia-i spunea sfetnic teolog, un soi de preot răspopit. Irod nu suporta preoţii adevăraţi, ai căror ochi erau adevărate predici împotriva stilului său de viaţă şi care nu se lăsau deloc îmbunaţi de faptul că reconstruia Templul lui Solomon. În timp ce victima urla, acoperită de lacrimi, şi sânge, şi sudoare, Irod zise:

— Rupeţi-i degetele de la cealaltă mână acum.

— Nu nu nu nu nu nu nu…

— Prea bine, spuse Irod, plescăind din buze după o duşcă de vin. Ce cuvinte i-ai auzit rostind exact?

— Au zis. Că vor. Urma. Steaua. Care se ridică. Deasupra. Locului locului locului.

— De naştere al noului profet. Profet. Eşti sigur că profet au zis?

— Profet. Da. Profet.

— Rupe-i degetul mare prima dată, spuse Irod.

— Nu nu nu nu nu nu. Nu profet.

— A, deci nu profet. Mesia? Mântuitorul oamenilor? Un nou conducător în Israel?

— Unul dintre ei a zis… a zis ceva ca Ristos. Ceilalţi au zis Mesia. O, nu nu nu nu nu. Nu pot.

— Christos, zise Irod. Mesia. Unsul. Regele.

Sfetnicului său teolog îi zise:

— Ai găsit citatul?

— Da, Maiestate. Să-l citesc cu voce tare?

— Evident, tâmpitule.

— „Şi tu, Betleeme, ţara lui Iuda“…

— *Betleem*, mârâi Irod.

— „…nu eşti nicidecum cea mai neînsemnată dintre căpeteniile lui Iuda. Căci din tine va ieşi o căpetenie care va fi păstorul poporului meu Israel.“

— Aşa deci, zise Irod, care dădea întruna din cap.

Îşi goli pocalul de aur şi-l aruncă înspre cel mai corpolent dintre călăi. Vasul se rostogoli şi zăngăni pe lespezile de piatră.

— Faceţi bine şi omorâţi-l pe ăsta, spuse el. Nu care cumva s-ajungă să-i dea *mutilat* raportul stăpânului său negru. Să nu care cumva să mai dea vreun raport.

— Să-l omorâm, Înălţimea Voastră? Cum, Înălţimea Voastră?

— Cum vreţi. Încet sau iute, cum vreţi. Putem oricând să spunem c-a fugit sau ceva de genul ăsta. Nu. A fost înjunghiat într-o încăierare de cârciumă. Deci, Betleem. Hai, daţi-i drumul. Vreau să văd c-o faceţi. Daţi-mi pocalul prima dată. Aduceţi-mi butelca aia de vin. Tu, îi spuse el sfetnicului teolog, mai citeşte o dată.

Pasajul a fost citit din nou, oarecum mai tare decât prima dată. Victima făcea multă gălăgie. Era chiar pe punctul să-şi dea ultima suflare, când un mesager veni s-anunţe că sosiseră oaspeţii lui Irod.

— Serviţi-le cina. Vin imediat.

— Da, Maiestate.

Când Irod îşi făcu apariţia în sala de mese, oaspeţii erau deja aşezaţi, deşi nu mâncau încă nimic, ci se jucau doar cu pâinea, învârteau pocalele de vin şi schimbau puţine cuvinte, cu excepţia unor comentarii admirative la adresa decoraţiunilor palatului. Erau înconjuraţi de gărzi, care stăteau discret, ca nişte piese de mobilier. Irod se-mbătase mai mult de cruzime decât de vin, dar se arătă amabil; îi salută, îi întrebă cum călătoriseră, care era situaţia economică din regatele lor şi, în cele din urmă, când au fost aduse păsările la frigare, ajunse şi la ce-l interesa.

— Observaţii astronomice, deci? O vedere mai clară a unui eveniment stelar în regatul meu, deci? Interesant, foarte interesant. Ar fi trebuit să m-anunţaţi în scris. V-aş fi putut pune la dispoziţie cele mai noi instrumente

astronomice romane. Oricum, sunteţi bine-veniţi, din toată inima, şi sper că vă plac încăperile pe care vi le-am pus la pregătit. Astronomic, astrologic – oare unde se trage linia de demarcaţie? După cum sugeram, avem şi noi căutătorii noştri în stele. Şi – natural, supranatural – această nouă stea n-a scăpat… ăăă, nici căutării lor. Şi mai avem şi specialişti în sfintele scripturi, care vin şi-ţi citează profeţii evrei de demult – şi iată, iată ce zic ei: dacă sunteţi cumva în căutarea unei noi căpetenii a poporului – aha, maiestăţile voastre, văd că vă uitaţi surprinşi unii la alţii –, nu este un monopol, sau tripol, această legătură dintre un fenomen astronomic şi unul… ăăă, pământesco-divin, divino-pământesc, nu? – trebuie să porniţi înspre Betleem, o mică periferie la sudul Ierusalimului. Grămadă de bălegar, i-au spus romanii aceia, dar şi de pe mormanul de bălegar cântă în zori cocoşii. Aşa că iată ce le spun maiestăţilor voastre: mergeţi la Betleem, cu binecuvântarea mea, dacă mai contează. Şi-mi este clar că destinul – supranaturalul, nu? – v-a ales pe voi să-l găsiţi. Găsiţi-l, deci. Şi aduceţi-mi-l. Ca să pot şi eu apoi să mă închin în faţa lui şi să-l ador. Dar aici, pe tronul meu. Tronul meu va fi tronul lui, nu?

— Să-l aducem aici aţi spus? zise Baltazar.

— Da, spuse Irod. E-adevărat, e cam devreme să-l punem pe tron, mai bine să-l lăsăm cu maică-sa pe unde o fi, adevărat, dar simt o mare nevoie să-l văd. Şi sunt prea bătrân, prea bolnav, după cum vedeţi, ca să merg în persoană. Aduceţi-mi-l. Mergeţi la Betleem – voi, străini binecuvântaţi, cărora, prin taina lucrării eterne a Domnului, le-a fost dat semnul. Mergeţi şi aduceţi-i bucurie poporului Israel, care aşteaptă de-atâta timp vestea cea bună.

După această peroraţie înălţătoare şi terifiantă, Irod se cufundă într-un pragmatism tăios:

— Am să vă dau o escortă armată.

— Avem escortele noastre, Maiestate, zise Melchior. Dar vă mulţumim. Vom porni atunci de îndată, chiar dacă ora e târzie. Îl vom găsi. Şi-l vom aduce poporului său.

— Am să vă dau o escortă armată.

— Din nou, Maiestate, vă mulţumim, la fel şi pentru ospitalitate, dar ne descurcăm foarte bine cu cele trei suite pe care le avem împreună, zise

Gaspar. Nu vrem să părem nerecunoscători, însă ar fi chiar o risipă să…

— Am să vă dau o escortă armată.

Această conversaţie avea loc în seara zilei în care Iosif şi Maria au dus copilul să fie circumcis, aşa că vă daţi seama cât de mult întârziaseră astrologii în călătoria către umilul şi binecuvântatul loc al naşterii lui Mesia. Circumcizia a fost înfăptuită nu la Templul din Ierusalim, cum s-a spus de prea multe ori, ci în sinagoga din Betleem. Rabinul a tăiat prepuţul, şi copilul a urlat.

— Prin aceasta intră în familia lui Israel. Capătă astfel un nume, şi numele lui va fi… – şi rabinul se uită spre Iosif.

— Isus.

— Isus. Bar-Iosif.

Bar-Iosif? Să fie adevărat? Iosif ezită şi apoi încuviinţă.

— Bar-Iosif.

— Binecuvântarea Celui Preaînalt. Gata. Durerea va trece în curând.

Sfânta Familie, cum e lesne să le spunem de-acum, tocmai pleca din sinagogă, când un bătrân aproape orb se apropie împleticit de cei trei şi începu, oarecum, să-i adulmece. Cu un ţipăt slab se lăsă în genunchi şi vorbi foarte clar, deşi ei s-ar fi aşteptat, firesc, la o bâlbâială tremurată.

— Acum sloboade în pace pe robul tău, Doamne, după cuvântul tău. Căci au văzut ochii mei mântuirea pe care ai pregătit-o să fie înaintea tuturor popoarelor, lumina care să lumineze neamurile şi slava poporului tău, Israel.

Se ridică apoi, se uită cu ochi mijiţi la ei şi spuse:

— Slavă Domnului, căci ochii mei au văzut cu adevărat şi mai văd încă, pentru un răstimp, un scurt răstimp. Vă uitaţi la mine ca la un smintit. Dar deseori sfânta cunoaştere de la Domnul este considerată sminteală. Simeon sunt eu, un bătrân care aşteaptă de mult să îşi vadă mântuirea. Şi acum văd un copil rânduit spre prăbuşirea şi ridicarea multora în Israel şi să fie un semn care va stârni împotrivire.

Maria se cutremură auzind una ca asta, şi acest Simeon îi spuse:

— Da, şi inima ta va fi străpunsă de o sabie. Inima ta.

Ea îşi strânse mai tare la piept pruncul, care plângea, şi se apropie mai mult de Iosif, care o cuprinse cu braţul.

— Iar acum pot muri fericit, zise Simeon, ştiind că l-am văzut. Sloboade în pace pe robul tău, Doamne, după cuvântul tău, după cuvântul tău.

Iosif schiţă sfios o binecuvântare în numele fiului său – da, se putea spune fiu, trebuia să se spună fiu –, în timp ce rabinul dădea trist din cap din pricina bietului bătrân Simeon. Sfânta Familie se întoarse apoi la grajd, unde începeau să se simtă ca acasă.

Între timp, o parte dintre oamenii lui Irod tratau discret, sau nu foarte discret, cu funcţionarii care făceau recensământul, ofiţerul sirian spunând:

— Vrem toate numele. Chiar şi pentru nou-născuţi.

— Nou-născuţi?

— Da. Dacă vreţi să ştiţi, nou-născuţii ne interesează cel mai mult.

— Toate cererile pe care binevoiţi să le faceţi cu privire la procesul de înscriere, zise un funcţionar slab şi chel, ei bine, evident, ne vom strădui să facem tot ce putem…

— Noi nu ne ocupăm cu cereri, zise ofiţerul sirian cu voce tare. Noi dăm porunci. Şi vă poruncesc să ne ţineţi la curent.

— Da, da, o poruncă. Pruncii, ziceţi. Şi mai ales nou-născuţii. Am înţeles.

Era trecut de miezul nopţii, când pe Iosif îl trezi scârţâitul uşii de la grajd, care se deschidea. Maria şi copilul nu se treziră. Candela cu seu de oaie ardea cu o flacără mică, dar pe uşă intrară o lumină mai puternică, precum şi o voce care-şi cerea scuze. Afară se auziră paşi şi zăngănit de metal. Posesorul vocii i se arătă lui Iosif, care era în picioare acum, înfăşurat în haina sa lungă. Maria se trezise şi ea, dar pruncul dormea. Amândurora li se dezvălui un bărbat bine făcut şi cu tenul foarte închis la culoare. Acesta văzu un copil, şi o mamă, şi un tată.

— Trebuie să ne înţelegeţi şocul, preasfântă între femei, preabinecuvântat bărbat, zise el. Nu ne-am aşteptat să-l găsim aici. Vedem acum însă că nu s-ar fi putut altfel. Nu putea fi alt loc. Nu în glorie, ci în umilinţă. Iar povara mizeriei lumii va cădea asupra lui.

Mai intrară doi bărbaţi, şovăind. În ochii lui Iosif, care se obişnuiseră de-acum cu lumina, toţi trei păreau să fie oameni sus-puşi, importanţi, străini. De alt neam, nu israeliţi. Stranii. Bărbatul smead se uită la Maria şi spuse:

— Şi o sabie îţi va străpunge inima şi ţie.

Ea tresări violent auzind asta. Unul dintre ceilalţi bărbaţi scoase nişte pacheţele de sub mantie şi spuse:

— Aducem daruri – nu le puteţi vedea bine la lumina asta slabă, dar veţi avea timp să vă uitaţi la ele în timpul călătoriei.

— Călătorie? întrebă Iosif. Ce călătorie?

— Aur pentru menirea împărătească. Tămâie pentru partea dumnezeiască. Smirnă, cea mai amară dintre plante, pentru amărăciunea cupei pe care va trebui s-o bea…

— Ce călătorie?

— Da, spuse străinul smead. După daruri, un avertisment. Trebuie să părăsiţi Betleemul de îndată. Plecaţi din Palestina. Trebuie să părăsiţi degrabă împărăţia lui Irod. Regele a aflat de naşterea unei noi căpetenii, un nou păstor al poporului. Nu-l va lăsa să trăiască…

— Ce repede vine! gemu Maria. Cupa. Amărăciunea ei.

— Egipt. Mergeţi în Egipt. Îndreptaţi-vă spre Gaza, spre sud-vest, urmaţi linia ţărmului. Aveţi nevoie de bani?

— De bani am avut întotdeauna nevoie! oftă Iosif. Dar aţi spus că ne-aţi dăruit aur.

— Aşteptaţi să se golească drumurile. Apoi plecaţi. În Egipt. Nu va fi pentru totdeauna. Irod nu mai are multe zile.

La lumina propriei candele, ochii femeii şi ai bărbatului s-au mărit când străinii au îngenuncheat o clipă, în semn de credinţă faţă de pruncul adormit, şi au ieşit apoi, luându-şi lumina cu ei. Alături de grajd, nici unul dintre magi nu se coborî până acolo încât să discute cu ofiţerii lui Irod. Unul dintre slujitorii de rang mai înalt ai lui Melchior îi spuse sirianului:

— Nu-i ăsta. Cum ar putea fi? Un grajd împuţit, plin de balegi de bou. Trebuie să ne continuăm căutarea, aşa zice stăpânul meu. Mi-a poruncit să-ţi spun că se teme că nu vom găsi nimic. Lumea îl aşteaptă de mult timp pe Mesia. Poate va trebui să mai aştepte puţin. Spune-i regelui Irod că stăpânul meu spune, că ei spun, că maiestăţile lor se pornesc înapoi spre casă.

Ofiţerul sirian dădu din umeri şi, cu un gest plictisit făcut peste umăr, le arătă subordonaţilor calea întunecată ce ducea înapoi spre Ierusalim. Aşa că Sfânta Familie se furişă pe un drum liniştit şi adormit, Maria pe măgar, cu copilul înfăşat bine, Iosif ţinând hăţurile, mergând tiptil şi uitându-se tot

timpul în jur. Pruncul se trezi chiar când nu trebuia şi începu să plângă din toate puterile. Maria îl linişti. Steaua cea nouă se mai înălţa încă deasupra hornului de la han. I-au întors spatele şi au apucat-o pe calea către Hebron, unde, la momentul potrivit, s-au putut întoarce cu spatele către steaua mai mare a zilei şi s-au îndreptat către Gaza.

La palatul lui Irod, ofiţerul sirian dădu raportul. Irod era în picioare şi măsura încăperea de la un capăt la altul; băuse mult vin, dar era groaznic de treaz. Azvârli cu pocalul greu de vin spre faţa ofiţerului şi-l nimeri în tâmplă. Sângele țâșni, dar ofiţerul rămase în poziţie de drepţi, tremurând.

— Tras pe sfoară. Tâmpitule. Idiotule. Nu eşti demn de gradul de… – și, cu unghiile ascuţite, îi smulse ofiţerului însemnele. Tras pe sfoară. Iar acum au trecut graniţa, nu mai sunt în puterea mea. Inteligent din partea lor. Dar copilul este încă aici, asta ştim sigur.

— Dar, Maiestate, care copil? Ni s-au arătat toţi nou-născuţii.

— Atunci, spuse Irod calm, puteţi omorî toţi nou-născuţii acum. M-ai auzit? Omoară-i pe toţi – toţi băieţii. Nu, şi fetele, ar dura prea mult să despărţiţi sexele. Mai bine să fii sigur, dacă mă pot baza pe tine să fii ceva, sigur sau nesigur, tâmpitule. Toţi cei până la un an. Doi, de fapt. Ca să fim siguri. S-ar putea să-şi fi greşit calculele șarlatanii ăia afurisiţi. Mai bine să sufere toţi nevinovaţii decât să scape unul vinovat.

— Vinovat, Maiestate? spuse sfetnicul teolog. Un copil vinovat?

— Da. Vinovat de a fi predestinat la tronul acestui tărâm. Născut cu vina uzurpării. Tu, pleacă – ia-ţi oamenii şi spune-le să-şi ia săbiile. Vezi să fie ascuţite. Spre Betleem. Tăiaţi. Izbiţi. Sfârtecaţi. Omorâţi.

Fără îndoială, înnebunise de-acum. Însă şi poruncile unui rege nebun trebuie ascultate. Când au auzit ce misiune aveau, unii dintre bărbaţi au refuzat. Ei au fost primii tăiaţi. Aşa, de încălzire.

— S-o iei mai încet, prietene, cu trupuşoarele alea moi, îi spuse un sergent binevoitor unui soldat care vomita după ce-şi omorâse un tovarăş. Nu-i mare lucru. Nu-s decât nişte lucruri moi, uşor de zdrobit. Trage o duşcă zdravănă de vin roşu şi-apoi o pornim la marş.

Se spune că prorocul Ieremia profeţise asta. Ceva despre un ţipăt ce s-a auzit în Rama, plângeri şi lacrimi amare, Rahela jelindu-şi copiii. Şi nu vrea să se mângâie pentru copiii ei, că nu mai erau. Mai circulă o poveste despre

cum micile oase ciopârţite ale celor măcelăriţi s-au înălţat ca nişte păsări în văzduh şi au bătut foarte uşor la porţile raiului, şi n-au fost auzite. Este firesc să fie spuse astfel de poveşti pline de amărăciune de către cei ce-şi amintesc ţipetele şi şfichiuitul oţelului. Primul preţ care a trebuit plătit pentru venirea unui nou păstor al oamenilor.

CARTEA A DOUA

Unu

Într-o zi, un an şi ceva mai târziu, Iosif înfigea un cep într-o scobitură, folosind un ciocan foarte uşor. Bărbatul care-l angajase îl privea şi aprobator, şi dezaprobator.

— De câte ori să-ţi spun că nu aşa se face în Egipt? spuse el. E frumos, fără îndoială, dar clientul n-o să ne mulţumească pentru asta. Vreo două cuie uşoare ar fi de ajuns.

— Aşa facem în Galileea.

— Aşa *făceai* în Galileea. Uită de Galileea, s-a terminat cu Galileea.

— Nu pot să mă dezvăţ acum, zise Iosif.

— Mă rog, îi zise stăpânul, aşezându-se greoi pe un taburet de lucru. Drept să-ţi spun, aşa făcea şi bunicul meu la Damasc. Imigranţi. Egiptul înseamnă doar imigranţi. Egiptenii n-au învăţat niciodată să facă singuri ceva. Sclavi imigranţi, apoi imigranţi liberi. Şi ce-i acum Egiptul? O întindere de glod, cu monumente ridicate de sclavi, şi o grămadă de hârburi antice în deşert. Romani, greci, sirieni. Şi acum s-au întors şi israeliţii, nu?

— Dacă la mine te referi când spui asta, atunci nu. Numai să se schimbe puterea în Palestina şi-o pornim înapoi spre Galileea.

— Să se schimbe puterea? N-are ce să se schimbe. Romanii sunt peste tot, omule. Oriunde mergi, dai de romani. Am o propunere pentru tine.

— Fără propuneri.

— O asociere. Ce zici de asta?

— N-am bani să m-asociez cu nimeni.

— Ştii meserie, care-i la fel de bună ca banii.

— N-o să rămân.

— O să rămâi. Vezi tu, locul ăsta ajunge să-ţi placă. Mai ales seara.

Era a cincea slujbă pe care-o avea Iosif de când Sfânta Familie ajunsese în Egipt. Prin fire, era genul de om care prefera să se stabilească într-un loc, şi nu-şi dorea nimic mai mult decât şansa de a-şi vedea de treabă – o viaţă liniştită. Dar văzuse cât de departe se întindea braţul regelui Irod – apăreau,

din când în când, romani care călătoreau în scopuri nu foarte clar definite şi puneau întrebări prin hanuri (s-a mutat cineva din Palestina pe-aici?). Îşi dădea seama, în plus, că trebuia să fie neliniştit, să nu-şi dorească o viaţă aşezată. Irod însă refuza să moară; drumeţii povesteau despre un Irod nebun, şi despotic, şi groaznic de bolnav, dar nu despre un Irod pe moarte: trăia, se zicea, ca să le facă în ciudă fiilor săi. Aşa că Iosif, Maria şi copilul rămâneau în Egipt şi se mutau din oraş în oraş, din sat în sat, îndepărtându-se tot mai mult de graniţa cu Palestina şi apropiindu-se de Marele Lac Amar.

— N-o să rămân, spuse Iosif încăpăţânat.

— O să rămâi. Şi, dacă-ţi cunoşti interesul, o să rămâi cu mine. Sunt multe şanse aici. Oraşul creşte.

În faţa locuinţei sărăcăcioase, în care nu aveau nici măcar o ulcică a lor (era periculos să ai lucruri, fiindcă-ţi impuneau obligaţia de a rămâne cu ele), Iosif îi spuse Mariei:

— A zis c-o să rămânem. O să rămânem?

— Dac-o să rămânem? zise Maria, oprindu-se din cârpit. Întrebi de parc-ai crede că eu pot vedea viitorul. Nu pot vedea viitorul. Dar ştiu că n-o să rămânem.

Şi totuşi, în seara aceea, părea să fie un loc bun de rămas. Toată strada mirosea a ulei încins şi-a usturoi, copiii se jucau în jurul fântânii, o femeie nevăzută cânta un cântec – un cântec de dragoste, care suna ca o tânguire de o tristeţe nedesluşită. Aerul era răcoros, vântul – aromat. La picioarele lor, pruncul Isus se juca cu nişte cuburi de lemn, pe care i le adusese Iosif, şi-şi construia un orăşel. Era un copil voinic, care avea, probabil, să fie mare când va creşte. Nu părea să aibă vreun dar anume, demn de fiul lui Dumnezeu. Nu făcea păsări de lut, pe care apoi să le sloboadă în văzduh. Uneori, părea să asculte voci care nu erau acolo, dar asta nu însemna decât că avea un auz neobişnuit de ascuţit – pur şi simplu auzea voci de departe înainte să le audă şi alţii. Văzuse magia egipteană şi o urmărise cu seriozitate, căci nu era uşor de uimit. Magicienii călătoreau tot timpul din oraş în oraş, dând reprezentaţii în aer liber, strângând bănuţii după aceea. O scamatorie populară era să transforme un toiag în şarpe, o şmecherie pe care o învăţase şi Moise. I se dădea o licoare şarpelui, care-l adormea şi-l

înţepenea; dacă era ţinut de cap, semăna suficient de mult cu un toiag; când se dădea cu el de pământ, se trezea din transă şi se zvârcolea. Văzuse cum doctori egipteni vindecă bolnavi şi orbi prin puterea sugestiei, însoţită de punerea mâinilor sau scuipatului doctorului pe părţile bolnave. Nu-l entuziasmau însă deloc astfel de minuni. A învăţat repede să vorbească şi vorbea serios, cu înţelepciune. Zâmbea rareori. Câteodată, le arunca părinţilor săi câte o privire care părea să întrebe: voi cine sunteţi şi ce căutaţi aici? Dacă avea vreo cunoaştere divină, specială, n-o împărtăşea, o ţinea pentru sine.

— El ştie că nu rămânem, zise Maria.

Fie că ştia, fie că nu, dacă vestea le-ar fi sosit şuierată de vântul dinspre răsărit în seara aceea, momentul să plece din Egipt ar fi putut fi chiar atunci sau, cu siguranţă, a doua zi dimineaţă. Adică vestea sfârşitului zgomotos, spectaculos, violent al lui Irod. Întâmplarea care a condus acolo a fost încercarea monarhului, surprinzătoare chiar şi pentru el, de a se sinucide. Întins pe canapea, pradă depresiei şi unor dureri cumplite, cu pântecele umflat de un lichid a cărui clocotire feroce putea fi auzită de la zece metri, cu picioarele complet amorţite şi cu capul cuprins de o durere continuă, Irod zise, spre propria lui surpriză:

— Un măr. Aduceţi-mi un măr. Vreau un măr.

Un slujitor o luă la goană şi se întoarse cu un măr gata curăţat şi feliat.

— Nu, tâmpitule! ţipă el şi dădu să lovească, dar nu nimeri, un măr cu coaja roşie intactă şi un cuţit, ca să-l curăţ.

Slujitorul fugi din nou şi aduse un măr roşu, lucios, pe o farfurie de argint şi un cuţit cu lamă de oţel, pentru tăiat. Irod luă cuţitul, îi pipăi ascuţişul cu degetul mare şi apoi, cum spuneam, spre propria lui surpriză, îşi înfipse cuţitul în pântece. Îi ţâşni sânge, un lichid uleios, o putoare ca de carne putredă combinată cu ierburi aromate. El zăcea acolo gâfâind, cu ochii închişi, zâmbind hain şi mârâind ca o fiară:

— Gata, s-a sfârşit.

Dar nu se sfârşise – sau el nu se sfârşise. Slujitorii se repeziră, miniştrii la fel, plângând; fetele din serai ţipau. Au venit doctorii. Au clătinat din cap. Irod însă mai avea viaţă în el.

În acest timp, prinţul moştenitor Arhelaus se afla în închisoare. Săptămâni şi luni întregi tot urlase taică-său despre trădările şi comploturile pe care le punea la cale fiul, până când, într-un final, după ce-l batjocorise pe rege într-o seară la cină şi după ce acesta răcnise şi izbucnise, neputincios, Arhelaus a fost aruncat după gratii, la porunca mugită de regele cu spume la gură. În această noapte a cuţitului de măr, Arhelaus auzi voci strigând „Mort, mort, regele e mort“ şi, plin de entuziasm, îl întrebă pe căpitanul gărzii de pază dacă era adevărat. Căpitanul fugi chiar el să afle, se întoarse şi raportă că regele era categoric pe moarte, că avea să moară înainte de ivirea zorilor. Ei bine, spuse Arhelaus, atunci dă-mi drumul. Din a cui poruncă, domnia ta? Din a mea, idiotule. Eu sunt prinţul moştenitor şi în scurt timp mi se va spune Maiestatea Voastră. Deci căpitanul răsuci cheia cea mare în broască şi, cinci minute mai târziu, Arhelaus se îndreptă cutezător spre încăperea tatălui său, unde monarhul bandajat gemea, zăcând înconjurat de doctori şi sfetnici, cu ochii închişi. Ceva îi spuse să-i deschidă îndată ce fiul său intră tiptil. Îl văzu pe Arhelaus şi strigă, cu toată puterea de odinioară:

— Cine ţi-a dat drumul? Cine l-a eliberat pe porcul ăsta uneltitor? Ei bine, domnule, poţi acum să te alături celorlalţi care au fost reduşi la tăcere.

Spunând aceasta, smulse sabia din teaca celui mai apropiat sfetnic şi, cu o agilitate incredibilă, dar şi cu o firească lipsă de eficienţă, dădu să-şi lovească fiul, dar nu reuşi decât să-i sfâşie mâneca dreaptă. Apoi Irod se îndreptă spre el, zguduind încăperea şi răsturnând obiectele de pe mese cu forţa prăbuşirii sale. Se rostogoli, gemând teribil, întregul trup i se cutremură de două sau de trei ori, îşi ridică un pumn firav către cer, dădu violent din picioare şi apoi muri, slobozind o revărsare greţoasă din vezică şi maţe. Inima – doctorii ştiau şi ziseră imediat cu voce tare –, îi crăpase inima. Moartea lui Irod. Irod cel Mare a murit. Arhelaus vorbi răspicat, rânjind şi încercând, în acelaşi timp, să dea o impresie regească.

— De-acum eu sunt monarhul vostru. Arătaţi-vă supunerea, domnilor.

Zece sclavi îndepărtară leşul.

— Înalte sfetnic, dă de veste poporului urcarea pe tronul tărâmului a Maiestăţii Sale regele Arhelaus.

— Nu încă, domnia ta, zise înaltul sfetnic, hotărât. Prima dată, trebuie consultată Roma.

— Roma? Roma? Roma n-are nimic de-a face cu asta. Du-te şi anunţă de-ndată.

— Decesul Maiestăţii Sale trebuie să-l anunţ negreşit. Dar mai mult nu pot să fac până ce nu va fi consultată Roma. Între timp, şi în conformitate cu hotărârea răposatei sale Maiestăţi, sunt împuternicit să pun guvernarea în mâinile unui consiliu de regenţă, ai cărui membri au fost deja numiţi, cu domnia voastră şi fraţii voştri în fruntea guvernării.

Arhelaus tună şi fulgeră auzind una ca asta, dar furia îi era în zadar.

Puterea romană trebuia, într-adevăr, consultată, şi trebuie să ne întoarcem în timp la o întrevedere care a avut loc în apartamentele personale, de la Roma, ale împăratului Augustus, o întrevedere în cadrul căreia divinul personaj însuşi a conceput un plan pentru guvernarea Palestinei la moartea lui Irod, care era zilnic aşteptată. Saturninus, un zdrahon de sfetnic în chestiuni ce ţineau de Levant, a zis:

— Sunt de acord cu divina voastră maiestate imperială că importanţa strategică a Palestinei este minimă în faza în care a ajuns *Pax Romana*, dar aş recomanda totuşi instaurarea unei prezenţe romane la Ierusalim.

— Ar fi o risipă, Saturninus, a spus Augustus. O gloată de evrei puşi pe gâlceavă – legiunile noastre au lucruri mai importante de făcut decât să-i ţină pe ei în frâu. Nu e cazul să întrerupem succesiunea. Chiar dacă detestă familia lui Irod, evreii aceştia ştiu că e de-a locului şi de aceeaşi credinţă, atâta câtă o fi ea. Despotismul irodian va continua, dar îl vor prefera eficienţei şi dreptăţii străinilor.

— Şi la care dintre despoţii din familia lui Irod s-a gândit divina voastră maiestate imperială? a întrebat Saturninus.

— Nici unul nu e în stare să stăpânească întregul teritoriu, a răspuns Augustus. Iar dacă are să fie pus unul pe tronul Palestinei, n-ar rezista prea mult. Fratricid, Saturninus. Nu, am altă idee. Valerius, adu-mi harta.

Valerius, un secretar agitat şi iute, avea harta gata pregătită. A desfăşurat-o pe divina masă imperială şi i-a ţintuit colţurile cu bucăţi de marmură masivă, anume făcute în acest scop.

— Uite, Saturninus, a zis Augustus, arătând cu degetul. Propun o împărţire în patru. Termenul corect este, cred, tetrarhie. Patru tetrarhi, toţi sânge din sângele în curând regretatului Irod.

— Regretat?

— A păstrat ordinea, a iubit Roma, i-a înţeles pe evrei. Dar uite. Ituria şi Trahonita – sună ca o boală, nu ţi se pare? –, acestea îi revin lui Filip. Irod Antipa va domni în Galileea. Lisanias capătă regiunea de-aici – Abilena. Iar Iudeea – Iudeea îi revine lui Arhelaus. Îl cunoşti pe Arhelaus?

— Din păcate, da. Rânjeşte tot timpul. Foarte nestatornic. Deci el capătă Iudeea.

— Provizoriu, Saturninus. Trebuie neapărat să nu uităm cuvântul *provizoriu*.

— Tetrarhia Palestinei. Sună impresionant.

Iosif a aflat vestea la vreo două săptămâni după moartea lui Irod. O caravană mică de măgari şi cămile ajunsese în Egipt din Iudeea, iar Iosif s-a dus iute la han ca să stea de vorbă cu drumeţii aceia. Unul dintre bărbaţi a exagerat povestea sfârşitului lui Irod, aşa cum fac călătorii:

— Ca o broască umflată a plesnit. I s-a despicat burta, iar palatul a fost aproape inundat de ce s-a revărsat din el. Au trebuit să-l închidă, chiar şi grădinile, până ce l-au curăţat şi au ars cimbru şi măghiran, şi toate celelalte ierburi aromate. Se zice că din mormânt încă mai iese putoarea.

— Şi cine domneşte acum? întrebă Iosif, care nu era dispus încă să simtă entuziasmul care s-ar fi cuvenit la finalul exilului, fiind mai degrabă încercat de presentimentul durerii că trebuia să lase în urmă ceea ce-i devenise de-acum familiar şi să se întoarcă la ceva ce era cu atât mai străin cu cât fusese cândva bine ştiut.

— Ţara e tăiată în patru, ca o turtă. Un om pentru Ierusalim, unul pentru Trahonita – sună ca o boală, nu ţi se pare? – şi altul pentru Galileea…

— Cine domneşte în Galileea?

— Irod. Irod Antipa, ceea ce înseamnă, cred, că va fi exact opusul tatălui său. Pare să fie un individ cumsecade şi liniştit. Un copil doar, înconjurat de ceea ce se cheamă regenţi. Romani, unii dintre ei. Oricum, rege al Galileii, un alt Irod. Ştii ţinutul acela, deci?

— Da, îl ştiu.

— Locul de care nu trebuie să te apropii, zise un alt călător, este Ierusalimul. Au unul smintit acolo. Obsedat de flăcări şi măcel.

Ceea ce era cât se poate de adevărat. Arhelaus făcuse greşeala, printre multe alte greşeli, să declare că era mai mare decât Dumnezeu, din moment ce Dumnezeu era doar o idee în minţile oamenilor, pe când el, Arhelaus, li se înfăţişa în carne şi oase. Domnia lui Arhelaus, insista el, era mai presus de astfel de vechituri îndobitocite, cum ar fi legea lui Moise, iar, în privinţa Templului pe care-l refăcuse tatăl său, acesta nu era decât o superstiţie costisitoare şi lipsită de substanţă. Un mic gest despotic – arestarea, torturarea şi execuţia unui bătrân orb care scuipase, evident fără să-şi dea seama, pe sandalele căpitanului gărzii regale – a dus la altul: Arhelaus a poruncit să i se aducă drept concubină o mireasă de paisprezece ani, pe care o văzuse din lectica regală într-o procesiune nupţială. S-a zvârlit cu pietre în trupele lui Arhelaus, iar trupele au răspuns cu săbii şi suliţe şi au doborât bărbaţi, dar şi femei şi copii. Măcelul şi execuţiile nedrepte erau la ordinea zilei în Ierusalim pe când Maria, Iosif şi copilul traversau încet pustiul.

Într-o seară, pe când se odihneau sub nişte palmieri, Iosif zise:

— Ciudat mai e făcut omul. Mi-e dor de Egipt. Seara mai ales, ca acum. Mai ţii minte ce-au spus israeliţii când Moise i-a condus spre libertate?

— Nu ştiu scripturile, zise Maria. Nu prea m-am priceput niciodată la citit. Nici la ascultat.

— Au zis: „Unde-s ceapa, şi usturoiul, şi prazul pe care le-am ştiut în Egipt?“ La asta se gândeau, la ceapă, nu la libertate. Şi când mă gândesc la cum va fi în Nazaret, ei bine, îmi piere curajul cu fiecare pas pe care-l fac înspre locul acela. Bârfe. Batjocură. Poate frică. Vor fi auzit de toate până acum.

— Vor fi auzit despre un rege nebun şi o fugă norocoasă, zise Maria oarecum nedesluşit, căci mesteca nişte pâine foarte tare. Nu sunt gata încă pentru… pentru…

— Credinţă?

— Credinţă. Ne vor lua ca pe-o familie care s-a dus în Egipt şi s-a întors apoi acasă. Cu un copil la fel ca oricare altul.

Dar copilul acela tăcut şi serios, cu urechi ciulite, părea să asculte ce se întâmpla în Ierusalim, la trei sute cincizeci de kilometri distanţă, acolo unde

cavaleria şi infanteria Legiunii a Douăsprezecea romane reinstaurau ordinea într-o provincie guvernată dezastruos şi tiranic.

La Roma, Saturninus îi spuse plin de respect divinului Augustus că el întotdeauna susţinuse că Arhelaus era smintit, incapabil să domnească fie şi numai asupra unei pătrimi din provincie. Augustus răspunse un „Da, da“ ţâfnos şi zise că nu exista decât o soluţie.

— Ca Iudeea să intre sub stăpânirea directă a Romei, divina voastră maiestate imperială?

— Împotriva voinţei mele, Saturninus, cu totul împotriva voinţei mele. Risipa – n-o pot suferi. Avem nevoie în altă parte de Legiunea a Douăsprezecea. Cât despre conducere – ar fi bine ca guvernatorul să controleze Iudeea din Cezareea, de departe, nu de la faţa locului. Evident, cu periodice demonstraţii de forţă la Ierusalim. Cum se întâmplă acum. Arhelaus, un tâmpit, o ramură putredă în familia lui Irod. Am spus întotdeauna, trebuie să recunoşti.

— Cu voia voastră – apoi, cu acelaşi tact, zise: Maiestatea Voastră îi cunoaşte pe evrei.

— Ştiu că *tu* îi cunoşti, Saturninus. Te aştepţi la resentimente, la răscoale, la o intensificare a – hai să-i spunem – fanatismului naţionalist?

— Depinde în mare măsură de guvernator.

— Procurator, procurator. Iudeea nu este atât de importantă, încât să merite un guvernator. Aşa că va trebui s-alegem un procurator. Valerius, îi spuse el secretarului, adu-mi lista aceea de nume.

Lista i-a fost adusă.

Întoarcerea Sfintei Familii la Nazaret n-a surprins pe nimeni. Când au ajuns cei trei, sfioşi, istoviţi de călătorie, li s-a făcut o primire zgomotoasă, au fost îmbrăţişaţi cu căldură, şi rabinul Gomer a înălţat o rugăciune la ceruri: „Lăudat fie Domnul, căci cei pierduţi au fost găsiţi, cei morţi se arată din nou înaintea noastră“. După părerea lui Iosif, partea asta mergea prea departe. În rest, lucrurile ar fi putut sta şi mai rău. Eliseba, adusă de spate şi cârcotind, dar în putere încă, locuise în casă şi o păstrase curată, astfel încât mirosea a viaţă, şi nu a mucegai şi praf, ca într-un mormânt. Iacob şi Ioan ţinuseră atelierul deschis, dar Iacob născocise o poveste, cum că acesta era de-acum al lui şi că, înainte de-a pleca spre Betleem, Iosif îi spusese: „Dacă

mor în timpul călătoriei, toate astea sunt ale tale, deşi va trebui să te îngrijeşti de urmaşii mei. Dacă toţi pierim, sunt ale tale şi numai ale tale“. Ce este moartea? (Aşa întrebase Iacob.) Este o absenţă prelungită. Ca urmare, Iosif şi urmaşii săi erau morţi. Iosif îndreptă acum toate astea. Iacob părăsi Nazaretul ca să-şi deschidă propriul atelier. Toată lumea ştia de unde avea bani, dar Iosif nu zise nimic. Avea să se descurce o vreme cu un singur ajutor. La momentul potrivit, va mai fi unul la îndemână, chiar din familie.

Iată că-şi face deja simţită prezenţa marea problemă a acestui povestitor – anume cum să redea o viaţă ascunsă şi una îndelungată chiar, fiindcă Isus a intrat în lumea pe care o numim mare sau publică în momentul în care nu mai era neapărat un bărbat tânăr, şi treizeci de ani de viaţă aşezată la Nazaret nu pot fi uşor ignoraţi, oricât de interesat ar fi cititorul meu de destinul predicatorului şi mântuitorului şi oricât de nerăbdător este, probabil, să ajungă acolo fără prea mare întârziere. Voi fi, aşadar, cât se poate de succint cu detaliile vieţii din Galileea înainte de botezul lui Isus. (Şi puţinătatea detaliilor acestora va iuţi lucrurile. Evident, după cum îmi dau seama acum, va trebui să mă gândesc şi la problema vieţii lui Ioan dinainte să înceapă să propovăduiască: fără sfârşit sunt neajunsurile povestitului!)

Isus era un copil voinic şi tăcut şi, la şapte ani, mai vânjos şi mai mare decât majoritatea copiilor de zece ani din Nazaret. Deşi tăcut, se supăra repede şi sărea la cel care-l supărase, chiar dacă acesta era cu mult mai solid şi mai în vârstă. Avea muşchi tari şi nu părea în mod deosebit să fie un copil al lui Dumnezeu, adică unul dintre cei firavi, care-şi pun încrederea în Dumnezeu să aibă grijă de ei. Până la paisprezece ani, a avut o poftă mare de mâncare, şi-i plăcea mai ales peştele. Dac-ar fi fost mai multă carne de berbec în casă, ar fi mâncat-o şi pe-asta, căci nu-i era ruşine să mai ceară şi a doua porţie din tocana de berbec a maică-sii, care-i plăcea bine sărată şi aromată cu condimente. În ceea ce priveşte mâncarea, avea o latură de eretic în el, căci nu înţelegea de ce nu putea să bea o cană de lapte de capră, ca să alunece carnea mai uşor.

— E împotriva legii, fiule, zicea Iosif, după cum ţi s-a spus de o mie de ori.

— Ştiu că-i împotriva legii, dar nu înţeleg de ce.

— Aşa spune Leviticul. Învăţătura a fost dată de Moise. Are de-a face cu sănătatea trupului şi sfinţenia sufletului, şi nu mai avem ce discuta.

— De ce?

— Nu mai tot întreba „de ce“ tot timpul.

Afirmaţia era nedreaptă, fiindcă rareori întreba „de ce“. La şcoală, acceptase învăţăturile lui Moise şi era bun la catehism, mai ales la întrebările cu numere.

— Cine ştie ce reprezintă patru? Tu, Isus, ce reprezintă patru?

— Patru reprezintă mamele – Sara, Rebeca, Lea, Rahela. Trei sunt patriarhii – Avraam, Isaac, Iacob. Două sunt tablele legii. Unul este Domnul Dumnezeul nostru, care a făcut cerurile şi pământul.

— Bravo, băiete!

A venit şi ziua în care rabinul Gomer le-a spus băieţilor de la şcoala lui:

— Ştiţi literele de-acum. A venit vremea să le vedeţi cum arată frământate şi transformate în pâinile acelea pe care le numim cuvinte. Uite, aveţi aici unul dintre psalmii sfinţi ai binecuvântatului rege David.

Şi le-a împărţit un sul pe care să-l studieze, plini de cucernicie. Spre surpriza lui, Isus l-a putut citi de îndată, ba chiar destul de repede:

— Domnul este păstorul meu, nu voi duce lipsă de nimic; el mă paşte în păşuni verzi şi mă duce la ape de odihnă.

— Foarte bine, băiete!

Se spune, deşi nu trebuie să credem, că Iosif îi dădea şi el lecţii copilului, pe care-l avea în grijă, lecţii care porneau de la lucrurile din lemn pe care le făcea.

— N-oi fi eu rabin, dar tot cred că te pot învăţa câte ceva. Nu numai meşteşugul, ci şi înţelesul acestuia, meşteşugul în ochii lui Dumnezeu, cum ar veni. Astfel, aşa cum folosim această riglă pentru a trage o dungă dreaptă pe lemn, unde trebuie să tăiem, tot aşa facem şi regulile de purtare dreaptă. Dar poate purtarea dreaptă nu-i de ajuns. Vezi plugul ăsta nou, pe care tocmai l-am terminat – e pentru tăiat brazde drepte, care să primească sămânţa. Plugul ăsta poate reprezenta o viaţă bună, dar modestă: capul în pământ, muşchii opintindu-se înainte. Dar omul trebuie să înveţe şi să se înalţe deasupra pământului. Vezi scara asta – e ceva ce stră-stră-stră-stră-străbunicul nostru, Adam, nici nu şi-a putut imagina. E ceva ce copiii lui, cu

ajutorul lui Dumnezeu, au învăţat să facă, astfel încât să se urce până-n vârful copacilor şi să culeagă rodul care creşte sus şi să vadă ouăle pitite în cuiburi, astfel încât să se urce până la raftul de sus, unde zac prăfuite cărţile tainice. Pas cu pas, ca în muzică. Pas cu pas: treapta cea mai de jos o reprezintă simţurile – mirosul, gustul, pipăitul şi celelalte; apoi vine vorbitul, care ne înalţă deasupra animalelor; apoi gândul; apoi fantezia; apoi imaginaţia; apoi viziunea; şi, în vârful scării, realitatea, care este un alt cuvânt pentru apropierea de Dumnezeu.

La vârsta de zece ani, Isus îşi câştiga deja numele de Isus Naggar (care înseamnă tâmplar în ebraică; în greacă, se zice Marangos). Îi plăcea munca opintită a tăiatului cu fierăstrăul şi munca mai uşoară a şlefuitului. Uneori, mai era neatent cu măsuratul, încrezându-se prea mult în ochi, şi nu destul în riglă, dar pe la paisprezece ani ajunsese la fel de îndemânatic la făcutul de pluguri ca şi tatăl său adoptiv (căruia, evident, îi spunea tată), ceea ce era cum nu se poate mai bine-venit, căci Iosif îmbătrânea şi-şi pierdea puterea din braţe. La paisprezece ani, Isus a devenit bărbat şi în alt fel, nu doar prin faptul că avea un meşteşug, căci aceasta e vârsta la care are loc *bar miṭvah*, ceremonia prin care un băiat intră pe deplin în viaţa credinţei şi a comunităţii sale.

Rabinul Gomer, care îmbătrânise şi el, tocmai îşi rostea ultimele cuvinte tremurătoare către băieţii care tocmai deveniseră bărbaţi – „Vin Paştile, pregătiţi-vă pentru Paşti, o să petreceţi sărbătoarea la Ierusalim pentru prima dată şi veţi vedea marea glorie a Sfântului Templu al Domnului nostru Dumnezeu“ –, când vocea i-a fost cu totul acoperită de bubuitul şi zăngănitul unor călăreţi înarmaţi, galopând pe lângă sinagogă. Din moment ce toţi ochii se întorseseră către zgomot, rabinul încheie de îndată umila ceremonie de transformare a băieţilor în bărbaţi, îşi dădu binecuvântarea şi îi conduse pe credincioşi afară. Clipind în lumina puternică, tuşind şi strănutând de la praful ridicat de copitele cailor, Isus şi tovarăşii săi văzură trupele romane gonind călare pe drumul principal, care era, de fapt, singurul drum. Iotam, brutarul, îi văzu şi el, dar mai înde-aproape. Sergentul şi vreo doi dintre oamenii săi descălecară şi intrară cu paşi hotărâţi în brutăria lui Iotam, fără măcar un bună ziua sau pupă-mă-n fund, cum se zice pe la noi.

— Pâine, băieţi, pâine evreiască, dar n-o să vă facă rău.

— Ce-nseamnă asta? întrebă Iotam. Ce vreţi?

Sergentul vorbea o aramaică stâlcită.

— Rechiziţie, să zicem. Trebuie să mănânce armata. E drum tare, tare lung de la Damasc la Ierusalim.

— Aici e Nazaret, răspunse Iotam, în Galileea. Ăsta nu-i teritoriu roman.

— Nu-i, chiar nu-i? Păi am putea discuta despre asta la un sfert de vin, dac-ar fi timp. Că tot veni vorba de vin, aveţi ceva vin bun pe-aici? Bine, bine, mulţumim de mâncare.

Un tânăr nazarinean pe nume Nahum îi înjură la ieşire:

— Blestemul Domnului asupra voastră, romanilor. Să vă bată Dumnezeul Israelului, care e Dumnezeul lumii. Şi asta o să facă. Oase romane putrezind pe pământul nostru sfinţit. Numai de urgii s-aveţi parte, gunoaie romane ce sunteţi – apoi a scuipat.

— Nu prea l-am înţeles ce-a zis, spuse binedispus un soldat încărcat de pâini, dar de bine n-a fost.

— Scuipatul l-am înţeles fără probleme, zise unul dintre tovarăşii săi, cu o privire ameninţătoare.

— Lasă-l, nu-l băga în seamă, i-a răspuns sergentul, un bărbat cu douăzeci de ani de armată. O să dai peste o grămadă dintr-ăştia la Ierusalim. Zeloţi se cheamă. Ticăloşi nebuni.

Şi, dând amabil din cap către Iotam, îşi conduse oamenii înapoi la cai. Iotam rânji răutăcios spre Nahum şi zise:

— Ai chef de ceartă, nu? Ei bine, n-o să te-ajute cu nimic. Sunt peste tot de-acum romanii ăştia. Iar de împărăţia Israelului praful se alege.

Vântul împrăştie praful roman şi zgomotul făcut de soldaţii care se îndreptau spre Ierusalim. Se pare că era nevoie de ei la Ierusalim. Pentru că o domnie tocmai se sfârşise la Roma şi alta tocmai începuse.

Augustus murise. Pe patul de moarte, fusese înconjurat de cei pe care-i numea prieteni, de doctori, senatori, consuli, precum şi de prieteni ai celui care urma să-i succeadă, Tiberius. Bineînţeles, Tiberius se afla şi el acolo, precum şi procuratorul Iudeii romane, care se întâmpla să fie în permisie în acel moment. Augustus îşi rostise ultimele cuvinte cu un soi de ecou al intonaţiei limpezi a unui actor:

Ei de ti

Echoi kalos, to paignio dote kroton
Kai pantes emas meta charas propempsate.

Saturninus înţelesese cuvintele şi încuviinţase, apoi dăduse din cap. Tiberius şoptise, cu voce tare:

— Ce-a zis?

— Greceşte.

— Ştiu, dar ce înseamnă?

— Comedia vieţii s-a sfârşit. Iar, dacă ne-a plăcut măcar un pic, ar trebui s-aplaudăm actorul ce de pe scenă iese.

— Adică aşa… *chiar* s-aplaudăm?

Tiberius nu era cel mai inteligent dintre oameni.

— Glumeşte la final, zise el apoi, nu foarte sigur că se cuvenea să spună asta.

De altfel, de nimic nu era sigur dacă se cuvenea sau nu, după cum avea s-arate cariera lui. Era sigur însă că acela era finalul. Augustus lăsase să-i scape un suspin slab şi apoi tăcuse. Un doctor îl examinase îndeaproape, apoi închisese cu blândeţe ochii cândva imperiali. Zeul se transformase cu adevărat într-un zeu. Toţi se întorseseră către Tiberius:

— *Ave*, Tiberius Cezar, mormăiseră şi schiţaseră un salut de supunere, deşi inimile multora erau îngreunate.

Tiberius le zâmbise afectat şi apoi rostise cuvinte de mulţumire, care la început fuseseră spuse prea încet şi apoi prea puternic.

Curând după aceea, Tiberius fusese încoronat, iar zâmbetul lui afectat avea să fie văzut peste tot în Imperiu. Apăruse şi la Ierusalim, la porunca procuratorului (care se înţelesese întotdeauna mai bine cu Tiberius decât cu Augustus). Nimeni nu ridicase obiecţii serioase că fuseseră expuse fălcile acelea rânjind în birourile administraţiei publice sau pe pereţii cârciumilor (unde aveau loc, fără probleme, întreceri de scuipat în ochiul imperial), dar, când se decisese ca un portret cât se poate de împodobit al lui Tiberius să fie dus în Templu, astfel încât evreii să nu uite cine era adevăratul lor dumnezeu, atunci locuitorii din Ierusalim, firesc, se revoltaseră.

Exista o sectă, un grup de oameni care credeau cu înflăcărare în eliberarea de sub jugul roman, bărbaţi plin de zel, care citeau scripturile laolaltă şi-şi aminteau unul altuia de robiile din trecut şi de zdrobirea

lanţurilor la porunca lui Dumnezeu, iar acestor bărbaţi li se spunea, pe bună dreptate, zeloţi. Zeloţii au fost cei care, sub conducerea unui bărbat pe nume Abbas, au îndepărtat chipul lui Tiberius din Templu, în timpul procesiunii spre Sfânta Sfintelor, şi s-au luptat cu înverşunare, chit că degeaba, cu soldaţii romani care-l aduseseră înăuntru. Mulţi au fost arestaţi, şi s-a pus la cale o execuţie în masă. Procuratorul Iudeii, al cărui nume era Pilat din Pont, şedea sever pe terasa palatului său (cândva, palatul lui Irod), în timp ce răufăcătorii erau înşiraţi înaintea sa. Vreo doi călăi cu securi ascuţite, care luceau în lumina soarelui, stăteau în aşteptare, şi ei rânjind precum divinul şi imperialul lor stăpân. Pilat li se adresă condamnaţilor cu asprime:

— Când o să pricepeţi voi, evreii, ce sunteţi? Când o să-nţelegeţi că persoana împăratului este într-adevăr divină şi că desfigurarea chipului său este un act crunt de blasfemie?

Zdrahonul Abbas, măcelar de profesie, vorbi:

— Aşa ceva, înalte procurator, nu acceptăm şi nu putem accepta, zise el. Punerea chipului unui simplu conducător muritor în sanctuarul Celui Preaînalt este o blasfemie la care se cutremură cerurile. Cât despre *ce suntem*, noi ştim ce suntem – poporul ales al lui Dumnezeu. Şi mai ştim şi ce sunteţi voi, romanii: sunteţi nişte intruşi păgâni, care pângăriţi Oraşul Sfânt, o urgie nedreaptă şi-o mârşăvie scârboasă.

— Îţi interzic să vorbeşti astfel! strigă Pilat, cuprins de-un tremurat.

Pe vremea aceasta, era tânăr şi nu avea prea multă experienţă când venea vorba de stăpânitul răzvrătiţilor băştinaşi.

— Îngrămădeşti nelegiuire peste nelegiuire.

— Dar moarte peste moarte nu poţi îngrămădi, rânji Abbas. Omul nu poate muri decât o dată.

Pilat era foarte furios.

— La treabă, le spuse el călăilor. M-am săturat.

Spre surprinderea sa, evreii începură să cânte, cu Abbas în frunte, un imn patriotic şi, tot la semnul lui, toţi îngenunchează împreună şi-şi dezveliră gâturile pentru secure. Pilat era uluit. Se-ndreptă cu paşi mari spre locul unde stătea în genunchi Abbas şi zbieră:

— Vreţi să muriţi? Voi, zbieră el, vreţi, și iar zbieră, să muriţi?

— Mai degrabă decât să ne supunem, mugi Abbas, ruşinii unei blasfemii forţate – da şi, din nou, da. Aşteaptă numai, Pilat din Pont. În curând, va trebui să domneşti peste un cimitir.

Şi aşteptă calm securea. În mintea lui Pilat, scoase răutăcios capul cuvântul *clemenţă*. Dar, pe moment, nu putu decât să strige:

— Execuţia se amână. Înapoi în celulă cu ei – şi-i murmură adjunctului său, L. Vitellius Favicomus, un bărbat oacheş, cu părul de culoarea funinginii: Chiar am nevoie de nişte sfaturi.

— De la cine, domnule?

— Exact asta e problema, Vitellius. Sunt aici de unul singur. Nu vreau decât linişte.

— Şi o hotărâre populară, domnia ta?

Îi urmări pe evrei, care cântau înfocaţi în continuare despre Sion şi iubirea lui Dumnezeu, în timp ce se îndreptau spre închisoare.

— Ce-ar fi să-l executăm pe ascuns pe individul ăsta, Abbas, şi să-i eliberăm pe ceilalţi? Clemenţă imperială şi aşa mai departe.

— Categoric, taie-i capul lui Abbas, fără îndoială.

Aşa încât Abbas a fost executat fără surle şi trâmbiţe, iar celorlalţi li s-a dat voie să-şi vadă de viaţă, dar cu avertismentele de rigoare. De încercat însă n-a mai încercat nimeni să ducă fălcile imperiale rânjite în sanctuarul Templului. Fiul lui Abbas, un tânăr de optsprezece ani, cocea o revoluţie, dar a hotărât că nu venise încă momentul să lovească în puterea imperială. Era nevoie de un conducător mare şi poetic, plin de substanţa aceea fermecată căreia i se spunea pe atunci *charismă.*

Ierusalimul, spre care s-au îndreptat Isus şi părinţii săi, precum şi mulţi alţi nazarineni, pentru a sărbători Paştile, era destul de calm, dar plin de soldaţi romani cu picioare dezvelite. Băiatul a zărit pentru prima dată oraşul de pe culmea unui deal; se întindea în vale, alb ca oasele şi cafeniu ca bălegarul, scăldat în soare. La îndemnul rabinului Gomer, întregul grup de pelerini nazarineni s-a lăsat în genunchi şi a intonat psalmul care începe cu „M-am bucurat când mi-au zis: haidem în casa Domnului“. La vederea oraşului, băiatul nu a fost copleşit de dragoste filială, cum s-ar fi putut aştepta. În fond, un oraş este făcut din oameni şi nu îşi imagina că locuitorii Ierusalimului aveau să strălucească de vreo graţie divină. S-a gândit că se

vor dovedi o şleahtă mârşavă, pusă pe făcut bani de pe urma pelerinilor de Paşti. În plus, i se iveau în minte imagini vagi ale altor oraşe, mai mari – Roma, să zicem, şi Alexandria –, despre care auzise, dar pe care nu le văzuse niciodată.

Au dat acolo peste bărbaţi în care nu puteai avea încredere, cu zâmbete mincinoase şi mâini iuţi să apuce banii, nerăbdători să-i conducă pe vizitatori la mormintele profeţilor. Au dat peste soldaţi romani beţi şi peste un mare număr de curve. Sângele-i tânăr s-a învolburat la vederea sânilor dezgoliţi şi a dinţilor pofticioşi. A văzut îmbrăţişări fără ascunzişuri, pe străduţele întunecate. Tâlhari ageri, cu trupurile aproape goale, unse ca să alunece din mâinile celor ce-ar fi putut să-i prindă, încercau să smulgă pungile cu bani. Era un oraş al mâinilor, s-a gândit, mâini gata să ia bani, să alunece peste umerii lucioşi ai fetelor de pe stradă, să se încleşteze în încăierări prin faţa cârciumilor. Iar în Templu mâini preoţeşti sfârtecau ofrandele, mâini înroşite de sângele ţapilor şi de sângele mai subţire al porumbeilor, mâini mânjite de măruntaiele mieilor, mâini pricepute să deschidă carcasa curăţată a mielului sau a iedului şi s-o întindă cu leaţuri de lemn, ca pe un soi de jalnic stindard sacrificial.

Nişte mâini o apucară pe maică-sa, pe Maria, în curtea Templului, supravegheată din turnurile de observaţie de santinele înarmate. Mâinile erau noduroase, cafenii, mâini bătrâne, de femeie bătrână.

— Elisabeta?

— Neschimbată. N-ai îmbătrânit nici c-o zi. Harul Domnului înfloreşte în tine, preabinecuvântată între femei. Şi acesta este…

— El este acesta.

— Ioan e pe-aici, pe undeva. E dus cu ceva treabă de-a lui, băieţească. Ei bine, să luăm laolaltă masa de Paşti. Sunt cam la fel de mari, Dumnezeu să-i binecuvânteze pe amândoi; trebuie să fie mândru tatăl lui… Of, bietul Zaharia.

Luară masa într-o încăpere de la etaj, iar Ioan şi Isus se măsurară din priviri, reținuți, în timp ce rabinul recita cuvintele de demult deasupra merindelor simbolice: Aceasta-i pâinea coaptă în grabă, ce n-a avut timp să dospească, precum cea mâncată de părinţii noştri în noaptea dinaintea ieşirii din Egipt. Acestea-s ierburile amare. Acesta-i mielul fript al cărui sânge l-au

mânjit pe stâlpii uşii şi pe pragul de sus, ca Îngerul Morţii să poată citi semnul şi să treacă peste casele lor fără a se atinge de-un fir de păr din capetele primilor născuţi. Carne de miel friptă, azimă coaptă în grabă, verdeţuri al căror gust amar să le readucă în gură gustul amar al exilului…

Ioan şi Isus, amândoi mari şi solizi, ieşiră împreună pe străzile luminate de felinarele de Paşti din ferestre, fără să se teamă de vitejii beţi, de soldaţii sirieni care-i luau în derâdere cu *Iahudi*, *Iahudi*.

— Cu ce te ocupi?

— Lucrez în atelier. Tai lemnul mai mult, citesc mult.

— Eu citesc tot timpul. Urmează să mă fac preot. Ca taică-meu.

— Tu crezi în taţi?

— Cum adică să cred?

— Taţi, taţi, la plural. Avem cu toţii un singur tată, izvor al vieţii. Bărbaţii cărora le spunem tată sunt uneltele lui. De unde vine puterea seminţei? Nu de la oameni. Nu există decât un creator.

— Vorbeşti ciudat.

— Mă tem c-aşa este.

— Te temi?

— Mă tem că voi vorbi şi mai ciudat. Dar nu încă.

— Tu crezi poveştile – despre noi doi, adică?

— Nu văd mare lucru din viitor. Oriunde ar fi s-ajungem, trebuie să călătorim încet.

— Aţi ajuns.

Din umbra unei porţi se ivi o fată.

— Vorbesc prea tare, râse Isus.

— Suntem două, spuse fata cu ochi mari, veşminte largi şi mirosind a santal. Dar n-avem decât o cameră. Vă deranjează asta?

— Iartă-ne, zise Isus amabil. Oricât am fi de mişcaţi de binevoitoarea voastră invitaţie şi oricât de fermecaţi de tinereţea şi frumuseţea voastră, avem altă întâlnire, de la care am întârziat ceva.

— Frumos, spuse fata, vorbeşti frumos. Bine, dragule, du-te la treburile tale.

Şi-l bătu pe Isus peste şold şi plesni din limbă spre el, ca şi când ar fi fost un armăsar. Isus îi zâmbi afectuos.

— Ar fi trebuit s-o dojeneşti, îi spuse Ioan, în timp ce se îndepărtau. Este o profesie păcătoasă.

— Puteai s-o dojeneşti tu, dacă tot ai socotit că trebuia dojenită.

— Am dojenit-o din ochi şi prin severitatea expresiei de pe chip. Din păcate, i-ai distras atenţia de la mine cu micul tău discurs amabil.

— Păcătoasă, da, zise Isus. Îşi vinde trupul, care e templul viu al Domnului, şi-i încurajează pe bărbaţi să-şi folosească sămânţa numai de plăcere, şi nu ca să îngroaşe rândurile Israelului. Îşi câştigă existenţa prin păcatul lui Onan. Foarte păcătoasă.

— Şi totuşi îi zâmbeşti.

— Mi-a plăcut fata. Nu era respectabilă. Urăsc respectabilitatea, şi respectabilitatea nu se numără printre păcate. Fariseii şi urmaşii lui Ţadoc neprihănitul sunt foarte respectabili şi, după propriile spuse pline de mândrie, foarte sfinţi. Păcătoşii mi se par mai interesanţi decât virtuoşii.

— Vorbeşti foarte ciudat.

— Dacă eu şi cu tine vom avea un lucru mare de făcut în viitor, printre păcătoşi trebuie să mergem. Am face bine să învăţăm să ne placă păcătoşii.

— Dacă-ţi plac păcătoşii înseamnă că-ţi place păcatul.

— A, nu, deloc. E ca şi când ai spune că, dacă îţi sunt dragi bolnavii, îţi este dragă şi boala lor. Şi hai să nici nu spun să ne *placă*. *Iubire* e cuvântul de care am nevoie.

Mergând ziua pe lângă dealul execuţiilor, care are forma unui craniu de om, văzură ceva de care s-ar fi bucurat să nici nu fi auzit vreodată, anume cum erau biciuiţi doi bărbaţi care urlau pe drumul către răstignire. Bărbaţii erau hoţi, sau aşa le zise un negustor trupeş, satisfăcut că se făcuse dreptate.

— Ei bine, îi spuse Isus lui Ioan, tremurând de furie în timp ce vorbea, scrie în legea lui Moise să nu furi, dar prefer să fiu furat şi să zic amin la această fărădelege decât să-l văd sfârtecat şi pironit. Să nu furi – şi de ce? Ca să nu fii răstignit. Uită-te la ei, uită-te la respectabilitate cum rânjeşte în veşmintele ei spălate.

Cuvintele rostite cu voce tare îi făcură pe mulţi să se uite curioşi la el, un băiat bine făcut, cu voce de bărbat.

— Hai să mergem de-aici, îi spuse Ioan.

Isus era cum nu se poate mai dornic să plece, tremurând tot de furie.

Când veni vremea ca pelerinii veniţi pentru Paşti să părăsească Ierusalimul, Maria şi Iosif îşi căutară în zadar fiul.

— O fi pe la mijloc, zise conducătorul caravanei, arătând nehotărât spre mijlocul şirului de cămile, şi catâri, şi oameni care se forma. Tinerii sunt împreună acolo, în mijloc, cântându-şi cântecele noi de la Ierusalim şi zdrăngănind la scripcile cu două coarde. Sigur acolo o fi.

Dar nu era acolo.

— Aşteaptă, spuse Iosif, trebuie să-l căutăm.

— Când soarele atinge vârful turnului, plecăm, zise conducătorul caravanei. Nu aşteptăm pe nimeni.

Maria şi Iosif o porniră în căutarea lui, foarte agitaţi. Hoţi, soldaţi sirieni puşi pe harţă, pericole.

Isus se dusese de unul singur la Templu, ştiind că va fi gol de-acum, fără clinchet de bani, porumbei fâlfâind, miei behăind şi fără acel du-te-vino al ofrandelor şi sacrificiilor. Se opri în curtea închisă, dar nu era singur, căci străjile cu suliţe vegheau din turnuri, o consecinţă a incidentului cu chipul lui Tiberius. Îi şterse din ochi şi-şi astupă urechile la amabilităţile bădărane strigate într-o aramaică stâlcită: „Cam târzior, nu crezi, *ieled*?“ şi aşa mai departe. Stătea în curtea aceea închisă, făcând ca prezenţa lui Dumnezeu din altarul ascuns să trimită asupra lui o rază mai puternică decât soarele. Stătea, s-ar putea spune, ca în transă. Apăru atunci un venerabil cărturar al Templului, îl văzu şi-l întrebă cu bunătate:

— Ce faci aici, fiule, de unul singur?

— Nu sunt deloc singur, spuse băiatul, schiţând un zâmbet. Dumnezeu este aici.

— Din gura… cită învăţatul.

— Nu sunt nici prunc, nici nu sug – deşi acum, că aud cuvintele ieşind din propria-mi gură, îmi dau seama c-ar fi trebuit să mă gândesc că un prunc şi un sugar sunt acelaşi lucru. Conform credinţei, sunt bărbat de-acum, cucernicia voastră.

Alt cărturar bărbos se apropie şi, nebăgându-l pe băiat în seamă, îi spuse semenului său că venise Cutare şi zisese că aranjamentul în privinţa bătrânului Cum-îl-cheamă fusese încheiat cu succes.

— A, bine, bine, spuse primul. O adevărată furnică omul acela, cât munceşte! Du-te la furnică, leneşule. Uite, băiete, îi zâmbi el lui Isus, Sfânta Scriptură are câte-o vorbă pentru toate.

Băiatul îi întoarse zâmbetul.

— Proverbele lui Solomon sunt înţelepte, mai degrabă decât sfinte. Trebuie, nu-i aşa, să diferenţiem între însemnările laice ale unui rege, care este un om cu treburi, şi acele cuvinte cu adevărat sfinte ale cărţii, care se înalţă deasupra lumii de fiecare zi.

— Se pare că citeşti, spuse primul învăţat, şi te gândeşti la ce citeşti. Dar ascultă un sfat bine intenţionat, băiete, şi nu gândi prea mult. A gândi înseamnă a despica firul în patru, a împărţi, a pune în categorii, şi aşa ceva nu trebuie făcut când vine vorba de cuvântul lui Dumnezeu. Să nu spui că acest lucru e laic şi acela sfânt, căci vei sfârşi prin a refuza să înghiţi Sfânta Scriptură în întregime, şi în asta constă pericolul ereziei.

— Câinii înghit nemestecat, spuse Isus, dar omul mestecă şi scuipă ce nu merită mestecat. Poftim, nu e suficientă analogia asta pentru înţelepciunea lui Solomon?

Nici unul dintre cei doi cărturari nu putea să se simtă jignit de ce părea să fie obrăznicia băiatului, căci Isus vorbea cu un zâmbet modest şi făcea gesturi prin care-şi exprima respectul. De asemenea, şi aproape împotriva voinţei lor, erau fascinaţi de maturitatea acestui flăcăiaş mare la trup, dar aproape fără nici un fir de păr pe faţă, cu ochi frumoşi, cenuşii, plini de inocenţă. Mai veni un înţelept, foarte sec şi lipsit de umor, care se alătură colegilor săi şi spuse ca un prost:

— Băiete, ce faci aici, băiete?

— Învăţ înţelepciune, învăţ sfinţenie, iau căldură din prezenţa lui Dumnezeu în locul înalt al lui Dumnezeu, domnia ta.

— De unde te tragi? După vorbă, eşti din Galileea.

— Ca orice om, mă trag din două locuri. Ar trebui să v-ajungă asta. Ţărâna mi-e de pe pământ şi duhul mi-e de la Dumnezeu. Aşa scrie în Ecleziast.

Primul cărturar, care încă zâmbea, zise:

— „Un glas zice: Strigă. Iar el răspunde: Ce să strig?“ Poţi să continui?

Imediat Isus a continuat, privindu-l direct în ochi pe-al treilea cărturar, cel foarte sec şi acru:

— „Orice făptură este ca iarba şi toată strălucirea ei ca floarea de pe câmp.“

— Şi asta de unde este? întrebă cel sec şi acru.

— Isaia, unsprezece. Gândiţi-vă uneori, domniile voastre, preacucerniciile voastre, la ce vine înainte. La înălţarea văilor şi aplecarea munţilor şi dealurilor. Vine o vreme.

Aveau toţi de-acum stânjenitorul sentiment că erau povăţuiţi, nu povăţuitori. Şi acesta a fost momentul în care Isus, scăldat în căldura prezenţei ce se revărsa asupra lui din sanctuarul Templului, a înţeles care-i era destinul. Dar a înţeles şi că avea să dureze mult până să i se împlinească.

Maică-sa şi taică-său îl găsiră în cele din urmă şi-l auziră rostind unui grup de patru sau cinci cărturari vorbe din psalmul 90 al lui David:

— „Să se arate robilor tăi lucrarea ta şi slava ta fiilor lor!“

— De ce ne-ai făcut una ca asta, fiule? spuse Iosif cu tristeţe, nu cu mânie. Cucerniciile voastre, iertaţi-mă, l-am căutat peste tot. Am pierdut deja caravana înapoi spre Nazaret. N-a fost frumos. Vezi, mama ta a plâns.

Isus se încruntă, uluit. În acelaşi timp, îşi privi părinţii preţ de o clipă de parcă nu i-ar mai fi văzut niciodată.

— Dar ştiaţi, zise el, *trebuie* să fi ştiut unde sunt. Unde altundeva aş putea fi dacă nu în casa tatălui meu?

Era nedrept ce spunea, căci nu-şi făcuse un obicei din a vizita Templul în acest pelerinaj. Totuşi, Iosif nu mai zise decât:

— Vino, fiule. Poate mai reuşim să prindem caravana.

Dar nu reuşiră s-o ajungă, în ciuda pasului iute la care o porniră şi ei, şi măgarul. La vreo patruzeci de kilometri de Ierusalim, se repeziră nişte tâlhari la ei, deşi, în afară de măgar, n-aveau nimic care să merite furat. Când îl văzură însă pe acest băiat ciudat, şi cât de mare era, când îi văzură mâinile strângându-se în pumni şi muşchii încordându-se, când îi găsiră pe chip un zâmbet amuzat şi nici urmă de teamă, tâlharii ziseră:

— Valea, calicilor! Dacă eraţi bogătani, aţi fi încurcat-o.

Asta, bănuiesc, poate fi considerată un soi de minune.

Doi

Isus muncea tot mai din greu, pe măsură ce tatăl său adoptiv îmbătrânea şi devenea din ce în ce mai slab, petrecându-şi tot mai mult timp pe scaunul din faţa atelierului, bârfind, comparându-şi durerile şi junghiurile cu cele ale celorlalţi bătrâni, lăsând tot mai mult preluarea şi efectuarea comenzilor, precum şi încasarea banilor, pe seama tânărului. Erau doar ei doi, deoarece ucenicul Ioan urmase de mult exemplul lui Iacob, se însurase şi-şi deschisese atelierul lui altundeva. În ciuda muncii grele, Isus îşi găsea timp, seara, să participe la jocurile violente ale tinerilor, trântă, alergat, aruncatul pietrelor, precum şi – să nu fie nimeni şocat să audă una ca asta – la jocuri mai blânde, cum ar fi curtatul, măgulirea fetelor cu ochi negri, ba chiar şi cântatul acompaniat de scripca cu două coarde:

Smochină pârguită gura,
Străjeri de fildeş dinţii,
De-a trupului comoară,
Nu pot cânta nimic până-n ziua nunţii.

Curtatul nu era serios, toată lumea ştia asta; nu făceau decât să exerseze. Dar toată lumea ştia şi că avea să vină timpul curtatului serios, când cel care curta va fi gata să-şi părăsească părinţii şi să-şi întemeieze propria familie.

Într-o dimineaţă, Iosif îl chemă pe Isus la căpătâiul său şi-i spuse:

— Nu cred că mă ridic din pat azi. Cred c-o să rămân culcat aici.

— Nu te simţi bine?

— Am o durere în partea stângă a burţii, care nu slăbeşte decât dacă stau întins.

— Pot să te-ajut cu ceva?

Iosif ştia ce vrea să spună. Învăţase în Egipt tot felul de metode vindecătoare pentru uşurarea durerii – frecatul şi masatul părţii afectate, fierturi de ierburi care linişteau stomacul tulburat – şi-l instruise şi pe Isus. Isus se pricepea şi el să lecuiască tulburările nu foarte grave – încheieturi

înţepenite, dureri de cap, dureri de dinţi (incantaţia *kera kera fantoloth* era scrisă de trei ori cu cărbune pe o aşchie subţire de lemn, apoi lemnul se ardea, şi cenuşa se punea pe dinte). Existase însă o situaţie mai deosebită, când un bătrân începuse să ţipe că orbise – era o perioadă dureroasă pentru el, căci de curând îi murise soţia pe neaşteptate, iar fiul său, conform unei scrisori de la un văr din Ierusalim, se apucase de asemenea fărădelegi, că fusese aruncat în închisoare –, şi Isus, folosindu-se de propria salivă, de mâinile sale mângâietoare şi de vorbe blânde, dar spuse pe un ton hotărât, Isus, deci, îl convinsese că nu era orb cu adevărat, ci doar sufletul îi fusese copleşit de nenorocire. Bătrânul îşi recăpătase vederea, înălţându-i mulţumiri Domnului şi, spre stingherea lui Isus, răspândind zvonuri despre un tânăr făcător de minuni.

— Nu cred că poţi să faci nimic, spuse Iosif. Sunt bătrân şi trebuie să ne aşteptăm la astfel de lucruri. Nu mai vreau neapărat să continuu să trăiesc, având în vedere că mi-am făcut munca pe pământ şi am fost, chiar cred asta, iubit de Dumnezeu, din moment ce m-a cinstit cu o mare încredere, cea mai mare din lume, zic eu. Poate că ţi-am povestit despre un bătrân, Simeon…

— De mai multe ori.

— Da, mă lasă şi memoria. Îmi amintesc destul de clar copilăria, dar nu şi vremurile cât am fost în putere sau de când au început să mă lase puterile. Eu am avut o soartă mai bună decât Simeon, care n-a văzut decât cum se crapă zorii mântuirii. Eu l-am văzut pe mântuitor transformându-se în bărbat şi, în plus, l-am avut în grija mea părintească. Nu-mi pare rău decât că n-am să trăiesc să văd cum începe munca de mântuire.

— Mai este până atunci. Va fi nevoie de mult timp pentru pregătire. Va exista problema îndoielii multora. Dar prima dată trebuie să devin bărbat adevărat. Trebuie să-mi fac treaba. Am întârziat deja cu deschisul atelierului.

Îşi puse o mână rece pe fruntea fierbinte a lui Iosif şi spuse:

— Odihneşte-te.

Iosif a mai trăit două luni după asta şi nu s-a mai ridicat din pat decât ca să se ducă împleticit, cu ajutorul soţiei sale, iar uneori al soţiei şi al fiului

laolaltă, până la privată, pentru curăţirea, întotdeauna dureroasă, a trupului. Într-o dimineaţă, Iosif spuse:

— Cred că azi se va întâmpla.

— Vrei să vină rabinul, să se roage?

— O să se roage peste trupul meu, după ce mor. Poate ar fi bine să-nchizi atelierul. Deşi avem comanda aceea pentru bărbatul de la ferma de trei pogoane de lângă… nu mai ţin minte de unde.

— Livrată de mult. Terminată de mult. Mă duc să-nchid atelierul.

Nazarinenii au ştiut ce înseamnă închiderea atelierului, şi, toată ziua, Iosif-muribundul a avut vizitatori. Abia când s-a lăsat seara, singur de-acum cu Isus şi Maria, şi-a rostit ultimele cuvinte:

— Să ai grijă de mama ta. Este cea mai binecuvântată dintre femei.

— Ştiu asta. Iar tu ai fost cel mai bun dintre taţi. În forma lor pământească, trebuie s-adaug. Ai avut parte de iubirea unui fiu şi vei avea pentru vecie această iubire, căci iubirea este o latură a tatălui nostru ceresc şi nu moare niciodată, aşadar atât cel iubit, cât şi cel ce iubeşte trebuie să trăiască în veci.

Iosif n-a priceput mai nimic din toate acestea. Isus rostea unele cuvinte din amintire, rememorându-şi momentul când le avusese în minte în curtea interioară a Templului, când soarele menirii sale îşi trimisese primele raze din sanctuar:

— „Căci omul merge spre casa lui cea veşnică, şi bocitorii cutreieră uliţele: până nu se rupe funia de argint, până nu se sfarmă vasul de aur, până nu se sparge găleata la izvor şi până nu se strică roata de la fântână. Atunci se va întoarce ţărâna în pământ, cum a fost, şi duhul se va întoarce la Dumnezeu, care l-a dat…“

Iosif n-a mai auzit mare lucru din toate acestea. A întins o mână slăbită către soţia lui, ştiind că ea stătea la dreapta patului. Ea i-a luat mâna şi a plâns. Isus a rămas în picioare, cu ochii uscaţi. Iosif a murit în pace către dimineaţă, pe la cântători. Cei care priveghează erau sleiţi, dar au făcut toate pregătirile pentru înmormântare şi au primit, dând din cap şi zâmbind anemic, formulele de condoleanţe. Iar apoi, o vreme, Isus şi mama lui au locuit împreună.

Dar numai o vreme. De multe ori, căci vedea o femeie încă în floarea frumuseţii, Isus i-a spus mamei sale:

— Ai de gând să te măriţi din nou?

— Măritiş adevărat, trupesc? Din care să iasă copii făcuţi nu de Dumnezeu, ci de împreunarea dintre bărbat şi femeie?

— Toţi copiii sunt făcuţi de Dumnezeu, mamă. Bărbaţii nu sunt decât uneltele lucrării lui Dumnezeu. Ai de gând să te măriţi din nou?

— Dacă mă va cere cineva, poate mă voi gândi la asta. Poate voi zice da, poate nu, depinde ce toane voi avea pe moment. Ţi se pare uşuratic ce spun?

— Toanele unei femei sunt suficient de dumnezeieşti. Se spune că dintr-o toană a făcut Dumnezeu pământul şi marea şi oamenii care să le moştenească.

Mai nou, zicea deseori *se spune*. Învăţase şi alte lucruri, nu doar despre călătoriile lui Moise şi canoanele date de regii şi judecătorii lui Israel. Maria ştia că învăţase să se lupte cu scrierile bizare din greacă şi latină, conversase cu grecii veniţi în vizită şi cu oameni din suitele unor mărimi, care veneau la Irod Antipa de la Ierusalim şi chiar de la Roma. Ştia despre poeţii romani şi despre un mare poet antic al Greciei. Îşi păstra credinţa – crezurile păgâne în mai mulţi zei nu-l afectau. Cercetase religia straniilor oameni neprihăniţi de lângă Marea Moartă, care-şi creaseră propriile dogme ce negau trupul – dar el nu-l nega. Trupul era important, zicea el.

— Mă-ntrebi dacă mă voi căsători, îi spuse mama lui. Te întreb şi eu acelaşi lucru acum.

Isus se îmbujoră.

— M-am gândit la asta. Te-ar întrista dacă ar mai fi o femeie în casă? Adică alta decât Eliseba noastră dragă şi bătrână, foarte bătrână, mi-e teamă.

— Depinde de femeie. Te gândeşti la o fată anume?

— Fata din Cana.

— Aha. Dikla, finicul. Fata înaltă, care vorbeşte puţin.

— Acela e doar numele de alint. De fapt, o cheamă Sara.

— Un nume de rău augur, aş zice. Dar te gândeşti la copii mai mult decât la iubirea unei femei? Căci… – îi venea greu să rostească vorbele – …tu ai

fost conceput în felul pe care-l ştii, în care crezi… Crezi cu adevărat?

— Bineînţeles că da. Şi spun din nou că nu există decât un singur tată, iar, dacă voi avea copii, aceştia nu vor fi mai iubiţi decât alţii. Eu voi fi păstorul şi întregul Israel va fi turma mea.

— Acum vorbeşti ca un bărbat foarte tânăr, ceea ce şi eşti. Mă-ntreb dacă se cuvine să te gândeşti la căsătorie. Vărul tău Ioan nu se gândeşte la căsătorie.

— Vărul meu Ioan merge pe drumul lui. Drumul pregătirii. Eu trebuie să predic împlinirea – deşi înţelesul cuvântului nu-l cunosc aşa cum se cuvine încă – şi trebuie să fiu eu însumi împlinit. Adică trebuie să cunosc pe de-a-ntregul viaţa unui bărbat.

— Să te căsătoreşti dintr-un soi de datorie, nu pentru tovărăşie sau copii?

— Când o să-nţelegi că numai tatăl nostru din ceruri poate fi tată cu adevărat? Ţi-am spus de suficiente ori.

— Nu-mi place tonul pe care-mi vorbeşti, fiule. Nu cred că se cuvine ca un băiat să-i vorbească astfel mamei sale. Accepţi, probabil, că maternitatea este doar pentru femei şi că tatăl nostru ceresc se mulţumeşte să lase asta pe seama noastră, a creaturilor femeieşti? Prea bine, atunci. N-am să pretind un respect special din partea fiului meu, dar cred că el ar trebui să fie destul de înţelept ca să ştie că s-ar cuveni să-l acorde.

— Te rog să mă ierţi, mamă, zise el şi-o sărută.

— Deci eşti hotărât să te însori?

El dădu serios din cap de câteva ori, ca şi când ar fi fost într-adevăr o datorie de care trebuia să se achite, şi nu o acceptare plină de bucurie a acestei stări, care poate fi dintre cele mai minunate.

După cum cititorii mei ştiu probabil, căsătoria a fost săvârşită în Cana, iar nunta a avut loc în grădinile hanului unde era proprietar tatăl miresei, Natanael. Sara avea cincisprezece ani, cu cinci mai puţin decât mirele, şi era destul de frumoasă, ba chiar şi înaltă pentru o fată din neamul lui Israel, căci or fi acestea preamărite în cântece de iubire drept finici, dar adeseori sunt scunde şi îndesate, mai degrabă tufe, nu copaci, deşi, dacă mi se îngăduie, tufe ca nişte ruguri arzând. Cei doi se potriveau bine la statură, căci Isus era mai înalt decât majoritatea fiilor din Galileea – avea vreo trei coţi jumate – şi era lat în piept şi vânjos. Mai avea, deşi nu-i nevoie să

menţionez asta în mod special, căci era trăsătura fizică principală a unui predicator, o voce puternică, atunci când voia să fie puternică, la fel ca un muget de taur, deşi de obicei vorbea blând, chit că iute, ca şi când s-ar fi revărsat cuvintele din el. Cei doi formau, aşadar, o pereche înaltă şi chipeşă, iar acum stăteau în grădină, îmbrăcaţi în veşminte simple, dar de un alb strălucitor, şi oaspeţii le închinau urări, uneori fără perdea, dar bine intenţionate.

S-a întâmplat că unul dintre oaspeţii de la nuntă – deşi nici una dintre familii nu ţinea minte să-l fi invitat – era chiar bătrânul care orbise de durere şi care, cu fermitate şi farmece inocente, fusese făcut să se răzgândească şi să creadă că va vedea din nou dacă încearcă. După ce a băut ceva, s-a apucat să le spună unui grup de nuntaşi, printre care se număra şi Natanael, că mare noroc avusese Sara de aşa bărbat ca Isus, care muncea din greu, era cumpătat cu banii şi avea daruri vindecătoare ieşite din comun. A mers şi mai departe şi a zis că Isus avea puteri nemaipomenite şi în alte privinţe, nu doar în privinţa tămăduitului, şi că văzuse cu ochii săi înzdrăveniţi cum tânărul dăduse foc unor aşchii de lemn, pur şi simplu, rugându-se de soare să-şi exercite puterea. Mai mult, auzise de la altcineva că Isus mersese odată prin ploaie de la atelier până acasă şi ajunsese uscat ca iasca.

— Uscat ca iasca, a spus unul dintre nuntaşi. Exact aşa mă simt şi eu în acest moment. Mai toarnă, prietene Natanael, că am o sete de n-aş vinde-o nici pe zece sesterţi romani, cum le zic ei.

Se spune că pruncii pantofarului sunt întotdeauna desculţi, aşa că nu trebuie să se mire nimeni că vinul de la han s-a terminat mai iute decât ar fi trebuit. Soarele era încă sus pe cer şi mai soseau încă oaspeţi întârziaţi (dintre care mulţi nici măcar nu erau invitaţi, dar aşa se întâmplă pe la nunţi, când intruşii se dau în faţa familiei fetei drept prieteni ai mirelui, şi viceversa), dar butoaiele lui Natanael erau goale. Adevărul este că aştepta provizii de la podgorean a doua zi şi se gândise că va ajunge cât avea. O gazdă obişnuită, nu un hangiu, sigur ar fi fost mai prevăzătoare. Descoperind seceta ce se abătuse, un băutor serios, care auzise poveştile despre minunile lui Isus, a strigat în glumă:

— Hai să vedem ceva vrăjitorii egiptene. Puneţi-l să transforme apa în vin.

— Le poate face, a zis bătrânul care orbise. Mă pun chezaş c-ar putea s-o facă, la fel de uşor cum noi, restul, transformăm vinul în apă.

Trebuie spus că pe bătrân îl interesa mai mult să-şi spună gluma proastă decât să pretindă că mirele avea şi alte puteri. Cu toate acestea, în beţia lor şi cuprinşi de invidia faţă de cei puternici, deştepţi şi chipeşi, pe care beţia deseori o aduce la suprafaţă ca pe un peşte mort ori un ou stricat la suprafaţa apei, în cei timizi sau cei cărora în mod normal chiar nu le pasă, în această stare, deci, unii dintre nuntaşii mai puţin importanţi au început să strige:

— Hei, Isus, hei, preafericit mire, ia transformă apa asta în vin pentru noi, şi fără zăbavă.

— Ce tot strigă? a întrebat-o Isus pe mama lui.

Maria, care nu prea ţinea la băutură, a zâmbit cam prosteşte şi a zis, cu buzele umezite de băutura din care gustase:

— Te roagă să faci o minune: să transformi apa în vin.

Isus teribil s-a încruntat auzind una ca asta.

— Cine a vorbit cu ei? Cine scorneşte astfel de poveşti smintite?

— Ei, probabil c-au ghicit. Unii dintre ei îşi dau seama cine eşti, cred.

— Tata ne-a lăsat fără vin, a zis Sara. I-am spus că n-o să ajungă, dar nu m-a ascultat.

— Ei bine, a zis Isus, dacă s-a terminat vinul, s-a terminat şi petrecerea, şi putem merge toţi acasă.

— Ei, haide, a zis mama lui, poţi să faci atâta lucru. Hai, fă-o pentru mine.

Isus s-a holbat la ea, fără să-i vină a crede.

— Vorbeşti serios? Te-ai îmbătat cumva, Doamne fereşte? Tocmai tu?

Un grup de tineri, cărora li se urcase de mult la cap băutura, umpleau în glumă un butoi cu apă de la fântână, găleată după găleată, strigând bucuroşi, în timp ce se împroşcau unii pe alţii. Unii s-au întors către Isus:

— Hei, totul e gata pentru magia aia egipteană.

Trebuie să menţionez că, datorită copilăriei petrecute în exil, unii îl numeau pe Isus Egipteanul.

— Haide, Isus din Egipt, arată-ne la ce şmecherii te pricepi.

Isus a privit-o mai cu blândeţe pe mama sa. Nu era cea mai fericită zi din viaţa ei, având în vedere că trebuia să primească în casă o femeie pe care abia o cunoştea, că trebuia să renunţe la poziţia ei de stăpână. Plus că nu mâncase nimic, puţinul vin băut o ameţise, şi era mândră de fiul ei – fiul la care renunţa în favoarea alteia, o fătucă abia, chiar dacă înaltă. Nu avea nici o intenţie rea. Cu toate acestea, i-a spus:

— Femeie, ştii că nu mi-a venit încă ceasul.

Vorbele acestea au dezmeticit-o; s-a înroşit, de data asta nu de la vin. Cu un soi de zâmbet strâmb pe faţă, dar nu şi în ochi, Isus s-a îndreptat către butoiul plin şi şi-a pus mâinile peste el. Asupra nuntaşilor s-a lăsat liniştea. Magicianul satului urma să dea o reprezentaţie. Cu vocea sa puternică, mai potrivită pentru cinci mii de spectatori, nu pentru cincizeci, Isus a zis:

— Priviţi, prieteni, avem aici apă – dulce, proaspătă, rece, direct din fântână. Priviţi, cât aţi clipi sau aţi pocni din degete, fac o mişcare secretă, îmi şoptesc în barbă un cuvânt de taină şi – a, iată – apa s-a transformat în vin. Ce buchet!

Şi-a cufundat mâna şi a scos un căuş, din care se scurgeau picături argintii în lumina soarelui.

— A, ce gust! Veniţi cu toţii şi beţi. Dar un avertisment mai întâi – şi a ridicat un deget sever. Această transformare e de aşa natură că, pentru cei păcătoşi – bărbaţi cu datorii în bani, femei care-şi bârfesc vecinii, cei care-şi înşală soţii sau soţiile, cei care păcătuiesc cu trupul şi cei care hulesc –, vinul va arăta ca apa, va avea gustul apei şi li se va urca la cap tot ca apa. Pentru cei neprihăniţi şi cucernici, licoarea va fi ca nişte rubine scăldate de soare, va avea gust ca *nektar*-ul grecesc, iar în cap veţi auzi clopoţei dulci şi cântări armonioase. Haideţi, cine vrea să guste primul? Ce alegere mai bună decât gazda noastră şi socrul meu?!

Aşa că Natanael, rânjind, a fost împins în faţă, şi-a umplut un pahar cu lichid scăpărător şi a dat pe gât o duşcă zdravănă.

— Aşa vin n-am mai băut niciodată. Dac-aş servi aşa ceva în cârciumă, aş face o avere. Uitaţi-vă ce culoare: roşu ca sângele.

Toţi au răcnit, cu excepţia soţiei sale, căci se ştia că ochiul hangiului avea o slăbiciune pentru obrăznicia sânilor tineri şi mâna lui – pentru fesele

rotunde. Şi astfel, cât se poate de bine-dispuşi, unii chiar votând acesta drept cel mai grozav joc la o nuntă, şi-au umplut pocalurile şi au băut cu nesaţ. Un tânăr prostuţ a zis: „Staţi aşa, că nu-i decât apă“ – şi a fost imediat huiduit şi plesnit ca un mare păcătos, evident, spre marea lui plăcere amuzată. Un bărbat al cărui nume mi s-a spus c-ar fi – deşi refuz să cred – Rehab, a zis grandilocvent:

— Cât se poate de neobişnuit. La majoritatea chefurilor – şi trebuie să mă credeţi, prieteni, am fost la multe –, ce e mai bun se serveşte mai întâi, şi ce e mai puţin bun, la sfârşit, pentru că se profită de amorţirea firească a gustului. Dar aici, o, preabună gazdă, ţi-ai păstrat cel mai bun dintre vinuri pentru final, şi pentru asta vei fi mereu preamărit. Ce culoare încântătoare, ce răcoare spumoasă, ce clinchet ca de monedă de argint pe cerul gurii! Înalţă, dar nu îmbată.

Şi a mai zis multe altele, pe acelaşi ton glumeţ.

Acest aşa-zis miracol a fost transmis în cronicile noastre, astfel încât pare că Isus ar fi stabilit un precedent pentru transformarea şi altor lichide în vin, dar unii îşi mai amintesc adevărata poveste şi, când vine vorba de apă, îi spun vinul de la Cana. Eu sunt absolut convins că nimeni nu se cherchelise când s-a terminat acea petrecere.

Isus Naggar era de-acum bărbat însurat, şi putem presupune că se bucura de desfătările trupeşti la fel de mult ca oricare dintre noi, care am avut parte de această binecuvântată stare, deşi n-am nici o îndoială că va fi suferit şi el de pe urma neroziei, toanelor şi limbuţiei femeieşti, la fel ca noi toţi, şi, câteodată, va fi simţit povara zâzaniei dintre mamă şi soţie: fiului meu îi place asta aşa; o fi el fiul dumitale, dar este şi soţul meu; n-aş zice că lucrurile astea sunt bine spălate; dacă tot suntem la capitolul lucruri bine făcute, m-aş fi bucurat dacă l-ai fi învăţat pe *fiul dumitale* să nu-şi mai arunce hainele proaspăt spălate pe jos, când se dezbracă, fiindcă asta îmi dă şi mai mult de lucru; e clar că, dacă e veşnic praf, înseamnă că nu prea te pricepi la măturat – şi aşa mai departe. Dar totul a mers destul de bine.

Chiar dacă purta numele nevestei sterpe a lui Avraam, Sara nu s-a dovedit stearpă, deşi făcea copii numai ca să-i piardă. Îi zămislea în ea adică, fiindcă două sarcini a pierdut. Mama lui Isus era convinsă că însemna mult asta, dar îşi ţinea părerea pentru ea, întrebându-se, fără îndoială, dacă se

cuvenea ca prorocitul Mesia să conceapă fii şi fiice, la fel ca orice alt bărbat. De fapt, cuviinţa întregii căsnicii rămânea sub semnul întrebării, în ce o privea, şi avea presentimente ciudate în privinţa viitorului care o aştepta. Într-o dimineaţă, pe la cântători, a avut un vis ce părea foarte aievea: se făcea că Sara s-a topit precum ceara chiar în faţa ochilor ei, în timp ce pregătea cina în bucătărie. A văzut bucătăria, a văzut-o pe Sara cu lingura de lemn în mână, apoi lingura i-a căzut dintr-o mână şi un braţ care se transformau rapid în ceară de culoarea mierii, la fel şi restul trupului. Pe pardoseala de piatră zăcea o baltă de ceară, care apoi s-a evaporat într-un abur fin, împrăştiat de un vânt stârnit din senin. Oala clocotind era încă pe foc, dar bucătăreasa dispăruse. Isus a venit acasă şi a întrebat: Unde este Sara? Nu mai este, nu mai este. A, nu mai este, zici, m-aşteptam la asta. Dar, atunci, cine a gătit cina?

Un vis groaznic – şi Maria s-a trezit tremurând. Sara se sculase deja, în carne şi oase, şi pregătea un ghiveci pentru masa de dimineaţă a soţului ei; le-a auzit vocile schimbând tandreţuri matinale. Aveau să treacă cinci ani până să i se împlinească visul.

Nu-mi face nici o plăcere să relatez episodul morţii Sarei, o nevastă bună, deşi mamă doar a trei sarcini pierdute, dar povestitorul are datoria de a nu se da înapoi când vine vorba de părţile nefericite ale povestirii. Când Isus şi soţia lui, împreună cu Maria, s-au dus, conform datinii pe care n-o încălcaseră niciodată, la Ierusalim de Paşti, au găsit oraşul în mare fierbere. Nişte soldaţi sirieni beţi se pişaseră pe zidurile Templului, în văzul câtorva membri din secta zeloţilor, ceea ce a dus la o încăierare, în care soldaţii, fluierând şi strigând după ajutoare, au întors rapid lucrurile în favoarea lor. Procuratorul a dat nepăsător din umeri când a fost avertizat că se vor stârni tulburări şi nu a emis nici un fel de ordine speciale, aşa cum ar fi trebuit, cu privire la inviolabilitatea Templului, nici nu i-a pedepsit pe făptaşi, care au recunoscut, rânjind, ce făcuseră. Este adevărat că, în timpul călătoriei de Paşti din al şaselea an al căsniciei lui Isus cu Sara, oraşul era împânzit de mult mai multe forţe de ordine, mai ales în jurul Templului, dar părea că aceste forţe erau acolo mai degrabă ca să apere trupele imperiale, care nu se comportau cum ar fi trebuit, de resentimentele evreilor, provocate de brutalităţile şi mojiciile la care erau supuşi.

Într-una din zile, avu loc în galeria Templului o întâlnire cu nevestele şi mamele evreice, care avea să fie condusă de către unul dintre cărturari şi la care urma să se discute chestiuni legate de relaţiile de familie (accentul fiind pus, din păcate, în principal asupra îndatoririlor soţiei faţă de soţ, şi nu invers) şi să se propună nişte principii cucernice de bază. Cărturarului i-a fost mai greu decât se aşteptase să obţină de la evreicele înflăcărate (ruguri arzând, cum spuneam) o acceptare a rolului supus al femeii şi a faptului că statutul femeii în relaţia cu bărbatul era, ca să spunem aşa, marginal sau de coastă, şi s-a văzut confruntat cu destule matroane cu ochi aprigi şi voci clare, gata să răspundă cu bun-simţ şi din proprie experienţă predicilor sale teoretice şi arătatului în texte. Femeile au plecat de la întâlnire într-o stare de mare agitaţie, în timp ce cărturarul se îndepărta cu braţele ridicate înspre cer, îngrozit de direcţia în care mergeau lucrurile cu fetele astea tinere, crescute să fie obraznice şi neascultătoare, fiice ale Evei care nu făceau cinste mamei lor. Nu, de fapt, dacă stăteai să te gândeşti, erau exact pe calapodul babei ăleia care ne-a trimis în robie pentru o îmbucătură de fruct. Of, of, femeia, femeia!

La ieşire, femeile au dat peste un mare tumult. Nişte sirieni beţi îşi făceau iar de cap, trăgându-l de barbă pe un bătrân evreu descumpănit, şi câteva dintre femei au fost suficient de înflăcărate încât să se repeadă cu unghiile şi dinţii, singurele lor arme, dacă nu punem la socoteală scuipatul şi vorbele de ocară, pe care sirienii nu le înţelegeau. Majoritatea soldaţilor au luat-o ca pe-o glumă bună, rânjind şi zicând „Hai, dă-ne un sărut, drăguţo“ şi „Oare şi muierile evreice au între picioare ce au ale noastre?“, şi aşa mai departe. Dar un grup de femei poate fi un lucru destul de groaznic, iar când un sirian a ieşit din încăierare cu faţa însângerată şi uniforma ruptă, ba şi ameninţat cu moartea, gărzile s-au repezit cu măciucile. Primul lucru pe care l-au zărit a fost un cerc de bărbaţi care le ascundeau vederii pe femeile furioase, şi pe aceştia au început să-i snopească. Din nevoia de a fugi de ostaşi, au fost strivite trupuri delicate, printre care şi cel al Sarei. Era, după cum am spus, o fată înaltă, ba şi zdravănă şi nu foarte sfioasă, dar a căzut când s-a împiedicat de tivul propriului veşmânt şi apoi, zbierând în zadar, a fost călcată în picioare.

Ea a fost una dintre cele cinci evreice care au murit atunci. Maria, mama lui Isus, care intenţionase să meargă la adunarea de la Templu împreună cu nora ei, fusese cuprinsă providenţial (şi simt c-ar putea fi folosit şi termenul *premeditat*, cum se zice) de o durere cumplită de cap, care a ţintuit-o la pat, gemând. Lui Isus nu i-a convenit să-şi lase soţia să meargă la Templu fără un bărbat care s-o însoţească, dar de la hanul unde stăteau pleca un grup suficient de mare de femei, ca să-l asigure că nu avea să fie pângărită de străini, aşa c-a rămas cu mama lui şi şi-a folosit puterile tămăduitoare. Se pare că durerea de cap a Mariei a dispărut chiar în clipa morţii brutale a Sarei, dar astfel de poveşti nu trebuie luate foarte în serios, nici nu trebuie trasă vreo concluzie primejdioasă de-aici. Putem considera de la sine înţeles că Isus a fost mai întâi deznădăjduit şi apoi mâniat. Se spune că atât de mare i-a fost furia, încât a încercat să obţină o audienţă la procurator, dar de data asta n-a obţinut-o, spre deosebire de momentul de mai târziu din povestirea noastră, când avea s-o primească. A încercat să facă o plângere la comandantul trupelor de ordine, dar a fost alungat de slugi şi făcut belea evreiască. Faptul că soţia unui om putea să aibă parte de o asemenea moarte, în durere şi înfricoşare, la doar câţiva paşi de Templul Celui Preaînalt din Oraşul Sfânt, acest fapt, deci, era o ilustrare limpede şi cumplită că lumea ajunsese o cloacă împuţită a păcatului. Se zice că s-ar fi supărat pe Dumnezeu şi i s-ar fi adresat cu amărăciunea unui fiu pentru tatăl care dăduse greş în dragostea sa paternă. În cuvinte precum acestea – iar replicile nu pot decât să le ghicesc –, dacă vor fi existat:

„Iubita mi-a fost smulsă în floarea tinereţii. Tu, care le ştii pe toate, ai ştiut de la începutul vremurilor că asta se va întâmpla. De ce ai lăsat să se întâmple? De ce, tată blestemat, n-ai împiedicat una ca asta?“

Nu blestema, fiule, deşi nu-ţi voi lua vorba decât ca pe puroiul suferinţei omeneşti. Le-am dat oamenilor liber-arbitru, adică puterea de alegere între bine şi rău. Dacă n-ar putea s-aleagă răul, n-ar putea s-aleagă nici binele. Dac-ar fi întotdeauna buni, ar fi în continuare în Rai. Dar Raiul nu există, din moment ce Adam şi Eva au ales, în libertatea lor de Dumnezeu dată, să le fie interzisă grădina binecuvântată, şi lor, şi urmaşilor lor.

„Dar tu, atotcunoscătorul, ştii prea bine ce vor face oamenii. Ştii că vor face rău. Dacă ştii asta, cum pot să fie liberi, din moment ce toate faptele

dinainte le sunt date. Aşadar din vrerea ta fac răul pe care-l fac. Nu pot să te numesc un Dumnezeu care iubeşte dreptatea.“

Numeşte-mă un Dumnezeu care iubeşte omul. Nu întreba de ce. Patimile mele nu pot fi explicate. Pentru a mă asigura că omul este cu adevărat liber – şi acest dar arată cât de mare este iubirea mea pentru el –, aleg să nu-i cunosc acţiunile dinainte. Aleg, nu uita, mă lepăd de atotştiinţă. Dar, odată ce faptele omului sunt înfăptuite, atunci brusc îmi amintesc de propria-mi preştiinţă. Din iubire pentru om, devin mai puţin perfect.

„Din iubire pentru om – a spus Isus –, devii om.“

Întocmai. Iar acum, deşi nu te va alina prea mult în ora-ţi de restrişte, ia scripturile şi citeşte Cartea lui Iov.

Pe vremea aceea, în Ierusalim nu exista un loc de îngropăciune pentru străini, căci – asta era explicaţia oficială – nu existau suficienţi bani în vistieria oraşului pentru aşa ceva. Dar câţiva cetăţeni de vază ai Ierusalimului s-au grăbit să ofere locurile de înmormântare ale familiilor lor pentru aceste biete femei, care urmau să fie considerate un fel de martire. (Îmi iau libertatea de a născoci cuvântul din rădăcina grecească *martur*, care înseamnă martor, cum ar fi martor al unei credinţe sau într-o cauză. Nominativul corect ar trebui să fie *martus*, dar se pare că forma aceasta nu a fost găsită în nici o scriere grecească.) Fiindcă era cald şi călătoria spre casă era lungă, ar fi fost imposibil ca trupurile să fie duse în oraşele lor de baştină pentru înmormântare, aşa că, pentru ca bietele leşuri să nu mai fie supuse şi înjosirii putrefacţiei, câteva preaiubite femei au fost puse spre odihnă veşnică în mormintele unor străini. Se putea însă vorbi cu adevărat de străini? Nu era Israel o singură familie mult încercată? Sinedriul, sau consiliul religios suprem, n-a avut nimic de zis despre scandalul morţii femeilor, deşi a trimis un preot mărunt la slujba de înmormântare (la care suliţele romane au fost, preventiv, foarte vizibile). Rugăciunile au fost intonate de acelaşi cărturar care le chemase pe femei la acea adunare şi care a plâns fără să se sfiască. Isus, cu capul şi umerii îndârjiţi deasupra mulţimii, nu a vărsat nici o lacrimă, dar avea o expresie fioroasă pe chip. Cei din preajma lui au observat că-şi ţinea pumnii încleştaţi.

Aşadar, pentru cei cinci ani care mai rămâneau până să-şi înceapă misiunea, trebuie să ne gândim la Isus-văduvul. N-a mai căutat să se

însoare. Muncea din greu în atelier, cu un devotament conştiincios, neştirbit faţă de meşteşugul sau arta meseriei, şi-şi petrecea serile în linişte, alături de mama lui. O pomeneau rar pe cea care-i părăsise, deşi năluca ei fâlfâia din când în când prin casă, deranjând ustensilele de bucătărie de la locurile lor, iar motanul părea s-o vadă şi blana i se zburlea de teamă. Bătrâna Eliseba şi-a dat duhul în somn, liniştită, după care năluca ei s-a alăturat celeilalte. Apoi ambele năluci au dispărut, iar Sara nici măcar în vise nu i-a mai apărut lui Isus. Acesta a slăbit o vreme, căci mânca puţin, citea mult şi abia dacă scotea o vorbă, dar apoi s-a împlinit din nou şi a ajuns în culmea puterii şi a frumuseţii sale bărbăteşti. A venit şi ziua în care a putut din nou să vorbească despre Sara, dar fără suferinţă. Vorbea despre ea plin de recunoştinţă:

— Cele trei feluri de iubire pe care le-am cunoscut până acum, i-a spus el mamei sale, trebuie să-mi arate calea către un alt fel. Adică iubirea pentru toate făpturile create, indiferent că sunt prieteni sau duşmani. Cred că iubirea soţului pentru soţie m-a învăţat cel mai mult. Căci iubirea de părinte este, într-un fel, întocmai ca măduva osului, pe când iubirea unui soţ pentru soţia sa presupune disciplină. Trebuie să te abţii să vorbeşti şi să răspunzi răstit, să înveţi să nu rosteşti vorbe pline de pică şi să fii recunoscător pentru plăcerea de care ai parte, pentru tovărăşie. În ciuda legământului căsătoriei, omul este liber să nu iubească, dar alege totuşi să facă lucrul acesta. Trebuie să propovăduiesc iubirea ca formă de alegere, ca unică armă împotriva răului. Trebuie, cred, să-ncep să mă pregătesc.

— Mă părăseşti, adică, zise mama lui. Cu atelierul ce faci?

— Da, atelierul. A venit azi un tânăr care-şi căuta de lucru. Efraim îl cheamă şi zice că e din Gaza. Nu e tocmai Samson, dar e bine clădit, căci a lucrat la spart piatră pentru drumuri. A mai făcut ceva tâmplărie şi pare să cunoască sculele. Are cam douăzeci de ani, şi cred că e cinstit. Susţine că e rudă îndepărtată cu brutarul Iotam, dar Iotam zice că are deja suficiente neamuri care vin şi-i cer pâine pe gratis, aşa că nu-i mai trebuie încă unul. Cu toate astea, înnoptează la Iotam. Și Iotam e om bun, unul dintre aleşii Domnului.

— Iotam? Crezi?

— A, da. La Iotam, toată acreala se varsă în cuvinte. Ne-am obişnuit cu ea şi-o vedem ca pe mierea lui. Există însă destule comori sub această asprime. Este atât de moale, încât trebuie neapărat să-şi facă o cochilie, precum un melc. O să lucrez cu această rudă a lui îndepărtată în următoarele şase luni şi-om vedea cum se descurcă. Este plăcut, îl vor îndrăgi clienţii. Dar, mamă, asta înseamnă că va trebui să devii un soi de tâmplar cu numele. Mă refer la conturi, la lucrul cu banii.

Maria oftă auzind una ca asta.

— Mă-ntreb dacă n-ar fi bine să mă recăsătoresc. Nu văd pe nimeni care să-mi placă.

— Om vedea cum ne descurcăm, spuse Isus. E o învăţătură utilă. Să nu-ţi faci prea multe griji pentru viitor. Îi ajunge zilei ce-i este dat. Îţi făgăduiesc însă că de foame nu vei muri.

— Şase luni, zici. Te gândeşti la viitor. Îţi faci griji pentru el?

Isus nu-i răspunse la această întrebare. Îi spuse în schimb:

— Vărul nostru Ioan şi-a început lucrarea. Pregăteşte calea, cum zice el.

Trei

A venit acum vremea să spunem câte ceva despre acest Ioan, cel care pregătea calea. Devenise înalt şi puternic, la fel ca Isus, îşi umpluse mintea cu lecturi şi şi-o însufleţise cu discuţii şi polemici. Se dovedise de timpuriu că nu era cu adevărat făcut să fie preot, cel puţin nu în felul cum era înţeles, sau definit, sau delimitat acest rol în acel moment. Îşi pierdea răbdarea când venea vorba de ritualuri şi de aspectele de suprafaţă ale credinţei, iar pe farisei şi saduchei nu-i avea deloc la suflet. Trăia singur în casa care fusese mai întâi a tatălui său şi apoi a mamei sale văduve, mânca puţin şi nu bea vin deloc, se ruga mult, cerând călăuzire. După cum era privită vârsta pe atunci, era deja bărbat în toată firea când s-a luminat. A avut un vis în care a văzut foarte clar ce trebuia să facă: să se lepede şi de casă, şi de avere, chiar şi de veşmintele de orăşean, de învăţătură, de rang, şi să devină o sălbăticiune lepădată de toate cele în afară de plete şi barbă, o sălbăticiune care cutreiera prin deşert, care medita, discuta cu Dumnezeu şi trăia din hrana oferită de locurile singuratice, dar nu părăsite cu totul de exemplu, miere culeasă din trunchiurile de copaci, unde-şi făcuseră stup albinele, lăcuste crude sau fripte şi apă din izvoare sau râuri. Apa Iordanului i s-a ivit în acest vis ca o stranie imagine a izbăvirii. Bărbaţii şi femeile trebuiau să se cureţe de păcate înainte de a deveni vrednici să-l urmeze pe Mesia, iar semnul vizibil al curăţirii lor trebuia să fie cufundarea în acel râu sfânt. Când aveau să-şi amintească şocul apei, veşmintele ude lipindu-li-se de trup, aveau să-şi amintească, de asemenea, ziua în care se lepădaseră de păcate şi făgăduiala solemnă de a nu mai păcătui.

Folosim cuvântul *a boteza* pentru a descrie contopirea dintre cufundarea trupească în apă, sau stropirea cu apă, şi făgăduiala solemnă de a primeni şi sufletul în momentul acestei curăţiri ritualice a trupului. *A boteza* derivă din cuvântul grecesc *baptein*, care înseamnă a cufunda, iar preotul care se ocupă de această cufundare se cheamă botezător. Termenul de *sacrament*, care, în înţelesul său corect din latină, înseamnă jurământul solemn făcut de

un soldat, capătă un înţeles cu totul nou când se foloseşte în legătură cu botezul. Căci semnul extern, cufundarea sau stropirea, prezintă o importanţă uriaşă, iar jurământul tăcut sau intim, ba chiar şi cel public, dacă nu e decât o înşiruire de vorbe, trebuie privit ca nefiind suficient în această nouă credinţă. Există religii, cum ar fi cea a oamenilor de la Marea Moartă, care dispreţuiesc lucrurile pământeşti şi cele ce ţin de viaţa trupească, deoarece le consideră neînsemnate pe lângă suflet; altele atribuie materiei o origine şi un scop cu totul diabolice, împotriva cărora sufletul, a cărui esenţă e divină, trebuie să lupte întruna. Dar Ioan, şi Isus după el, a înţeles limpede că atât sufletul, cât şi trupul şi lucrurile pământeşti sunt făcute de Dumnezeu. Vinul, şi pâinea, şi apa, şi scuipatul erau sfinte, şi, aşa cum Dumnezeu însuşi n-a considerat înjositor să se întrupeze ca om, şi Duhul Sfânt, acea misterioasă legătură dintre divinitate şi cuvântul întrupat, s-a mulţumit să apară în ochii oamenilor drept un umil porumbel, care ciuguleşte firimituri, gângureşte şi ne calcă pe acoperişuri.

Ioan a tot citit şi recitit un pasaj din Cartea lui Isaia, i-a recunoscut intenţiile profetice şi s-a identificat cu figura descrisă acolo. Era pasajul pe care-l avusese şi Isus în minte la Ierusalim în ziua aceea, când se confruntase cu preacuvioşii cărturari ai Templului şi pierduse caravana spre casă: „Mângâiaţi, mângâiaţi pe poporul meu, zice Dumnezeul vostru. Vorbiţi bine Ierusalimului şi strigaţi-i că robia lui s-a sfârşit, că nelegiuirea lui este ispăşită: căci a primit din mâna Domnului de două ori cât păcatele lui. Un glas strigă în pustietate: Pregătiţi calea Domnului, neteziţi în locurile uscate un drum pentru Dumnezeul nostru. Orice vale să fie înălţată, orice munte şi orice deal să fie plecate, coastele să se prefacă în câmpii şi strâmtorile în vâlcele. Atunci se va descoperi slava Domnului, şi în clipa aceea orice făptură o va vedea: căci gura Domnului a vorbit.“

La început, Ioan a luat această caracterizare întocmai, retrăgându-se într-adevăr în pustiu şi strigând în vânt: „Pocăiţi-vă, căci vine Domnul“. În timp ce pletele şi barba îi creşteau şi se făceau tot mai sălbatice, el slăbea tot mai mult şi devenea tot mai murdar, iar stomacul îi era tot mai bolnav din pricina hranei neprielnice din mărăcinişuri. A venit însă şi momentul în care burta i-a devenit indiferentă la ce căpăta şi s-a supus acestui fel de mâncare, singurul pe care părea că avea să-l primească din acel moment. Trupul,

învelit în vreo două piei de capră vechi şi împuţite, i s-a întărit tot mai mult. A tuşit mult la început, iar nasul i s-a înfundat de la guturaiul pe care i-l dăruiseră nopţile aspre, fiindcă la început nu se adăpostea de ploaie, mergând prin ea şi strigând „Pocăiţi-vă“, deşi n-avea cine să-l audă. Până la urmă, s-a obişnuit însă cu sălbăticia şi a venit şi timpul să se arate pe la marginile sătucurilor, fluturând pe deasupra capului o creangă uscată, care-i servea şi de baston, şi de toiag profetic, şi să-i îndemne pe săteni, cărora le plăcea sălbaticul acela slăbănog şi, probabil, nebun, să se pocăiască şi să vină la el pentru a fi cufundaţi în apele Iordanului şi curăţiţi întru o viaţă nouă. Bătrânii râdeau, tinerii azvârleau cu pietre după el. Câinii îl lătrau şi, uneori, încercau să-l muşte. El pleca întristat şi strigând: „Pocăiţi-vă, căci vine Domnul“.

Dar, după cum bine ştim, nu toţi l-au alungat. Cei care-au descoperit cine era, fiul unei zămisliri miraculoase, credeau că el era prorocitul Mesia. Nu erau mulţi aceştia, dar tot erau câţiva. Alţii, mai apropiaţi de zelotism, care se răspândea pe nesimţite nu doar în Ierusalim, ci şi în alte oraşe, ba chiar şi sate, ale Palestinei, aceştia, deci, credeau că el era predestinatul conducător charismatic care avea să dea semnul răscoalei împotriva tiraniei romane. Sigur este însă c-a atras atenţia, mai ales când şi-a început misiunea de botezător pe malurile Iordanului. Dar cât era de sfrijit şi de prost îmbrăcat, cât de mari îi erau ochii care se holbau, cât de smintit de agitate vorbele ce-i ieşeau pe gură! Un nebun, putem spune; stofă mesianică n-avea. Scripturile însă nu ne spun sub ce formă va veni Mesia. V-aşteptaţi la un individ bondoc şi fariseic? Ascultaţi:

— Botez e cuvântul, spunea Ioan unui grup adunat pe malul Iordanului. Este o ceremonie simplă. Trebuie să vă curăţaţi de păcate, şi semnul primenirii sufletului este primenirea trupului în acest râu, în râul nostru. „Este necesară apa?“ vă veţi întreba. Răspunsul este da, căci minţile noastre vor rămâne mereu ataşate de o ceremonie, pe când o promisiune, rostită doar, o vor uita repede. Intraţi, deci, cu mine în această apă.

— Ce se va întâmpla după aceea? l-a întrebat un bărbat. După ce ne spălăm şi ne pocăim, ce se întâmplă apoi?

— Apoi, a răspuns Ioan, veţi fi pregătiţi să-l primiţi pe cel ce vine după mine, cel ce va propovădui împărăţia cea nouă.

Împărăţie – luaţi aminte la acest cuvânt. Cum era să fie înţeles – ca metaforă, adică *împărăţia spiritului*, sau în sensul literal al unei schimbări în stat, cu tot ce implică asta, adică răzvrătire împotriva Romei şi instaurarea unei monarhii noi, sacre? A existat o oarecare ambiguitate la început, în perioada premergătoare misiunii, o ambiguitate care i-ar fi putut mâna pe căi greşite pe cei nătângi, printre care se numărau şi cei cu interese politice.

— Şi ce este această nouă împărăţie?

— Va fi exact opusul împărăţiei lui Cezar. Iubire, nu teamă. Fără robie, fără tiranie, fără furat şi adunat comori. Împărăţia sufletelor eliberate, cârmuite de Dumnezeu.

Vorbe periculoase. Pocăiţii se înşirau unul după altul, iar şirurile deveneau tot mai lungi în fiecare zi.

— Te botez în numele Celui Preaînalt. Fie ca apa duhului să te cureţe de voinţa de a mai păcătui şi să te ierte de toate păcatele din trecut.

Dar, am putea spune, a fi curăţat de voinţa de a păcătui înseamnă şi a fi curăţat de voinţa de a face bine. Grele vorbe, dificilă învăţătură. Trebuia să fie aşteptată venirea celui ce avea să explice şi să clarifice.

Păcate. „Eu am înşelat – am cântărit mai puţin când am vândut la magazin. Eu am furat cinci talanţi de la vecinul de-alături şi l-am lăsat pe fiu-său să fie învinuit. Eu – eu – eu am poftit-o tare mult pe femeia din vecini, dar n-am făcut nimic. Eu am strigat la nevastă-mea, odihnească-se-n pace, şi de multe ori am lovit-o. Eu n-am respectat sărbătoarea Paştelui anul trecut. Eu – eu – eu – eu – eu – eu am căzut în păcatul lui Onan.“

Ziua lungă, plină de mărturisiri şi iertare. Noaptea friguroasă, pe sub vreun copac sau printr-o peşteră. La masa de dimineaţă, apă din Iordan, şi miere din fagure, şi lăcuste fripte la foc. Reluarea matinală a rolului de duhovnic, botezător, predicator într-ale virtuţii, profet al venirii celui care avea să vină.

„Eu am urât-o pe noră-mea şi am spus multe minciuni despre cum n-a fost credincioasă. Eu am mâncat carne oprită şi am băut lapte de capră după ea. Eu am săvârşit păcatul adulterului. Am stat trează, gândindu-mă la felurile şi chipurile în care să găsesc momentul, şi ocazia, şi locul pentru a

săvârşi acest păcat iar şi iar – şi l-am urât pe soţul meu, care sforăia lângă mine.“

Într-o zi, Ioan s-a adresat unei mulţimi mari, plină de cârcotaşi şi neîncrezători, bine împănată cu farisei şi, poate, cu mici unelte ale puterii din Ierusalim, plătite ca să provoace vorbe care ar fi putut să conducă la trădare.

— Ce vreţi de la mine? a strigat Ioan. Începutul sfârşitului domniei străinilor în locurile noastre sfinte? Eliberarea Ierusalimului din ce-au numit unii robia romană? Nu asta e promis. Nu asta va propovădui cel ce va să vină. Căci robia ce-o suferă omul este cea pe care şi-o face singur.

— Dar de ce predici o cale nouă? a strigat un fariseu. Nu-ţi ajunge calea strămoşilor noştri?

— Aud vocea unui fariseu, a răspuns Ioan. Văd printre voi mulţi farisei, care se mulţumesc să-şi spele mâinile înainte de masă şi să îndeplinească rânduielile goale ale credinţei. Mai văd printre voi şi saduchei, care găsesc slava lui Dumnezeu în comorile pe care le-au adunat. Şi fariseilor, şi saducheilor, atât le spun: *Pui de năpârci*.

Se auzi ecoul: *pârci*… *pârci*…

Periculos, foarte. Un mod sigur de a-ţi face duşmani.

— *Năpârci, năpârci*. Dacă veniţi la mine, aduceţi roade vrednice de pocăinţa voastră. Să nu credeţi că puteţi zice în voi înşivă: îl avem ca tată pe Avraam, şi asta trebuie să fie de ajuns pentru mântuirea noastră. Căci vă spun că Dumnezeu din pietrele acestea poate să-i ridice fii lui Avraam. Dacă nu aduceţi roade vrednice de pocăinţa voastră, temeţi-vă de secure, căci securea a şi fost înfiptă la rădăcina pomilor. Temeţi-vă de secure, şi de tăiere, şi de aruncare în flăcări.

Când a mai vorbit din nou astfel, Ioan a fost abordat politicos de către doi trimişi ai sinedriului şi dus la un soi de tribunal provincial, unde un soi de preoţi locali aşteptau nerăbdători să-l vadă şi să-l interogheze. Au făcut ochii mari când l-au văzut pe Ioan, care venise destul de umil, dar se vedea clar şi că era nerăbdător să termine cu toate astea, orice vor fi fost ele, şi să se întoarcă la predicat şi botezat. Au văzut în faţa lor un bărbat osos şi slăbănog, îmbrăcat în piei de cămilă (cele de capră se zdrenţuiseră de mult), foarte neîngrijit. Şi-au ascuns zâmbetele, iar preşedintele acestui mic

tribunal a început să-l interogheze, alungând muştele, din când în când, cu un evantai de fildeş (primit cadou de la un roman, dar care provenea, de fapt, din Egipt).

— Domnule, ne poţi spune cine eşti?

— În primul rând, vă voi spune cine nu sunt. Nu sunt Mesia. Mesia e cel ce va să vină.

— Zici că eşti profetul Ilie, reîntors printre noi?

— Nu.

— Cine eşti, atunci?

— Glasul care strigă aceste cuvinte în pustietate: neteziţi calea Domnului. Nu sunt Ilie reîntors, dar împlinesc profeţiile lui Ilie.

— Cine ţi-a dat dreptul de a săvârşi această ceremonie, căreia îi spui botez?

— Cel ce va veni mi-a dat dreptul. Cel căruia nici încălţările nu sunt vrednic să i le desfac. Eu botez cu apă, dar el va boteza cu focul Sfântului Duh. La el este vânturătoarea şi cu ea o să cureţe aria de treierare. Grâul o să-l strângă în hambar, dar neghina o s-o ardă la un foc ce nu poate fi stins.

— Te referi la Mesia?

N-a spus nimic Ioan, doar şi-a înclinat capul.

— Lasă-ne puţin. Trebuie să vorbim despre dumneata.

El a ieşit, cu capul sus, de data asta; ei au vorbit.

— Destul de neprimejdios, cred. Nebun, fără îndoială.

— Aruncă vorbe grele în temelia şi stâlpii credinţei străvechi. Când vorbeşte de ipocrizie şi de spălatul de mâini şi aşa mai departe. Când foloseşte astfel de cuvinte – *năpârcă* şi *scârbă în faţa Domnului*.

— Ştim asta, dar îi miroase cuiva de-aici a erezie?

— Erezia este întotdeauna greu de dovedit, a zis mai-marele grupului, fluturându-şi evantaiul. Nu uitaţi c-a fost preot. Nu va intra de bunăvoie în ceva ce poate fi văzut ca erezie. Şi nici pentru felul cum arată nu-l putem condamna. O înfăţişare *profetică*, s-ar putea spune. O belea, dar nu neapărat o belea *religioasă*.

— Una civilă, atunci?

— Am putea spune asta, cel puţin teoretic. A zis deja nişte lucruri – e adevărat că învelite în generalităţi –, dar a zis deja nişte lucruri despre… ei

bine, despre existenţa unei anumite abateri de natură matrimonială, să spunem, în Galileea.

— A, te referi la…?

— Într-adevăr, la asta mă refer. Să-l lăsăm, deci, pe seama autorităţilor civile.

— Să-l chemăm atunci şi să-i spunem că e liber să plece?

— Cred c-a plecat deja.

Întâmplarea face că Elisabeta, răposata mamă a lui Ioan, era înrudită cu familia lui Irod cel Mare, fiind verişoară de-a doua a iubitei consoarte Doris, care trebuise, din păcate, să fie redusă la tăcere. În copilărie, Ioan îl cunoscuse la Ierusalim pe Irod Antipa, fiul lui Irod cel Mare, şi fusese îndopat de tânărul prinţ, viitor tetrarh, cu fructe zaharisite şi şerbet foarte dulce şi lipicios. Erau bărbaţi în toată firea de-acum, unul devenit pătrime (treime, de fapt) de rege, cu burtă mare şi iubitor de plăceri trupeşti, celălalt – muritor de foame, despuiat şi predicator al Judecăţii de Apoi. Dar, auzind Ioan de intenţia lui Irod Antipa de a se căsători cu soţia tetrarhului Filip al Ituriei, propriul său frate, încă în viaţă, omul apei şi al pocăinţei a vomitat din nou, căci în mintea lui păcatul cel nou se combina cu amintirea îndopării de pe vremuri. Adevărul este că Irodiada, regina lui Filip, pusese ea însăşi la cale căsătoria, sfidând legea mozaică, neluând în seamă nici preoţii, nici oamenii de rând cucernici. Voia să fie consoarta lui Irod Antipa, deoarece îşi dorea putere, iar Filip nu fusese dispus să-i dea prea multă, căci era zgârcit în toate, inclusiv în plăcerile patului conjugal. Tolerase păcatul şi faptul că regina îl părăsise, căci se bucura să scape de ea şi ştia că firea slabă şi iubitoare de plăceri a fratelui său (într-adevăr, un bărbat moale, care nu era tiran, dar nici domnitor cumpănit) îi va da, din nepăsare, ceea ce Irodiada îşi dorea de fapt: putere în stat, o voce fără scrupule în consiliu, ocazia de a-şi exercita cruzimea înnăscută, care avea să înlocuiască descărcările amoroase, pe care Irod Antipa era şi mai puţin capabil să le ofere în patul conjugal decât fratele său.

Găsesc oarecum stânjenitor faptul că ajung să discut înclinaţiile amoroase ale monarhilor, ba chiar şi ale supuşilor lor. Irod Antipa epuizase în tinereţe toate posibilităţile unei împliniri senzuale fireşti şi, ajuns la maturitate, se vedea nevoit să recurgă la tot felul de variaţiuni fantastice pe tema

copulaţiei, oferite de o imaginaţie înfierbântată. Pornită cum era să-şi împlinească ambiţia de a căpăta putere, Irodiada, căreia Filip, surprinzător, îi dăruise o fiică, pe nume Salomeea, nu şi-a dat seama la început că, pentru Irod Antipa, principala atracţie în această căsnicie incestuoasă din punct de vedere legal era speranţa de a-i adăuga incestului încă un incest. Căci ajunsese la acel stadiu al odiseei sale desfrânate în care nu putea să atingă satisfacţia erotică decât prin contact cu trupuri foarte tinere, indiferent de sex, iar trupul Salomeei era, chiar dacă femeiesc, foarte tânăr. Irod Antipa nu pretindea împreunare efectivă în acest punct al călătoriei sale spre impotenţa finală. Îi era de ajuns să privească un trup tânăr despuiat, pe jumătate despuiat, care se despuia încet, treptat şi, pe cât posibil, cu zvârcoleli care să denote o depravare precoce, priviri pofticioase, buze ţuguiate, gâfâieli şi toate mişcările unei împreunări simulate. Toate acestea îi provocau tetrarhului cel puţin o întărire a membrului şi, dacă anumiţi zei deloc înrudiţi cu Dumnezeul lui Israel îşi făceau milă de el, chiar şi o ejaculare spontană. Repet, găsesc discutarea acestor chestiuni stânjenitoare pentru mine şi, fără îndoială, neplăcută şi pentru cititor, dar, cum spuneam şi înainte, povestitorul are datoria de a se confrunta direct, fără să dea înapoi, cu ce e nesuferit, căci scopul este de a prezenta viaţa aşa cum este.

Irodiada era o femeie frumoasă, şi niciodată nu arătase mai frumoasă decât în ziua în care, păcătos gătită în mireasă, a păşit la braţul soţului ei tetrarh, în alaiul de după ceremonia incestuoasă. Erau amândoi împodobiţi magnific în mătăsuri şi brocart, cu o multitudine de pietre preţioase. Flautele şi trompetele cântau, tobele băteau, chimvalele ţiuiau, iar slujnicele aruncau petale de flori în calea odioasei perechi. Supuşii tetrarhului priveau, uluiţi de fast, iar unii dintre ei – majoritatea, de fapt – aclamau. Cu capul şi umerii înălţându-i-se peste mulţime, un bărbat cu ochi necruţători nu aclama, ci striga sever:

— Irod! Rege Irod! Rege Irod Antipa!

Soldaţii au încercat să-l îmbrâncească la o parte, dar el părea hotărât să i se adreseze monarhului imediat şi serios. Irod i-a spus miresei sale:

— Ruda aceea îndepărtată a mea, iubito. Auzisem că Ioan, fiul lui Zaharia, s-a transformat într-un profet ambulant, dar nu m-am aşteptat să-l văd aici. Prea bine, le-a spus el soldaţilor, lăsaţi-l să treacă. Ioan, nu-i aşa?

Copilul-minune zămislit de nişte trupuri bătrâne? Mă gândeam eu că nu mă înşel. Nu-mi place veşmântul tău de nuntă, dar eşti liber să vorbeşti.

— Irod al Galileii, a zis Ioan, stă scris în tablele sfinte ale legii că un bărbat nu se poate însura cu nevasta fratelui său care este încă în viaţă. Regina ta, Irodiada, este…

— Soţia fratelui meu Filip. Ştiu, ştiu, ştiu. Crezi că nu-mi ţiuie deja urechile de atâta ţâţâit şi atâtea acuzaţii din partea celor preacucernici de profesie? Să-ţi spun ceva la ureche, Ioan: gândeşte-te la cuvântul *săvârşire*.

Îi şoptise, într-adevăr, la ureche lui Ioan. Chipul reginei tuna, iar bijuteriile îi erau fulgere tremurătoare, dar n-a auzit ce spunea soţul ei. Ioan a strigat tare, ca s-audă toţi:

— Omul acesta, căruia îi spuneţi rege, este un păcătos, un păcătos cumplit. Femeia căreia îi spune soţia lui este adulteră şi preacurveşte incestuos. Păcatul este asupra voastră, a tuturor celor care sunteţi complici la acest păcat.

Soldaţii au încercat să-l apuce pe Ioan şi să-l arunce rapid în temniţă, dar Irod Antipa le-a spus:

— Interesant, dar nu sunt neapărat vorbele potrivite pentru această fericită ocazie. Nu, nu, căpitane, lasă-l în pace. Ne simţim aplecaţi spre clemenţă în ziua nunţii noastre.

Astfel că Ioan a fost lăsat să plece slobod, ca să continue să urle: „Păcat, păcat, păcat cumplit“, în mulţimea care nu avea chef s-audă ce păcate cumplite se comiteau în acea plăcută zi festivă, de sărbătoare (care devenise, de fapt, şi mai desfătătoare din pricina mirosului parfumat al păcatului, care se înălţa în văzduh odată cu fumul torţelor), şi care l-a înghiontit şi batjocorit şi l-a trimis să-şi vadă de drum. Dar au fost şi oameni care nu s-au alăturat sărbătorii şi care au privit strălucirea acestei orori cu ochi la fel de înverşunaţi ca ai lui Ioan, chiar dacă şi-au ţinut gura, precauţi. Unul dintre ei a întins mâna şi l-a prins pe Ioan de braţ, zicând:

— Spune iute: mai are un monarh autoritate asupra supuşilor săi când trăieşte în păcat?

— Dacă încercaţi să mă prindeţi în uneltiri trădătoare, veţi fi dezamăgiţi, i-a spus Ioan. Eu nu fac decât să denunţ păcatul acolo unde-l văd şi să îndemn păcătosul să se pocăiască. Atât, şi nimic mai mult.

— Nu eşti tu cel care ne-a fost promis, cel care-l va alunga pe venetic şi va aduce poporul laolaltă în legea lui Dumnezeu?

— Nu sunt eu acela. Nu sunt decât umilul premergător al celui ce va să vină. Să nu uneltiţi trădări. Pocăiţi-vă. Căutaţi apa unei vieţi noi. Botezaţi-vă în numele mântuitorului ce stă să vină.

— Tu eşti acela. Ascunzi cu iscusinţă adevărul a ceea ce eşti. Când va veni vremea roadei?

— Vorbiţi în dodii. Lăsaţi-mă în pace.

După cum vă puteţi imagina, pe malurile Iordanului, mulţimile aveau de-acum să crească. După cum vă puteţi imagina, în palatul tetrarhului, consoarta lui Irod Antipa şi-a petrecut o mare parte din ce mai rămăsese din ziua nunţii blestemându-l pe botezător și țipând:

— Trădare, eu îi spun trădare!

— Da, draga mea, a zis Irod, întins desculţ pe un şezlong cu multe perne, cu un platou de dulciuri tot timpul aproape, în mâinile unui slujitor etiopian. Putem amândoi să-i spunem trădare, dacă prin trădare înţelegem un soi de spunere a adevărului. Ce colier frumos, micuţa şi scumpa mea Salomeea! Ba chiar şi ce gât frumos!

Salomeea, o obrăznicătură de doisprezece ani şi jumătate, cu rotunjimi precoce, cu braţe de culoarea mierii şi gât fierbinte sub scânteierile de gheaţă ale giuvaierelor, stătea, înveşmântată încă în hainele de gală, la picioarele tetrarhului (în care durerea începea să se astâmpere), plictisită de tărăboiul maică-sii şi găsindu-şi tatăl vitreg, sau ce-o fi fost, destul de plăcut, şi amuzant, şi dispus să-i ofere complimente care o făceau să se simtă deja femeie.

— Înaltă trădare! a strigat Irodiada. Pretind să fie arestat.

— Pretinzi? Ce cuvânt puternic, iubita mea. Hai să dezbatem chestiunea calm, cum se cuvine să facă prinţii. Tu, prinţesă mică, tu nu consideri că toate chestiunile trebuie dezbătute cu calm? Bineînţeles că da, fii binecuvântată, fiinţă scumpă ce eşti. Draga mea regină, am înfăptuit azi o ceremonie la care au fost făcute nişte promisiuni solemne. Să ne iubim şi să ne preţuim, şi aşa mai departe, să ne acordăm unul altuia ceea ce, eufemistic vorbind, se numeşte plăcere trupească…

— Salomeea, a zis mama ei, du-te de-aici. Du-te şi hrăneşte păunii.

— Ţi se pare că e prea tânără să-i ajungă astfel de lucruri sfinte la urechi? Să audă ce-şi jură bărbaţii şi femeile unii altora? Eu aş spune că nu este. O prinţesă de sânge nobil nu e niciodată prea tânără să înveţe despre lucrurile *esenţiale*.

— Du-te, Salomeea.

— Dar, mamă…

— Du-te, copilă.

Copila s-a îmbufnat, s-a ridicat de pe perne cât de încet a îndrăznit şi a ieşit cu o legănare impertinentă a şoldurilor înfăşurate strâns în valuri de mătase de culoarea flăcărilor.

— Fermecător, fermecător! a zis Irod Antipa, zâmbind leneş. Apoi, către mireasa lui: Să-nţeleg că n-ai căutat să te măriţi cu mine de dragul plăcerilor trupeşti?

— Există datorii, plăceri…

— Care, dacă sunt amânate, pot transforma această căsătorie într-una de formă, o fantasmă, un fum. Îmi place să fiu informat că păcătuiesc, atunci când ştiu foarte bine că nu păcătuiesc.

— Eşti un idiot, a spus ea. Închizi ochii la realitatea problemelor cârmuirii şi te ocupi de prostii mistice, cum ar fi… cum ar fi… cum ar fi chiar pacostea aceea.

— O fi ceva în sânge, draga mea. Întotdeauna m-a interesat ce zace cu adevărat dincolo de aparenţele grosolane.

— Şi, în timp ce tu te ocupi de tâmpenii metafizice, vei vedea cum Galileea întreagă va clocoti de frământare din cauza acelei sperietori de ciori. Vor încerca să mă mazilească, pe tine te vor detrona, îi vor face pe romani să impună o administraţie directă, ca în Iudeea. Ceva în sânge, da, dar nu într-al lui taică-tău.

— Ei, dar şi el a fost un mistic, pe undeva. Numai un mistic care chiar credea în venirea lui Mesia ar fi fost în stare să măcelărească toţi pruncii aceia. *Mazilită*, zici. Dar pe mine nu mă vor *mazili* dacă mă căiesc şi te trimit înapoi la frate-meu Filip. Să nu uiţi asta, iubita mea. Între timp, lasă-l pe Ioan să blesteme şi să ţipe despre păcat şi căinţă. Oamenii o să-l ia ca pe un spectacol gratuit, o distracţie de bâlci. Sigur nu se vor lua după el.

— Pretind să fie arestat. Pretind să capete pedeapsa pentru înaltă trădare.

— Pretinzi, pretinzi, pretinzi, tot timpul pretinzi. Ei bine, sunt dispus să fac un compromis, iubita mea. Sunt dispus să-l aduc pe Ioan la palat, unde să fie liber să circule pe coridoare şi prin grădini, dar, dacă încearcă să plece, să fie oprit de pumnale ascuţite şi suliţe lungi.

— În temniţă, în carcera palatului, până-l va uita gloata, iar apoi, tainic, fără tam-tam, la fel cum se omoară un servitor obraznic…

— Îţi place să ucizi, nu-i aşa, iubita mea? O doamnă tare însetată de sânge, chiar şi acum, gătită în straie de mireasă, punând la cale execuţii sumare. Acum, ascultă-mă – şi i-a vorbit cu o asprime neobişnuită, care nu-i stătea în fire –, fac după bunul meu plac, ai înţeles? Un lucru am învăţat de la tata, anume că omorâtul nu rezolvă nimic. Pe patul de moarte, el, marele ucigaş, a înţeles că omorurile nu-l ajutaseră cu nimic. Nălucile celor ucişi, mii şi mii, toţi răpuşi din porunca lui, iar uneori chiar de mâna lui, toate umbrele acestea i s-au perindat prin faţă într-un şir lung, lung, în timp ce el îşi trăia ultimele clipe, şi au clătinat din cap cu tristeţe înspre el. Vezi tu, când începi să omori, nu mai ştii când să te opreşti. Sfârşeşti prin a ucide pe toată lumea. N-am nici un chef să domnesc peste un regat de oase uscate. Aşa că nu ne vom repezi în nici o privinţă, nu-i aşa, iubita mea? Voi trimite oameni să-l găsească pe Ioan şi îi voi pune să-l invite aici în cel mai politicos mod cu putinţă. El va refuza invitaţia, deci, cu toată blândeţea din lume, va fi *făcut* să vină.

— Şi azvârlit în temniţă.

— Toate la vremea lor – după care a zis: Of, du-te, mă oboseşti.

Ea a dat din cap, zâmbind răutăcios:

— S-o trimit pe fiica mea? Ea, din câte văd, nu te oboseşte niciodată.

— Probabil că împărtăşim un soi de inocenţă, pe care tu sigur ai lua-o drept necuviinţă. Nu, n-o trimite, nu trimite pe nimeni. Vreau să fiu singur. Vreau să meditez la realităţile care se ascund dincolo de umbrele fantasmagorice, pâlpâinde, ale lumii. Iar mai târziu poate că Salomeea şi cu mine vom putea sta la taclale.

— Dac-o atingi pe copila mea, a zis Irodiada, un singur deget dacă pui pe copila mea…

— Sânge, sânge, sânge. Of, pleacă odată! E o poruncă regească.

Erau de-acum câţiva bărbaţi care-i stăteau lui Ioan aproape, crezând, în ciuda faptului că el nega o asemenea vocaţie, că era totuşi conducătorul predestinat al poporului şi aşteptând să-şi dea la o parte mantia (o metaforă nefericită pentru un om atât de despuiat) şi să se arate drept căpetenia zeloţilor, gata să-i alunge pe romani şi să unească Israelul de pe un tron sfânt. Dar mai erau alţii care-l credeau întru totul şi aşteptau venirea lui Mesia, care va căuta schimbarea din interior înainte de cea din afară. Aceşti bărbaţi se agăţau de Ioan. Unul dintre ei, al cărui nume era Filip, l-a prevenit sfios:

— Nu vor uita. Femeia aceea nu va ierta. Asta înseamnă că misiunea pe care o ai este în primejdie. Ce se-ntâmplă dacă vin să te ia?

Ioan a dat din cap de câteva ori. Era aşezat la gura unei peşteri, alături de Filip şi de Andrei, un alt adept. Făcuseră un foc şi tocmai terminaseră o cină, nu de lăcuste, ci de peşte fript şi pâine, merinde pe care Filip le procurase într-un fel pe care nu e nevoie să-l menţionăm.

— M-aştept în orice moment la două lucruri, a zis Ioan. M-aştept să vină cel pe care trebuie să-l urmaţi, căci, aşa cum ai spus, mie nu mi-a rămas mult timp. Şi el trebuie botezat. El ştie asta. Şi sigur ştie şi despre al doilea lucru. Cred – nu, sunt convins – că va veni la râu înainte de oamenii înarmaţi trimişi de păcătosul de Irod. În orice moment. Poate chiar mâine.

Profetul adevăr a profeţit. A doua zi, Ioan stătea pe malul Iordanului, sub cerul înnorat, şi boteza. Şirul de pocăiţi era lung. O femeie mormăia:

— Am visat că preacurveam chiar cu soţul fiicei mele, şi cred că visul e la fel de rău ca şi când aş fi săvârşit păcatul. Mi-am blestemat vecina la piaţă…

Ioan zâmbea cu blândeţe şi tot aşa, blând, cufunda păcătosul în apa care, sub cerul acela de nori clocotind, avea culoarea searbădă a unui scut militar. Apoi, şi-a ridicat privirea şi l-a văzut. Pe malul celălalt, l-a văzut pe vărul său, Isus. Acesta s-a descălţat de sandale şi a înaintat prin apă, serios, fără vreun zâmbet ca semn de recunoaştere sau vreun salut pentru Ioan. În locul acela, râul nu era adânc. Și-a croit drum prin apa ca un metal vălurit către capătul şirului de pocăiţi. Cu mâinile împreunate şi capul plecat, aştepta să-i vină rândul.

— Am spălat haine în ziua de Sabat, spunea o femeie. Şi i-am spus fiicei mele să adune lemne de foc în aceeaşi zi. M-asculţi? – căci ochii lui Ioan nu pe ea o priveau.

— Da, te-am auzit. Mai ai ceva de spus?

— Doar că-mi pare rău.

Ioan a botezat-o.

Ce-a urmat mi-e teamă c-a fost pus în umbră de poveşti superstiţioase, care întotdeauna vor desfăta mai abitir mulţimile decât adevărul. Se spune că Isus şi-a ridicat privirea spre ceruri şi a văzut un porumbel alb hăituit de vulturi. Porumbelul s-a oprit deasupra capului său, cam la vreo cinci coţi înălţime, iar vulturii, ca şi când s-ar fi speriat, s-au îndepărtat. Brusc, soarele a străpuns norii cu o rază, şi totul s-a umplut de o lumină strălucitoare. Lui Isus, aproape că-i venise rândul la botez. În faţa lui, se afla un bătrân ştirb, care mărturisea hotărât:

— Am furat, domnia ta. Am minţit. Am preacurvit, domnia ta.

— Altceva?

— Dar n-ajunge, domnia ta?

Ioan l-a botezat. Bărbatul şi-a ridicat capul ud, cu gura deschisă, şi următoarele vorbe parc-au fost rostite:

— Acesta este fiul meu preaiubit, în care îmi găsesc plăcerea.

— Ce-ai spus? l-a întrebat Ioan.

— Am spus că n-a durat mult, a răspuns bărbatul.

Ajunşi, în sfârşit, faţă în faţă, Ioan şi Isus şi-au îngăduit un zâmbet de bun găsit.

— Nu sunt *eu* în măsură să te botez *pe tine*.

— Cu toate acestea, i-a răspuns Isus, hai să le facem pe toate cum se cuvine. Botează-mă.

Aşa că Ioan l-a botezat şi apoi a încercat, cu stângăcie, să îngenuncheze înaintea lui în apă, dar Isus l-a ridicat cu blândeţe, l-a îmbrăţişat scurt, apoi s-a îndreptat spre malul unde-şi lăsase sandalele. O bătrână i-a spus unui bătrân:

— E mare, nu-i aşa?

— Nu şi-a mărturisit păcatele, a zis bătrânul. Ai observat?

— Da, i-a spus bătrâna. E foarte mare.

Ioan le-a făcut semn din cap lui Filip şi Andrei. Aceştia s-au apropiat, împroşcând apă.

— Oraşul e Nazaret, a zis Ioan. La Nazaret va începe.

— El este acela?

— Se întoarce la Nazaret şi la Nazaret va începe totul?

— Trebuie să-l urmăm?

— O să-l vedeţi la Nazaret.

A doua zi, Ioan predica în piaţa unui orăşel de pe malul râului.

— „Este necesar botezul cu apă?“ vă întrebaţi. Şi răspunsul este da, căci orice lucru nou care se întâmplă în lumea dinăuntrul nostru, adică în suflet, trebuie să-şi aibă perechea în lumea din afara noastră, din moment ce suntem făcuţi din două părţi, nu doar una.

Cineva i-a strigat, din mănunchiul de oameni care-l ascultau:

— Irod tetrarhul s-a botezat?

— Este dorinţa mea cea mai mare, a zis Ioan, să le dea supuşilor săi un exemplu în această privinţă. Vai însă, a păcătuit crunt şi pare să se desfete în păcat. În fiecare zi mă rog să lucreze în el duhul divin şi să-l aducă pe calea spăsită a pocăinţei.

— Vrei să spui că trebuie să-şi mazilească nevasta? l-a întrebat bărbatul.

— Asta vreau să spun. Toţi ne supunem legii lui Moise.

— Dar vorbele astea nu înseamnă, de fapt, trădare?

— În lumea spiritului, singura trădare e sfidarea legii lui Dumnezeu.

— Nu este regele deasupra legii?

— Ai auzit ce-am spus. Nimeni nu e deasupra legii.

— Ioan bar-Zaharia, vrei să ne însoţeşti, pe mine şi pe tovarăşii mei aici de faţă, la rege? – și a făcut semn spre doi bărbaţi înfăşuraţi în mantii, care stăteau lângă el. Suntem din garda regelui şi am fost trimişi să te aducem la palat, ca să vorbeşti cu regele.

— Dar apele binecuvântate ale Iordanului nu curg prin palatul regelui, a spus Ioan. Duceţi-i lui Irod Antipa acest mesaj: că Ioan înainte-mergătorul îl aşteaptă şi că va fi mare bucurie şi pe pământ, şi în ceruri când va veni să se pocăiască şi să fie primenit cu apa spiritului.

— Nu sunt împuternicit să duc un astfel de mesaj, a zis bărbatul.

Apoi şi-a dat mantia jos de pe umeri şi a scos la iveală zaua şi sabia de ofiţer în armată sau în forţele de ordine. Ceilalţi doi bărbaţi l-au urmat întocmai. Nefiind mari iubitori ai puterii, majoritatea celor din mulţime au icnit şi au început să se împrăştie.

— Dacă nu vii de bunăvoie, atunci va trebui să vii cu de-a sila, deşi avem porunci clare să nu-ţi facem nici un rău.

Și-a dres glasul şi a anunţat:

— Fiindcă ai vorbit împotriva domnului nostru, regele Irod Antipa, acuzându-l c-ar fi vinovat de fărădelegi de care, având în vedere rangul, obârşia şi scaunul pe care le are, nu are cum să se facă vinovat…

— Gata, nu mai spuneţi nimic, a zâmbit Ioan amar. Sunt arestat.

L-au luat şi l-au dus. Nu l-au dus la rege, ci în temniţa palatului. A fost pus într-o celulă ca un soi de puţ, jilav şi lunecos, în care ţopăiau broaşte râioase. Sus avea un grilaj de fier, un capac pe care l-au ridicat, ca să-l arunce pe Ioan înăuntru, şi care făcea parte din pardoseala gangului care ducea din încăperile unde se găseau gărzile palatului până la o uşă care dădea spre o stradă. Coridorul era luminat de alte grilaje verticale, aflate la trei coţi de la dalele de piatră. Zi şi noapte, Ioan vedea, undeva deasupra capului, picioarele soldaţilor care traversau coridorul, făcând să zdroncăne grilajul când treceau peste el. Temnicerul îi arunca pâine şi oase – trei bărbaţi ridicau fierul greu, în timp ce al patrulea dădea drumul mâncării prin spaţiul astfel întredeschis temporar. Temnicerul avea bunăvoinţa să-i coboare un ulcior cu apă, legând o sfoară de gâtul ulciorului, dar mare parte din apă se pierdea pe dificilul drum în jos. Pentru nevoile trupeşti, Ioan trebuia să folosească un cotlon întunecat şi să acopere murdăria cu paie. Îi erau aruncate paie, când temnicerul îşi amintea să le aducă. Ioan însă nu era împăcat cu gândul că i se încheiase misiunea. Vocea sa puternică se înălţa din adâncuri şi se revărsa până afară, în stradă:

— Pocăiţi-vă. Căutaţi botezul spiritului. Christos a ieşit în lume. Cel căruia nimeni nu este vrednic nici măcar să-i desfacă încălţările. Vine să vă curețe şi să vă ierte păcatele. Pocăiţi-vă, căci împărăţia cerului este aproape.

Adepţii lui Ioan, precum şi valuri de curioşi, stăteau în stradă şi ascultau. Deşi erau îmbrânciţi şi daţi la o parte de străjile de afară, ei tot veneau înapoi să asculte. Soldaţii dinăuntru, firesc, râdeau de el, îşi băteau joc şi

încercau să acopere vocea profetică zdrăngănindu-şi săbiile şi dansând pe grilaj sau cântând în cor cântece soldăţeşti deocheate, dar vocea lui Ioan se înălţa deasupra lor şi nu obosea niciodată. În palat nu se auzea, dar Irodiada era conştientă de prezenţa lui la toate orele din zi şi din noapte.

— Adepţii lui sunt acolo tot timpul. Numărul lor creşte. Soldaţii nu-i pot împrăştia. Trebuie făcut ceva cu el.

— Of, taci din gură, inima mea. Lasă-l pe Ioan să răcnească până răguşeşte. Iar tu, pentru numele lui Dumnezeu, găseşte-ţi ceva util de făcut. Broderie sau aşa ceva.

— Voi da eu poruncă să fie executat, dacă tu refuzi s-o dai. Tetrarh, nici măcar jumătate de rege. Eşti la fel de jalnic ca fratele tău.

— Ascultă, iubito, a zis Irod Antipa, cu un glas ca un sloi de gheaţă. În palatul acesta, numai eu dau porunci, nimeni altcineva. Iar porunca mea va fi să fie eliberat Ioan. Nu acum, nu. Mai încolo. Când se iveşte vreun prilej pentru un gest special de clemenţă. De ziua mea, poate. Dar Ioan nu va fi ucis. M-ai înţeles, tu, sânge al inimii mele?

— Am înţeles că eşti un bleg şi-un tâmpit.

— Ah, ce enervant! a murmurat Irod Antipa şi s-a ridicat de la masa la care citea cartea lui Frenosius despre trup şi suflet, murdărind foile pergamentului cu degetele lipicioase de la dulciuri.

S-a ridicat, s-a apropiat de ea şi, cu o mână lipicioasă de la dulciuri, i-a tras o palmă cumplit de tare peste obraz.

— Poftim, a spus.

— Un tâmpit violent şi laş, a zis ea şi s-a năpustit afară din încăpere.

— Mai adaugă, a strigat el după ea, şi că nu-mi îndeplinesc îndatoririle conjugale şi că-mi lipseşte cu desăvârşire vlaga de bărbat. Femeie proastă.

Salomeea, care era doar o copilă şi căreia viaţa la palat, cu excepţia biciuirii ocazionale a vreunui servitor, i se părea oarecum plictisitoare, începuse să se strecoare pe gangul de unde răsuna vocea lui Ioan şi, fascinată, cu ochii larg deschişi, îl asculta urlând „Pocăiţi-vă“ şi ameninţând cu venirea celui ce va da foc plevei. Soldaţii îi spuneau, plini de bunăvoinţă:

— Nu mai veniţi pe-aici, Înălţimea Voastră, nu-i un loc pentru domnia voastră, vă cerem regească iertare, e murdar şi plin de boli omul ăsta, şi sar

puricii pe el. Mai e şi despuiat, domniţă, adică Înălţimea Voastră, şi nu-i cuviincios să-l vedeţi.

— Despuiat?

— Holofern, nu alta, i-a rânjit soldatul, gândindu-se că ea n-avea cum să înţeleagă un asemenea limbaj secret.

— Holofern? Bărbatul pe care l-a descăpăţânat Iudita. Ce vrei să spui?

— Ei, noi folosim cuvântul în alt înţeles, să nu vă fie cu supărare.

Era o copilă rotunjoară şi apetisantă în mătăsurile-i foşnitoare şi cu fusta crăpată până deasupra genunchilor, genunchi mici şi frumoşi, şi nu exista bărbat care să nu fi… dar era prinţesă şi trebuia să fii atent; ca majoritatea fetelor bine dezvoltate pentru vârsta lor, probabil ştia mai puţin decât părea să ştie. Trupul ştia mai multe decât mintea, cum ar veni.

— Păstraţi distanţa, domniţă, Domnia Voastră, noi aşa vă sfătuim.

În ciuda sfatului lor, Salomeea se mai strecura uneori din dormitor în toiul nopţii, când străjile sfidau disciplina şi picoteau, iar prizonierul însuşi era întins, cuprins de un somn agitat. Se aşeza pe grilaj şi privea în jos, nevăzând mare lucru în semiobscuritatea torţei slabe din gang, dar simţindu-se totuşi aţâţată. Uneori, se întindea pe burtă, pe barele reci şi ruginite, iar Ioan se trezea şi vedea doi sâni mici turtiţi de tavanul temniţei lui, braţe întinse în lături, trupul tăcut al unei fete, într-o poziţie de înot. Se uitau aşa unul la altul, şi nici unul nu scotea o vorbă. Holofern. Ce-or fi vrut să spună?

La Nazaret, Isus se pregătea pentru prima etapă a misiunii sale. Pe când se întorcea de la atelierul de tâmplărie, mulţumit că era pe mâini bune şi că avea să-i asigure un venit suficient mamei sale, Iotam îl opri şi-i spuse:

— Aşa o afacere bună şi o laşi pe mâna bădăranului ăluia. Îi cunosc familia şi-ţi spun: nu-i nimic bun de capul lor.

— O să stai c-un ochi pe el, nu-i aşa?

— Cu amândoi ochii, o să număr bucăţile de rumeguş. Nu te poţi încrede într-unul din familia aia, iar maică-ta n-are cap pentru afaceri. Îi ciupesc din rest de ani de zile, şi n-a observat niciodată.

— Mincinosule. Iotam, Iotam, trebuie să fac ce am de făcut.

— Să-l urmezi pe acest Ioan Botezătorul, cum i se spune?

— Da, poţi să spui şi asta. Îl urmez, da.

— În temniţă? La moarte?

— Dacă aşa trebuie…

Iotam oftă adânc.

— Eşti nebun, evident. Te bagi în nebunia lumii. Lumea are nevoie de bărbaţi respectabili, care au o meserie, care văd cât de rea e lumea şi-i mai domolesc răutatea. Dar nu, tu o iei din loc – of! Într-un fel, e mai bine că omul ăla cumsecade care a fost tatăl tău nu mai trăieşte. Măcar nu vede ruşinea asta. E o nebunie, ascultă-mă pe mine. E primejdios.

Isus zâmbi. Ajuns acasă, îi spuse maică-sii:

— Patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi.

— De ce? De ce?

Şi, cuprinsă de un soi de furie, îi mai umplu farfuria cu tocană de berbec şi sos cu verdeţuri aromate şi împinse către el o pâine de la Iotam.

— Mănâncă. Mănâncă să te saturi, copile. Apoi întrebă: *De ce?*

— Trebuie să-mi încerc puterile împotriva răului. Trebuie să mi le încerc atunci când sunt slăbite.

— În pustiu? Nu există nici un rău în pustiu. Răul există în lume, făcut de om, dar n-ai nevoie să-ţi spun eu asta. O să te omori, şi ăsta e singurul rău care se va întâmpla în pustiu, o să leşini, şi-o să te sfrijeşti, şi-o să te mănânce vulturii.

— Nu cred. Sunt zdravăn. M-ai hrănit bine în ultimii treizeci de ani. Voi bea apă, dacă o să găsesc.

— Dacă o să găseşti…

— Răul… spuse el. Tu, mamă, tu n-ai nici urmă de rău în tine, dar în mine aud uneori cum mârâie demonii. *Există două feluri de rău în lume, unul săvârşit cu voinţă de către om, iar celălalt se ascunde în el, împotriva voinţei sale, cu ajutorul Satanei. Trebuie să-l înfrunt pe părintele răului şi să-l înving.* O să fiu ispitit să mă supun lui, spre pieirea mea. Dar nu voi pieri. Apoi, după patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, pot ieşi în lume, ca să mă lupt cu răul făcut de om. Şi cu… – se opri să-şi şteargă farfuria cu pâine, apoi continuă – …diavolii, cu răul care vine din afară şi se găseşte în cei nevinovaţi care-au fost copleşiţi de răul izvorât din marea fântână a răului.

Îşi mestecă pâinea şi zise nedesluşit:

— Tu nu trebuie să-ţi faci griji.

— Ce nu trebuie?

— Să-ţi faci griji.

Dormi adânc în noaptea aceea şi se trezi la primul cântat al cocoşilor. În dimineaţa răcoroasă, fără să-şi deranjeze mama, bău o gură de apă de la fântână şi ieşi pe strada pustie. Cerul se înroşea. O porni înspre răsărit, către deşert. Cocoşii trâmbiţau, de parc-ar fi fost însăşi provocarea Satanei.

CARTEA A TREIA

Unu

După zece zile, Isus găsi un izvor limpede şi, sorbind din el în lumina soarelui, văzu o faţă bolnavă şi sfrijită venind spre luciul apei, ca să-i atingă limba. Zâmbi şi reflexia sa îi zâmbi sfrijit înapoi.

Formele, şi chipurile, şi vocile care-i chinuiau somnul zbuciumat, precum şi delirurile din miezul zilei erau, ştia prea bine, propriile lui plăsmuiri bolnave. O singură voce, a mamei sale, aproape că-l mână înapoi către ceea ce lumea lui Iotam ar fi numit judecată sănătoasă:

— Nu mă simt bine, fiule, şi n-am pe nimeni să mă îngrijească. Întoarce-te de îndată. Prin slava Domnului vorbele mele te-ajung la mare depărtare şi ştiu că mă poţi auzi. Întoarce-te, fiule. Am o durere în partea dreaptă, ca şi cum m-ar străpunge o sabie. Abia dacă mai pot respira. Nu mai pot îndura chinul. Întoarce-te.

Auzi vocea ziua în amiaza mare, şi părea să nu vină din propria-i minte, ci dinspre un mănunchi de bolovani pe care erau împrăştiate oase uscate de pasăre.

— Nu, mamă, ştii că nu pot veni.

— Sabia îmi străpunge inima, fiule. Se-mplineşte profeţia ce-am auzit-o la Betleem. Întoarce-te de îndată la mama ta. Tămăduieşte-mă şi să trăim iar fericiţi împreună.

— Vrei să-mi uit menirea şi să trăiesc ca un om oarecare?

— Of, dragul meu fiu, putem vorbi despre asta altă dată, când mă voi simţi bine. Tu-ţi cunoşti menirea. Durerea e violentă. Întoarce-te la mine. Am s-o rog pe nevasta lui Iotam să-ţi pregătească o tocană iute de berbec, cu ierburi aromate şi pâine proaspătă de la brutăria lui. Eşti flămând, eşti bolnav. Mă omoară gândul morţii tale în pustiu.

Isus rânji amar.

— Deci te arăţi în sfârşit. O voce doar, dar îţi adulmec prezenţa. Piei, părinte al răului!

— Fiule, fiule, baţi câmpii, vorbeşti fără noimă. Sunt mama ta iubitoare. Of, ce dureri am!

— Îmi astup urechile la vocea ta. Este o imitaţie bună a vocii mamei mele, dar se înalţă acolo unde a ei coboară. Vorbeşte mai departe dacă vrei, dar vorbeşti în van.

Se lăsă tăcerea după aceea. Apoi, o oră mai târziu, se auzi un vaier sfâşietor.

— Tămăduieşte-mă, tămăduieşte-mă, fiule, uşurează-mi durerea. Nu mai pot suporta durerea.

— Nu, nu vin acasă.

— Tu, care cauţi răul, nu trebuie să cauţi mai departe de propria-ţi inimă. Eşti un fiu rău. Ah, ce chin, ca o flacără!

Isus şovăi. Geamătul de durere părea adevărat şi-l făcu să se cutremure. Se uită către apus, unde era drumul spre casă. O mamă bolnavă, şi bolnav şi el. Nu făcea nimic bun aici. Răul în lume se afla, iar el trebuia să-l înfrunte de îndată, cu toată puterea pe care o avea. La mare înălţime deasupra lui, se învârteau vulturi – unu, doi, trei. Ştiau întotdeauna când se aflau în preajma unui dar de carne uscată; şi-i închipui sfâşiind nerăbdători învelişul veşmântului murdar, prima lovitură ca de ciocan a ciocului, apoi smulgerea primei fâşii de carne uscată, dar gustoasă, apoi festinul mai suculent.

— A, slavă Domnului, slavă Domnului, vii acasă. Am nevoie de mâinile tale alinătoare, de balsamul vocii tale.

— Nu!

Se rugă tare, şi vocea încercă să triumfe asupra lui.

— Tată ceresc, dă-mi putere să-mi astup urechile la sfaturile răutăţii.

— Of, fiule, eşti prea bolnav, ai ajuns în pragul nebuniei.

— *Nebunie, nebunie!* strigă el. Acesta nu e glasul mamei mele. Seamănă, dar nu suficient de mult. Trebuie să te străduieşti mai tare, părinte al răului.

Apoi, dinspre acelaşi mănunchi de bolovani, auzi o voce groasă, chicotind.

— A noastră e, se auzi o voce bărbătească, pe care n-o recunoscu. Am pus laba pe ea, în slăbiciunea ei. Un fiu bun, un fiu foarte bun.

Isus zâmbi uşurat.

— În sfârşit ieşi la lumină, zise el. Te voi vedea în curând? Sub chipul luceafărului, cel mai frumos dintre toţi îngerii?

Se aşternu tăcerea. Şi tăcerea ţinu multe zile, atât de multe, încât nu le mai ţinu socoteala. Rătăci departe de acel loc, ştiind că nu era cu nimic mai murdar decât orice alt loc pe care-l atingea prezenţa răului, dar ştiind şi că avea să rămână prea marcat de ruşinea unei ispite căreia fusese cât pe ce să-i cadă pradă. Într-o bună zi, la apusul soarelui, se aşeză să se odihnească lângă un bolovan ce avea forma unui uriaş dinte de câine putrezit. Marginea crestată de sus se topi, se răsuci şi luă forma unui chip cu nas lung şi gură frântă. În orbitele ochilor se aşezară licurici. Isus vorbi primul:

— De ce nu te arăţi aşa cum eşti?

— A, spuse glasul care ieşea din gura ce se mişca, pe acelaşi ton şi aceeaşi intonaţie ca Isus, adică precum luceafărul, cel mai frumos dintre îngeri?

Şi apoi vocea zăngăni, ca şi când s-ar fi prăbuşit o grămadă mare de suliţe romane.

— Dar căzut, căzut – aşa stă scris. Ştii, sau ar trebui să ştii, că povestea e spusă invers. Dumnezeu este cel care a căzut. Ce crezi despre mine – că sunt o arătare plăsmuită de propriile-ţi maţe goale?

— A, nu. Te-am aşteptat. Sunt mulţumit, pe undeva, să mă aflu, în cele din urmă, în faţa răului dintâi şi de pe urmă.

— De pe urmă, zici? Recunoşti finalitatea, deci? Că totul se va sfârşi cu mine şi că bătrânul se va destrăma gemând, recunoscându-se învins?

— Ştii foarte bine ce vreau să spun. Răul care a existat înainte ca omul să înveţe ce este rău. Duşmanul de pe urmă. Putregaiul care este în inima tuturor celorlalţi.

— Ai stofă de orator. Dar nu vorbi de putregai. Dacă răul pute, a ce miroase binele, a petale de trandafir? În curând, vei ajunge să spui că Dumnezeu este bun ca şi cum ai spune că este bun gustul unei rodii. Fereşte-te de cuvinte. Există pe lume lucruri mai importante decât cuvintele. Pacea e fără cuvinte, iubirea e fără cuvinte.

— Cuvântul *iubire* sună ciudat rostit de tine.

— Ciudat, de ce? Împreunarea dintre bărbat şi femeie, pula care se-nfige în pizdă, sămânţa care stă să ţâşnească şi apoi ţâşneşte, dulcea izbucnire şi

marele ţipăt – ah, le ştii pe toate, şi toate sunt în împărăţia mea.

— *Iubire* a fost cuvântul pe care l-am folosit, *iubire*.

— Eu l-am folosit prima dată, micuţule. Şi Adam şi-a cunoscut nevasta. Cunoaştere, cunoaştere. Fructul copacului – şi ce poate fi mai dulce? Ia uite.

Şi Isus văzu. Se văzu pe sine cu Sara, soţia lui cea răposată, care era vie şi cu care făcea dragoste în pat. Opintindu-se de zor, cu chipul golit de expresie, cu buzele depărtate, şi apoi depărtate şi mai mult, când ţâşni strigătul şi sămânţa se revărsă.

— Sfinţită de Preaînaltul, spuse Isus. Mijlocul prin care se zămislesc suflete omeneşti.

— N-ai zămislit nici un suflet omenesc. Nu, nu, să nu-mi spui că te-ai străduit. Şi ţine minte că *iubirea* nu se gândeşte la sufletele omeneşti, nu se gândeşte decât la ea.

— Aceea e menirea dată de Dumnezeu. Creaţia este a lui Dumnezeu, şi numai gândul lui Dumnezeu se apleacă asupra creaţiei.

— Bun, deci lăsăm gândul lui Dumnezeu pe din afară. Şi rămâne, aşadar, loc pentru umilul vostru slujitor.

— Un slujitor care a zis că nu va sluji niciodată.

— Iei lucrurile enervant de literal, tinere. Ba mai eşti, îmi pare, şi lipsit de umor. Mie unul îmi place să râd. Priveşte şi ascultă.

Puzderie de lumini însufleţiră deşertul. Tot felul de fete despuiate, şi rotunde, şi zvelte se lăsau, gemând de plăcere, în voia celor care le posedau şi care luceau de transpiraţie şi-şi puneau labele păroase pe coapsele ce se zvârcoleau.

— Plăcere, zise vocea. Nu e loc pentru gânduri despre bine şi rău aici. Oricum, acelea sunt nişte vorbe istovitoare. Aha, se vede că şi ţie ţi se aţâţă trupul. În fond, eşti şi tu om. Şi iată-te şi pe tine printre ei, mare şi despuiat. Vezi, ce faci are prea puţin de-a face cu umplerea împărăţiei lui Dumnezeu cu suflete. Lucruri pe care ai visat să le faci cu Sara, dar ţi-a fost ruşine să le pui în practică. Acum – uite unde ţâşneşte sămânţa ta. Nu se va zămisli nici un suflet din asta. Dar de ce să-ţi faci griji? Ce-i rău în asta? Vezi cât de fericiţi sunteţi amândoi, tu şi femeia aceea – oricine va fi fiind ea, nu contează. Ascultă bucuria. Râd, sunt fericiţi. Ce daruri jalnice ai *tu* de făcut lumii?

— Dac-ai fi bun să risipeşti închipuirea asta searbădă, zise Isus, ai putea încerca nişte ispite mai puternice. Asta e foarte neserioasă.

Ascultătoare, forţa nevăzută împrăştie scena închipuită. Dar nu mai rămase nimic în urmă, în afară de noaptea cea rece. Isus căută să doarmă într-o crăpătură de stâncă, dar tremura. Cu un soi de uşurare, văzu cum un felinar se îndrepta, legănându-se, spre el şi, ţinând felinarul, un bărbat între două vârste, pleşuv şi fără barbă, îmbrăcat într-un veşmânt alb.

— Aha, se-ntâlnesc doi rătăcitori în beznă, spuse bărbatul. Slavă Domnului c-am găsit pe cineva cu care să veghez în noaptea asta rece şi plină de zgomote şi vedenii duşmănoase, plăsmuite de foame. Călătoreşti departe?

În timp ce vorbea, pregăti rapid un foc, mâinile-i dibace găsind vreascuri şi crenguţe uscate la lumina slabă a felinarului și scoțând un pumn sau două de paie şi cremene de prin adâncurile veşmintelor.

— Vin de departe, din insulele greceşti.

Isus nu spuse nimic, ci privi doar, foarte bănuitor.

— Nu mă-ntrebi ce caut aici, în Palestina?

— Nu, nu întreb.

— Aha, bine că vorbeşti măcar. Cum ţi se pare că vorbesc aramaica?

Focul se încinse, iar bărbatul mai puse vreascuri pe el.

— Nu este neapărat cea mai bună unealtă cu care să răscoleşti în inima adevărului. Aramaica, vreau să spun. În aramaică, dar şi în ebraică, la drept vorbind, cuvintele precum *Dumnezeu* şi *Legea* sunt mânjite de obligaţii şi superstiţii şi de prejudecăţi. Mă urmăreşti? Vorbesc prea repede? Sau poate că nu este nici locul, nici momentul pentru o asemenea discuţie?

— Ştii cine sunt? întrebă Isus.

— Nici unul din noi nu-i nevoie să-şi rostească numele. După înfăţişare, precum şi după sălaşul din pustiu pe care ţi l-ai ales, probabil că eşti vreun pustnic plin de cucernicie, venit să contemple misterele eterne ale lui Dumnezeu şi ale binelui şi răului. Am dreptate?

— Lasă-mă în pace, spuse Isus. Stinge şi focul dacă vrei. Fă altul, în altă parte. Oi fi grec, dar tot părintele minciunilor eşti.

Bărbatul chicoti.

— Îmi faci o prea mare onoare. Nu sunt părintele nimănui. Dac-aş şti ce este minciuna, aş şti şi ce este adevărul. Poate-l ştii tu, adevărul. Poate Dumnezeu, dacă există Dumnezeu, m-a trimis la tine. Apoi, gândeşte-te, înarmat cu adevărul, mă-ntorc degrabă în Grecia şi-i semăn dinţii de balaur, dacă recunoşti imaginea. Îmi refuzi o oră de discuţii?

— Stă scris…

— A, nu, nu – grecul era foarte aprig. Nu uita, te rog, că n-am fost crescut cu scripturile evreilor. Confirmare, infirmare, încurcare, bulversare – nu, textele voastre nu mă pot ajuta cu nimic. Am venit ca să-mi fie luminată raţiunea. Poate am venit unde nu trebuie. Nu mai zici nimic. Poate ţi-e teamă de tăişul ascuţit al raţiunii. Preferi, în schimb, jocul obositor al citatului de texte. Pentru mine nu e suficient, prietene. Şi, chiar dacă, prin absurdul absurdului, aş fi acest părinte al minciunilor de care vorbeai, raţiunea tot raţiune rămâne. Raţiunea este separată de Dumnezeu şi diavol, de tunetele şi linguşelile amândurora.

— Ce doreşti să ştii? zise acum Isus.

— Ei, aşa mai merge. Doresc să aflu dacă e nevoie de rău în lume şi, în fond, în univers. Chiar şi tu foloseşti, probabil, din când în când, expresia *un rău necesar*. Deseori, zicalele noastre obişnuite sfinţesc adevăruri profunde. Este, deci, necesar răul?

— Se poate spune că bunătatea divină străluceşte mai puternic din pricina existenţei răului. Iar dacă făpturilor create de Dumnezeu le-a fost dată libertatea de-a alege, trebuie să existe binele şi altceva între care să aleagă.

— Deci răul este necesar?

— Nu e necesar. Este consecinţa libertăţii de alegere. Dar libertatea de alegere este necesară.

— Cât de neclar eşti, fără zidurile de glod ale textelor, care să te sprijine.

— Nu sunt deloc neclar, grecule, sau părinte al minciunilor, sau oricine vei fi fiind. Dumnezeu îl lasă pe om să aleagă binele sau să nu aleagă binele. Dacă omul nu alege binele, alege ne-binele. Nu trebuie neapărat să fie rău. Dar, din cauza coruperii voinţei omului, în urma influenţei părintelui minciunilor, cel mai des se dovedeşte a fi răul.

— Un rău pe care Dumnezeu nu e suficient de mare ca să-l alunge din lume?

— Pentru una ca asta, Dumnezeu ar trebui, prima dată, să distrugă puterea omului de-a alege liber. Aşa ceva nu va face.

— Vorbeşti de parcă ai avea acces la mintea lui Dumnezeu.

— Dumnezeu este în mine. Eu sunt în Dumnezeu.

— Sau poate tu *eşti* Dumnezeu?

— Sunt *din* Dumnezeu. Dumnezeu nu este o făptură întrupată.

— *Din* Dumnezeu? Susţii că ai o relaţie specială cu Dumnezeu? Că eşti, poate, fiul lui Dumnezeu?

Isus nu spuse nimic.

— Ciudată himeră, dacă ştii cuvântul. Trup ce provine din spirit pur.

În ciuda căldurii emanate de foc, Isus începu să tremure. Grecul observă imediat.

— Trup cât se poate de omenesc.

— Trupul, se cutremură Isus, e născut din femeie, dar nu din bărbat şi femeie. Sufletul – din esenţa lui Dumnezeu, care este Dumnezeu-tatăl. Prin ambele, cel ce trebuia să vină şi a venit, şi a cărui prezenţă se va arăta în lume. Mesia.

— Se va arăta, zâmbi grecul, începând să se topească precum o lumânare de seu. Asta dacă vei supravieţui acestei încercări în pustiu. Şi, dacă da, Mesia al unui popor mic şi neînsemnat. Există o lume mare dincolo de Palestina. Şi, chiar printre acei vorbitori nespălaţi şi înrobiţi ai unui dialect searbăd, cum o să te prezenţi drept întrupare a suflului divin? Rostind cuvântul Domnului. Şi cum vor şti nespălaţii că *este* cuvântul Domnului? Prin lucrurile pe care o să le înfăptuieşti, ca să-i laşi gură-cască. Apa transformată în vin. Tămăduirea orbirii isterice şi a paraliziei. Ţi-e cunoscut cuvântul *isteric*? O să izbândeşti prin trucuri, nu prin cuvântul lui Dumnezeu, orice o fi însemnând acesta. Iubiţi-vă unii pe alţii, copii. Iubiţi-l pe Dumnezeu, pe care nu l-aţi văzut niciodată. Nu mai faceţi rău, ca să nu vă ardă focul cel mare. Toate astea s-au mai auzit. Aşa că va trebui să le împănezi cu miracole, dacă ţi-e cunoscut cuvântul. Mă dezguşti.

Gura de seu se topi într-o bărbie de seu. Felinarul deveni de seu. Bila de seu care fusese părintele minciunilor se scurse în foc, iar focul se înteţi o clipă şi apoi se stinse. Din luna care tocmai se înălţa, se auzi un hohot de râs.

Zilele trecură fără alte vizite. Apoi, delirând de foame, Isus trecu pe după o stâncă şi în faţa ochilor i se ivi o masă încărcată de bunătăţi. Bunătăţile pe care te-ai aştepta să le viseze un om slăbit de foame – zeamă călduţă de orz, creme aurii, nu vin, ci sirop de struguri, bucăţi de pui într-o supă care clocotea încă. Se întoarse cu spatele şi se uită într-o baltă în care dansa uşor lumina slabă a lunii.

— Un Mesia? Un rege? Şi în zdrenţe? îi spuse balta.

Isus bău şi apoi răspunse pe îndelete:

— Ştii că nu caut o împărăţie pe pământ.

— Pleacă atunci de pe pământ. Mori, spuse masa în timp ce se destrăma. Caut-o pe cealaltă.

— Toate la vremea rânduită de Dumnezeu.

— Ţi-e foame, aşa-i? La fel ca tuturor celorlalte fiinţe făcute din ţărână? Flămânzit, chinuit, cu stomacul zbuciumându-se de durere? Fiul lui Dumnezeu ar trebui să fie mai presus de toate astea. Dacă *eşti*, într-adevăr, fiul lui Dumnezeu…

Fiul lui Dumnezeu? Ce însemna asta? Isus tânji după năluca ce se risipea. Fiul lui Dumnezeu? Despre ce era vorba? La marginea bălţii, căzu în ceea ce aproape că-şi dori să fie ultimul său somn – *caut-o pe cealaltă.* Şi totuşi, în zori, ca de obicei, se trezi şi auzi vocea ieşind acum dintr-o stâncă învăluită în cel mai delicat trandafiriu:

— Dacă într-adevăr *eşti* fiul lui Dumnezeu, de ce nu transformi pietrele astea în pâine? Sigur, n-ar fi o masă de dimineaţă bogată, dar ar fi de-ajuns. Hai, dă-i drumul.

— Ştii ce este scris în scriptură, zise el şoptit, aproape fără voce. Este scris: omul nu trăieşte numai cu pâine, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu.

— Nu e deloc clară relevanţa. Vino. Uite o vedenie. Zorile sunt un moment prielnic pentru vedenii.

Isus îşi întoarse capul greu, cu o trosnitură a încheieturilor care-i sună ca o creangă ce se rupea din copac, şi se trezi pe o culme neaşteptată, privind la mare depărtare în jos şi auzind vocea ieşind acum din soarele care se înălţa:

— Dacă tu chiar *eşti* fiul lui Dumnezeu, aruncă-te în hău. Îmi amintesc, parcă, nişte versete dintr-un psalm de-al slăvitului tău strămoş – al nouăzeci şi unulea, pare-mi-se.

— Cunoşti scripturile, zise Isus moale. Ştiu că-ţi sunt cunoscute scripturile.

— Căci el va porunci îngerilor săi să te păzească în toate căile tale. Şi ei te vor duce pe mâini, ca nu cumva să-ţi loveşti piciorul de vreo piatră.

— Bine citat, părinte… părinte…

Propoziţia nu se lăsă terminată. *Al minciunilor* nu reuşi să-i iasă pe gură.

— Hai, fă-o, aruncă-te. Iar jos îngerii se vor ivi şi nu te vor lăsa să-ţi rupi gâtul sfânt.

Isus spuse cu atenţie:

— În a Doua Lege stă scris: să nu ispitiţi pe Domnul Dumnezeul vostru.

— Capitolul opt, versetul trei. Bine.

Isus se întoarse cu spatele la soare, dar văzu că singurul drum îl ducea spre o culme şi mai înaltă. Dedesubt, la mare depărtare, se întindea cetatea Ierusalimului, scăldată în lumina zorilor. O tufă de măceş îi vorbi:

— Uite – Ierusalimul. Ţi-am promis o vedenie, nu-i aşa? Oraşul Sfânt, cum i se spune. Însă ar putea la fel de bine să fie Roma, Atena, Alexandria. Sau vreun oraş care nici nu s-a născut încă. Ştim cu toţii ce-ţi doreşti cu adevărat: putere.

Isus încercă să-i întoarcă spatele vedeniei tremurătoare, care începu, într-adevăr, să-şi schimbe turnurile şi aranjarea străzilor şi a pieţelor, ca să se transforme într-un alt oraş, unul pe care nu-l văzuse niciodată. Dar calea îi era blocată de bolovani mari. O stâncă, una crestată, îi spuse dintr-o crăpătură ca o gură strâmbă:

— Chiar şi postitul acesta în pustietate. Îţi pui la încercare puterea trupului. Căci puterea ta este puterea trupului, iar trupul trebuie să-l stăpâneşti. Uită prostiile alea cum că eşti fiul lui Dumnezeu. Cum poate o adunătură de carne, şi sânge, şi vine să fie odrasla unui duh? Aha, se vede că nu mai eşti sigur acum. Îţi citesc asta în ochi. Puterea este aievea; vremelnică, dar palpabilă. Câştigă puterea mai întâi, apoi impune-ţi viziunile – dar mai întâi câştigă puterea. O poţi avea. O chestiune simplă. Foarte simplă.

În Isus se scurgea o nouă putere. Îi părea că ispita se apropia de sfârşit, c-avea să vină momentul, în curând, să-şi termine postul îndelungat şi să se târască înapoi spre casa mamei sale. Se căţără pe o stâncă, şi încă una, şi se trezi din nou în mărăcinişul pustiu. Avea însă în faţă un bolovan uriaş şi înalt, şi acesta îi vorbi:

— Îngenunchează dinaintea mea. O simplă formalitate, un gest de curtoazie. Şi apoi a ta va fi cu totul stăpânirea lumii oamenilor. Priveşte.

Isus privi. Se văzu pe sine încununat cu aur printre coloane uriaşe de marmură şi înveşmântat în mătase purpurie. Mulţimile îl aclamau şi îngenuncheau dinaintea lui. Trompetele sunau.

— Hai, spuse bolovanul. Fă-o. Ia-o.

— Mă oboseşti, spuse Isus. Stă scris în a Doua Lege…

— Capitolul şase, versetul treisprezece…

— Să te închini Domnului Dumnezeului tău şi numai lui să-i slujeşti.

Nu mai căpătă nici un răspuns, ci se auzi doar un râs de piatră. Isus zâmbi uşor şi, când se întoarse, văzu o privelişte frumoasă, străbătută de un râu. Se duse la râu şi bău. În apropiere, se afla o tufă cu boabe negre, lucioase. Începu să ia câte una, cu grijă, şi să mănânce. Îşi dădu seama că n-are poftă de mâncare. Văzu o turmă de oi cu un păstor. Auzi clopoţelul unui berbec şi glasul subţire al unui fluier. Mai luă câteva boabe şi simţi că îi revine foamea. În curând, îi lăsă gura apă de se umplu.

Doi

Se spune că Isus a ajuns înapoi la Nazaret în dimineaţa unei zile de Sabat şi că nu s-a dus acasă, ca să se odihnească şi să mănânce, ci s-a dus direct la sinagogă. Un fiu nefiresc, i-a spus Iotam Mariei, nefiresc. Iar Maria a dat din cap. Iotam avea mai multă dreptate decât îşi imagina.

Intră în sinagogă şi se aşeză, subţire, cu ochi mari, înstrăinat printre ceilalţi credincioşi, care-l priveau cu teamă şi cu un soi de ostilitate. Aflaseră cu toţii despre cele patruzeci de zile în pustiu şi nu le plăcea. Rabinul însă, deşi se temea din motive pe care nu şi le putea explica, simţi că-i de datoria lui să-i spună:

— Vrei să citeşti din scripturi?

Isus se ridică, se duse, slab cum era, la pupitrul rudimentar şi se întoarse cu faţa la ei, la toţi. Vlăguit şi cu ochi mari, dar foarte înalt încă şi musculos. Nu mai avea carne pe oase, dar numai carnea îi lipsea. Văzu două feţe printre credincioşi, doi tineri, foarte atenţi, care nu păreau duşmănoşi. Nu mai văzuse chipurile acelea până atunci, se gândi. Desfăcu sulul, se uită fără frică la răceala, teama şi ostilitatea semenilor săi, apoi vorbi:

— Cartea profetului Isaia, în care stă scris: „Duhul Domnului este peste mine, căci m-a uns să propovăduiesc evanghelia săracilor. M-a trimis să-i tămăduiesc pe cei cu inima zdrobită, să vestesc robilor de război slobozirea, să aduc orbilor vederea, să-i ridic pe cei apăsaţi. Să vestesc venirea împărăţiei Domnului Dumnezeu“.

Răsuci sulul, apoi spuse cu grijă:

— Azi s-au împlinit cele scrise. Ce tocmai aţi auzit.

Se lăsă tăcerea, apoi se înălţară murmure. Isus se întoarse la locul lui. Un bătrân se ridică şi strigă:

— E fiul lui Iosif, tâmplarul. Cum adică s-a împlinit scriptura? Cine eşti tu ca să vorbeşti de adus orbilor vederea?

Astfel încurajate, se mai auziră şi alte voci: aşa este, un tâmplar face acum legea, şi aşa mai departe. Cine se crede? Ce drept are el să vorbească

de propovăduit evanghelia înaintea săracilor? Şi multe altele de acelaşi fel. Isus iar se ridică şi zise cu voce tare, zărind spume la gura unui bărbat care se ocupa şi de cămătărie:

— Să vă spun un adevăr de demult. Nimeni nu-i profet în ţara lui. Şi să vă mai spun ceva ce stă scris în scripturi. Pe vremea profetului Elisei, mulţi leproşi erau în Israel. Şi nici unul n-a fost tămăduit, nici un fiu, nici o fiică a lui Israel. Singurul care s-a lecuit de lepră a fost Naaman, şi Naaman nu era din Israel, ci din Siria.

Furia creştea. Rabinul, bătrânul Gomer, se apropie tulburat de Isus şi îi zise:

— Nu mai scoate o vorbă. Asta e casa Domnului. Nu se cuvine să se transforme într-un loc de zarvă şi ceartă. Pleacă.

Isus dădu din cap, îşi ridică privirea către galeria unde stăteau femeile şi o văzu pe mama lui acolo. Dădu din nou din cap, mai încet de data asta, dar nu schiţă nici un alt semn de recunoaştere, sau regret, sau afecţiune. Ieşi cu paşi hotărâţi din sinagogă, însoţit de vorbe grele, cum ar fi: ruşinos, blasfemie, băiatul tâmplarului se crede profet, cine-şi închipuie că este, pentru numele lui Dumnezeu, şi aşa mai departe. Afară, în soare, se opri la trei metri de uşa sinagogii, se uită în urmă şi aşteptă. Cei doi tineri pe care-i zărise înăuntru, străinii atenţi, ieşiră şi ei şi se apropiară de el. Unul era bine făcut, oacheş şi şchiopăta puţin. Celălalt era mai firav. Cel bine făcut zise:

— Ni s-a spus să ne înfăţişăm înaintea ta. Eu sunt Andrei, pescar de meserie, dar de-acum te urmez pe tine, dacă mă primeşti. El este Filip.

— Eu am – sau am avut – o îndeletnicire mai puţin folositoare, zise Filip. Trebuie să-mi dai una nouă.

— Ce îndeletnicire ai avut? întrebă Isus.

— Sunt cântăreţ şi compun cântece.

— Şi cine v-a spus să veniţi la mine?

Rabinul Gomer ieşi înaintea valului de furioşi care se revărsa din sinagogă.

— Sunt gata să te alunge din oraş, spuse el. Pleacă – şi pleacă iute. Apoi adăugă: Îmi pare rău că s-a întâmplat aşa.

Expresia de pe chipul lui sugera că-i părea rău de atitudinea credincioşilor săi, cărora le lipseau bunăvoinţa, imaginaţia, buna-cuviinţă,

dar şi de faptul că Isus părea să deschidă o uşă care, probabil, trebuia să fie deschisă, dar atunci, acolo, în fine, poate că nu era cel…

— Ioan ne-a trimis, spuse Andrei. Profetul, Ioan Botezătorul.

Rabinul auzi cuvintele acestea şi se arătă tulburat. Se întâmplau lucruri, se stârneau lucruri noi, pe când el era bătrân, avea nevoie de o viaţă liniştită. Se întoarse cu mâinile uşor înălţate, pentru a stăvili şuvoiul celor care aruncau pietre. Unul aruncă, apoi altul, şi încă unul.

— După cum vedeţi, spuse Isus, nu avem de lucru aici, la Nazaret.

Între timp, gloata urla despre cum să nu-şi mai arate chipul pe-acolo, hulitor ce era, să dispară, şi toate cele. Pe Filip îl izbi o bucată ascuţită de cremene în obrazul stâng, din care începu să-i curgă sânge. Zâmbi.

— Deci o pornim la drum, spuse Isus.

Dar nu le întoarse imediat spatele nazarinenilor. O porni cu paşi hotărâţi spre aceştia, şi dintre ei câţiva se dădură înapoi. Dar tot rămaseră destui care să azvârle cu pietre.

— Spre lac, zise Andrei. Nu-i aşa – spre lac? Spre Capernaum, unde locuieşte fratele meu. Simon, trebuie să-l cunoşti pe Simon.

— Capernaum, da, spuse Isus. Fratele tău, mai târziu.

Şi o porniră la drum. Andrei şontâcăia înainte, abătut. La rugămintea lui Isus, Filip cântă nişte cântece, dintre care unul începea aşa:

Când se vor pune copacii după iubire să strige?
Nu primăvara,
Ci-ntr-un anotimp
Ce Domnu-l va alege.

Unele erau despre fete, altele – despre vin. Erau melodii simple, şi vocea lui Filip era frumoasă, chit că nu foarte puternică. În momentul în care ajunseră la Capernaum, dinspre lac bătea un vânt proaspăt.

— La sinagogă, zise Isus.

— Bineînțeles, îi răspunse Andrei.

În această sinagogă, pe Isus nu-l întâmpinară cu duşmănie. Credincioşii de-aici erau deprinşi cu tumultul discuţiilor în contradictoriu. Ascultau şi răspundeau cu strigăte. Dacă încuviinţau, făceau asta cu voce foarte tare. Nu erau ca nazarinenii.

— Să nu credeţi c-am venit să distrug legea ori să-i amuţesc pe profeţi, spuse Isus. Am venit nu să distrug, ci să împlinesc. Cu toate acestea, poruncile date de Dumnezeu lui Moise în vremurile de demult nu trebuie să rămână piatră moartă, venerate de minţi care nu gândesc…

— Piatră moartă? strigă un bărbat scund şi cu păr sârmos. Moartă? Tablele Legii sunt piatră moartă?

— Piatra, spuse Isus, e doar materialul pe care stă scrisă legea, dar legea e vie, la fel cum trupul este viu, trupul din carne şi oase. Omul e făcut din carne şi oase, şi se schimbă, dar totuşi rămâne acelaşi. Nu adevăr grăiesc?

Unii încuviinţară, dând din umeri, alţii îşi mângâiară bărbile, ca şi când ar fi vrut să spună că, după mintea lor, exista ceva noimă şi în a spune că nu era adevărat.

— Haideţi să luăm una dintre porunci, spuse Isus. Să nu ucizi. Iar cine va ucide – aşa ni se spune – va fi supus judecăţii. Eu accept asta, cu toţii acceptăm asta. Dar vă îndemn să vă gândiţi la întrebarea asta: de ce omoară omul?

Un tânăr bine făcut, cu păr lung şi moale, îi răspunse imediat:

— Pentru că urăşte.

— Imediat ai răspuns, zise Isus, şi ai răspuns bine. Ar trebui, deci, să adăugăm la porunca aceea străveche altă poruncă, una care pare nouă, dar nu e chiar nouă, pentru că esenţa ei se găsea în cea dinainte: Să nu urăşti. Căci a urî înseamnă a ucide în suflet. Ca urmare, dacă-ţi urăşti fratele, dacă eşti mânios pe fratele tău, ar trebui să fii supus judecăţii…

Un bătrân cu înfăţişare apatică spuse blând:

— Asta merge prea departe. Mânia este firească în om. Toţi ne mâniem.

— Aşa e firea omului, zise şi bărbatul scund, cu păr sârmos.

— Ei bine, răspunse Isus, trebuie să-nvăţăm să nu ne mai mâniem, aşa cum învăţăm să nu ucidem. Nu sărim să omorâm, pentru că ştim Legea. Trebuie să ne zidim în inimi o lege care să ne spună să ocolim ura şi mânia, ca şi când ar fi nişte crime. Şi voi merge chiar mai departe. Asta vă spun: dacă vă ocărâţi fratele, dacă-i spuneţi „Du-te dracului, prostule“, atunci sunteţi la fel de aproape de flăcările iadului ca şi când l-aţi fi înjunghiat.

Isus zâmbi auzind murmurul de proteste: Ei, nu, cu asta merge prea departe, şi tot aşa. Păi atunci nu mai avem voie să facem nimic. Nu e decât

firea omului, în fond. *Prostule* – dar asta zicem de zece ori pe zi, la fel şi restul.

— Bine, surâse Isus. Pare-se că merg prea departe. Dar asta doar ca să vă arăt că trebuie să iubim. O inimă fără iubire devine iad. Nu-i aşa, ia spuneţi?

Păi da, poate, poate c-aşa e, pe undeva, poate merge prea departe, dar poate şi este ceva în asta. Tânărul cu păr lung şi moale zâmbi, şi zâmbi larg:

— Este ceva în asta? strigă Isus. *Totul* este în asta. Nu este important ce vede lumea şi ce judecă lumea. Lucrurile dinăuntru, din sine, sunt importante. Iadul şi judecata se găsesc în inima omului, la fel şi împărăţia cerului – căci ura şi iubirea se găsesc în inima omului. Haideţi să luăm altă poruncă a lui Moise. Să nu preacurveşti. Ce reiese din ce-am spus?

După cum era de aşteptat, când auziră asta, mulţi zâmbiră ironic şi rânjind, ca la ceva de neconceput. Chiar şi Andrei rânji, preţ de vreo trei secunde. Un bărbat de vârstă mijlocie, dar zdravăn, cu o gură roşie şi umedă mare, dar frumos conturată, spuse:

— După judecata dumitale, ce reiese este că preacurveşti dacă simţi numai dorinţă pentru nevasta altui bărbat. Ei bine, dacă vezi o femeie frumoasă pe stradă, adeseori te încearcă dorinţa, de vreme ce aşa ne-a făcut Dumnezeu. Dar nu poţi să-ți dai seama întotdeauna dacă e măritată sau nu. Aşa ajungi să transformi orice dorinţă firească în păcat. Da, dorinţa poate fi dăunătoare, dar numai dacă-i dai frâu liber. Vorbeşti prostii, domnule.

Isus îi zâmbi amuzat, pe când Ioan – aşa gândiră Filip şi Andrei – ar fi tunat şi fulgerat.

— Ei, da, zise Isus, putem admira, putem recunoaşte primele zvâcniri ale poftei, dar nu e corect faţă de soţiile noastre dacă ne hrănim dorinţa şi stăm cu gândul la ea. Parcă tot nu înţelegeţi încotro merg şi ce vreau să spun – anume că păcatul nu ţine de înfăptuirea trupească, păcatul este aici, aici înăuntru – şi se izbi în propriul piept cu pumnul mare.

Bărbatul scund, cu părul sârmos, îi strigă:

— Păi, învăţătorule, dacă dai frâu liber dorinţei, simţi o plăcere pe care gânditul la ea nu ţi-o dă. Dacă și gându-i la fel de rău ca şi fapta, eu prefer să rămân cu fapta.

Unii izbucniră în râs auzind una ca asta. Isus zise:

— Plăcerea nu-i un păcat, deşi, se-nţelege, gândul la plăcere duce la păcat.

Dinspre uşă, strigă o voce puternică, dar nesigură:

— Pleacă de-aici, Isus. Lasă-ne în pace. Nu te vrem aici.

Era un bărbat de vreo şaizeci de ani, aproape gol, cu fâşii de piele atârnându-i de trupul plin de răni. Se târî în sinagogă în patru labe, dar, la vederea lui Isus, se ridică precum o fiară. Mulţi dintre credincioşii din sinagogă păreau să-l cunoască; unii se albiră şi încercară să plece; alţii se lipiră de pereţi. Isus zâmbi, ca şi când l-ar fi recunoscut, deşi nu exista nici o urmă de bucurie în zâmbet.

— Te ştim noi, Isus, toţi de-aici te ştim. *Raccaba golafokh*, fiul dumnezeului care-i măcelar, pleacă înapoi la tăiatul de lemne şi lasă-ne în pace.

— Linişte! strigă Isus foarte tare.

— Ia-ţi toiagul gros de dumnezeu în mână şi dispari, corcitură ce eşti.

— Linişte, am zis! răcni Isus. Vă poruncesc să-l sloboziţi, duhuri necurate din hăul iadului. *Sloboziţi-l!*

Tot felul de cuvinte ciudate ieşiră din gura care părea să fie multe guri, deschizându-se toate cu un soi de bucurie prostească:

— *Domuz chiros chanzir chasir nguruwe.*

Trupul a fost cuprins de convulsii puternice, zvâcnind şi zvârcolindu-se, iar cei de lângă pereţi încercară să se facă una cu aceştia. Urmă un răcnet cutremurător, însoţit de duhori groaznice, ca nişte vânturi spurcate.

— O să găsiţi un copac afară, le spuse Isus diavolilor care plecau. Faceţi-vă cuib acolo.

Şi celor doi bărbaţi care se aplecaseră peste trupul de-acum liniştit, dar care sforăia din toţi bojocii, le zise:

— Luaţi-l. Duceţi-l acasă, în pat. Până la apus, nu va mai avea nimic.

Iar apoi, în timp ce era îndepărtat trupul care sforăia, Isus îşi continuă predica de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, deşi credincioşii băgară de seamă că nu mai părea dispus să vorbească despre preacurvia cu gândul.

— Aţi auzit spunându-se din vechime că un ochi se plăteşte cu alt ochi, un dinte – cu alt dinte. Ei bine, asta vă spun: nu vă împotriviţi răului. Dacă vă loveşte cineva pe obrazul drept, întoarceţi-i şi stângul. N-aveţi decât să

râdeţi dacă vreţi, dar gândiţi-vă că tot ce vă spun izvorăşte dintr-o oarecare cunoaştere a lumii. Când loveşti un om, plăcerea nu-i dată de lovitură, ci de însufleţirea provocată de ciudă şi de mânie. Cum ar fi să nu le mai simţi? Ce rost ar mai avea atunci violenţa? Nu vă cer decât să încercaţi să vă stăpâniţi. Dacă răului nu i se va răspunde cu alt rău, ci cu iubire, atunci poate mai sunt nădejdi să con-struim împărăţia cerului.

Un bărbat zdravăn, cu privire crucişă, se ridică anevoie şi zise cu o voce bubuitoare:

— Uite ce cred eu, învăţătorule. Eu presimt ceva primejdie în toate astea. Căci ai un soi de putere de care nimeni aici de faţă n-a mai văzut…

— Nu eu am pus la cale, spuse Isus aproape cu umilinţă, această demonstraţie de putere de care vorbeşti. N-am avut de gând să impresionez. Am fost silit…

— Chiar şi aşa, te-aştepţi să luăm tot ce spui drept vocea adevărată a… în fine, cred că toată lumea de-aici ştie ce vreau să spun…

— Nu trebuie să luaţi de bun nimic din ce inima voastră respinge, zise Isus hotărât. Ce inimă poate tăgădui legea iubirii? Însă iubirea se învaţă încet. Prima dată, trebuie alungaţi demoni mult mai afurisiţi decât cei care-l chinuiau pe acel biet om. Demonii obişnuinţei, în primul rând. Demonii cărărilor bătătorite. Demonii a ceea ce numiţi firea omenească. Nu e uşor de iubit, dar trebuie să vă deprindeţi cu această cale.

— Trebuie? Trebuie?

— Eu nu dau porunci. Bucuraţi-vă de darul libertăţii de-a alege. Dar, dacă vă doriţi împărăţia cerului, atunci *trebuie* să alegeţi calea iubirii. Dacă vă doriţi iadul inimii, atunci continuaţi cu demonii obişnuinţei. Omul este o făptură liberă.

Trei

Tânărul bine făcut şi cu păr lung li se alătură lui Isus şi lui Filip şi Andrei pe drumul către malul lacului. Îl chema Ioan.

— La noi în familie, toţi sunt pescari, zise el. Andrei ne ştie pe toţi. Dar pe mine m-au trimis să fac carte.

— Poate n-ai fost bun de altceva, rânji Andrei. Nu prea te-ai priceput niciodată la năvoade.

— Şi ce-ai învăţat? întrebă Isus.

— Ei, că doi şi cu doi fac patru. Uneori. Că oamenii sunt făcuţi, în primul rând, ca să fie învinşi. Că este un lucru bun s-ajungi ceva în viaţă. Că naşterea este începutul morţii. Cuvântul *iubire* n-a apărut prin cărţile mele.

Isus zâmbi. Andrei arătă cu degetul şi zise:

— Iată-l. Simon. Stai la noi peste noapte.

Pe malul lacului, un bărbat zdravăn, butucănos şi încruntat înnoda două fire rupte ale unui năvod. Mai era un pescar cu el, tânăr, doar cu puţin mai în vârstă decât acest Ioan, cu care parcă semăna puţin la ochi, la nas şi la gură, dar înfăţişarea îi era mai aspră, bătută de vânturi şi de soare.

— Simon şi Iacob, făcu Andrei prezentările. Iacob este fratele lui Ioan. Simon, Ioan, acesta-i omul. Cel despre care vorbea Ioan. Celălalt Ioan.

Simon îi aruncă lui Isus o privire nu tocmai primitoare.

— Se tot vorbeşte mai nou, zise el, despre schimbări mari. Tot ce-mi doresc eu este o pradă mare.

— Cum merge prinsul? întrebă Isus.

— Rău, rău şi iarăşi rău. În năvod nu intră nimic, dar perceptorul vine. N-ai decât să-ţi pescuieşti dările, îi spun. Ia năvodul meu şi barca şi ieşi pe lacul ăla. Peştele e câştigul meu, când am noroc. Deocamdată, n-am noroc, le spun. Dacă vreţi să-mi plătesc dările, spuneţi-le peştilor să muşte.

— Veşnic numai de dări vorbeşte, zise Iacob. Are dreptate însă. Te-ai luminat, Ioane, nu? Ai lăsat-o baltă cu învăţătura şi te-ai întors la baltă?

— Ies şi eu cu voi, zise Ioan.

— Numai de plimbare va fi, spuse Simon. N-o să muşte nici un peşte. Rău a fost ieri, rău şi alaltăieri. Iar mâine tot rău va fi.

— Pot să vin şi eu? întrebă Isus.

— Povesteşte-le peştilor, mormăi Simon, despre toate marile prefaceri care vor veni. Poate o să se adune s-asculte.

Barca lui Simon era îndeajuns de mare ca să încapă nu doar el, ci şi Isus, Andrei şi Filip. Iacob şi Ioan se suiră împreună în barca lui Iacob, care era jumătate cât a lui Simon. Soarele apunea liniştit, cât vâsliră spre larg. Filip cântă:

Iubita mea-i de peste mări,
La leghe douăzeci,
Cea mai frumoasă-ntre cinşpe fiice,
Cel puţin aşa se zice,
Cândva la ea m-oi duce.

Dar Iacob şi Ioan îl acoperiră în curând cu cântecul lor mai pragmatic:

Peştişor cenuşiu, peştişor albicios,
Ai de gând să ieşi, sau să mergem noi jos?
Peştişor argintiu, peştişor auriu,
Îndură-te, s-apucăm să mâncăm mai târziu.

— Au voci bune, spuse Isus.

— Pot s-acopere şi furtuna, recunoscu Simon. Păcat că Ioan s-a lăsat de pescuit pentru carte. Nu, de fapt nu. Nu mai faci nimic cu pescuitul.

— Mi se pare că veţi ajunge pescari de oameni, zise Isus încet.

— Ce? spuse Simon. N-am prea…

— Iacob şi Ioan, zise Isus, fiii tunetului. Vom avea nevoie de glasurile lor puternice când va veni vremea.

Fiii tunetului tunau:

Peştişor verde, peştişor roşcat,
Cum să trăiască lumea, de nu te laşi mâncat,
Peştişor ascuns, peştişor voinic,
Ne dai voie oare să te mâncăm un pic?

Erau la vreo cincizeci de metri de ţărm, când Isus zise:

— Acum. Coboară-ţi năvoadele.

— De ce? zise Simon. La ce bun?

— Coboară-le, îi repetă Isus. Uite, e plin de peşte.

— Dumnezeule! zise Simon. Nu-i firesc.

Nu mai cânta nimeni. Isus li se alătură celorlalţi la tras. Năvoadele erau pline de peşti care se zvârcoleau, peşti argintii, negri, cenuşii, roşii, aurii.

— O să îngreuneze barca, strigă Simon, veşnic nemulţumit. Sunt prea mulţi.

— Ia ce poţi, spuse Isus.

— Cine eşti? întrebă Simon acuzator. Cine naiba eşti?

— Nu e timp acum pentru astfel de întrebări, îi răspunse Isus. Vezi-ţi de treabă.

— Ştiu eu cine eşti, zise Simon. *El* eşti. Ei bine, am să ţi-o spun p-a dreaptă – nu merită să-ţi pui mintea cu noi. Nu suntem nimic. Du-te de la noi. Nu suntem decât nişte oameni obişnuiţi. Pleacă.

— Îmi ceri să plec într-un moment foarte nepotrivit, spuse Isus trăgând, în timp ce barca se scufundase până la dame de greutatea peştilor.

În seara aceea, văzduhul din Capernaum se umplu de mirosul de peşte prăjit în ulei şi usturoi. A doua zi dimineaţă, împletitorii de coşuri se apucară de lucru devreme; nu erau destule coşuri ca să fie luată acasă prada, care încă mai zăcea pe mal. Doi dintre împletitori, Nahum şi Malachi, erau farisei, bănuitori faţă de tot ce era nou. Împleteau de zor, în timp ce o femeie stătea şi-şi aştepta coşul.

— Se pricepe la peşti, nu glumă, zise ea.

— Cine-i omul ăsta, ce este? se-ncruntă Nahum. Nu-mi place, îţi spun. Ne tulbură nouă rânduiala. Pute a magie sau aşa ceva.

— Magia-i foarte bună, spuse femeia fericită. E plin ţărmul de peşti. Ce-i rău în magie?

— Magia e de la diavol, zise Malachi. Am auzit noi despre cum a scos dracii la sinagogă. Numai diavolul şi-i poate recunoaşte pe-ai săi.

— Acum unde-i? o întrebă Nahum pe femeie.

— Acasă la Simon. Acolo şi-a petrecut noaptea. A lecuit-o pe mama lui Simon de febră. Şi la asta se pricepe.

În acel moment, în faţa căsuţei lui Simon se adunase o mulţime imensă. Veniseră bărbaţi cu cataractă la ochi, femei cu pântece sterpe, copii schilozi, paralitici, epileptici, toţi îmbulzindu-se să intre. Se lăsa cu necaz, căci un grup de bărbaţi şi băieţi încercau să dea jos acoperişul de pe căsuţa lui Simon, ca să poată coborî direct în casă o targă ori un pat cu patru mânere, pe care era întins un bătrân. Simon le scutura de zor scara.

— Dumnezeule, n-are omul dreptul nici la un acoperiş deasupra capului, lua-v-ar naiba? Duceţi-l acolo, lua-v-ar naiba pe toţi. Dumnezeule mare, câtă obrăznicie!

— Are şi el dreptul să fie tămăduit, nu? La fel de mult ca toată gloata aia, nu?

— Daţi-l jos, să-şi aştepte rândul ca toţi ceilalţi, lua-v-ar naiba. Acoperişul meu, puneţi la loc nenorocitul de acoperiş.

Înăuntru, Isus vorbea, în timp ce tămăduia:

— Aţi auzit spunându-se de demult: să iubeşti pe aproapele tău şi să urăşti pe vrăjmaşul tău. Dar eu vă spun: vrăjmaşii să-i iubiţi şi să vă rugaţi pentru cei ce vă prigonesc. Numai aşa puteţi deveni cu adevărat copiii tatălui vostru din ceruri. Căci el dă ploaia peste cei răi şi peste cei buni şi face să răsară soarele la fel şi peste cei drepţi, şi peste cei nedrepţi.

Mama lui Simon se învârtea în jurul lui.

— Nişte vin, domnia ta? O să-ţi fie sete de la atâta vorbit. Nişte plăcintă, vezi, vezi? făcută cu mâinile mele azi-dimineaţă. Priviţi la ele, drepte şi sigure pe ele ca stânca sunt acum. Iar când a venit la mine, le zicea ea tuturor a douăsprezecea oară, dacă nu mai mult, mă zgâlţâiam toată de febră, când a venit aici aseară – şi-acum uitaţi-vă la mine. Ce-i asta? Cineva încearcă să dea jos acoperişul. Încetează, tu de colo!

În încăperea plină ochi, era coborât cu grijă, cu nişte funii, un bătrân întins pe-o targă.

— Aveţi grijă la cap, se-auzi o voce din văzduh.

— Să vă spun ce temere am, zise Isus cu voce tare, la scurt timp după aceea. Mă tem că unii care vin la mine, pe uşă sau în alte feluri mai puţin obişnuite, nu vor veni să-mi audă vorbele, ci în speranţa unor tămăduiri sau miracole. Vedeţi cum îşi usucă piciorul acesta rănile de puroi şi nu mai e schilod. Cum pot să fac toate astea, Iacob?

— Este o mare putere, zise Iacob. Puterea lui Dumnezeu.

— Haideţi să vorbim mai degrabă despre puterea iubirii. Iubirea alungă teama, dar alungă şi răul. Răul din inimi, la fel de mult ca răul din trup. Iubire, iubire! strigă el cu înverşunare. Auziţi toţi cuvântul ăsta?

Mulţi dintre ei, inclusiv cei proaspăt tămăduiţi, erau mai preocupaţi să privească un bărbat solid, al cărui drum fusese deschis de doi bădărani cu bastoane, care se îmbrânciseră în mulţime. Veşmintele bărbatului erau din pânză scumpă, şi peste ele avea o mantie de lână frumos ţesută. O parte din mulţime se dădu în lături, astfel că Isus şi omul acela se putură uita bine unul la altul. Nahum, împletitorul de coşuri, zise:

— Ai venit după dări, deci? Sunt toţi prinşi frumos aici pentru tine. Nu poate nimeni scăpa.

— Dacă iubiţi numai pe cei ce vă iubesc, spunea Isus acum, ce răsplată mai aşteptaţi? Până şi vameşii şi păcătoşii fac asta.

Îi zâmbi celui nou-venit, ghicind ce este. Nu-i aşa?

— Şi mie cum îmi spui? întrebă bărbatul solid. Vameş, sau păcătos?

— Și una, și alta, mârâi Simon. Apăsarea celor săraci – nu-i păcat suficient de mare ăsta? Haide, ieşi din casa mea, nu-ţi datorez nimic.

— Am auzit poveşti cum c-a dat bunăstarea peste voi, Simon. Lacul şi-a scuipat tot peştele în năvoadele voastre.

— Hai, pleacă! ţipă Simon. N-o să vă îngădui, ţie şi slugoilor tăi, să-mi pângăriţi casa.

— Aşa, deci, zise vameşul, n-am voie să văd noul învăţător, sau predicator, sau magician, sau ce-o mai fi. M-aş fi mulţumit să-l văd şi eu la sinagogă, ca alţii, dar vameşii nu sunt bine-veniţi în sinagogă.

— Se vede că nu eşti bine-venit nicăieri, spuse Isus. Nu ştiu cum te cheamă, dar ştiu ce slujbă nefericită ai.

— Levi, zise vameşul. Sau Matei. Sunt cunoscut sub ambele nume.

— I se spune şi-n multe alte feluri, zise cineva, inevitabil.

— Dacă e păcătos, aşa cum spui, atunci este şi el chemat la pocăinţă, zise Isus. Dacă e duşman, atunci are nevoie de iubirea voastră.

Auzind una ca asta, câţiva din mulţime chicotiră, iar cei mai îndepărtaţi de Isus râseră chiar tare. Bărbatul care coborâse cu patul, iar acum şedea pe

marginea lui, morfolind o bucată din plăcinta făcută de mama lui Simon, scuipă nişte firimituri, de veselie.

— Prea bine, strigă Isus mâniat. Haideţi, spuneţi ce-aveţi de spus, sau ce gândiţi – sau nu gândiţi –, toţi laolaltă. Dacă-l urâţi, omorâţi-l şi terminaţi odată cu toată treaba.

Se lăsă o tăcere stânjenitoare.

— Poate că e bun cu copiii şi cu slugile sale, zise Simon. Nu ştim. Nu ştim nimic despre el. Nu ştim decât că strânge dările.

— Atunci urâţi dările?

— Toţi oamenii urăsc dările. Uită-te numai la el, strigă Simon în continuare. Uită-te la el, cu dulăii ăia mari care sfâşie oameni. Nu-mi cere să-l iubesc, fiindcă nu fac aşa ceva.

— O s-o faci, Simon, spuse Isus încet. Mai curând decât crezi.

Matei Levi spuse:

— Am venit în vizită şi se pare c-am stârnit o răbufnire de ranchiună, acolo unde n-ar trebui, de fapt, să fie decât recunoştinţă – şi să nu-i pară nimănui ciudat că-mi iese mie cuvântul ăsta pe gură. Învăţătorule, sau cum ar trebui să-ţi spun, am să-ţi cer un lucru imposibil. Vino la mine acasă. Pângăreşte-te punând piciorul în locuinţa unui vameş.

Se auziră din nou chicote şi nişte ţâţâiri din buze, de dezgust.

— Omul nu poate fi pângărit decât în inimă, spuse Isus. Văd doi farisei printre noi, care ne arată, prin acreala lor, că nu încuviinţează. Vin la tine, Matei. Mă pofteşti la cină?

— Chiar în seara asta, zâmbi Matei.

— Ei bine, spuse Malachi, împletitorul de coşuri, de-acum ştim ce fel de om eşti. Credinţa spune că trebuie să rămâi curat.

— Da, răspunse Isus, dar nu cum faceţi voi, fariseii. Căci vă pricepeţi de minune să vă spălaţi pe mâini şi să fiţi atenţi la ce vă intră în burtă. Nu ce intră îl spurcă pe om, ci ce iese.

Într-un colţ, cineva tot bombănea cuvântul *cuviinţă.* Simon, Iacob şi Filip nu spuneau nimic, dar păreau foarte stânjeniţi. Ioan zâmbi însă şi-i spuse lui Matei Levi:

— Inviţi şi un prieten al celui căruia, pe bună dreptate, i-ai spus învăţător?

— Prieten sau prieteni, toţi sunt bine-veniţi. Prietenii lui îi vor cunoaşte pe-ai mei.

Casa lui Simon se golea deja. Orbii ieşeau văzând, şi şchiopii, mergând drept. Bărbatul care venise culcat zise că va trimite după pat mai târziu. Isus îi spuse lui Filip:

— Hai. Trebuie să ne faci un cântec.

— Un cântec – ce cântec?

— O baladă, dacă vrei. O poveste cântată. Pe care s-o cânţi astă-seară.

— La casa lui…

Filip păru foarte neîncrezător.

— Nu, nu, nu-i nevoie să te înjoseşti. Nu încă. Învăţăturile tale trebuie să fie uşoare şi încete. Înjosirea de sine este o artă mai dificilă decât compusul de cântece. Nu te teme, cântecul nu va fi cântat în casa vameşului.

— Aş veni şi eu, bâigui Simon, dar ce vor zice vecinii, şi… şi… şi… miros a peşte, n-am nimic de îmbrăcat…

— Mai bine, spuse Isus, mult mai bine. Începe să se risipească îngâmfarea. O să-nvăţaţi cu toţii, în timp.

Cum era de aşteptat, întregul Capernaum se înfăţişă în seara aceea, ca să-i vadă pe Isus şi pe Ioan, spălaţi şi pieptănaţi, cum se îndreaptă spre casa vameşului. Se auziră murmure, dar nimeni nu strigă prea tare *cuviinţă* sau *pângărire*, astfel încât să deranjeze somnul păsărilor. Nici pietre n-au fost aruncate decât în două bine-cunoscute curve din partea locului şi-ntr-un pederast faimos, cu perechea sa de ganimezi, toţi prieteni de-ai lui Matei Levi. În rafinata casă, Isus admiră bunul-gust şi frumuseţea şi i se făcu milă de insolentul şi sfidătorul alungat din Templu. Masa a fost bogată, iar vinul, obţinut prin relaţii romane, era cel mai bun produs de viile din Campania. Ioan nu se simţea în largul lui, nu putu să mănânce prea mult din carnea care nu fusese binecuvântată de rabin, ba nici din legume şi din strugurii purpurii nu prea se înfruptă. În plus, faimosul pederast îl tot mângâia pe braţ, spre ciuda celor doi ganimezi, şi zicea:

— Ce carne moale şi ce păr *splendid*!

Isus se simţea cu totul în largul său, chiar mai mult decât gazda sa, care era şi mândră, şi agitată.

— Dările, spuse Matei Levi la un moment dat, după cină, pe când beau cu toţii vin în voie, dările trebuie strânse. Eşti de acord?

— Depinde la ce sunt folosite dările, zise Isus. Statul nu poate să impună dări şi să cheltuiască apoi banii după bunul-plac. Poate pretinde dări pentru lucrări publice, spre binele tuturor, case pentru săraci sau spitale pentru leproşi, dar nu poate să zică: Voi sunteţi supuşii mei, şi e dreptul meu să vă cer bani. Căci atunci oamenii ar avea dreptate să-şi coasă buzunarele, să-şi ascundă pungile şi să refuze.

— Şi să îndure să le intre în case oamenii legii, zăngănindu-şi armele? întrebă Matei Levi. Irod al Galileii impune dările. El este şeful statului şi are dintotdeauna dreptul de a face cu banii ce crede el de cuviinţă. Să ne opunem şi să ne supunem soţiile şi copiii unui măcel? Nu, dările sunt un dat al vieţii şi e firesc să existe oameni care strâng dările.

— Dacă n-ar fi vameşi, n-ar fi nici dări. Iar regele Irod ar trebui să mănânce pâine cu brânză în loc de creier de păun. Dar e adevărat, vameşi vor exista întotdeauna, Matei. Nu te-a forţat nimeni să te faci aşa ceva. Şi se pare că te descurci destul de bine şi tu de pe urma strânsului de dări.

— Da, răspunse Matei Levi, este o îndeletnicire hulită, pe care nu oricine e dispus s-o facă. Trebuie să fie răsplătită pe măsură.

— Cu comori pe pământ, unde le mănâncă moliile şi rugina şi unde le sapă şi le fură hoţii. Ajunge asta?

— Comorile de pe pământ sunt singurele care există.

— Nu, răspunse Isus hotărât. Pregăteşte, mai degrabă, comori în rai, unde nu le mănâncă moliile şi rugina şi unde nu le fură hoţii. Nu-i poţi sluji şi pe Dumnezeu, şi pe Mamona.

— Raiul, zici? zâmbi Matei Levi. Şi ce este raiul?

— Pace şi libertate în slujba Domnului, răspunse Isus imediat. Cu Dumnezeu, în Dumnezeu, din Dumnezeu. Pacea iubirii, libertatea de-a iubi. Avuţiile sunt piedici.

Îşi goli pocalul de vin şi se ridică.

— Nu vrei să ieşim puţin la aer, Matei? Numai noi doi, fără oamenii tăi înarmaţi? O plimbare prin răcoarea serii, una dintre comorile raiului, pe care nimeni n-o poate fura?

— Aş prefera să rămânem aici, zise Matei Levi.

— Toţi se bucură în libertate de aerul înserării, în afară de tine, Matei. Ţi se pare că adierea serii îţi aruncă blesteme. Bucură-te însă, căci ai comori pe pământ.

— Să mergem, spuse Matei – cum îi vom spune şi noi de-acum înainte, urmând un bun exemplu.

Le făcu semn oamenilor săi înarmaţi să nu-l urmeze, ci să rămână şi să mănânce. Aşa că Isus, Ioan şi Matei ieşiră din casă şi rămaseră o vreme în curtea îngrădită, dincolo de care se adunase aproape tot oraşul.

— Vino, spuse Isus, hai să mergem printre curioşi. Dacă n-ai nimic împotrivă, hai să ne îmbrăţişăm în faţa lor, ca semn al acestei noi prietenii.

— Tu n-ai nimic împotrivă? spuse Matei. *Tu* n-ai nimic împotrivă?

Din mulţime se auziră murmure, iar Isus strigă vesel:

— Am cinat împreună, prietenul meu Matei şi cu mine. Cina a fost, probabil, puţin prea bogată pentru mine, dar stomacul va avea de suferit, şi nu sufletul.

— Ce spurcare! strigă Malachi, împletitorul de coşuri. Te-ai spurcat, nu te mai spală nici o apă.

— Dacă este aşa cum crezi, îi spuse Isus, şi Matei este un păcătos, atunci locul meu este lângă el. Pe oamenii buni nu-i pot ajuta, nu-i aşa? Deja sunt dincolo de ajutorul meu, şi să se bucure de asta, iar eu îi voi lăsa în pace. Pe păcătoşi însă îi pot ajuta, şi este datoria mea cea mai mare să-i mân pe păcătoşi spre pocăinţă.

— Te-a chemat la el acasă, îi strigă Nahum, şi te-ai dus.

— Eu l-am pus să mă cheme. Gata, ajunge. Mai devreme, i-am spus lui Matei o povestioară. Încă nu s-a gândit la ea sau la tâlcul ei, dar poate în seara asta, când se va răsuci în patul său frumos, o să se gândească. Prietenul meu Filip a compus un cântecel nou-nouţ după acea poveste. Haideţi să-l ascultăm, să ni-l cânte.

— Cântece, cântece, mârâi Malachi. Blasfemie şi ticăloşie.

— Ascultă înainte de-a spune ceva, zâmbi către el Isus. Cântă-ne, Filip.

Iar Filip cântă, cu vocea lui cristalină:

Un om avea doi fii, pe care
Îi iubea la fel de tare,
La amândoi le-a pus deoparte

Avere, în egală parte.
O, fiul risipitor!

Cel mic se-nfăţişă-ntr-o bună zi
Şi zise: „Tată, iată că vremea veni
Să-mi dai ce-mi revine ca rost.
Îţi mulţumesc!“ – şi dus a fost.
O, fiul risipitor!

Aurul s-a dus pe femei şi vin,
Până ce n-a rămas nici măcar puţin.
În Palestina se-abătu foamete şi-amar,
Şi nimic n-au cruţat în cale, nici chiar
Pe fiul risipitor.

Neavând încotro, departe de Galileea,
Se făcu porcar într-un final, cu greu.
Lături de la porci ar fi mâncat, aşa l-a izbit foamea,
Dacă n-ar fi fost un pic fariseu,
Acest fiu risipitor.

„La tata, rândaşii au burţile pline
De pâine şi brânză şi carne din plin.
În haine de piele şi lână li-e bine,
La mine, foamea şi frigu-s un chin.“
O, fiul risipitor!

„Am să mă scol şi spre tata pornesc
Să-i spun: Ţi-am greşit în faptă şi-n gând.
Fiu nu-ţi mai pot fi, dar să-ţi slujesc
Mă lasă, te rog, ca un argat de rând.“
O, fiul risipitor!

Şi plecă de la porci, plecă de la troacă,
Din coliba-n care dormise plecă.
Tăică-său îl văzu venind de departe
Îl îmbrăţişă şi râse şi plânse de toate,

O, fiul risipitor!

„O, tată, nimic nu e de capul meu,
Şi sunt nedemn să mă chemi fiu.“
Tatăl, în schimb, îi dădu un inel
Şi-n veşminte scumpe îl îmbrăcă pe el,
Pe fiul risipitor.

„Aduceţi viţelul cel gras! – el a strigat –,
Să ne-ospătăm şi veselim negreşit,
Căci l-am crezut mort, dar a înviat,
Era pierdut şi l-am regăsit.“
O, fiul risipitor!

Fiul cel mare fu cuprins de mânie,
N-avu chef nici de dans, nici de-ospeţie.
„Toţi anii ăştia, ţi-am slujit cu mult spor,
N-am păcătuit, n-am cerut vreun favor,
N-am fost un fiu risipitor.

Şi nici măcar un ied vreodată n-ai omorât
Să pot spune şi eu cu prietenii că ne-am veselit.
Dar pentru fratele meu, ce-avutul şi-a risipit,
Omori viţelul cel gras şi te-mbucuri de zor,
Pentru fiul cel risipitor.“

„Fiule, fiule, tu eşti mereu cu mine,
Tot ce am este al tău“, zise tatăl atunci.
„Dar să ne-mbucurăm de zor este bine,
Căci l-am crezut mort şi este printre cei vii.
E bine c-am petrecut şi ne-am veselit,
Căci a fost pierdut şi l-am regăsit.“
O, fiul risipitor!

— Matei, spuse Isus încet, îţi promit că-ţi voi arăta raiul. Probabil nu te vor urî mai puţin decât acum, dar măcar vei merita iubirea oamenilor. Ai fost pierdut, dar de-acum eşti regăsit.

Patru

Isus avea de-acum şase ucenici. Simon şi ceilalţi se mirară văzând că Matei, care nu se mai bărbierea, după obiceiul roman, ci îşi lăsase o barbă rară, nu mai era bine îmbrăcat, ci avea un singur veşmânt strâns cu o curea, nu mai era bogat şi nu mai avea slujbă importantă, Matei, deci, nu li se mai părea demn de ură. De fapt, Simon bombănea mult mai mult că-şi lăsase barca, şi năvodul, şi casa (deşi era casa mamei sale) decât Matei, care-şi pierduse tablourile, şi statuile, şi sipetele. Săracii din Capernaum profitară din plin de pe urma împărţirii averii lui Matei, iar slugile lui se alăturară săracilor. În Capernaum, erau mai mulţi săraci decât oricând, şi mai mulţi bolnavi, orbi şi muribunzi. Într-o dimineaţă, pe malul lacului, văzând la răsăritul soarelui cum se deştepta şi mulţimea din somn cu o speranţă care, nădăjduiau ei, avea să le fie de-acum împlinită, Isus clătină trist din cap şi spuse:

— Nu pot. Ştiţi că nu pot. Sunt mult prea mulţi. Şi n-am venit numai ca să tămăduiesc trupuri bolnave. Trebuie să traversăm lacul.

În apropiere se găsea o corabie şi o luară cu toţii la fugă spre ea. De nicăieri parcă, apăru un tânăr care fugea şi el, dar mai repede, un tânăr chipeş, care se aruncă, pur şi simplu, spre Isus.

— Primeşte-mă alături de voi. Primeşte-mă să-ţi fiu ucenic. Unde mergi acum? Unde te pot găsi?

— Mă găseşti aici, zise Isus, alergând către corabie. Mă poţi urma chiar de-aici.

— Dar nu pot acum, spuse tânărul, deznădăjduit. Tatăl meu a murit ieri. Prima dată, trebuie să merg să-mi îngrop tatăl. E de datoria unui fiu. O datorie mai importantă decât oricare alta.

— Lasă morţii să-ngroape morţii, îi răspunse Isus, oarecum aspru. Urmează-mă.

Zise asta în timp ce înainta prin apă către corabie şi se întoarse ca să rostească vorbele, ţinându-şi veşmântul ridicat, să nu i se ude. De pe punte,

îl văzu pe tânăr cum stă deznădăjduit, aproape ţopăind de amărăciune pe mal, cu mâinile transformate în gheare care-i tremurau neajutorate şi gura deschisă într-un urlet mut. Dispăru apoi în mulţimea de bolnavi şi şchiopi care se repezeau în apă, lăsând să-i scape un urlet animalic atunci când văzu corabia pornind spre celălalt mal şi luându-l cu ea pe magician.

Cârmaciul era bătrân şi arţăgos.

— Acum să mă plătiţi, mârâi el. Îmi vreau banii chiar acum. Fugiţi, nu? Gloata aia vine după voi. Vameşi. Unul dintre voi e vameş. Te cunosc eu, ticălosule. Te-ai îmbrăcat ca un nevoiaş ca să intri în casele oamenilor, te prefaci că leşini pentru o cană de apă rece şi apoi îţi dai arama pe faţă: dări, dări. Hai să vedem ce culoare au banii tăi. Neam de ticăloşi, oricine aţi fi.

— Poftim, spuse Matei. Tot ce am.

Şi-i dădu câţiva bănuţi cocliţi.

— N-am încredere în voi şi nu-mi place cum arătaţi, nici unul dintre voi.

— Taci! îi strigă Isus. Fă-ţi treaba şi taci.

— Măcar eu *muncesc*. Am o îndeletnicire folositoare. Nu ca alţii.

— Eşti un om ursuz şi-ntunecat, îi spuse fără înconjur Simon. Acum, şi ceru-l întuneci.

Cerul se umpluse, într-adevăr, de vârtejuri de nori cenuşii. Vântul sufla atât de tare, încât mai că le smulgea pletele.

— Se stârneşte o furtună zdravănă, după cum arată, zise tot Simon.

— Rugăciunea, spuse Isus dintr-odată. Să vă spun ceva despre rugăciune.

— Adică trebuie să-ncepem să ne rugăm? întrebă Iacob. Acum?

— Rugăciunea, zise Isus. Să nu vă rugaţi tare, cum fac făţarnicii prin sinagogi şi pe la colţuri de uliţă. Rugaţi-vă în tăcere şi în taină, căci tatăl ceresc nu este surd.

— Ce vorbe să folosim? întrebă Ioan.

— Vorbe de rugă simple, pentru ce nevoi aveţi fiecare.

Trebui să-şi ridice din nou vocea, ca să se facă auzit deasupra vântului. Simon îi spunea cârmaciului:

— Lasă, iau eu cealaltă vâslă.

— Aşa, spuse Isus: Tatăl nostru care eşti în ceruri – sfinţească-se numele tău, vie împărăţia ta. Facă-se voia ta, precum în cer şi pe pământ. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi. Iartă-ne nouă greşelile

noastre, precum şi noi nădăjduim să iertăm greşiţilor noştri. Nu ne duce pe noi în ispită, căci suntem slabi şi bicisnici. Şi ne izbăveşte de cel rău. Aşa ceva. Şi, cu speranţa că vorbele astea vă vor încălzi urechile reci, eu mă culc, să dorm puţin.

— Să dormi, învăţătorule? zise Andrei. Cu furtuna asta care izbucneşte?

Isus îşi întinse trupul, cât era de lung, în fundul bărcii, zâmbi şi spuse:

— Trebuie să-nvăţăm arta de a dormi oriunde şi oricând.

— Bine, odihneşte-te, atunci, zise Ioan. O să te trezim.

— N-am nici o îndoială, spuse Isus şi de îndată se cufundă într-un somn adânc, pe care vântul şi valurile înverşunate nu reuşiră să-l deranjeze ori să-l întrerupă.

— Ei bine, zise Iacob tare, ca să acopere vuietul vijeliei şi ţinându-se bine cu mâinile de parapet, este o treabă tare, tare ciudată asta. Iată-ne aici, şi iată-l şi pe el, şi habar n-avem în ce ne băgăm.

— Fiecare lucru la timpul său, zise Matei. Deocamdată, se pare că ne-am băgat într-o zdruncinătură de toată frumuseţea.

Vasul sălta şi zvâcnea ca o jucărie. Fulgerele scriau mesaje tăioase pe nori, şi tunetele le transformau în cuvântări. Ploua cu găleata.

— Ştiam eu că nu fac bine, zise cârmaciul, înspăimântat. De-aia, că l-am luat pe Iona la bord.

— Las-o baltă! se răsti Simon. Trece fratele meu la vâslă. Du-te şi culcă-te, ca el. Nu trebuia să te apuci de treaba asta, dacă nu eşti în stare s-o faci ca lumea.

— Tatăl nostru care eşti în ceruri, spuse Iacob. Ce urmează?

— Sfinţească-se numele tău, zise Matei. Vie împărăţia ta – dar nu chiar acum, Doamne.

— Nu ne duce pe noi prea mult în ispită… în ispită… în ispită…

— Şi ne izbăveşte de cel… of, zise Simon, şi înghiţi un sfert din lac.

— Ar fi mai bine să-l trezim, spuse Ioan. Trebuie – şi-l scutură pe Isus, care se trezi din străfundurile acestui somn adânc. Învăţătorule, o să ne înecăm. Doamne, trezeşte-te. Te rog. Salvează-ne.

Isus se deşteptă calm, căscă, se-ntinse, se uită la valurile învolburate şi lacul clocotitor şi zise:

— De ce vă temeţi, puţin-credincioşilor?

— E în firea omului să se teamă, spuse Filip, care nu se simţea în largul lui pe apă, când se umple corabia şi…

Scotea de zor apa cu o găleată, sau încerca s-o scoată. Verde la faţă, avea urme de vomă în colţurile gurii.

— V-am spus deja să nu mai rostiţi vorbe ca *firea omului*, zise Isus. Eu unul cred că furtuna asta o să se potolească de la sine.

— Ce glumă bună! spuse corăbierul, care se făcuse mic de frică. Hahaha! Să se potolească de la sine, e bună asta.

Îşi ridică privirea şi se holbă, gură-cască, la un petic de albastru brusc apărut, ca o batjocură.

— Te pricepi la ghicitul vremii, zise Matei, căruia i se pusese un nod în gât.

Vântul se potolise, apa se liniştea, ca şi când ar fi fost turnate butoaie de ulei peste ea. Ţărmul tărâmului gadarenilor se ivi întunecat şi frumos.

— N-am mai văzut niciodată una ca asta, spuse cârmaciul. Cine-i omul acesta? Are putere – putere, nu se poate altfel.

Lui Filip, care n-avea un stomac prea puternic, încă îi mai era greaţă, după ce-şi vărsase în valuri masa de dimineaţă.

— Ei bine, zise Matei, am biruit.

— N-am mai văzut una ca asta.

Pe ţărm, era răcoare. Cei şapte lipăiră pe pământul jilav, lângă nişte tufe de rogoz, printre care se zăreau pietre de mormânt.

— Aici îşi îngroapă morţii, spuse Simon. Ce loc vesel…

— Un lucru la care nu ne-am gândit încă, zise Matei: unde o să înnoptăm? Pământ jilav, crengi jilave… Ce-o să mâncăm?

— Tu n-o să crăpi de foame, rânji Andrei şi înaintă şontâc. Ai mâncare suficientă în burtă, după atâţia ani de-mbuibare. O să te descurci ca o cămilă.

— Vulpile au vizuini, spuse Isus, şi păsările cerului au cuiburi. Dar eu, dar noi… haideţi, e uscat sub copacii aceia. Are cineva nişte cremene? Cât despre mâncare, are Ioan nişte pâine pentru azi.

— Muiată de la ploaie, zise Ioan.

— Se usucă. O prăjim şi-o să fie şi mai bună. În pădurea de colo, trebuie să fie porci mistreţi. Avem vreun vânător printre noi?

— Mistreţ? se miră Simon. Porci? Carne de porc n-avem voie să mâncăm.

— Nu, spuse Isus. Poate crăpa de foame omul, dar legea rămâne lege. Aşteptaţi numai. Veţi vedea că legea cea nouă se va potrivi şi celor flămânzi, şi celor sătui. Deci fără vânătoare deocamdată. Sunt peşti în lac însă.

— Am adus undiţe şi cârlige, zise Iacob.

În mai puţin de jumătate de oră, aveau un foc duduind. Se dezbrăcară şi-şi uscară veşmintele, privindu-şi sfioşi unul altuia trupurile. Isus era încă numai piele şi os, deşi începea să pună ceva carne pe el. Matei avea pântece de vameş. Pielea lui Ioan era albă şi catifelată. Filip era foarte slab şi i se vedeau coastele. Simon era zdravăn şi butucănos. Iacob era scund, dar cu muşchi tari şi rotunjiţi. Piciorul stâng al lui Andrei era cu un deget mai scurt decât dreptul – acum se vedea, că stătea întins cu tălpile la foc. După o oră şi un pic, mâncau peşte fript şi pâine prăjită şi beau apă din lac, dintr-un burduf de piele pe care Simon îl ducea de-o curea.

— Ei bine, zise Isus, vedeţi cum trebuie trăită viaţa. A fost careva mai fericit decât acum vreodată?

Filip scoase un ţipăt şi arătă cu degetul, tremurând. Un bărbat despuiat, foarte păros, zdrăngănind lanţuri prinse de-o cingătoare de metal şi cu capetele atârnând, sări dintr-odată din spatele unei pietre de mormânt. Mârâia, şi, din gura care i se deschidea numai ca să mârâie, ieşeau voci, voci, multe voci.

— Te ştim, ştim, Isuse, Isuse, Isuse, Isuse, fiu al celui mai-mai josnic. Puteri netrebnice se zice, se ştie, ştim că ai, ai.

Filip, Ioan şi Matei rămaseră încremeniţi. Ceilalţi se ridicară împleticit, se împiedicară, se-adăpostiră pe după copaci. Deşi încremenit, Filip ţipa încă.

— Să vorbească numai unul, zise Isus. Unul să vorbească pentru toţi. Dacă aveţi ceva să-mi spuneţi, spuneţi limpede.

Scormoni calm focul cu un băţ.

— N-avem decât acest trup, zise o voce adâncă şi oarecum onctuoasă. Nu cerem decât să fim lăsaţi în pace. Au zis c-o să vii prin furtună să ne cauţi. Nu ne chinui. Avem nevoie de-un sălaş.

— Cum te cheamă?

— Suntem o adunare, mulţi, o armată. Mulţimulţimulţimulţi.

Vocea unică nu apucă să vorbească prea mult.

— Alulelungă-gă-ne-ne şi ne-om-om-om-om căuta alte-alte-late sălaşuri. Mulţi în chinuri. Lasă-ne-ne-ne-ne-lasă…

Isus se uită calm spre tovarăşii săi, încremeniţi lângă foc sau aruncând priviri înfricoşate de după copaci.

— Mă îndurerează să fac ceea ce trebuie să fac. Animalele au dreptul la nevinovăţia pe care le-a dat-o tatăl meu din ceruri. Dar e mai bine să fac asta decât să fie spurcate suflete omeneşti.

Îşi înălţă brusc vocea într-un ţipăt pătrunzător:

— Ieşiţi, duhuri necurate. Plecaţi. Vă poruncesc!

Despuiatul păros şi posedat se zbuciumă şi zdrăngăni, căzu în foc, se smuci din nou şi urlă în gura mare. Din gură i se repeziră voci bolborosind bazaconii – *ververikandaarahkrofemadamdamdamu* – şi înteţiră focul ca un vânt puternic, astfel că Filip sări în picioare, cu poalele veşmântului în flăcări, frecându-l în palme, bolborosind. Posedatul se linişti apoi şi, la lumina focului, se văzu că era plin de răni şi sfâşiat. Cu gurile căscate, ucenicii văzură o ciudăţenie – mistreţi sălbatici care zbierau, răcneau şi vuiau, cu colţii strălucindu-le ca de la o lumină interioară, luând-o la goană pe deal în jos şi azvârlindu-se în lac, împroşcând cu apă, zbuciumându-se.

— Mă îndurerează, repetă Isus.

Matei îl acoperi pe bărbatul despuiat cu pelerina lui. Acesta dormi îndelung şi horcăi în somn. Se trezi sănătos, în ciuda rănilor, şi cicatricelor, şi vătămărilor pe care i le provocaseră lanţurile. Vecinii îl alungaseră din oraşul sau satul în care locuise, îl alungaseră, probabil, de multe ori, până când, în cele din urmă, îl puseseră pe fierar să facă nişte lanţuri puternice şi-l legaseră de-un copac, printre morminte. Toate astea le ghiciră. Bărbatul nu putu confirma, din moment ce-şi amintea foarte puţin. Când se trezi, prima oară vorbi despre ruşinea de-a se găsi despuiat printre străini şi apoi întrebă de unde vânătăile şi rănile, de unde lanţurile? Nu ştia că fusese un sălaş de diavoli, dar îşi amintea prea bine că fusese însurat cu o femeie frumoasă, cu care avusese trei copii frumoşi. De cât timp rătăcea şi de ce?

— Ei bine, spuse Isus, din moment ce pomeneşti de casă, am face bine să te ducem înapoi. Dacă te-ntorci strigând c-ai suferit de ceva ce te-a făcut să rătăceşti, dar acum te-ai lecuit, probabil nu te va crede nimeni. Ai luat asupră-ţi toate păcatele norodului şi, cât timp ai fost sălaşul diavolilor, fără îndoială că restul s-au simţit în siguranţă. Adevărul este c-ai face bine să te-ntorci însoţit. Astfel vei fi protejat.

— Ce eşti, cine eşti tu, tu, Doamne, şi voi toţi? întrebă omul.

— Tămăduim minţi bolnave şi predicăm o nouă credinţă, zise Isus. Este o credinţă foarte simplă, o chestiune de iubire. S-a făcut târziu, aşa că poate găsim sălaş peste noapte la tine în oraş. Mâine, dacă vrea cineva s-asculte, le voi spune oamenilor nişte lucruri.

— Casa mea e mică, spuse bărbatul, dar putem găsi loc pentru şapte oameni.

Îl privi pe Isus cu un soi de înfiorare plină de respect.

— Tu, Doamne, m-ai vindecat? Ai alungat, Doamne ajută-ne, diavolii?

— Să mergem, zise Isus, şi o porniră pe drum, oraşul găsindu-se la vreo trei kilometri depărtare.

Bărbatul, ale cărui lanţuri zăngăneau încă şi care avea nevoie acum de ajutorul fierarului ca să-l dezlege, se ţinea pe lângă Isus ca un câine. Nu se întunecase încă, iar unii locuitori îşi făceau plimbarea de seară pe strada principală a oraşului, când cei opt călători îşi făcură apariţia. Un bătrân cu o tichie brodată şi un toiag, care părea să aibă o anumită autoritate, stătea la un pahar cu alţi oameni de vază, în faţa unei cârciumi. Nici unul nu păru să se bucure să-l vadă pe cel exorcizat, nici unul nu-l salută.

— Nu mă mai cunoaşteţi? le strigă bărbatul. Am fost – ştiu acum – posedat, dar, slavă Domnului, lucrurile necurate au plecat. Slavă lui, care a alungat răul.

Bătrânul îi spuse lui Isus:

— Nu suntem obişnuiţi să vedem străini prin locurile noastre. Pot să întreb cine eşti?

— Cred că ştiu cine este, zise bărbatul care fusese posedat. Cred că este fiul Preaînaltului. Slăviţi-l, slăviţi-l!

Bătrânul dădu din mână în derâdere la o asemenea exagerare.

— Lecuit, zici? îi spuse el. Dar cum se poate aşa ceva? Iată ce-aş vrea eu să ştiu.

Isus izbucni imediat în cuvinte însufleţite:

— Este limpede ce vrei să spui şi eşti un prost. Se pot folosi diavoli pentru alungarea diavolilor? Ar putea oare Belzebut, împăratul muştelor, să-i alunge pe-ai săi? Dar văd că acolo unde nu-i înţelegere nu este nici credinţă – şi scuipă pe jos.

Alt bătrân, mai înţelept, zise:

— Iertare. Vezi şi dumneata cum stau lucrurile. Nu prea suntem obişnuiţi cu străini pe-aici. Am vrea ca lucrurile să rămână aşa cum au fost dintotdeauna. Dacă vreţi un sălaş peste noapte – ei bine, cum spuneam, nu prea suntem obişnuiţi cu străinii.

— Staţi la mine, spuse tămăduitul. Măcar atât pot să fac.

— Nu, zise Isus hotărât. Nu vrei străini în noaptea asta. Trebuie să fii singur cu cei dragi. Iar de mâine începe să slujeşti împărăţia cerului. Să spui lucrul mare pe care l-a făcut Dumnezeu. Încearcă să-ţi iubeşti vecinii – şi-i privi pe aceşti vecini cu răceală.

În noaptea aceea, Isus şi ucenicii săi dormiră lângă oraş, sub cerul liber, după ce Ioan făcuse alt foc, care să-i apere de frig în orele târzii. Isus, cu o prevedere de care nu dădea întotdeauna dovadă, se culcă cu mult înaintea celorlalţi, după ce le spusese că avea să-i fie destul de cald la o anumită depărtare de foc. Cei şase ucenici, ştia asta, trebuiau să se cunoască în voie şi fără îngrădirile prezenţei sale. Era conştient că, dacă era vorba să se cunoască reciproc, trebuia şi să poată vorbi despre el fără teamă.

Simon îi spuse lui Matei:

— Cred c-ar trebui să te ocupi de bani.

— Bani? întrebă Matei. Care bani? Credeam c-am renunţat toţi la bani.

— Un pic de cerşit trebuie să facem, zise Simon. Trebuie să mâncăm. Nu putem trăi numai din peşte şi fructe de pădure, că sigur dăm în pântecăraie. Avem nevoie de pâine, pâinea cea de toate zilele, cum zice rugăciunea. În plus, ascultaţi-mă pe mine, unii o să ne urmeze şi n-o să vrea să plece. Va trebui să-i hrănim. Pomană pentru săraci, la o adică, lucruri de-astea.

— Noi suntem cei săraci, spuse Iacob.

— Ei, întotdeauna o să fie alţii mai săraci, zise Simon. Matei, tu să fii ceea ce se cheamă vistiernic. Eşti om cu şcoală. Poţi să ţii socoteli, cum se spune.

— Şi tânărul Ioan e şcolit, zise Matei.

— Ioan e un prost când vine vorba de bani, spuse Iacob.

— Iadul, iadul, te paşte iadul, rânji Ioan. M-ai făcut prost.

— Nu-mi place să fac asta, zise Matei. Nu-mi mai place să umblu cu bani. Dar o să mă ocup, încerc.

— Bine, spuse Simon. Uitaţi unde şi ce-am ajuns, fraţilor, cerşetori, din bărbaţi îndemânatici, cu meserii, şi-avem viitorul în faţă.

— Mă-ntreb uneori despre viitorul ăsta, zise Filip. Când el nu-i aici, ca acum, mă-ntreb dacă nu-s prost cumva – şi nu cred că te-aşteaptă iadul dacă te faci prost pe tine. La fel a fost şi cu Ioan, celălalt Ioan, adevăratul Ioan – să mă ierţi, Ioane! Credeam tot ce spunea, până întorcea spatele. Adică asta să fie viaţa noastră de-acum înainte? Pentru următorii treizeci sau patruzeci de ani?

— Nu trebuie să te gândeşti la viitor, zise Andrei. Ajunge ziua de mâine, cum spune el. Trebuie să recunoaşteţi că are noimă.

— Da, spuse Filip, dar toată lumea face planuri. De însurătoare, să zicem, copii, o casă. Şi asta e marea problemă. Aici e ceva nefiresc la mijloc. Toţi suntem bărbaţi singuri, şi el presupune, într-un fel, că nici unul dintre noi nu se va gândi vreodată la însurătoare. Sau la femei, măcar.

— Eu sunt văduv, zise Simon, aşa că numai eu sunt singur dintre voi. Eu nu mă gândesc la însurătoare.

— Şi el e văduv, spuse Andrei. Aţi ştiut asta?

— Eu n-am ştiut, zise Matei. Ţi-a spus el?

— Ne-a spus Ioan, răspunse Filip. Ioan cel mare, Botezătorul.

— Ei bine, n-am ştiut. Credeam că nu-l interesează decât… mă rog, celibatul.

— Decât ce? întrebă Simon. Eu nu ştiu cuvinte de-astea mari.

— Să-nveţi să-ţi stăpâneşti pornirile fireşti, zise Matei. *Iubirea* are două înţelesuri, dar pe noi nu pare să ne intereseze decât unul.

Simon gemu.

— Să vă spun ce cred eu, băieţi? Eu cred că treaba asta nu va dura prea mult. Un an, doi, cel mult. Şi de ce nu va dura? Fiindcă ai zice că vrea cu tot dinadinsul să-şi facă duşmani. Fariseii, adică, ăştia cu spălatul pe mâini. Fariseii sunt oameni importanţi, cu multă trecere. Gândiţi-vă numai ce s-ar întâmpla dacă s-ar duce la Ierusalim şi-ar începe să zică despre farisei că-s neam rău. L-ar mânca de viu. Şi pe noi la fel.

— Trebuie să mergem la Ierusalim? întrebă Iacob. La asta nu m-am gândit, la Ierusalim.

— Aflăm noi la momentul potrivit, zise Andrei. Toate la timpul lor.

Se lăsă tăcerea, cât să scoată o bufniţă din apropiere câteva sunete. Ioan întrebă apoi sfios, fără să se adreseze cuiva anume:

— Ce credeţi cu adevărat despre el?

— A, nu-i tăgadă că-i un om deosebit, spuse Simon. Adică am văzut cu toţii de ce-i în stare. Este unul dintre cei aleşi, cărora li se spune fiii lui Dumnezeu. Ca Moise, şi regele David, şi Samson. Trebuie să fii nebun să spui nu când te cheamă să-l urmezi. Adică, pe lângă ce face, are multă noimă ce spune. Este, ştiţi şi voi, o aventură, zise el, întinzându-se. Vouă, celor tineri, n-o să vă prindă rău. Ioane, mai pune nişte lemne pe focul ăla, că se face rece, şi-apoi eu şi cu Matei stăm de veghe două ceasuri, apoi Andrei şi Filip. Trebuie puţină militărie. Duşmani, cum spuneam. Am mai fost eu pe-aici, sunt nişte oameni tare ciudaţi prin părţile-astea.

În zori, pe când Ioan şi Iacob stăteau lângă focul care se stingea şi se gândeau să-i trezească şi pe ceilalţi cu blândeţe, văzură că se apropie un bărbat de vârstă mijlocie, cu o înfăţişare serioasă şi înfăşurat într-o mantie colorată, ca să se apere de frigul dimineţii. Când îi zări pe Ioan şi Iacob, le flutură din mână, se împiedică, se ridică, apoi se apropie şi vorbi, uitându-se prima dată la unul, apoi la celălalt:

— Tu eşti, Doamne? Tu eşti acela, sau tu?

— Cel pe care-l cauţi, probabil, doarme încă, zise Iacob, arătând în spate cu degetul mare. Dar ne poţi spune nouă ce vrei de la el.

— Iair mă cheamă. Sunt mai-marele sinagogii din părţile-astea. E-adevărat că poate să-i tămăduiască pe cei bolnavi şi s-alunge diavolii? E-adevărat că poate să-nvie morţii?

Fără să vrea, şi Ioan, şi Iacob rămaseră şocaţi la gândul c-ar putea cineva să învie morţii. Nu le mai trecuse prin cap aşa ceva. Fuseseră crescuţi să creadă, pe bună dreptate, că morţii, odată morţi, rămâneau morţi. Apoi se pomeniră cu Isus alături de ei, treaz, cu înfăţişare proaspătă, încălzindu-şi mâinile la focul aproape mort. Ca şi când l-ar fi aşteptat, ba chiar cunoscut, pe bărbat, Isus îi spuse:

— Ce s-a întâmplat, Iair?

— Tu eşti, Doamne? Vai, învăţătorule, am auzit de ce…

— Ce s-a întâmplat, Iair?

— Am o fiică, numai doisprezece ani are. Foarte bolnavă, pe moarte. Cred că s-ar putea să fi murit deja – şi Iair începu să plângă.

— E departe? întrebă Isus.

— Mai puţin de un kilometru jumate. Către miazăzi, pe drumul principal. Vai, învăţătorule, dac-ai putea… Dac-ai putea măcar…

— Să văd dacă e vreo speranţă. Da, da. Ioan, Iacob, chemaţi-i pe ceilalţi.

Părea nerăbdător să se pună pe treabă. Poate Simon avea dreptate şi n-aveau mult timp la dispoziţie.

Pe când se apropiau de grădina frumoasă a frumoasei case a lui Iair, Matei îi spuse lui Simon:

— Sigur ne vor da ceva la masa de dimineaţă. Chiar aş mânca puţin, dar nu peşte. O bucată de carne friptă şi nişte pâine proaspătă, încă aburindă.

— Nu prea are nimeni chef de făcut mâncare, zise Simon. Uită-te la ei.

Grădina era plină de jale: familia se jeluia lângă uşa casei, slugile – ceva mai departe. Tânguirea se înălţa peste fluierul şi tobele care cântau muzică de prohod. Un soi de servitor, mai mare peste ceilalţi, se apropie de Iair, cu lacrimi şiroindu-i pe obrajii durdulii, frângându-şi mâinile, tânguindu-se:

— Se duce, stăpâne. Nu mai poate fi ajutată.

Isus ridică hotărât o mână.

— Încetaţi cu gălăgia! strigă el. Copila nu e moartă. Doarme doar.

Un servitor cu barbă căruntă şi sprâncene stufoase, îmbrăcat într-un veşmânt verde, probabil grădinarul, se arătă la fel de hotărât când se apropie de Isus şi zise:

— Cin’ te crezi, să vii aici cu glumele tale proaste? Noi am văzut, şi tu nu. Valea cu tine!

— Cum te cheamă? întrebă Isus, zâmbind.

— Ce îţi pasă? Valea cu tine şi cu obrăznicia ta, zâmbăreţule.

— El e Toma, zise Iair. Dar, cu respect, vino înăuntru, dacă se poate, ce spui, poate fi, nu pot să…

— Mă bucur să te cunosc, Toma, zise Isus, zâmbind în continuare şi făcând o plecăciune respectuoasă înaintea furiosului cu barbă căruntă, îmbrăcat în verde.

Apoi, fără grabă, intră în casă, însoţit de Iair. În faţa unei uşi deschise, doi bărbaţi în veşminte negre de doctori clătinară foarte trist din cap. Isus se duse într-o încăpere întunecată, în care plutea un miros de alifii aromate, tăiat de izul amar al medicamentelor. Pe pat zăcea o fată frumoasă, albă la faţă, nemişcată. O femeie, care se vedea că era mama fetei, se repezi în braţele soţului ei, hohotind. Isus luă mâna fetei şi zise:

— *Talitha cumi.* Fetiţo, ridică-te, îţi spun.

Fata nu se ridică – nu imediat. Dar îşi deschise ochii şi se uită în jur, încruntată, de parcă s-ar fi întrebat unde se află.

— Hai, scoală-te. Oamenii ăştia au crezut c-ai murit. Arată-le cum poţi să stai în picioare şi să umbli.

Se ridică, dar, când încercă să umble, căzu. Râse şi ea de propria neîndemânare. Încercă să spună ceva, dar numai zgomote îi ieşiră pe gură. Continuă să râdă, căci acesta era un soi de zgomot cu oarecare noimă. Părinţii nu ştiau ce să facă – să cadă în genunchi şi să înalţe mulţumiri sau să-şi apuce copila trezită. Rămaseră în picioare, cu gură căscată. Apoi, mama îşi îmbrăţişă copila, iar tatăl încercă să-i sărute lui Isus veşmintele. Acesta zise:

— Probabil că-i e foame. Cred că tuturor le e foame. Mie sigur îmi este.

— Bine, bine, zise Matei încet.

Peste toată zarva bucuriei, se auzi clar vocea lui Toma:

— Tre’ să recunoaşteţi că io v-am zis că se poate să nu fie decât o transă, nu? N-a fost decât un somn adânc, tămăduitor. Şi-acum, vedeţi, s-a sfârşit.

Se aşezară cu toţii la un ospăţ rece, dar vesel – fripturi de vită şi berbec, pâine din ziua dinainte, turtă cu fructe, dulceţuri şi murături dulci, vin roşu şi alb. Deşi era grădinar, Toma îi servi pe oaspeţi la masă, oarecum împotriva voinţei sale, chit că stăpânul nu-i poruncise să facă asta. Îşi tot

încrunta sprâncenele stufoase spre Isus, duşmănos, dar fascinat în acelaşi timp. Cântăreţul la fluier, un tânăr firav, cu ochi visători, nu foarte diferiţi de ai lui Filip, cânta melodii vesele. Fata trezită mâncă nişte pâine cu dulceaţă şi bău nişte lapte de capră. Părinţii ei păreau să creadă că era neajutorată; încercau s-o hrănească – o mână de-a mamei şi una de-a tatălui, ambele ţinând câte o bucată de pâine cu mult gem pe ea, pe care încercau să i-o vâre în gură în acelaşi timp –, dar ea se hrăni singură şi hotărâtă, şi întrebă:

— Ce s-a întâmplat? Unde-am fost? Ce s-a petrecut?

Filip îi spuse cântăreţului la fluier:

— Iartă-mă, mi-ai spus cum te cheamă şi am uitat deja.

— Tadeu.

— Tadeu, da. Tadeu, ştii cumva o melodie care cred că-i de prin părţile astea şi se cheamă *Fata cu ochi căprii la fântână*?

— Da, cred că da.

Cântă o măsură.

— Asta e?

— Da, da, asta este.

Tadeu cântă. Isus îi făcu semn cu degetul lui Toma. Acesta veni, încruntat.

— Ce mai vrei? Toate-s aci, pe masă. Toată cămara şi-au golit-o pentru voi.

— Toma, zise Isus, trebuie să vii cu mine. Cred că ştii asta.

— Ba nu ştiu nimic. Să vin cu tine, ce să spun! Şi unde să vin, mă rog? Am treburi aici, nu? Şi dac-aş vrea n-aş putea să plec aşa, una-două. Ce gândeşti, omule?

— Stăpânul tău, zise Isus, mi te-ar da bucuros în dar. Ştiu asta, şi sigur ştii şi tu.

— Mda, ce glumă bună! Nu-s capră, să fiu dat aşa uşor. Sunt un om liber, care face cum vrea şi gândeşte cum vrea. La mine, ce-i în guşă, şi-n căpuşă, să ştii. Io nu mă ploconesc şi nu mă ascund după deget, să ştii.

— Nu te vreau de slugă, Toma. Te vreau de prieten.

— Aşa, deci? Mă rog, tre’ să mă gândesc. Pe mine nu mă duci aşa uşor, să ştii. Io știu cum stau lucrurile. Ai gătat cu mine? Toate-s pe masă, ţi-am

zis.

Aşa că Isus plecă din casa lui Iair cu opt ucenici, căci, spre bucuria lui Filip, Tadeu fluieraşul veni şi el, alături de Toma.

— Mda, unul dintre motivele pentru care am vrut să plec a fost tânguitul şi scârţâitul din fluierul ăla de lemn toată ziua, şi-acum poftiţi de vedeţi dacă Domnul Dumnezeu nu ştie să-şi râdă de mine. Da, aşa, râzi şi tu. Măcar, când râzi, nu sufli în drăcia aia.

Matei vistiernicul căpătă o punguţă de piele cu câţiva bănuţi de argint. Iair i-ar fi umplut-o bucuros cu aur, dar Matei a zis:

— Cumpătare, cumpătare, domnia ta. Ajunge zilei.

Aveau de gând să se urce pe corabie, ca s-ajungă înapoi pe malul celălalt, dar Isus vorbi mai întâi unei mulţimi mari, de la marginea oraşului. I se dusese deja faima, şi mulţimea îl asculta cu atenţie. Isus vorbea tare şi clar, cu vorbe simple:

— De aceea vă spun: nu vă îngrijoraţi de viaţa voastră, gândindu-vă ce veţi mânca sau ce veţi bea; nici de trupul vostru, gândindu-vă cu ce vă veţi îmbrăca. Oare nu este viaţa mai mult decât hrană, şi trupul, mai mult decât îmbrăcămintea? Uitaţi-vă cu băgare de seamă cum cresc crinii de pe câmp. Ei nici nu torc, nici nu ţes, totuşi vă spun că nici chiar Solomon, în toată slava lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre ei. Aşa că, dacă astfel îmbracă Dumnezeu iarba de pe câmp, care astăzi este, dar mâine va fi aruncată în cuptor, nu vă va îmbrăca el cu mult mai mult pe voi? Nu vă îngrijoraţi, dar, de mâncare şi băutură, căci tatăl vostru cel ceresc ştie că aveţi trebuinţă de ele. Căutaţi mai întâi împărăţia lui şi dreptatea lui, şi toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra. Nu vă îngrijoraţi, dar, de ziua de mâine; căci ziua de mâine se va îngrija de ea însăşi. Ajunge zilei necazul său.

Toma avea îndoielile lui despre această filozofie. Le spuse noilor săi prieteni că era, probabil, mult adevăr în ce zicea Isus.

— Dar, zise Toma, la partea asta m-aş îndoi – despre Dumnezeu care-i hrăneşte pe cei flămânzi, şi aşa mai departe. Pe mulţi i-am văzut murind de foame la viaţa mea. Şi ce-a făcut Dumnezeu pentru ei?

Cinci

Isus şi cei opt tovarăşi ai săi ajunseră înapoi pe malul lacului, la Capernaum, înainte de a se crăpa de ziuă (cârmaciul, mai puţin ursuz ca înainte, le spuse: „V-aţi mai înmulţit un pic, nu? De două ori mai mulţi decât atunci când aţi plecat, după socoteala mea“), iar acolo îi aşteptau doi bărbaţi. Filip şi Andrei îi cunoşteau şi-i salutară drept Iacob şi Bartolomeu, ucenici ai lui Ioan Botezătorul. Acest Iacob îl recunoscu imediat pe Isus şi spuse:

— Doamne, ştii de unde venim.

— E tot în temniţă, nu-i aşa? întrebă Isus. Întemniţat, dar în viaţă?

— Ba şi puternic şi plin de patimă, zise Bartolomeu.

Acest Bartolomeu era uşor adus de spate şi cu o înfăţişare sârguincioasă, un bărbat nelinişţit, la vreo treizeci şi ceva de ani. Iacob, pe de altă parte, avea vreo douăzeci de ani şi numai vreo doi sau trei centimetri mai puţin decât Isus însuşi; era vânjos şi avea un fel de-a vorbi cât se poate de agresiv, chiar şi atunci când zicea cuvinte blânde.

— Se teme însă că nu mai are mult, spuse Iacob. Zice că trebuie să te urmăm pe tine de-acum.

— Deci tu eşti Iacob, zise Isus. Avem deja un Iacob – micul nostru prieten de colo. Ţie cum să-ţi spun?

— Mi se spune uneori Iacob cel Mic, zise el, încruntându-se ameninţător, dar ăla de-acolo este cel cu adevărat mic.

— Iacob cel Mic îţi va rămâne numele, zise Isus. Cu ce te îndeletniceşti?

— Adică înainte de a-l urma pe Ioan? Am luptat prin târguri. O vreme, şi spre ruşinea mea, am fost bătăuş pentru un vameş.

Matei dădu din cap auzind una ca asta şi zâmbi.

— Bartolomeu e mai presus de toate astea, continuă Iacob cel Mic. E şcolit şi deştept.

Bartolomeu ridică din umerii subţiri.

— Nici una, nici alta – nu cine ştie ce. Mă pricep la ierburi şi licori. Puteţi spune că sunt un mic vraci de ţară. Am avut şi ceva reuşite, nu multe. Înainte să ne alăturăm vouă, dacă ne primiţi, trebuie să ne-ntoarcem la Ioan şi să-i dăm ce veşti sunt de dat.

— Adică, zise Isus, veşti despre împărăţie. Ei bine, spune-i că orbii îşi capătă vederea, leproşii se curăţă, surzii aud, morţii învie, iar săracilor li se predică vestea cea bună. Şi mai spune-i şi asta: orice i s-ar întâmpla, numele lui sună şi răsună peste tot în împărăţie. Printre cei născuţi din femeie, nu s-a ivit încă unul mai mare decât Ioan Botezătorul. Să-i spuneţi asta. Iar apoi să vă întoarceţi la mine. N-o să vă fie greu să mă găsiţi.

— Învăţătorule, ar mai fi ceva, se încruntă Iacob cel Mic, frecându-şi picioarele prin nisip şi părând stânjenit. Dacă s-au înfăptuit astfel de lucruri măreţe – ei bine, la prorocii de demult veneau îngerii, ştii ce vreau să zic, atunci când erau aruncaţi în temniţă, şi-i scoteau de-acolo. Nu s-ar putea – înţelegi, Doamne, ce vreau să-ţi cer. Nu numai eu. Bartolomeu şi cu mine am discutat despre asta.

Isus dădu din cap.

— Nu. El îşi poartă povara, aşa cum mi-o voi purta şi eu pe-a mea când va veni timpul. Această cupă nu va fi depărtată de la el, şi aceasta este măsura măreţiei lui în ceruri. O cupă de mare amărăciune. Mergeţi şi spuneţi-i. Apoi întoarceţi-vă aici, la mine.

— Tu, sper că, noi, adică… bâigui Bartolomeu.

— Vrea să spună că poate ne-am îngăduit prea mult, zise Iacob cel Mic, încruntându-se la Isus, de parcă era pe punctul de a-l izbi.

— Îl iubiţi, spuse Isus. Aşadar să nu vorbim că v-aţi îngăduit prea mult. Mergeţi acum cu ajutorul lui Dumnezeu.

Înainte să-i poată da ei veştile, Ioan Botezătorul, slăbit, şi bolnav, şi murdar, a fost scos din temniţă, într-o bună zi, cu o scară vârâtă prin grilajul sub care zăcea de-atâta timp, tratat mai rău ca un animal.

— Tu, sus, afară! i-au strigat străjerii, dar Ioan abia dacă-şi putea ridica mădularele vlăguite, să urce treptele.

Pe ultima porţiune a scării a fost tras de alte braţe, iar, când a ajuns pe coridorul care ducea la încăperea gărzilor, au aruncat pe el o găleată de apă, l-au șters cu o pânză veche de sac, iar apoi l-au învelit într-o mantie fină.

Astfel înveşmântat, dar gol pe dedesubt, a fost împins cu şuturi şi împuns cu vârfuri de suliţe către palatul auriu şi înmiresmat, unde a fost preluat de către un ofiţer de rang înalt şi dus într-o încăpere separată, unde-l aştepta Irod Antipa, tolănit într-un fotoliu adânc. Alături, avea o masă de alamă plină de bunătăţi, precum şi o carafă de argint cu vin şi una cu apă proaspătă. Ioan a rămas în picioare, deşi îl durea trupul, şi l-a lăsat pe Irod să-l privească aşa cum era: lovit, frânt, vlăguit, ruşinos de murdar.

— Văd că nu te-au… nu te-am tratat prea bine, a zis Irod. Ei bine, toate astea se pot schimba. Stai jos, mănâncă, bea nişte vin. Fă-te comod, dacă poţi. Să nu te temi că urmează execuţia sau că asta ţi-ar fi ultima cină. Fă-te comod, Ioane, lua-te-ar naiba! Ne cunoaştem. Am fost cândva prieteni.

Ioan a rămas în picioare, fără să spună o vorbă şi fără să mănânce nimic. Ochii îi ardeau.

— *Ce* vrei, Ioane? a întrebat Irod îmbufnat. E vorba doar de-ncălcarea legilor căsătoriei? Fiindcă intenţionez să mă căiesc pentru asta şi să-ndrept lucrurile. Aşa o să fii mulţumit?

— Poţi să ştergi păcatul cu şi mai mult păcat? a întrebat Ioan. Căci ţi-e plină mintea de un nou păcat. Te cunosc prea bine, Irod.

— Da, s-a bosumflat regele, ştiu că mă cunoşti. Și eu pe tine – a fost o vreme când ne cunoşteam unul pe altul. Eram doar copii pe vremea aceea. Eşti din familie cu mine, Ioane, rudă de sânge. Cum crezi că mă simt, să te ştiu putrezind în temniţă şi s-aud gloata aia care urlă de partea cealaltă a gratiilor? De ce nu-ţi bagi minţile-n cap? De ce nu-ţi aminteşti ce eşti?

— Şi ce sunt, Irod?

— Un om de care m-aş putea folosi.

Irod și-a turnat vin şi a dat pe gât jumătate de litru din trei înghiţituri lacome.

— Ai de lucru în regatul ăsta nenorocit, a zis el, gâfâind. Putere, dacă vrei, poţi avea putere – puterea de-a clădi, nu de-a dărâma…

— De-a clădi dezmăţ peste dezmăţ.

— Am înţeles, a zis Irod. Puterea delegată nu ţi-ar ajunge. Uite care-i treaba, Ioane. Ştiu ce-ai propovăduit. Ai propovăduit o împărăţie nouă. Eşti de neam regesc, şi gloata ştie. Coroana o vrei?

— Menirea mea, i-a spus Ioan, a fost de a pregăti calea pentru cel ce va purta coroana. Dar nu este o coroană precum cele ce le făuresc aurarii şi le binecuvântează preoţii.

— Of, tu şi vorbăria ta ieftină, de ameţit gloata. Propoziţii echilibrate şi negaţii de rău augur. Te referi la predicatorul ăsta nou, care bântuie prin lume. E ceva de capul lui? Merită să-mi fac griji? Să trimit după el, să predice puţin şi pe la curte? Avem nevoie de noutăţi, Ioane. Suntem plictisiţi de-atâta vin, şi de dansat, şi de jocuri cu paie. Pe unde este acum?

— Eşti un vulpoi, Irod. Dar nu-l vei prinde în capcana trădării, ca să-l întemniţezi. Nu trebuie să-ţi faci griji pentru tronul tău. Nu ţi-l va uzurpa nimeni, nu se va lupta nimeni pentru făcătura aurarului ce-o porţi pe cap. Înainte să se schimbe împărăţiile, trebuie să se schimbe oamenii.

Irod a tăcut. Îşi trecea degetele prin barba proaspăt vopsită cu melc de purpură. Apoi a zis:

— Dacă ţi-aş da drumul, ce-ai face cu libertatea?

— L-aş urma pe cel al cărui drum l-am pregătit, a zis Ioan. Dar n-o să-mi dai drumul.

— Eşti chiar aşa de sigur? Mereu ai fost prea sigur de tine, Ioane, asta a fost întotdeauna problema. Asta era problema şi pe vremea când eram copii. Numele florilor şi ale regilor Babilonului, toate prostiile alea. Tot timpul le ştiai, nu-i aşa? Bine, înapoi în mizerie cu tine. Loveşte, fii bun, în gongul ăla. Vreau să vină gărzile.

— Când ai de gând să mă execuţi? a întrebat Ioan.

— Niciodată, niciodată, niciodată! a zis Irod. Chiar şi numai pentru a-i face în ciudă căţelei ăleia de regină a mea şi tot nu te-aş omorî. O să putrezeşti, pur şi simplu. Loveşte-n gongul ăla. Eşti mai aproape decât mine. Bine, fie, nu lovi. Bănuiesc că n-ar trebui să m-aştept la favoruri de la cineva care o să putrezească în temniţă.

S-a apropiat şi a izbit iritat în gongul de alamă, cu băţul său de fier.

— Eşti sigur că nu vrei să guşti ceva înainte să te-ntorci la pâine şi apă? Încearcă asta – delicioasă, e făcută din lăcuste şi miere sălbatică.

Au intrat străjile, conduse de un căpitan. L-au luat pe Ioan şi l-au dus de-acolo. Mica Salomeea privea din umbră, cu ochii şi gura larg deschise.

Când s-a pus la cină, alături de regină şi de nepoata-fiică-vitregă, lui Irod i-a pierit pofta de mâncare, din pricina tânguielilor zgomotoase ale Irodiadei:

— …Nu pot să pun piciorul afară din palat, palatul *meu*, fără s-aud gloata strigând: *adultera, adultera*. Trebuie să fiu eu prizonieră, eu, regina? Regina Galileii, în caz c-ai uitat. Atât îţi spun: pune punct!

— Gloata, i-a spus Irod, în timp ce tăia o felie de viţel în formă de tetrarhie, va continua să strige *adultera, adultera*. Ba chiar şi *ucigaşa, ucigaşa*.

Salomeea părea cu totul îngrozită, drăguţa de ea.

— Drăguţa de tine, a zâmbit Irod. Nu mănânci nimic, drăguţa de tine.

— După ce-o să moară, o să-l uite, a zis Irodiada. Aşa-s gloatele.

— Nici prin cap nu-mi trece să-ţi urmez dorinţele însetate de sânge, draga mea, ba chiar mă gândesc să-l eliberez. De ziua mea, înţelegi. Asta se-aşteaptă de la mine: să dau dovadă de clemenţă neaşteptată. Îţi place, Salomeea, dulceaţa mea? Se cheamă paradox, sau anomalie, sau aşa ceva.

— Şi apoi, a zis Irodiada, să-l laşi să plece în Iudeea? Unde să strige *adultera, adultera* în urechile lui Pilat din Pont? Şi Pilat să se ducă la Tiberius Cezar şi să-i recomande să trimită romanii în Galileea, din moment ce tetrarhul Irod Antipa nu poate păstra ordinea? Omoară-l!

Irod s-a ridicat.

— Voi mânca din carnea aceea rece înainte să mă culc. N-am nici o poftă acum şi nici nu-i de mirare. Am o şedinţă de consiliu.

— Sau trimite-l în Egipt, a zis Irodiada. În Egipt nu poate să facă nici un rău. Eliberează-l şi trimite-l în Egipt. Cu condiţia asta, accept să-l eliberezi.

— Ce femeie ciudată eşti! Evident însă, e ca şi cum aş spune: eşti femeie. Ce iute mai schimbi strategia! Dar văd prin tine. Din momentul în care iese din temniţă, ar putea, nu-i aşa, să i se întâmple un accident groaznic. O variantă mai bună decât execuţia. Foarte iscusit. Dar nu suficient de iscusit, nu-i aşa, micuţă Salomeea?

— Tu, iubitul meu domn, eşti cel care are minte de femeie, ce-şi imaginează, adică, bărbaţii c-ar fi mintea de femeie, a zis Irodiada. Nu m-am gândit deloc la accidente, cum le spui tu, ci doar să scap de omul ăsta

prin cea mai simplă metodă. M-ai convins c-ar fi periculos pentru tine să-l ucizi. Trimite-l în Egipt, şi e ca mort pentru mine.

— Când, a zis Irod, şi chiar vreau să spun *când*, nu *dacă*, Ioan o să iasă din temniţa aia şi din regatul ăsta, o să capete o escortă armată până la graniţă. Nu risc să-i sară-n drum vreun chior tocmit de tine, pe care-l mănâncă pumnalul în palmă. Şi încă un lucru, iubirea mea. Dacă de-acum şi până la ziua mea i se întâmplă ceva lui Ioan, în ciuda măsurilor mele de prevedere, o să dau vina pe o singură persoană şi, cu mare durere, jelind şi dându-mă de ceasul morţii, o să-i poruncesc securii să coboare. Da, draga mea Salomeea, vorbe cam aspre, nu-i aşa? Şi tu ce-mi vei da de ziua mea? Nu, nu, nu-mi spune, să fie o surpriză. Şi-acum vă las pe amândouă, frumoaselor.

Bartolomeu şi Iacob, Iacob al lui Ioan, care în curând avea să devină Iacob al lui Isus, sau Iacob cel Mic, reuşiră să-i transmită mesajul învăţătorului lor numai când răsunară tobele şi trompetele, anunţând ziua de naştere a lui Irod Antipa, şi profetul, spălat şi îmbrăcat, împotriva voinţei sale – deşi cealaltă variantă ar fi fost goliciunea –, cu o haină frumoasă şi o mantie chiar din garderoba tetrarhului, ieşi afară din fosta sa temniţă, clipind în lumină şi cu gărzi armate lângă el, în timp ce alte gărzi loveau şi îmbrânceau gloata care striga. Iacob se îmbrânci şi el, fără să-i pese de înţepăturile de suliţă şi tăieturile de sabie.

— Ioane, învăţătorule, strigă el, suntem Bartolomeu şi Iacob, am venit, iată-ne.

Ioan îi zări.

— Ascultă, învăţătorule, l-am văzut de-aproape. Lucrarea merge bine, profeţiile tale încep să se-mplinească. Veştile astea şi binecuvântarea le-am primit chiar de pe buzele lui.

— Spuneţi-le tuturor prietenilor şi ucenicilor mei, zise Ioan, că pot merge de-acum la el. Lucrarea mea s-a sfârşit aici. Sunt azvârlit din regat. M-am aşteptat la moarte, dar şi asta este un fel de moarte. Dumnezeu să vă binecuvânteze.

Şi-l împinseră, ca s-o pornească la drum.

Ucenicii lui Isus formau de-acum un decemvirat, un grup prea mare pentru a mai fi ca mâna de prieteni care i se alăturaseră în voie. Trebuiau

de-acum să acţioneze ca o cohortă cu o menire clară. Chiar şi când fuseseră opt, ucenicii rareori folosiseră termenul de Mesia şi nici nu se gândiseră la importanta datorie, prorocită în scripturi şi adeverită cu glas tunător de Ioan, de a mântui întregul Israel de păcat şi de a clădi împărăţia sfântă. Însufleţiţi de convingerile învăţătorului lor, care subliniau că erau suficiente şi pâinea şi necazul zilnice, ajunseseră să-şi imagineze o viaţă în care străbăteau Galileea şi-l ajutau pe Isus să-şi propovăduiască noua filozofie mulţimilor pe care ei reuşiseră să le convingă să se adune, convingerea fiind necesară, de fapt, numai în acele locuri în care nu se auzise de puterile tămăduitoare ale lui Isus. Treaba lor era să ţină în frâu mulţimile care voiau miracole, fără să plătească însă preţul de a asculta noua învăţătură. Acum, că Iacob cel Mic şi Bartolomeu li se alăturaseră, începuseră să fie pregătiţi pentru scopul mai important pe care-l aveau. Iacob era direct, aşa cum sunt luptătorii de la ţară, Bartolomeu era mai subtil şi mai minuţios, dar amândoi spuneau, de fapt, acelaşi lucru: că Israelul urma să fie mântuit, că, oricât de greu ar fi fost, prins în chingile romanilor, pe de-o parte, şi ale sinedriului, pe de altă parte, Ierusalimul trebuia, mai devreme sau mai târziu, abordat, şi că împărăţia nu era un termen poetic din cântecele lui Filip, ci o realitate iminentă. Isus era Mesia, Alesul, Christosul sau Unsul, dacă voiau în greacă, şi toate cele ce stăteau scrise de Isaia şi alţi proroci din vechime aveau să fie împlinite de el nu peste patruzeci sau cincizeci de ani, ci în câteva luni – zece, douăzeci, treizeci. S-a dovedit că Simon, care spusese cândva că toată treaba asta – cutreieratul, şi tămăduitul, şi propovăduitul – nu putea dura prea mult, avusese dreptate, deşi el crezuse că fariseii aveau să-i oprească. Fariseii însă, afla el acum, aveau să fie biruiţi prin puterea mulţimii a cărei gândire era modelată de noua învăţătură. Și romanii? În scripturi, nu se spunea nimic despre romani. Romanii, zicea Bartolomeu, erau o forţă de ocupaţie temporară, buruieni şi gunoaie plutind pe marele râu al vieţii lui Israel. Credinţa evreilor nu-i privea. Lucrarea lui Mesia avea să se facă prima dată în lumea spiritului. Lumea în care se cumpăra şi se vindea, se construiau drumuri, se reparau străzi, se făcea disciplină pe uliţă, se judecau bărbaţi pentru fărădelegi, se luau dări – lumea aceea nu era lumea lui Mesia.

Aceşti zece bărbaţi erau un grup de tovarăşi devotaţi, uniţi de o mare credinţă, dar în grupul întreg era loc şi de prietenii mai mici. Astfel, Filip şi Tadeu, care se desfătau împletindu-şi vocea şi fluierul într-o plăcută armonie, erau atraşi laolaltă de artă, de firea visătoare şi blândă care alege arta, şi nu tăiatul de porci. Simon şi Matei, vămuitul şi vameşul de pe vremuri, aveau în comun resemnarea apatică în faţa nedreptăţilor de neîndreptat, care este îndoielnica binecuvântare a vârstei mijlocii. Toma trăgea şi el către ei, dar nu era cu adevărat prietenul nimănui, căci era cârcotaş, greu de mulţumit, aşa de pesimist, că era în stare să se încrunte şi dacă ploaia pe care o prevestise el în zori, după culoarea cerului, nu se mai arătase spre seară şi nu-i mai făcuse leoarcă. Era amuzant pe undeva că cei doi Iacob s-au împrietenit rapid şi se găseau de obicei împreună, uşurându-le viaţa celor care-i strigau; astfel, propoziţii cum ar fi „Nu la tine mă referream, Iacob, ci la celălalt“ nu prea îşi aveau rostul. Lui Bartolomeu, un bărbat oarecum melancolic şi gânditor, îi plăcea să-şi petreacă timpul liber culegând ierburi şi încercând amestecuri neobişnuite, ca să-şi liniştească propriul stomac, care nu era prea zdravăn, şi ca să-i aline lui Toma durerile de mădulare, provocate de dormitul în aer liber şi de vânturile şfichiuitoare dinaintea zorilor. Bartolomeu nu prea se pricepea s-aprindă focul, în timp ce Andrei, care se declarase bucătarul undecemviratului, ştia să stârnească flăcări iute (Ioan îl ajuta cu cremenea şi gătejele). Deseori, lui Bartolomeu îi clocoteau fierturile când Andrei avea nevoie de toată flacăra pentru peştele său la frigare sau în foi. Atunci se certau, dar nu mult. Principala masă a grupului era, de obicei, la lăsarea serii – peşte, ierburi aromate, măsline, smochine, pâine, apă de băut; când se crăpa de ziuă, mai ronţăiau nişte pâine uscată, pe care o dădeau pe gât în jos cu apă. În timpul zilei, când străbăteau distanţe lungi pe jos, îşi luau forţă ronţăind la întâmplare fructe din copaci şi tufişuri, spice de grâne şi frunzişuri zemoase. Uneori, familia vreunui bărbat, femeie sau copil tămăduit le dăruia cu bucurie hălci reci de berbec, pâini, ulcioare de vin. Mai rar erau invitaţi să cineze la masă, serviţi de slugi.

Ioan cel cu voce puternică (atunci când era nevoie), dar cu trup şi fire plăpânde, era, dacă nu cel mai apropiat prieten al lui Isus, măcar cel care umbla cel mai aproape de el, care-i spăla iubitor veşmintele, care-l mângâia

în momentele sale de întunecare, cel care-i potolea mânia. Isus însă, cu dreptate nepărtinitoare, nu-i dădea nici o atenţie specială. Totuşi, într-o noapte, Isus l-a strigat în somn de câteva ori, tare, ca şi când ar fi fost în agonie. L-a trezit nu numai pe Ioan, care dormea lângă el, ci i-a deşteptat şi pe alţi câţiva, deşi nu pe Iacob cel Mic, care dormea buştean, şi nici pe Bartolomeu, care sorbea o fiertură subţire şi rece, căci nu-i picase bine peştele de apă dulce pe care-l mâncaseră fript la cină. Ioan se duse la Isus şi-i spuse:

— Învăţătorule, ce s-a întâmplat? Ioan este aici, învăţătorule.

Isus se uită la el, ca şi când nu l-ar mai fi văzut niciodată, apoi oftă adânc şi zise:

— Celălalt, celălalt. Nu tu. Du-te înapoi la culcare. Trebuie să mă rog.

Șase

Ospăţul de ziua tetrarhului Irod a fost îmbelşugat, cum se cuvenea, cu limbi de ciocârlii în miere de scorţişor, creier crud de păun condimentat cu mentă şi şofran, carne de oaie friptă pe pietre încinse, până ajungea atât de moale, încât să fie ruptă uşor între degetul mare şi cel arătător, şi servită pe paturi de curmale, gutui şi stafide, plăcinte şi turte cu fructe, supe de fructe, turturele fierte în sirop şi albuş de ou, vinuri, vinuri, vinuri. Irod se îndopa şi bea, rânjind prosteşte la spectacolul cu înghiţitori de flăcări, lupte egiptene, dansatori acrobaţi. Irodiada stătea lângă el, aşezată foarte regeşte, iar micuţa Salomeea s-a apropiat şi s-a ghemuit lângă el. Irod a fost mişcat şi a simţit chiar un soi de amintire a unei stârniri mai jos de pântec. Copila era înveşmântată frumos în mătase şi se dăduse din plin cu parfumul arăbesc al mamei sale.

— Ce manifestare de-a dreptul înspăimântătoare de afecţiune, draga mea copilă, a zis el. Ce bine ar fi să fie ziua mea în fiecare zi.

— Şi dacă ţi-aş dansa, i-a spus Salomeea, dansul pe care mă rogi întotdeauna să-l dansez?

— Nici un rege, a oftat Irod, n-ar putea cere un dar mai înnebunitor, ca să spun aşa. Dar nu vorbeşti serios, dulceaţa mea.

— Ce-mi dai, dacă fac asta? l-a întrebat copila.

Unii dintre oaspeţi au chicotit, iar unul a zis:

— Femeile, Înălţimea Voastră, femeile. Nimic nu vine pe gratis.

Vinul îi şiroia prin barba albastră.

— Orice pentru oricât, a spus Irod, întrebându-se apoi şi el ce voia să spună asta. Orice îţi doreşti, copilă dragă. În limite rezonabile, evident.

— Aţi spus *orice*, maiestate, a zis un alt oaspete. O să ne asigurăm că vă ţineţi promisiunea, ha, ha.

— Muzică, a strigat Irod. Prinţesa va dansa.

Muzica i-au cântat-o trei flaute de diferite mărimi, un cimpoi zumzăitor, un fel de oboi, şase clopoţei diferit acordaţi, un gong mare şi unul mic, o

tobă rudimentară, dar cu sunet înfundat, o harpă cu douăsprezece coarde şi două perechi de castaniete. Piesa a fost interpretată cu iscusinţă, ca şi când ar fi fost exersată cu grijă, şi consta dintr-o melodie cu două părţi, introdusă de flaute, apoi de oboi şi gonguri, apoi şapte variaţiuni pe aceeaşi temă pentru diferite combinaţii de instrumente, fiecare mai rapidă faţă de precedenta, finalul fiind o variaţiune foarte rapidă şi oarecum fantastică, pentru tot ansamblul. La partea mai lentă, Salomeea a stat, pur şi simplu, în picioare şi s-a legănat ca un lăstar în furtună, fluturându-şi braţele subţiri şi goale. Apoi, la prima variaţiune, a început să-şi folosească picioarele, deşi lent. La finalul acesteia, şi-a lepădat un veşmânt de mătase.

— Aha, a zis oaspetele cu barbă albastră, se poate ghici, cred, modelul.

— Am văzut dansul acesta la Alexandria, a spus altul.

— Linişte, a poruncit Irod, tăceţi din gură toţi.

Se vedea şi se auzea că respiraţia îi era tot mai iute, cel puţin Irodiadei, care se uita cu atenţie, îi era clar. La finalul celei de-a doua variaţiuni, Salomeea şi-a dat jos al doilea înveliş de mătase, dezgolindu-şi buricul bosumflat şi picioarele, de la genunchi la degete. După a treia variaţiune, răpăitul gongului şi al tobelor s-a prelungit până când a părut că Salomeea era gata pentru a patra: dansatoarea rămăsese goală de la coapse în jos. De-acum, nu numai Irodiada îl privea pe rege, ci şi alţii începuseră să se răsucească înspre spectatorul regal, aproape în ritmul muzicii, uimiţi de paloarea sa năduşită, de ochii care i se căscau ca smintiţi, de suflul hârşâit de astmatic şi de dinţii umeziţi. La finalul celei de-a patra variaţiuni, fata şi-a smuls un văl de mătase, care a dezvăluit alte văluri de mătase, care promiteau dezvăluirea ultimă, a sânilor şi a ruşinii, sfârcurile celor dintâi şi coama întunecată a celei de-a doua începând deja să se distingă prin straturile de mătase rămase. La finalul celei de-a cincea variaţiuni, Irod zvâcnea în jilţu-i regal, iar la a şasea, a fost aproape de o rară moarte în extaz. Iar Salomeea s-a oprit din dansat şi l-a ţintuit cu ochii ei mari şi negri, în timp ce buza de jos, ca un strop de sânge, îi pulsa.

— Ai spus *orice*, a zis ea.

— Da, da, copilă…

— Mama îţi va spune ce vreau.

Şi a reînceput să danseze. Ultima variaţiune s-a prelungit, cu multe ornamentaţii de flaute şi oboi, şi, prin ultimul văl, care nu punea decât o peliculă de abur între privire şi dezvăluire, fata a mimat o împreunare. Irodiada i-a şoptit lui Irod la ureche şi el a strigat:

— Nu, nu! dar apoi, pe punctul să explodeze, a strigat şi mai tare: Da, da!

Aşa că fetei i-a căzut şi ultimul văl. Irod s-a cutremurat şi apoi a rămas nemişcat, deşi gâfâia puternic. Oaspeţii au aplaudat şi aclamat. Irod, la fel. Mama fetei a ieşit, şi-a sărutat fiica, după care i-a învelit goliciunea umedă într-o mantie purpurie.

— Trebuie să explic acest *da*, a zis Irod, printre oaspeţi auzindu-se un murmur, deşi slab. L-am eliberat, după cum ar trebui să ştii. Un act de clemenţă, de ziua mea. E liber, de-acum, nu mai este în mâinile noastre.

Irodiadei, care se apropia cu ochii în flăcări, i-a spus:

— Câtă şiretenie, draga mea. Nu mai este în mâinile *tale*, ar trebui să spun…

— Ai promis, i-a strigat Irodiada. Promisiune de rege. Să sune trompetele şi să bată tobele, că regele nu-şi ţine promisiunile.

— Era un *da* teoretic, a zis Irod, calm acum şi indiferent. Nu-mi iau cuvântul înapoi. Împlinirea efectivă a acestui *da* depinde de… Prea bine, dă-i drumul, dacă poţi. Te împuternicesc să faci după cum vrei. Poftim, ar trebui să fie de ajuns.

— Am porunca regală gata scrisă. N-are nevoie decât de semnătura regelui şi de pecete.

— Presupun, a zis Irod, cuprins de un tremur, dar nu în extaz, că ai, fără îndoială, călăreţi pregătiţi, care aşteaptă, unul dintre ei c-o secure ascuţită în sac. E prea târziu, oricât de tare ar galopa.

Şi totuşi, înaintarea lui Ioan prin Galileea fusese mult încetinită de mulţimile de susţinători bucuroşi, de credincioşii care insistau să le vorbească, ba chiar şi de unii care voiau să fie botezaţi. El şi escorta lui înaintau cu greu prin soare, peste o câmpie bolovănoasă, când căpitanul escortei, care-l admira pe Ioan mai mult decât îndrăznea să recunoască, a observat un nor de praf care se apropia de ei pe drumul pe care veniseră, şi apoi un călăreţ a oprit din hăţuri un cal înspumat. Ducea un sul de papirus

legat cu panglică, pe care i l-a înmânat căpitanului. Acesta l-a desfăcut şi l-a citit. Nu i-a venit să-şi creadă ochilor. S-a uitat în sus la călăreţ şi a zis:

— Nu se poate. Trebuie să fie vreo greşeală.

— Nici o greşeală, a spus călăreţul. Este semnătura regelui, la fel şi pecetea.

A luat o boccea neagră dintr-un sac atârnat de şaua calului şi a desfăcut-o. Securea pe care a scos-o era curată şi a strălucit în lumina soarelui.

— Văd că domniile voastre sunteţi mai cutremuraţi decât mine a zis Ioan. Cum se desfăşoară execuţia? Uite o piatră dreaptă acolo, pe care o putem folosi drept butuc – şi a pornit înspre ea.

Tăierea capului lui Ioan s-a săvârşit din trei lovituri. Când i s-a rostogolit în praf, buzele parcă i se deschiseseră, dar n-a putut nimeni să-şi dea seama dacă rostise vreun ultim cuvânt sau nu.

— Am adus un sac pentru cap, a zis călăreţul. Fii bun şi ajută-mă să-l pun înăuntru. Ridică-l cu atenţie de păr. Da, e mai greu decât îţi imaginezi. Nu vreau să mă prezint înapoi plin de sânge pe mâini. Bine, aşa. Mulţumesc.

Și a pornit în galop înapoi spre palat, în timp ce soldaţii din escortă priveau trupul fără cap şi luciul muştelor care se agitau deja în jurul venelor deschise ale gâtului. N-aveau ce face, decât să abandoneze trupul. De trup urmau să aibă grijă căutătorii de hoituri din câmpie şi din văzduh. Și-au început marşul încet înapoi, cu minciuni gata pregătite pentru posibilii admiratori ai lui Ioan, pe care i-ar fi putut reîntâlni. N-au schimbat nici o vorbă.

Când doi servitori au adus, în sala de ospeţe a lui Irod, un uriaş platou de argint acoperit, unii dintre oaspeţi au zis în glumă:

— Ha, o luăm de la capăt. Vai, dar e prea târziu pentru vomitoriu. Am ajuns deja la stadiul de digestie.

Irodiada a supravegheat aşezarea platoului şi ridicarea capacului. Salomeea a început să urle şi a urlat, a urlat.

— Luaţi-l de-aici, luaţi ăsta de-aici, i-a poruncit regele majordomului, iar majordomul a zvârlit capul într-unul dintre focuri.

Banchetul s-a sfârşit la scurt timp după aceea.

CARTEA A PATRA

Unu

Erau anumiţi bărbaţi în Israel, şi nu puţini, care se considerau adepţi ai lui Ioan, dar pe care Ioan nu-i recunoscuse niciodată ca atare, deoarece îi răstălmăceau atât învăţătura, cât şi scopul. Bărbaţii aceştia erau numiţi zeloţi, din pricina zelului care-i anima, de-a elibera Israelul de sub jugul străin şi, din varii motive, au presupus că strigătele lui Ioan despre cum pregătea calea pentru cel ce avea să vină, precum şi botezurile fervente erau gesturi de sfidare la adresa statului. În măsura în care tetrarhul Irod constituia el însuşi statul galileean, şi Ioan tunase şi fulgerase împotriva adulterului incestuos comis de acesta, se poate justifica, într-un fel oarecum întortocheat, de ce zeloţii puneau semnul de egalitate între misiunea lui Ioan şi o mişcare politică; dar, ca toţi oamenii politici, şi zeloţii simplificau la extrem, iar în realitate înţelegeau foarte puţin prioritățile omeneşti şi, la o adică, firea omenească.

Cinci dintre aceşti zeloţi se găseau într-un grup de adepţi adevăraţi ai Botezătorului, când ce mai rămăsese din trupul său a fost înmormântat în locul unde i se tăiase capul. Numele lor erau Ioel, Simon, Amos, Daniel şi Saul, toţi erau severi din fire şi, dacă s-ar fi gândit puțin, şi-ar fi dat seama că zelul pe care-l resimţeau la gândul unui Israel liber şi sfânt avea un iz fariseic. Ioel a mârâit, folosind cuvinte profetice:

— Capul retezat, de parc-ar fi fost un iepure. Şi învelit într-o cârpă încă udă de sânge. Şi dat apoi în dar unei fete dansatoare. Acum trebuie să acţionăm, acum să facem ce avem de făcut.

Logica unei asemenea concluzii era oarecum subtilă.

— Căutăm să ne răzbunăm conducătorul, a zis Amos. Dar ne lipseşte un conducător care să ne ducă la răzbunare.

— Răzbunarea, i-a răspuns Daniel, nu-i o politică bună. Şi nici Ioan n-a pretins vreodată c-ar fi conducătorul nostru. A spus doar că menirea lui era de-a pregăti calea pentru conducătorul nostru.

— Asasinarea lui Irod al Galileii, a mârâit Ioel din nou. Nu-i nevoie de nici un consiliu de război pentru asta. Putem s-o facem chiar acum, cât cei din Galileea şi de mai departe mai simt încă în nări mirosul sângelui lui Ioan. Până şi cei de la palat se spală de zece ori pe zi. Ca să scape de mirosul de sânge din propria piele.

— Şi dacă-l omorâm pe tetrarhul Irod, a zis Daniel, cine-l va înlocui, în lipsa unui succesor imediat? Vă spun eu cine. Vreun anonim trimis de Tiberius Cezar. Se va repeta povestea din Iudeea. Un procurator, cum le spun ei.

— Orice aţi face, a zis Simon, ar fi o declaraţie de război la adresa întregului Imperiu Roman.

— Nu, a ţipat Ioel. Doar la adresa câtorva sute de soldaţi romani, care cască de plictiseală într-o provincie uitată. Dar Simon are întru câtva dreptate. Nu doar Galileea, sau nu Galileea în primul rând, trebuie eliberată de tiranie, ci întregul Israel. Trebuie să se răscoale tot poporul, şi să se răscoale împreună.

— Consilii de război, atunci, a zis Saul. Arsenale. Strategii. Conducere. Marele regat. Un Israel liber. Un popor unit, după sfărâmarea lanţurilor. Care să se-nchine propriului Mesia.

Au făcut o plecăciune rudimentară înspre trupul îngropat, apoi au pornit-o înspre Melach, cel mai apropiat oraş. Aerul dimineţii era răcoros şi, după ce avuseseră de-a face cu muşte şi descompunere şi sânge uscat, se desfătau cu prospeţimea lui.

— Celălalt credeţi că e chiar Mesia? a întrebat Ioel. Predică despre bunătate şi iubire şi toate celelalte, dar nu zice nimic despre sfărâmarea lanţurilor.

— Aţi fi dispuşi deci, a spus Saul, să credeţi că Ioan Botezătorul… Odihneşte-te, Ioane, odihneşte-te, a zis el, copleşit brusc de jale şi întorcându-se ca s-arunce o ultimă privire la moviliţa fără nume sub care era îngropat Ioan. Chiar dacă sângele-ţi plânge după răzbunare, fie ca sufletul să ţi se odihnească în pace – apoi a continuat către tovarăşii săi de drum: Aţi fi dispuşi, deci, să credeţi că Ioan se înşela?

— Neclar, să zicem, a zis Ioel. Ioan a fost neclar, şi pe bună dreptate. N-a vrut să-l dea în vileag – pe cel ce va veni, adică –, să nu-l dea în vileag în

faţa şireteniei lui Irod şi a răzbunării căţelei preacurvitoare, care e regina lui.

S-a lăsat tăcerea. Mulţi paşi au înaintat. Apoi, Simon a zis:

— Întrebaţi-l. Mergeţi careva la el şi puneţi-i întrebarea direct. Spuneţi-i: Deci tu eşti?

— O să se codească, a spus Saul. Şi poţi să-l condamni? Trebuie să-şi păstreze taina, dac-o are, până-n ziua când fructul va fi gata să cadă din copac. O să propovăduiască mai departe iubirea şi bunătatea.

— Întrebaţi-l, a zis Simon. Nu-i nimic rău, dacă pui o întrebare.

— Odihneşte-te în pace, Ioane, departe de zarva bătăliei, a strigat Saul, cuprins de un val nou de jale.

— Nu e nici o bătălie, a spus Ioel. Nu încă.

În acest răstimp, Isus propovăduia bunătatea şi iubirea, pe tonuri care nu erau, de obicei, asociate cu aceste sentimente. În piaţa publică din oraşul Nahaş, căuta să liniştească un grup de farisei batjocoritori cu astfel de cuvinte:

— Voi, ăştia, obsedaţi de spălat şi frecat, oricât v-aţi spăla pe mâini, urechile vi le neglijaţi. Ceara şi mizeria şi făţărnicia împiedică pătrunderea vocii raţiunii? Foarte bine, foarte bine, Iacob cel Mic, nu te mai încrunta şi nu-ţi mai încleşta pumnii. Cu ei nu merge nici cu sila, nici cu vorba bună. Dar, slavă Domnului, mai sunt şi alţii aici, mai puţin obsedaţi de litera legii şi mai deschişi la spiritul ei. Pe aceştia îi îndemn s-asculte din nou. Care poruncă este cea mai importantă dintre toate? Răspunsul e bine ştiut, chiar şi de către fariseii aici de faţă. Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu tot cugetul tău şi cu toată puterea ta. Dar – şi ascultaţi cu atenţie acum – trebuie adăugat ceva nou aici, dar ceva ce urmează firesc şi raţional, căci dacă-l iubiţi pe creator, trebuie să iubiţi şi creaţia lui. Aşa că vă spun: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi.

Printre batjocoritori şi cârcotaşi se găsea un tânăr fariseu, care nu era dispus să-l facă neghiob pe predicatorul acesta şi să-l renege. Ce propovăduia el i se părea de bun-simţ şi logic, cum spuneau grecii. Întrebarea pe care o puse nu era cârcotaşă:

— Dar cine este aproapele meu, atunci? Regele Irod al Galileii? Tiberius, împăratul Romei? Cei care ne urăsc în Siria? Cei pe care-i urâm noi în

Samaria?

Tânărul se numea Iuda Iscarioteanul.

— Bună întrebare, zâmbi către el Isus. Şi răspunsul aşteptat este că aproapele meu este cel de acelaşi sânge şi neam şi limbă şi credinţă şi obiceiuri cu mine. Dar adevăratul răspuns îl voi putea da cel mai bine printr-o poveste. Ba nu, povestea poate vă va îndulci mai cu spor stimabila acreală, dacă va fi spusă în cântec. Ai vorbit despre mult urâta Samaria. Nici c-ai fi putut spune ceva mai potrivit.

Isus îi făcu semn din cap lui Filip şi, în timp ce Tadeu cântă o melodie de câteva măsuri, Filip îşi drese glasul şi începu, în cele din urmă, să intoneze:

Era cândva un om în Israel,
În credinţă şi sânge, frate bun.
Cumpăra şi vindea, mergeau toate bine la el,
Şi era, ca noi toţi, nici rău şi nici bun.

Într-o bună zi, din Ierusalim plecă
La Ierihon cu treburi.
Pe drum, hoţii pe el tăbărâră şi-l jefuiră,
Şi-i traseră mulţi pumni şi multe lovituri.

Zăcea la marginea drumului, aproape mort.
Un preot din templu trecu pe lângă el călare.
Un muribund, îşi şopti, nu merită nici un efort,
Şi-şi văzu mai departe de cărare.

Trecu apoi şi-l găsi un levit,
Da, unul din neamul lui Moise şi Aron.
Nici calul, nici el nu s-au oprit,
Veseli îşi văzură de drum.

Şi-apoi, se ivi nimeni altul decât un străin,
Fiu dintr-un neam de evrei dispreţuit,
Aţi ghicit, da, un samaritean,
Care se opri însă de milă copleşit.

Se îngriji de însângeratul în zdrenţe

Îi spălă rănile cu ulei şi vin,
Din propria traistă nişte feşe albe rupse
Şi nimic nu i se păru un chin.

Pe-al său armăsar blând îl urcă,
Îl duse până la un han, şi apoi
Nu pregetă să-l îngrijească,
Să fie sigur că-l aduce la viaţă-napoi.

„Hangiule, hangiule, eu trebuie să plec.
De-acest biet om să te-ngrijeşti, te rog.
Oricât ar costa o să-ţi plătesc.
Peste-o săptămână şi-o zi am să mă întorc.“

Deci, în ochii acestui nenorocit jefuit,
Cine este oare aproapele bun…
Levitul acela, de Dumnezeu îndrăgit,
Preotul faţă de care ar fi fost smerit,
Ori samariteanul cel hulit?

— Ce mai e de spus? întrebă Isus. Vă zic vouă, mai puţin melodios decât prietenul meu Filip: să nu judecăm oamenii după neamul ori după crezul ori după rangul lor, ci după inimile pe care le au. Iar dacă inimile lor ne sunt potrivnice, atunci trebuie să căutăm să le schimbăm prin puterea iubirii. Da, n-aveţi decât să râdeţi – deşi numai vreo doi tinerei neghiobi chicoteau –, dar vă spun iar şi iar: iubiţi-i pe vrăjmaşii voştri. Faceţi-le bine celor care vă fac rău. Nu e uşor, dar trebuie să ne străduim să-nvăţăm. Şi nu uitaţi, începutul iubirii este iertarea.

— Deci, spuse Iuda Iscarioteanul, dacă mă jefuieşte cineva de tot ce am, trebuie să-l iert. Dacă-i taie cineva beregata mezinului meu, trebuie să-l iert. Şi dacă eu însumi mă aflu în dreptul pumnalului său, trebuie să-l iert.

— Propovăduieşti convingător învăţătura, zise Isus. Dar am să merg mai departe chiar. Am să pun această întrebare: De câte ori trebuie să iert? Aţi auzit că se spune: până la de şapte ori. Dar eu vă spun: până la de şaptezeci de ori câte şapte. Iar dacă nu învăţaţi să iertaţi din inimă, tatăl cel ceresc o să vă dea pe mâna chinuitorilor şi-o să v-arunce în întunericul de-afară.

Vorbea cu o blândeţe care ucenicilor li se părea nepotrivită.

— Vorbeşti cu vocea legii celei vechi, când îţi convine.

Isus zâmbi uşor şi zise:

— Folosesc o limbă pe care mai toţi o înţelegeţi. Dar vorbele acelea aspre asta înseamnă: cel care nu iubeşte nu va fi iubit de tatăl nostru din ceruri. Lipsa iubirii lui – nu este aceasta cel mai neîndurat călău şi cea mai neagră noapte?

În cei mai mulţi dintre fariseii prezenţi, nu se văzu nici o schimbare, dar un bărbat care auzise o parte din ce spusese Isus – nu era el chiar fariseu, nu era, de fapt, nimic anume, în afară de un negustor mărunt şi mulţumit de sine – îl pomeni pe Isus într-un loc în care el s-ar fi bucurat să ştie că era pomenit, adică într-o casă rău-famată din acelaşi oraş, Nahaş. Bărbatul se numea Elihu şi tocmai îşi zguduise pântecele gras într-un act desfrânat cu o fată din Magdala pe nume Maria. Pe când zăcea odihnindu-se lângă ea, îi spuse:

— Ai un prieten în oraş azi.

— Nu ştiu să am vreun prieten, zise Maria.

— Predicatorul Isus a trecut pe-aici, spuse Elihu, şi-a vorbit despre iertarea păcatelor. Preacurvie? a întrebat cineva. Da, a zis el, iertaţi-o. Păcatele trupului sunt cumplite, a zis unul dintre fariseii de-acolo. Păcatele trupului nu înseamnă nimic, a zis Isus, pe lângă păcatele sufletului. Nu găseşti toate astea încurajatoare, pisoiaş?

— Bărbaţii întotdeauna se iartă între ei, zise Maria. Păcatele trupeşti ale unei femei sunt altceva.

— Da, dar nu cu el. Preacurvie? a zis el. Nici o problemă. Iertaţi-o. Nu dăm la o parte nevestele şi toate prostiile alea. Bărbatul şi nevasta rămân împreună. Bărbatul şi nevasta sunt un singur trup. Asta nu le-a plăcut. Au plecat mârâind. Întotdeauna e plin de surprize.

— Întotdeauna? întrebă Maria. L-ai văzut deseori?

— E greu să nu-l vezi, îi spuse Elihu, care se îmbrăca de-acum, dacă ai treabă prin oraşe şi sate, cum am eu. Stă aşa, în văzul tuturor, mâncând şi bând cu hoţii şi ticăloşii, ba chiar, să mă ierţi, cu curvele şi vameşii. Iar dacă se plânge careva, mi ţi-i bruftuluieşte cât îl ţin puterile. Cei fără de păcat,

zice, n-au nevoie de el. Pe păcătoşi îi vrea. Aşa că vezi, iubito, trebuie să te simţi încurajată.

— Încurajată să pun capăt la toate astea? întrebă Maria.

— Aha, zise Elihu, înţeleg ce vrei să spui.

Se bătu uşor pe burtă, se uită în jur, ca să se asigure că nu uitase nimic, apoi zise:

— Ei bine, trebuie să plec. M-aşteaptă nevasta. Bărbatul şi nevasta sunt un singur trup. Nu cred că-mi place asta.

— El are nevastă? vru să ştie Maria.

— El? A renunţat la trup pentru împărăţia cerului. Cum spuneam, e plin de surprize. Aceeaşi oră în aceeaşi zi, săptămâna viitoare?

Îi dădu un ultim sărut zgomotos şi plecă vesel. Maria se întinse, obosită şi nefericită. Începuse deja Sabatul. Avea de gând să se supună legii lui Moise şi să nu lucreze în ziua asta, indiferent ce-ar zice patroana grasă de la intrare.

Pe la prânz, în ziua de Sabat, Isus şi ucenicii săi mergeau printr-un lan de grâu. Grâul era copt, iar Isus culese cu bucurie câteva spice, ca să le mănânce, iar ucenicii îi urmară şi ei, bucuroşi, exemplul. Când ieşiră din câmp şi se treziră pe-un drum de ţară care ducea către orăşelul Marad, întâlniră doi farisei, îmbrăcaţi îngrijit de Sabat, care-i priveau încruntaţi. Unul dintre ei, al cărui nume era Ezechiel, zise aspru:

— Aţi pierdut şirul zilelor săptămânii? Azi e Sabatul. Culegeţi grâu, ca păcătoşii de pe vremea lui Moise care au cules mana din deşert. I-a omorât cu pietre, fiindcă au batjocorit Sabatul. Citiţi scripturile, voi, toţi.

— Ba *voi* să citiţi scripturile, răspunse Isus, oarecum obraznic. N-aţi citit niciodată ce-a făcut David când i-a fost foame? S-a dus în casa Domnului şi a mâncat pâinea sfântă de pe altar, pe care numai preoţii o puteau mânca. Şi totuşi Domnul nu l-a trăsnit. Ţineţi minte asta, năpârcilor: Sabatul a fost făcut pentru om, şi nu omul pentru Sabat.

Şi trecu mai departe, făcând o plecăciune ironică, iar ucenicii îl urmară, unii dintre ei neputându-se abţine să se uite triumfător înspre fariseii reduşi la tăcere.

— Na, la asta ce mai ziceţi, guri sparte ce sunteţi? Nu mai ziceţi nimic, ha?

Ezechiel se uită foarte acru înspre grupul despre care ştia că se îndreaptă spre sinagogă şi zise:

— Asta-i va duce la pieire, hula. Dacă ajunge vreodată la Ierusalim, îl vor mânca de viu.

— Se duce la Ierusalim?

— Aşa se-aude. Sigur c-am putea să-l aranjăm şi aici. L-am putea ucide cu pietre, că huleşte. S-a mai întâmplat.

— N-o să fie niciodată destui martori. Oamenii ăia ai lui o să mintă până-n pânzele albe. Ia stai puţin. Poate Natan?

— Ce-i cu Natan?

— Natan. Natan… – şi mimă că era schilodit, adus de spate.

— Aha, Natan. Cred că-nţeleg ce vrei să spui.

Maria Magdalena venise la Marad, auzind că Isus urma să predice la sinagogă. Se duse în galeria femeilor, cu faţa acoperită de un văl. Ascultă cu mare atenţie vorbele lui Isus, care, printre altele, spuse:

— Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi. Căci cu ce judecată judecaţi, cu aceea veţi fi judecaţi. Cu ce măsură măsuraţi, cu aceea vi se va măsura. Măsură pentru măsură. Unii dintre voi vedeţi iute paiul din ochiul fratelui vostru, dar nu băgaţi de seamă bârna din ochiul vostru.

Iuda Iscarioteanul era şi el acolo. Încuviinţă bucuros.

— Astfel de făţarnici să-şi scoată mai întâi bârna din ochi şi apoi vor vedea desluşit să scoată paiul din ochiul fraţilor. Şi acum astfel vă spun: Cereţi, şi vi se va da. Căutaţi, şi sigur veţi găsi. Bateţi, şi vi se va deschide. Iar dacă întrebaţi: Când vor fi toate astea? vă răspund: Acum.

În acest moment bine cumpănit, viclenii farisei din lanul de grâu îl împinseră înainte pe Natan-schilodul, iar acesta, foarte iute, strigă:

— Acum, învăţătorule, cer acum.

Toată lumea se întoarse şi se uită la el, cum stătea în mijlocul adunării. Avea multe beteşuguri. Era îndoit de spate, avea piciorul strâmbat sub un unghi care-i făcea mersul aproape imposibil, un braţ îi era întins în faţă tot timpul, într-un salut roman, nasul îi era acoperit de negi mari, iar pe obrazul stâng, avea o gâlcă greţoasă. Isus se uită la el fără prea multă milă, căci omul nu dobândise nici o însuşire care să-i compenseze sluţenia: ochii îi erau vicleni, iar vocea, smiorcăită.

— După cum mi s-a tot spus, zise Isus, aceasta e ziua de Sabat, când nimeni n-are voie să lucreze. Când doctorul îşi pune leacurile sub cheie şi meşteşugul vraciului trebuie s-aştepte până începe iar săptămâna de lucru. Dar vă-ntreb pe voi asta: E voie să faci bine în ziua de Sabat, sau nu? Văd că nici unul dintre farisei nu catadicseşte să răspundă. Ascultaţi, atunci. Să zicem că unul dintre voi are un catâr sau un bou care cade în fântână în ziua de Sabat. Ce-o să faceţi – o să lăsaţi animalul să moară? Nu, nu e unul printre voi, care nu s-ar grăbi să-l scoată din fântână, chiar dacă e ziua de Sabat. Şi cu cât mai nepreţuită este o viaţă de om, pe lângă cea a unui animal. Dacă nu lăsaţi un dobitoc să sufere, nu veţi lăsa nici un om. Aşa că ţie de colo îţi spun: stai drept înaintea Domnului Dumnezeu şi omului. Curăţă-te şi te întregeşte.

Iar schilodul Natan se trezi că mădularele îi deveneau sprintene, că trupul i se îndrepta, că umflătura de pe faţă i se topea, ba chiar şi negii îi dispăreau. Nu era cu totul fericit din pricina asta, iar Isus ştia foarte bine, căci omul se obişnuise să-şi plângă de milă. Fariseii se înnegriră de necaz. Isus, un bărbat uriaş cu voce bubuitoare, strigă la ei:

— Vă văd, năpârcilor. Deja vă gândiţi cum să puneţi la cale să mă prindeţi. Auziţi cuvântul, dar vă legaţi de literă. Fiindcă Ioan Botezătorul a venit fără să mănânce ori să bea, aţi zis că-l avea pe diavol în el. Fiindcă eu mănânc şi beau, ziceţi: Iată – un lacom şi-un băutor de vin. Aţi văzut lucrarea Domnului şi vă smiorcăiţi de spălatul pe mâini înainte de masă şi de ţinutul Sabatului. Ce sunteţi voi, oricare dintre voi, dacă nu nişte morminte văruite, care pe dinafară se arată frumoase, dar pe dinăuntru sunt pline de mizerie şi praf, şi de oasele morţilor? Şerpilor, pui de năpârci, cum veţi scăpa de pedeapsa gheenei? Dumnezeu vă trimite proroci pe care sunteţi gata să-i bateţi în sinagogi, să-i omorâţi şi să-i răstigniţi în afara zidurilor cetăţii. V-aţi bucurat când lui Ioan Botezătorul i-a fost retezat capul ca unui iepure. Asupra voastră să vină tot sângele nevinovat care a fost vărsat pe pământ, de la sângele lui Abel, ucis de Cain, până chiar la sângele fiului lui Zaharia…

Pe urmă, Isus ieşi cu paşi mari din sinagogă, urmat de ucenici, şi toţi se opriră şi aşteptară la vreo patru, cinci metri în faţa sinagogii, pregătiţi să se dezlănţuie furia în aer liber, să se strige, să se arunce cu pietre. Când veni

prima piatră, Iacob cel Mic azvârli rapid una înapoi. Din nefericire – sau nu – îl izbi pe proaspătul tămăduit Natan în piept, dându-i astfel un motiv să schelălăie din nou.

— Nu vă obosiţi să luptaţi cu ei, zise Isus. Judecata va veni la vremea potrivită. Grâul şi neghina vor fi despărţite la vremea secerişului.

Ezechiel fariseul auzi asta foarte clar.

— Şi numai noi, cei ce respectăm legea, vom fi aruncaţi în foc? strigă el. Hoţii şi curvele vor fi strânşi odată cu grâul?

Arătă înspre Maria, prostituata, pe care părea s-o ştie mai bine decât s-ar fi cuvenit pentru un fariseu drept şi cu frică de Dumnezeu, iar alt bărbat îi smulse vălul fetei, rânjind.

— Îţi place? strigă Ezechiel. Îţi place jegul ăsta?

Maria era uluită şi înfricoşată. Vrăjmaşii lui Isus erau prea temători acum ca să-l atace pe el, aşa că se bucurară să găsească în fată o ţintă mai uşoară. Femeile se arătară la fel de rele ca bărbaţii, dacă nu chiar mai rele. Dar, la un semn al lui Isus, Filip şi Tadeu se duseră la Maria şi o aduseră sub pavăza umbrei sale uriaşe. Acesta îi spuse cu voce tare, ca s-audă şi gloata:

— Nu te teme, femeie. Căci păcatele trupului se curăţă degrabă. Dar un foc puternic va veni să ardă păcatul din suflet.

Şi apoi se întoarse cu spatele către gloată şi pietrele ei şi se îndepărtă, cu Maria ţinându-se după el şi ceilalţi urmându-l (nu foarte convinşi, mai ales Toma, că se cuvenea să aibă o prostituată printre ei: „Gata, de-acum am făcut-o lată, nu mai e drum de întoarcere, suntem una cu scursurile“), cei doi Iacob formând o ariergardă pusă pe bătaie. Simon era de acord cu Toma că nu mai exista drum de întoarcere. Gata cu respectabilitatea. Un grup pătimaş şi periculos, la fel ca zeloţii. Asta ajunseseră.

Doi

În seara aceea, poposiră lângă un pârâu şi Maria Magdalena ar fi vrut să rămână cu ei. Isus îi vorbi foarte blând. Când Andrei trecu pe lângă ei, culegând vreascuri pentru focul la care să gătească, îl auzi pe Isus spunându-i:

— Vezi tu, fata mea, nu e de ajuns să plângi fiindcă fariseii te scuipă în faţă…

— Nu-i deranjează să vină la mine pe întuneric, zise ea, cu banii lor şi cuvântul *iubire* pe buze.

— Ce spun vocile făţarnicilor, ba chiar şi ochii făţarnicilor – căci eşti una dintre fiicele mai frumoase ale Evei, poetic vorbind – asta nu contează. Dar, dacă e să plângi, trebuie să plângi că vinzi ceva ce e sfânt. E ca şi când vasele din sfântul Templu s-ar umple de măruntaie pentru câini. Dumnezeu se bucură de îmbrăţişările iubirii, cu toate că-şi întoarce privirea, căci nici tatăl nostru din ceruri nu poate să-i tulbure pe iubiţi, dar plânge când îmbrăţişările devin batjocură. Iar acum, şi tu trebuie să plângi.

Ea nu plânse, nu încă. În schimb, zise:

— Oamenii spun că nu ştii nimic despre îmbrăţişările unei femei.

— Ei bine, zâmbi el, spun greşit. Deocamdată însă, ce femeie ar putea suporta viaţa aceasta de cutreierat şi propovăduit?

— Ştiu eu una căreia nu i s-ar părea grea, zise ea cu îndrăzneală. Şi toţi tovarăşii tăi de drum sunt jerpeliţi şi mănâncă peşte pe care-l cred copt, deşi este crud încă. Până şi veşmintele tale sunt murdare şi trebuie cârpite.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, fata mea, spuse Isus, dar ştii că aşa ceva nu se poate. Ce-ar spune lumea? Ştim că lumea e neghioabă, dar trebuie să-i suportăm o parte din neghiobie ca să putem sădi sămânţa împărăţiei.

— Nu pot să te urmez?

— Poţi să mergi pe-acelaşi drum. Dar nu poţi călători cu noi. Tovarăşii mei de drum sunt bărbaţi, totuşi. Şi în fiecare zi se roagă să nu fie duşi în

ispită, zâmbi el.

Ispită. Iuda Iscarioteanul auzi cuvântul, pe când se apropia, după care-i văzu pe cei doi vorbind. Şovăi dacă să se arate. Rămase în spatele unui copac, ascultând.

— Şi banii pe care i-am economisit, întrebă femeia, sunt şi ei murdari?

— Banii nu sunt nici curaţi, nici murdari, zise Isus. Aurul şi argintul n-au conştiinţă. Dacă vrei să-i dai săracilor, nu sta pe gânduri.

— Nu mă gândeam să-i dau săracilor. Aveam în minte altă…, dar văzu o străfulgerare de veşminte albe în spatele unui copac şi strigă tulburată: Ne-ascultă cineva.

Când Iuda Iscarioteanul îşi făcu apariţia spăsit, ea strigă iar:

— Acesta-i unul dintre farisei, unul dintre cei care mă blestemă ziua în amiaza mare…

— Şi te binecuvântează pe întuneric, zise Iuda Iscarioteanul. Nu-i nevoie să spui asta. Nu cred că mai trebuie să-mi spui fariseu de-acum înainte.

— Du-te acum, fata mea, zise Isus. Ne vom reîntâlni în curând.

Ea îi sărută mână şi plecă, aruncându-i o privire încruntată Iscarioteanului.

— Nu e prima dată când îţi aud glasul, nu-i aşa? îl întrebă Isus.

— Pot să m-aşez?

Se aşeză. Iuda era un bărbat puternic, cu înfăţişarea curată, ochii scormonitori şi glasul şcolit la Ierusalim.

— Glasul pe care-l auzi acum, zise el, sigur pentru prima dată îţi răsună în urechi. N-am venit acum ca să pun întrebări. Toată viaţa am fost ceea ce ai spus despre mine şi restul tovarăşilor mei făţarnici – un mormânt văruit (o expresie bună, dacă-mi permiţi), unul care se spală pe mâini înainte să mănânce…

— Nu-i nimic rău în asta, spuse Isus. Nu renunţa la obiceiul ăsta pentru mine, dar ţine minte că lui Dumnezeu nu prea îi pasă de apă şi ştergare.

— Foloseam termenul la figurat, şi cred că ştii c-aşa este. Tachinează-mă cum vrei. Adică unul pe care-l interesează ce-i pe dinafară, un curăţă-blide, unul care-şi strigă rugăciunile în gura mare în sinagogă, dar este indiferent la înţelesul cuvântului şi al gestului. Îţi cer acum să crezi că nu mă mai mulţumeşte ce sunt. Mă crezi?

— Da. Dar ai grijă să nu fii prea mulţumit de tine din pricină că nu mai eşti mulţumit de tine. Cu ce te ocupi, fiule?

— Să zicem că sunt un cărturar pe care statul îl găseşte de folos. Citesc şi scriu în ebraică, în greacă şi latină. Traduc documente. Aceasta a devenit o ţară cu multe limbi. Am, vezi, mâini de doamnă. N-am cioplit niciodată lemn şi nici peşte n-am prins – îndeletniciri pe care tovarăşii tăi le-au avut, căci am aflat despre ei. Tatăl meu a fost un constructor înstărit şi a zis: Fiul meu nu va avea niciodată bătături în palme şi nici praf de cărămidă în păr. Cu banii mei, a zis el, trebuie să devină cărturar. Aşa că iată cărturarul. Poate un cărturar să te slujească în vreun fel? În primul rând însă, trebuie să fiu eliberat de trecut… iertat…

— Nu e menirea mea să iert, spuse Isus. Cere-i tatălui din ceruri iertare. Dă-mi voie să-ntreb, totuşi: iertare pentru ce?

— Vreau să fiu curat. Complet curat.

Şi-şi scutură umerii dezgustat, ca şi când ar fi fost silit să poarte veşminte scârboase.

— Dacă vrei să spui curăţat de făţărnicia din trecut, de neîndurarea din trecut, de păcatele trupului sau ale spiritului din trecut şi dacă-ţi pare cu adevărat rău, atunci poţi să spui c-ai fost iertat. Viitorul va trebui să aibă grijă de sine.

— Simt că există un trecut înaintea propriului meu trecut şi că fac parte dintr-o murdărie fără margini.

— Vrei să spui păcatul lui Adam, vrei să spui că simţi că te-ai născut în păcat, din pricină că te-ai născut om. Toţi oamenii trebuie să care povara acestei vini, dar vina poate fi potolită de dreptatea şi iubirea vieţii unui om.

— Dar, cum sunt om şi m-am născut păcătos, mă simt vinovat şi faţă de viitor.

— Eşti prea scrupulos, îi spuse Isus, dând din cap. Pari să cari o povară pentru toţi fariseii înverşunaţi. Uite, se vede că este aproape gata cina. Pâinea milei şi peşte prins de… Vino şi mănâncă şi fă-te cunoscut noilor tăi fraţi.

Trei

Unii dintre zeloţi, îmboldiţi de moartea lui Ioan Botezătorul, au început să atace statul Galileii: ba nişte funcţionari inofensivi aleşi la întâmplare, ba câţiva soldaţi amărâţi, ba câte un ajutor de la spălătoria regală. Când erau arestaţi, strigătele zeloţilor erau aceleaşi: „Jos cu tirania, jos cu oprimarea, ucideţi călăii vestitorului libertăţii. Irod e-un tiran şi-o slugă a Romei. Trezeşte-te, Israel.“ Zeloţii mai maturi dezaprobau ce se întâmpla. La o adunare la el acasă, Ioel a zis:

— Cine a comandat prostia asta?

Se referea la o recentă încercare, un lucru de mântuială, de a le pune otravă-n vin servitorilor de rang inferior de la palatul regal.

— N-a poruncit-o nimeni, din moment ce n-avem pe nimeni care să dea porunci. N-avem decât acţiuni spontane, pumnale în noapte, ca să zic aşa.

— Pumnale mai degrabă la lumină, a răspuns Ioel. Neghiobi aruncaţi în temniţă ziua în amiaza mare, strigându-şi neghiobia în văzul lumii.

— Teroare, a zis Simon, savurând cuvântul. Uzurpare treptată – şi-a făcut o figură acră. Da, neghiobie.

— Deci, a zis Ioel, mergem direct la el şi-l *întrebăm*.

— Acesta a fost întotdeauna şi sfatul meu. După cum bine ştiţi, a spus Simon.

— Dacă reuşim să ne croim drum prin mulţimi, a zis Saul.

— Mulţimile, da, a spus Amos. El nu-i doar o voce strigând în pustiu. El adună mulţimile laolaltă, le face farmece.

— Şi minuni, a intervenit Daniel. Minunile atrag mulţimile. Şmecherii egiptene, de fapt. A fost în Egipt, după cum ştim. Minunile vor fi de mare ajutor.

— Eu o să cred în minuni când le-oi vedea, a zis Ioel. N-avem, oricum, nevoie de minuni. Avem nevoie de muncă, de cineva care să ne conducă, de control de la centru. Nu putem aştepta la nesfârşit. Amos, du-te la el. Şi tu, Simon.

— Dar unde este? a întrebat Simon.

— Cam peste tot, i-a răspuns Ioel. Unde vedeţi o mulţime, acolo îl găsiţi. A sosit, aşadar, momentul. *Întrebaţi-l pe el.*

În valea sau căldarea numită Nekem, din care se ridicau de jur împrejur dealuri blânde, se adunase o mare mulţime ca să-l audă pe Isus. Urma să vorbească de pe coasta dealului numit Șen sau Sin, din cauză că semăna c-un dinte. Mărimea mulţimii a fost calculată în varii chipuri: unii susţin c-ar fi fost o mie de oameni, alţii – până la zece mii. Un lucru e sigur, şi anume că nici o mulţime nu era prea mare pentru Isus, a cărui voce puternică, alimentată de sacii uriaşi de aer care îi erau plămânii imenşi, ar fi putut, sau aşa se spunea, să vorbească întregului neam fără vreun efort şi auzindu-se perfect până-n cele mai îndepărtate colţuri. Până şi cei surzi auzeau. Pe când urca dealul Șen sau Sin, era urmat de mulţi care voiau să-l roage diferite lucruri şi care erau daţi la o parte de către ucenici, deşi, dac-ar fi vrut, Isus însuşi ar fi putut să-i îndepărteze cu o mustrare uriaşă rostită de uriaşa sa voce. Dar suporta bâzâitul acestor muşte de cal, cum le spunea Toma, ba uneori chiar se oprea și asculta, cu o privire amuzată sau plină de compasiune, şi oferea sfaturi directe sau dădea câte o binecuvântare sau câte un blestem. Se întâmplă că, ajungând el pe la jumătatea pantei acelui deal Șen sau Sin, rămase foarte surprins, văzând un tânăr, bogat înveşmântat, încercând să scape din strânsoarea puternică a lui Iacob cel Mic şi strigând:

— Învăţătorule, numai o vorbă.

— Tu nu eşti de-al nostru, zise Isus. Nu vorbeşti ca prin Palestina. De unde eşti, fiule?

— Sunt grec, răspunse tânărul, sunt fiul unui negustor grec.

Isus le zâmbi ucenicilor.

— Vedeţi, copiii mei, vestea se răspândeşte şi printre neevrei. Ce doreşti de la mine, fiule?

— Învăţătorule, întrebă tânărul, ce trebuie să fac eu, ca s-ajung în împărăţie?

Isus îi răspunse imediat, în voce simţindu-i-se o uşoară istovire a lucrului repetat de nenumărate ori:

— Trebuie să-l iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu tot cugetul, cu tot sufletul, cu toată puterea. Trebuie să-ţi iubeşti aproapele ca pe tine însuţi.

— Toate astea încerc să le fac, răspunse tânărul. Dar ce altceva trebuie să fac?

— Trebuie să vinzi tot ce ai, zise Isus. Pământ, case, cai, podoabe de aur şi argint, veşmintele splendide. Iar apoi, trebuie să le dai banii săracilor.

Veşmântul tânărului sclipi în soarele după-amiezii. Acesta păru foarte neîncrezător.

— E foarte uşor de zis asta, foarte uşor de zis, comentă el. Dar… Nu poţi înţelege… E foarte uşor pentru un sărac să zică astfel de lucruri, este…

— Fiule, răspunse Isus hotărât. Cum eşti grec, am să-ţi spun ceva în limba ta. Ascultă. Şi zise:

— EÙkopèterÒn ™tin k£mhlon d…a trup»matos ¸af…dos dietqe‹n À ploÚtion e„j t¾n basileian toà qeoà.

Tânărul arăta de parcă tocmai ar fi fost plesnit violent peste faţă. Toţi ucenicii, în afară de Iuda Iscarioteanul, arătau nedumeriţi.

— Nu pricepem limbile astea străine, zise Simon. Ce-ai spus, învăţătorule?

— Spune-i, fiule, îl îndemnă Isus pe Iuda Iscarioteanul. Spune-le tuturor.

Aşa că Iuda Iscarioteanul traduse cât putu de bine:

— Este mai uşor să treacă – n-am înţeles dac-ai folosit cuvântul *kamilon* sau *kamiilon*, învăţătorule. Este mai uşor să treacă o frânghie sau o cămilă?

Isus zâmbi doar şi ridică din umerii mari.

— Este mai uşor să treacă ce-o fi fost prin urechea acului decât să intre un bogat în împărăţia lui Dumnezeu.

Şi-apoi, urcară mai departe. Matei îşi scutură fără ruşine punga înspre tânărul bogat, ale cărui lacrimi sclipeau mai tare acum decât veşmintele, spunându-i:

— Un bănuţ, domnia ta, un bănuţ sau doi pentru săraci.

Tânărul nu păru s-audă. Pe panta dealului, se găsea un pâlc de curmali tineri şi, la umbra lor, aşteptau trei femei. Una dintre ele era Maria Magdalena, celelalte două erau femei nemăritate, pe care Maria le prezentă drept Rahela şi Eliseba. Aveau un dar pentru Isus, un veşmânt preoţesc, evident foarte scump.

— Doamne, zise Rahela, pentru tine l-am făcut. Ne-am temut să nu pleci spre Ierusalim înainte să-l terminăm…

— Cine v-a spus că plec la Ierusalim? întrebă Isus, nu fără blândeţe.

— Aşa trebuie să fie, zise Eliseba. Trebuie să duci Ierusalimul în gloria împărăţiei. Iar acesta e-un veşmânt potrivit pentru tine. Uite, n-are cusături.

— I se spune veşmânt fără cusături, zise Toma, uitându-se la el îndeaproape. Sunt foarte scumpe, dacă le găseşti de cumpărat. Aţi muncit mult la ele, femeilor, atâta pot să spun.

— Da, răspunse Eliseba. Ca să se propovăduiască împărăţia în el.

— Veşmântul nu e preotul, spuse Isus. Oricum, vă mulţumesc mult pentru iubire şi pentru bunătate. Trebuie să fi fost o treabă scumpă. Cât e de fin!

Şi-l pipăi uşor cu vârfurile degetelor.

— Am fost puse să-l lucrăm – începu Rahela, dar Maria Magdalena o avertiză printr-o privire aspră. Ne-am bucurat de bani, bâigui Rahela. Suntem femei sărace, doamne.

Toată lumea se uită la toată lumea. Un veşmânt preoţesc făcut din banii unei prostituate. La capătul bunei-cuviinţe ajunseseră deja. De-acum, începea să le dea târcoale blasfemia. Mă rog, era de aşteptat, inevitabil.

— Este o mulţime mare acolo jos, învăţătorule, zise Simon. Ai face bine s-arăţi bine în faţa lor. Uite, veşmântul de pe tine nu-i cuviincios; are o gaură mare, uite, şi chiar acolo, va fi stânjenitor dacă se rupe mai tare. Du-te după copacul acela şi îmbracă-l pe cel nou.

Isus se supuse, binedispus, şi în curând li se înfăţişă ca întruparea însăşi a respectabilităţii.

— Puţin prea curat, poate, zise Simon. În vreo două zile, se rezolvă problema asta. Un pic strâmt la umeri, totuşi.

Înainte să vorbească mulţimii, Isus avu o discuţie cu ucenicii, deşi aceştia nu pricepură întru totul ce voia să spună.

— Numerele sfinte ale lui Dumnezeu, zise Isus. Care sunt marile numere sfinte? Unii zic trei, alţii zic şapte, alţii zic zece. Nimeni nu zice vreodată opt. Cu toate acestea, opt este întrepătruns în creaţia divină mai adânc decât pot pricepe oamenii. În miracolul creării apelor de pe pământ, s-au unit

două duhuri ale văzduhului şi s-au transformat într-o nouă fiinţă, şi au rămas pentru vecie prinşi într-un dans de opt…

Toţi se uitau la el cu o neînţelegere plină de devotament, chiar şi Iuda Iscarioteanul şi Ioan, cei doi cărturari.

— Nu contează, oftă Isus. Puteţi uita ce-am zis. Numărul opt va apărea însă în ce voi spune, atât cât va fi – şi se duse să predice mulţimii.

La primul sunet al glasului său puternic, Amos şi Simon, căruia trebuie să-i spunem Simon Zelotul, ca să nu ne-ncurcăm, încuviinţară din cap unul către celălalt. Asta da, putere, asta da, autoritate.

— Vreau să vă vorbesc despre cei ferice, zise Isus, adică despre cei din împărăţie. Cei ferice, ca o armată mare, formează opt brigăzi, sau batalioane, sau companii. *Companie* este cel mai bun cuvânt, deoarece aminteşte de tovărăşie. Aşadar, ferice de cei săraci în duh, căci a lor este împărăţia cerurilor. Ferice de cei ce plâng, căci ei vor fi mângâiaţi. Ferice de cei blânzi, căci ei vor moşteni pământul. Ferice de cei flămânzi şi însetaţi după dreptate, căci ei vor fi săturaţi. Ferice de cei milostivi, căci ei vor avea parte de milă. Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu. Ferice de cei împăciuitori, căci ei vor fi chemaţi fii ai lui Dumnezeu. Ferice de cei prigoniţi din pricina neprihănirii, căci a lor este împărăţia cerurilor. Ferice de voi, de voi toţi, de oricare dintre voi, când oamenii mari şi puternici vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor spune tot felul de lucruri rele despre voi şi împotriva voastră, lucruri neadevărate – neadevărate, căci, dacă sunteţi din împărăţia cerurilor, vorbele rele sunt neadevărate. Bucuraţi-vă şi veseliţi-vă, căci tot aşa au prigonit pe prorocii care au fost înainte de voi…

De jur împrejurul căldării sau văii numite Nekev, se stârni un mare murmur şi zeloţii de faţă dădură posomorâţi din capete unul către altul. Toţi îşi închipuiau că Isus vorbea despre un singur proroc, cel mai recent ocărât, prigonit, trădat, omorât.

— Şi omorât, strigară unii. Nu uita: omorât. Capul retezat ca la iepure.

— Bucuraţi-vă, aşa vă spun, strigă Isus. Căci răsplata voastră este mare în ceruri.

Mai vorbi o vreme, dar nu mult, căci există întotdeauna o limită la ceea ce poate pricepe urechea neînvăţată. În tot acest timp, nici măcar o dată n-a

slăbit glasul acela puternic şi nici vorbele nu i-au şovăit, şi chiar dacă vorbea despre răsplata ce-i aştepta pe cei răbdători şi paşnici, nimeni n-ar fi putut spune că-şi preamărea propria slăbiciune, căci niciodată nu mai răsunase un glas atât de puternic între acele dealuri, niciodată nu mai ridicase un trup atât de puternic braţe care erau, în acelaşi timp, şi vânjoase, şi iubitoare. Aveau în faţă un om care putea mânca oi întregi şi se putea lupta cu leii, un Samson, dar fără prostia aceluia, şi care totuşi vorbea despre blândeţe şi iubire. La un moment dat, Isus zise:

— Nu m-aştept ca iubirea să vă ţâşnească într-un şuvoi nestăvilit din inimă şi să-i cuprindă pe cei care sunt, într-adevăr, cei mai nedemni de iubire. Pentru mine, iubirea este mai degrabă un meşteşug pe care un bărbat sau o femeie trebuie să-l înveţe, tot aşa cum eu, în tinereţe, am învăţat meşteşugul tâmplăriei. Iubirea este unealta, putem spune, care modelează lemnul tare, aspru, noduros, nerezistent al inimilor vrăjmaşilor noştri, dându-i netezimea prieteniei. Mânia naşte întotdeauna mânie. Dacă un om este mânios şi vă loveşte la mânie, nu-l loviţi la rândul vostru. Întoarceţi şi celălalt obraz, nedumeriţi-l. Va învăţa de la voi ce să facă, atunci când el însuşi va fi atacat şi lovit. Aşa vom răspândi iubirea şi vom spori împărăţia.

Le spuse poveşti, vorbi în pilde, le spuse ghicitori grele, se arătă și aspru, și blând. La sfârşitul predicii, ucenicii făcură un cerc în jurul lui, ca să-l apere de cei care i-ar fi sfâşiat, din iubire, veşmântul fără cusături. Zeloţii nu se numărau printre cei care strigau, şi se agăţau, şi adorau. Ei aşteptară.

Zeloţii Simon şi Amos aşteptară o zi întreagă. Plini de zel căutară să afle unde poposiseră Isus şi ucenicii săi şi descoperiră că aceştia se găseau într-o poiană umbroasă de lângă pârâul Bimhirut, nu departe de satul căruia toată lumea îi spunea Meluhlah, deşi nu acesta era numele său adevărat. Simon şi Amos veniră la lăsarea serii, când grupul îşi mânca peştele, pâinea şi măslinele.

— Ni se spune zeloţi, zise Simon. Sigur ştii cuvântul. Sigur ştii şi ce încercăm să facem.

— Ce trebuie să facem, adăugă Amos.

— Da, spuse Isus.

Culese ultimele bucăţele de pe şira unui peşte, îşi şterse degetele de veşmântul său scump, fără cusături, apoi zise:

— Căutaţi plini de zel să puneţi capăt înrobirii poporului, să curăţaţi întregul Israel de conducătorii corupţi, să alungaţi străinii, să construiţi iar un tărâm puternic şi liber, cârmuit de împăratul ceresc.

— Ai vorbit bine, zise Simon Zelotul, aşa cum ne-am şi aşteptat. Atâta doar, c-ar trebui să spui: cârmuit de Mesia. Întrebarea noastră iată care este: tu eşti Mesia?

— Eu propovăduiesc o împărăţie, le răspunse Isus, dar ştiu că nu este împărăţia pe care o căutaţi voi şi tovarăşii voştri. Căci voi vreţi să răsturnaţi şi să biruiţi cu lovituri iuţi, de topor. Vreţi ca toamna de-acum să devină şi primăvară. Dar nu le e dat oamenilor să grăbească trecerea de la semănat la cules.

— Nu e foarte limpede ce spui, zise Amos.

— Ba este cât se poate de limpede ce spune, după părerea mea, zise Simon Zelotul. Dar te înşeli dacă îţi închipui că vrem ca forţele Israelului să-nceapă lupta pentru dreptate acum, de îndată, chiar în acest moment. Ştim că trebuie să existe un răstimp de pregătire.

— Ascultaţi-mă, spuse Isus. Dacă mă voi urca pe tronul Israelului, o voi face după ce-mi voi răpune vrăjmaşii. Aşa e?

Cei doi zeloţi încuviinţară.

— Dar eu propovăduiesc că trebuie să ne iubim vrăjmaşii. Nu pot să iubesc şi să ucid în acelaşi timp. Prea bine, veţi spune, răpuneţi vrăjmaşii cu iubire. Dar, judecând după expresiile de pe chipul vostru, nu cred că aveaţi de gând vreodată să spuneţi aşa ceva…

— N-am crezut că vezi în treaba asta cu iubitul ceva chiar atât de concret, răspunse Simon Zelotul.

— Ba da, foarte concret, zise Isus. Cât se poate de concret. Şi vă mai spun un lucru care o să vă dezamăgească, anume că a birui un vrăjmaş prin iubire este o treabă la fel de înceată cum este a creşte un copac dintr-o sămânţă. Mai multe despre asta mai târziu, poate, dacă veţi fi dornici să ascultaţi. Deocamdată, haideţi să vorbim despre cârmuirea pământească. Este doar atât, cârmuire pământească, şi cine cârmuieşte pe pământ este cea mai mică grijă a omului. Omorâţi tiranul şi puneţi un om bun în locul lui, dar este foarte probabil ca şi acest om bun să se transforme într-un tiran. Este în firea puterii de pe pământ să se întâmple aşa ceva. Oamenii nu se

schimbă prin schimbarea celor care-i guvernează. Schimbarea omului trebuie să vină din interior.

— Oamenii nu se schimbă, spuse Simon Zelotul cu înverşunare. Oamenii sunt oameni, şi cămilele sunt cămile, şi câinii sunt câini. Deşi cămilele şi câinii pot fi înrobiţi oamenilor, oamenii nu trebuie niciodată să se înrobească unii pe alţii. Oamenii trebuie să fie liberi.

— Da, răspunse Isus. Liberi. Dar liberi de tiranii din propria lor fire – desfrâul, ura, egoismul. Oamenii se schimbă. Oamenii trebuie să se schimbe. Împărăţia lăuntrică liberă o propovăduiesc eu, al cărei nume este împărăţia cerului. Daţi-mi voie să mă-ntorc la analogia cu sămânţa şi copacul. Luaţi o sămânţă, o sămânţă de muştar, să zicem, deoarece este cea mai mică dintre toate. Sădiţi-o. Va veni şi vremea când va ajunge copac, şi păsările văzduhului vor sălăşlui în ramurile lui. Acea sămânţă este cuvântul meu, pe care-l răspândesc. De multe ori o vor mânca păsările, sau pământul stâncos n-o va hrăni, ca să crească. Ici şi colo însă, va prinde rădăcină şi va creşte. Dar nu poate să crească peste noapte.

Simon, nu Zelotul, ci Simon al lui Isus, zise, cuprins de tulburare:

— Învăţătorule, ce vrei să spui? Eu, unul, nu m-am gândit… adică mi s-a părut… adică ni s-a dat de înţeles… Ei bine, este o aşteptare foarte lungă între sămânţă şi copac. Uneori, o viaţă de om.

— Deci şi tu, Simon, visezi că primăvara şi recolta sunt deodată, spuse Isus. Am vorbit eu vreodată despre o împărăţie pământească?

— Dar ai vorbit despre o împărăţie, zise acest Simon, şi o împărăţie trebuie să aibă un împărat. Eu sunt un om simplu, ştiu prea bine, şi poate n-am auzit sau n-am înţeles cum trebuia, dar am crezut că mergem mai departe, cu noua învăţătură, ca să umplem tot Israelul de ea şi să întemeiem… ce era, Andrei?

— Împărăţia celor drepţi.

— Fostul meu învăţător, Ioan, zise Iacob cel Mic, a vorbit împotriva păcatelor lui Irod al Galileii. Irod l-a aruncat în temniţă pentru asta şi l-a ucis. Dar el a crezut tot timpul în împărăţia celor drepţi, care va lua locul regatului lui Irod şi împărăţiei lui Cezar, imperiu, de fapt. El ne-a trimis la tine.

— V-a trimis la mine, zise Isus, ca s-adunăm o armată a celor care caută dreptatea, o armată care să bată la porţile desfrâului şi să strige: Afară cu voi! Noi vom încorona dreptatea şi-i vom pune pe cei drepţi pe tronul tău? Aşa a zis?

— Aşa ceva, spuse Bartolomeu, încet şi sfios. Noi sigur am înţeles că botezul şi propovăduitul şi, mă rog, insistenţa erau îndreptate împotriva… mă rog, n-aş zice neapărat să batem şi să strigăm…

— Ascultaţi, zise Isus cu îndârjire, ascultaţi, surzilor, mai surzi chiar decât fariseii. În primul rând, trebuie să învăţăm dreptatea în noi înşine, precum şi răbdarea şi iubirea. Acestea se învaţă încet, la fel cum şi sămânţa creşte foarte încet. Tu, Filip, care visezi când nu cânţi – la ce visezi?

— Visez, îi spuse Filip, visez, în fine, visez la ce ne-a învăţat legea veche să visăm, la Mesia care va arde răul aşa cum focul arde pădurea, şi apoi va întemeia împărăţia.

— Împăratul ceresc la Ierusalim, spuse Isus, şi săbiile şi platoşele Israelului scânteind în soare. Nu, copiii mei. Un vis mincinos, mincinos.

— Stă scris, zise Amos, că pe umerii săi va sta cârmuirea. Dar nu despre umerii *tăi* era vorba, chit că par aşa de mari şi puternici. Trebuie să mă-ntorc cu vestea cea proastă.

— Amos te cheamă, nu? întrebă Isus. Ei bine, întoarce-te mai degrabă cu vestea cea *bună*, Amos. Vestea împărăţiei cereşti.

Isus văzu chipuri cuprinse de jale în jurul lui. Râse mai întâi, apoi le spuse cât se poate de serios:

— Înţelegeţi ce spun. Am venit să încep propovăduirea cuvântului împărăţiei. Să încep, vă zic, să încep. Cine ştie când va fi împlinită împărăţia? Dac-aş zice că-n zece mii de ani să se înalţe copacul, s-ar putea să fiu departe de adevăr. Dar în ochii lui Dumnezeu, zece mii de ani nu înseamnă nimic. El poate aştepta, şi eu alături de el, împlinirea. Iar acum, în ceea ce priveşte această viaţă pe care o avem, această menire, ea ne va duce în curând la Ierusalim, locul în care tronul cârmuirii este ocupat de un uzurpator, şi cei care cârmuiesc sufletele oamenilor învaţă o versiune pervertită, fariseică, a adevărului dumnezeiesc. Să nu vă faceţi vreo iluzie – la Ierusalim, unii ne vor asculta, mulţi nu, iar dacă e să fie vreun triumf, acesta nu va avea nimic de-a face cu vulturi şi trompete. La Ierusalim, vom

avea parte de suferinţă, umilinţă, nenorocire. Să nu vă faceţi iluzii. Trebuie să ştiţi de pe-acum tot ce-i mai rău.

În afară de Ioan şi Iuda Iscarioteanul, nimeni nu-l mai privea în ochi.

— Nu, nu puteţi şti ce-i mai rău de pe-acum. Sunteţi cu toţii prea inocenţi, ca să vă puteţi imagina ce e mai rău.

Amos primul spuse ceva, şi singurul lucru pe care-l putu zice se dovedi a fi un dezamăgit „da, da, da“. Şi apoi: Vii, Simon?

Simon, Simon al lui Isus, Simon pescarul, răspunse:

— De ce eu? De ce-aş face una ca asta? A, da, mai este şi celălalt Simon.

Celălalt Simon zise:

— Ajunge să ducă unul dintre noi mesajul. Te voi urma. Sunt multe care m-apasă.

— Şi pe mine, zise Amos, ridicându-se de jos, cuprins parcă de dureri. Amărăciune, o mare amărăciune – şi schiţă o plecăciune către Isus, apoi plecă singur, cu capul plecat, sub lumina semilunii.

— Ei bine, spuse Isus aproape vesel, vedeţi că vi se deschide un drum acolo, pe care luna, amabilă cum este, îl luminează şi care duce înspre o lume normală şi sigură. Întoarceţi-vă la îndeletnicirile voastre, întemeiaţi-vă familii, visaţi la cel ce va veni ca să-i răstoarne pe regi de pe tronuri, să-l înjunghie pe Tiberius Cezar în baie. Haideţi. Omul trebuie să fie liber, a zis celălalt Simon.

— Eu nu sunt *celălalt Simon,* zise Simon Zelotul. Eu sunt Simon.

— Omul este, într-adevăr, liber, spuse Isus, căci aşa l-a făcut Dumnezeu. Liber s-o apuce pe orice drum doreşte.

— Eu întotdeauna am avut îndoieli, zise Toma, şi ştiţi asta foarte bine. Nu m-am ascuns niciodată. Îndoieli da, c-ar merita toată aventura. A, am învăţat o grămadă, cu dragă inimă recunosc. Dar, cum văd eu lucrurile şi cum am zis de multe ori, omul are dreptul să vadă, mă rog, un soi de împlinire cât trăieşte, ca să zic aşa. N-am avut niciodată intenţia să stau lângă un copac şi să mă uit cum creşte. Am lucruri mai bune de făcut.

— Bine spus, Toma, zise Isus. Dar îţi promit că vei vedea un soi de împlinire. Bărbaţii de stat mă vor urî acum la fel de mult ca bărbaţii din sinagogi. Vedeţi voi, iubirea este un cuvânt periculos. La început, şi pentru

mult timp, provoacă ură. Această ură sigur va da roade. Lumea va avea curiozitatea să vadă: rămâneţi cu mine, sau nu? Dar nu vă leagă nimeni.

— De fapt, zise Simon, nu Zelotul, ai mii de adepţi, mii. Mă tot întreb: Se vor risipi toate astea?

Tadeu, care de obicei nu spunea multe, vorbi, de astă-dată, cu totul neobişnuit:

— Am putea intra în Ierusalim – cu miile, aşa cum spune el – şi i-am putea sili să accepte împărăţia celor drepţi.

— Să-i silim s-accepte dreptatea, zise Isus. Trebuie să ţin minte asta, Tadeu. Poate ne poţi cânta ceva la fluier acum.

Tadeu avea fluierul în poală. Şi-l ascunse acum în veşmânt. Se uită înspre Filip, dar Filip privea focul. Flăcările aveau să se stingă, nu peste mult timp, dacă nu mai punea cineva lemne pe ele. Nu aruncă nimeni lemne pe foc. Bartolomeu îşi mângâia burta, înfiorându-se uşor. Matei trase aer adânc în piept, apoi începu să-şi legene punga cu bani.

— Este un pic aici – câţiva bănuţi de argint. Vi-i dau înapoi, atunci.

— Eu rămân, spuse Iuda Iscarioteanul. Voi fi eu vistiernicul celor care rămân cu mine. Cu el, adică.

— Matei, zise Isus. Fiul risipitor.

Matei părea tare nefericit. Simon Zelotul se uită la ei toţi şi strigă:

— Pentru numele Dumnezeului viu al Israelului, n-aş vrea să am oameni de teapa voastră lângă mine. Cum să se clădească vreo împărăţie cu oameni care deznădăjduiesc atât de iute? Cum poate dura un grup, cu oameni care sunt atât de uşor dispuşi să-l părăsească pe cel ce-i conduce?

— Nu-l părăsim, zise celălalt Simon. Doar că…

— Ba da, vă pregătiţi să-l abandonaţi. Tu eşti Simon, nu-i aşa? Mă faci să-mi fie ruşine că purtăm acelaşi nume. Să vă spun eu ceva – mulţi conducători am cunoscut până acum, conducători care strigă promisiuni mari şi goale, ba nu, râgâie promisiuni mari şi goale. N-am întâlnit niciodată – până acum – un conducător cinstit. Alegeţi-mă pe mine în fruntea voastră, strigă toţi, şi copacul dreptăţii va creşte peste noapte. El vorbeşte despre sădirea seminţei şi de cum aceasta va creşte încet. Cine suntem noi, să vorbim despre sădirea dreptăţii în lume, când n-o avem în

noi înşine? Ce spune el este înţelept, ce spune el este adevărul lui Dumnezeu. Dacă voi nu-l urmaţi, îl urmez eu.

— Celălalt nume al meu este Petru, spuse Simon. Poţi să fii tu Simon. Eu voi fi Petru. Tata îmi spunea uneori aşa, bietul de el – apoi începu să plângă ca un copil.

— Bine, zise Isus. Cred că s-a terminat.

— Daţi-mi punga înapoi, zise Matei. Nu ştiu sigur ce m-a apucat.

— Nu, spuse Iuda Iscarioteanul. Eu sunt vistiernicul. Dacă-mi îngădui, bineînţeles, adăugă el apoi.

— Ei bine, s-ar putea să fie mai bine – nu prea-mi place să am de-a face cu bani. Prea bine, tu eşti vistiernicul.

— Îmi pare rău, îmi pare rău, îmi pare rău, urla Simon, care de-acum era Simon Petru.

— Bine, îţi pare rău, zise Simon Zelotul. Uite cum stă treaba: dac-aveţi cumva rămase o bucată de peşte rece şi-un colţ de pâine, nu le-aş refuza. N-am mâncat din zori.

— Da, zise Toma. Când am spus ce-am spus, ştiţi ce zic, despre cum am alte lucruri de făcut, voiam să zic, de fapt, că ard de nerăbdare să pun umărul la răspândirea acestei iubiri şi alte alea. Suntem doisprezece acum, dacă bine număr, şi-ar fi vremea să-ncepem să ne gândim, dar să mă corectaţi dacă presupun greşit, cum mi se întâmplă uneori, ce spuneam? aha, da, vremea s-o pornim la drum noi înşine, singuri sau câte doi, ca să răspândim mesajul. Adică stăm de prea mult timp în urma ta, învăţătorule, ca nişte ghivece de flori, şi te lăsăm pe tine cu trăncănitul, dacă nu te superi. A venit vremea să mai muncim şi noi şi să nu mai stăm numai să ne uităm cum creşte copacul – asta e tot ce am vrut să spun.

— Eşti un mincinos, Toma, mârâi Iacob cel Mic. Încerci să te scoţi basma curată, asta faci. Pot să văd prin tine, toţi putem.

— Pe cine faci tu mincinos? Cât ai fi de mare, tot aş putea mânca doi ca tine la masa de dimineaţă.

— Un pic de peşte rece, zise Simon Zelotul, dacă mai aveţi…

— Mincinos sau nu, spuse Isus, Toma mi-a rostit gândurile. A venit vremea să mergeţi prin Galileea, şi chiar mai departe, ca să propovăduiţi vestea cea bună.

Îi zâmbi larg lui Simon, care-şi mânca bucata de peşte.

— Porniţi câte patru, apoi despărţiţi-vă în doi, şi-apoi mergeţi singuri. Învăţaţi să fiţi singuri, dar nu prea iute. Începeţi mâine – de ce nu?

Şi le spuse ce trebuie să facă şi ce nu.

— Nu vorbiţi prea mult despre minuni, tămăduiri, redarea vederii orbilor, zise el. căci minunile se alătură tuturor celorlalte lucruri din istoria omului care devin motiv de îndoială pentru cei ce nu le-au fost martori. Dar adevărul care a fost rostit rămâne adevăr pe vecie.

Simon Petru zise, mormăind şi cu ochii coborâţi:

— Cred că ştim cu toţii ce gânduri ai, învăţătorule. Că vom pleca iute şi că unii dintre noi nu ne vom mai întoarce. Dar ne vom întoarce.

— Dacă şi când vă-întoarceți, zise Isus, ştiți unde să mă găsiţi. Trebuie să continui cu propria mea propovăduire şi să-i ţin la distanţă pe cei prea insistenţi. Veţi şti unde sunt.

Apoi adăugă:

— Dacă iubirea va avea puterea să vă sprijine şi apoi să v-aducă înapoi la mine, să ştiţi că aveţi iubirea aceea. Trebuie să ne culcăm în curând, aşa că nu voi mai spune multe. Predicaţi simplu, căci veţi da peste oameni simpli. Spuneţi-le pildele pe care le-aţi învăţat de la mine. Mai presus de toate, lăsaţi-i să-nveţe iubirea din exemple.

Agitaţia şi teama îi ţinu pe majoritatea treji, ascultând bufniţele. Simon, fostul Simon Zelotul, adormi de îndată, sforăind ca un fierăstrău.

Patru

Nu-i nevoie să vi-i arăt pe toţi ucenicii la treabă, dar vă voi da câteva frânturi, ca să vedeţi că s-au descurcat bine. Petru, cum ar fi bine să-i spunem de-acum înainte, a predicat astfel în oraşul Matateh:

— Iată cum văd eu lucrurile: nu vorbim de evrei şi de romani. Sau de sirieni ori samariteni ori barbarii ăia cu funduri albastre din Britania, nici nu ştiu pe unde vine asta. Vorbim de fiinţe omeneşti. Nici în ţara asta, nici în alta, nu se vor îndrepta lucrurile până ce nu le vom îndrepta înăuntrul nostru, aici, aici, mă-nţelegeţi? Pricepeţi acum? În primul rând, trebuie să-ncetaţi cu ura. Nu ajută cu nimic să-i urâţi pe romani, ori să vă urâţi soacra sau vărul de-al doilea al nevestei. Trebuie să-nvăţaţi cum s-acceptaţi. Trebuie să-nvăţaţi cum să iubiţi.

Un bărbat cu gură mare a strigat din mijlocul unui grup care-l asculta pe Petru, lângă piaţa de peşte:

— Să-l iubeşti pe ticălosul care te pocneşte peste faţă sau care se serveşte râzând din banii tăi munciţi din greu? Da, foarte bine, şi cu dreptatea cum rămâne, omule? Să nu mai fie nici urmă de dreptate în lume, asta cauţi?

— Ascultă, i-a răspuns Petru. Am să-ţi spun o poveste. A fost odată un om care şi-a semănat ţarina cu grâu. Apoi, într-o bună zi, a venit un vrăjmaş – îi era vrăjmaş, fiindcă-i datora bani omului nostru şi nu putea să-i plătească – şi i-a semănat ţarina cu buruieni – neghină, sălbăţie şi aşa mai departe. Ei bine, sluga omului nostru vine şi spune: Ce ne facem? Ţarina e vai de capul ei, cu toate buruienile astea, şi trebuie să facem ceva. Dar stăpânul îi răspunde: Nu-ţi face griji. Aşteaptă până la vremea secerişului, şi atunci vei putea s-alegi grâul de celelalte. Poţi să strângi grâul şi să-l pui în hambar, iar celelalte, să le pui pe foc. Trebuie doar s-aşteptăm, atâta tot. Înţelegi care-i tâlcul povestirii? Va veni o zi anume pentru dreptate, dar poate va trebui s-aştepţi mult după ea. Va veni însă, şi toată lumea îşi va căpăta, fără greş, răsplata sau pedeapsa. Ziua Judecăţii, aşa i se va spune. Care om se poate crede în stare să facă dreptate? Câtă încredere poţi să ai în

ticăloşii ăştia, care-şi spun judecători? Câtă încredere poţi să ai chiar în tine însuţi? Lasă dreptatea pe seama lui Dumnezeu, căci el singur ştie totul despre ea şi nu va lăsa nici un porc nedrept să scape basma curată, iar pe cei drepţi îi va răsplăti. Tu vezi-ţi numai de iubire şi lasă dreptatea pe seama lui Dumnezeu.

Cum avea darul tămăduirii, Bartolomeu s-a trezit că-l urmau mulţi în Tapuah, Tahrim, Tamar, Şum şi Eşkolit. În acest din urmă oraş, de exemplu, un epileptic a început să se zvârcolească pe jos, în timp ce vorbea el, aşa că Bartolomeu a propus imediat:

— Puneţi-i o bucată de lemn între dinţi. Ca să nu-şi muşte limba. E bine aşa. Iar acum, aşteptaţi. O să fie mai bine, mult mai bine în curând. O să vedeți – și așa a fost.

Apoi, Bartolomeu a zis:

— Cât de uşor vedem bolile trupului – rănile, bubele, şchiopătatul, zvârcolitul. Dar bolile dinăuntru, aşa-numitele suferinţe ale sufletului, nu se văd uşor. Totuşi ele există, şi pentru ele nu e decât un leac. Numele său este iubirea. N-aveţi decât să râdeţi. Am avut parte de atât de multe boli omeneşti pe care licorile şi alifiile nu le ajută, încât nu pot decât să fiu sătul de asemenea luare în derâdere. Eu ştiu şi cei care râd nu ştiu – într-adevăr, e-atât de simplu. Iubire, iubire. Nu este un leac uşor, dar trebuie încercat. Să ne iubim vrăjmaşii, de exemplu, ceea ce trebuie cu toţii să învăţăm să facem – dar cum să reuşim? Ei bine, imaginaţi-vă că mâna stângă vă e sucită şi e toată o rană din cauza tăieturilor şi a bubelor, şi zvâcneşte de durere. O urâţi. *O urâţi.* Dar oare chiar o urâţi? Bineînţeles că nu, cum aţi putea s-o urâţi? E parte din voi, în fond. Vreţi să se vindece, vreţi să nu vă mai doară, dar nu vreţi să vă fie tăiată. Omenirea întreagă este ca un trup mare, iar vrăjmaşul vostru – care vă răneşte, vă chinuie, vă copleşeşte cu ură – face parte din ea, la fel ca voi. Vrăjmaşul vostru este din acelaşi trup, şi sânge, şi minte. Vă provoacă dureri, dar cum să-l urâţi? Sunteţi unul şi-acelaşi.

Iuda Iscarioteanul nu s-a descurcat prea bine ca învăţător. Era om învăţat şi, oricât ar fi încercat s-ascundă, învăţătura sa ieşea la suprafaţă în subtilităţi, comparaţii, în cuvintele grele folosite. A fost însă apreciat de un anumit grup din oraşul Moah, bărbaţi distinşi, filozofi, preocupaţi de

viitorul Israelului, cărora nu le plăcea cârmuirea străină, dar nici zeloţi nu erau. Iuda Iscarioteanul a fost invitat în casa lui Ioas, un erudit care moştenise o moşie mare, care se administra singură, iar acolo a cunoscut alţi domni ca el – pe Ioram, care importa vin din Grecia şi Italia, şi Ohozia, un zidar care-l cunoscuse pe tatăl lui Iuda. Pe când soarele apunea peste dealuri şi greierii cârâiau, şi în timp ce se desfătau cu un vin bun, servit în pocale fine, Iuda Iscarioteanul a spus:

— El este acela. Nu există nici o îndoială în mintea mea. Am văzut şi am auzit dovezile.

— Minunile? a întrebat Ohozia, mângâindu-şi barba tărcată.

— Contează şi ele într-o oarecare măsură. Dar e mai mult decât minunile. După cum spune chiar el, minunile nu pot fi piatra de temelie a unei credinţe care va fi eternă, căci ele aparţin istoriei şi pot fi denaturate de istorici. Tămăduieşti pe cineva de febră, şi cronicarul entuziast transformă asta într-o înviere din morţi. Ideile, învăţăturile – acestea constituie, sau nu, puterea. Mai mult decât minunile. Autoritatea, calmul, răbdarea. Inteligenţa, de rang foarte înalt. Dar dovada cea mai convingătoare este aceasta – s-a născut să cârmuiască şi, totuşi, respinge cârmuirea.

— Te referi la cârmuire în sensul pe care i-l dau zeloţii? a vrut să știe zveltul Ioas cu ochi ageri şi aproape fără barbă. Conducătorul sângeros, care dă buzna în palat cu scripturile pe buze.

— Da, în acel sens, a spus Iuda. Zeloţii sunt suficient de neghiobi, încât să-şi imagineze că pot sfida un imperiu.

— Eu aş spune, mai degrabă, că habar n-au că există un imperiu, a zis Ioram, cu intonaţia lui tărăgănată, dar deloc neplăcută, din nordul Galileii. Pentru ei, totul se reduce la omorâtul vreunui funcţionar sau doi şi a câteva sute de mercenari.

— Mă rog, noi ştim mai bine, a spus Iuda Iscarioteanul. Când puterea romană se va nărui, nu va fi din pricina Israelului. Nimicirea va veni din interior. Asta va mai dura însă. Pân-atunci, trebuie să acceptăm realitatea Romei şi a imperiului său, dar să rămânem neîntinaţi şi neprihăniţi. Avem nevoie de un rege în Iudeea, care să fie şi regele întregului Israel. El este acela.

— Dar zici că nu-şi doreşte cârmuirea, a zis Ioas.

— L-am auzit zicând asta, când i-au oferit-o zeloţii, a răspuns Iuda. Dar nu va putea spune nu, când îi va fi oferită de sfântul Consiliu Suprem al Israelului. Şi în curând, când îi vor cunoaşte mai bine învăţătura…

— Şi minunile? a zis Ohozia.

— Şi minunile. Atunci vor putea să-i spună Romei: lăsaţi-ne în pace, cum ne-aţi lăsat în pace şi pe vremea blestematului de Irod. Căci avem un rege de seminţie impecabilă, un fiu al casei lui David. Şi este şi un rege care propovăduieşte iubirea, care nu cunoaşte cuvântul *vrăjmaş*, care nu e mânat de nici o amărăciune faţă de Cezar. Iar la vremea potrivită, romanii îşi vor retrage bucuroşi legiunile.

— Şi vameşii? a zâmbit ironic Ioram.

— Romanii, a zis Ohozia, dând trist din cap, au nevoie de garnizoane în Israel. Flancul de răsărit al Imperiului.

— Am citit nişte chestii de la Roma, le-a spus Iuda Iscarioteanul. Romanii îşi fac mai multe griji pentru nord decât pentru est. Situaţia este în schimbare. Pentru ei, un stat bazat pe iubire şi toleranţă va însemna un stat pacificat. S-ar putea să-şi păstreze trupele în Siria. Israel, sau Palestina, cum îi spun ei, nu le va fi un ghimpe în coastă. Israelul va aştepta năruirea imperiului zidit pe o premisă mincinoasă, Israelul va supravieţui. Cum să dea greş? Ideea principală a învăţăturii lui Isus poate fi exprimată ca fiind unitatea Israelului sub Legea Nouă, care nu înlocuieşte Legea Veche, ci o împlineşte, curăţând-o, în acelaşi timp, de grosolănii, de tabuuri, de teama de femei, de prostiile despre Sabat…

— Le-ai spus tuturor celor dispuşi să te asculte c-ai fost fariseu, a zis Ohozia. E cât se poate de clar din felul în care vorbeşti că aşa e. Dispreţuieşti ce ai fost, cu ce s-ar putea numi un dispreţ exagerat. Dar, dacă tu şi, de fapt, noi toţi aici de faţă, ne-am eliberat de ipocriziile închistate ale fariseilor, nu uita că sunt destui farisei în sfântul Consiliu Suprem.

— Şi saduchei foarte conservatori, a adăugat Ioram.

— Dar toţi îl aşteaptă pe Mesia, şi-acum vine Mesia la ei, a zis Iuda Iscarioteanul –, mă rog, în curând. Mesia care e la fel de plin de semne divine ca Moise la curtea faraonului. Nu se vor putea împotrivi acestor semne. Cum s-ar putea împotrivi, de altfel, şi învăţăturii lui, care nu propovăduieşte decât iubire şi toleranţă?

— Şi că samaritenii sunt ca israeliţii, din câte-mi spui, a zis Ioas. Israeliţii nu sunt pregătiţi pentru aşa ceva.

— Există mii care sunt, a răspuns Iuda cu patimă. Tronul e pregătit pentru cel ce va fi împărat printre preoţi şi preot printre împăraţi. Şi totuşi nu cârmuitor, ca sub rânduiala vechii legi. Căci acolo unde există iubire, nu e nevoie de legi.

Ioas a dat din cap, deşi zâmbea blând.

— Îţi admir idealismul tineresc, fiule, a spus el. Îţi admir inocenţa. Ascultă-mi sfatul şi reciteşte cărţile de istorie, ca să vezi că inocenţa nu are o soartă prea bună în lumea cea mare. Degeaba zice mielul că-l iubeşte mult pe lup şi hai să fim prieteni. Lupul tot îl va mânca.

— Dar avem scripturile, a răspuns Iuda cu voce puternică, şi scripturile ne spun cât se poate de clar să-l aşteptăm pe prinţul păcii, care va prelua cârmuirea poporului. Să-ntoarcem spatele scrierilor sfinte şi să negăm cuvântul lui Dumnezeu.

Ohozia a tuşit, apoi a zis:

— Dacă se împlineşte ce stă scris în scripturi, atunci nu va mai fi nevoie de scripturi, din moment ce şi-au îndeplinit menirea. Într-un fel, ele încetează de a mai fi scrieri sfinte. Israel însă este legat să fie credincios scripturilor. Înţelegi ce vreau să spun? Împlinirea trebuie să rămână întotdeauna în viitor, întotdeauna mâine. După cum ştim, mâine nu vine niciodată.

— Îl aşteptăm pe Mesia pentru totdeauna, dar el nu vine niciodată, a zis Ioram. La asta se reduce, într-adevăr, punctul de vedere oficial. Cei din Sinedriu nu vor accepta ideea unui *adevărat* Mesia, v-asigur. Ei au putere asupra oamenilor, o putere pe care romanii le permit s-o aibă în chestiunile religioase, şi nu renunţă la ea. Inocenţa… inocenţa este un lucru minunat, dar singurul său rod e dezamăgirea. Evident, nu vrem să te descurajăm.

— Când va începe toată treaba asta cu domnia? l-a întrebat Ioas.

— Când ne întoarcem la el, a răspuns Iuda Iscarioteanul. Când ne terminăm şi noi propovăduirea noastră.

— Ei bine, a zis Ohozia, sper să-i convingeţi pe oamenii de rând. Pe mine sigur nu m-ai convins.

Iuda Iscarioteanul i-a aruncat o privire de gheaţă, apoi a ridicat din umeri, apoi a zâmbit, deşi acru. Şi-a terminat vinul şi a zis:

— Vă convinge el. *Sigur.*

Ioan s-a descurcat destul de bine la Nazaret. Era un tânăr modest şi chipeş, politicos, chiar sfios, cu o voce bubuitoare, care se potrivea ciudat cu felul şovăitor în care vorbea.

— Ştiu c-aveţi de lucru, oi şi vite de-ngrijit, coşuri de-mpletit, mâncare de gătit, şi ar fi o neobrăzare din partea mea să vă răpesc fie şi o sută de bătăi de inimă din timp. Dar daţi-mi voie să vă spun pe scurt mesajul învăţătorului meu, nazarinean ca voi. El spune că trebuie să-ncercăm să iubim. Şi c-această poruncă de-a iubi, de a-i iubi chiar şi pe vrăjmaşi, poate chiar pe ei mai presus de toate, vine nu de la un predicator nebun, pe care sinagogile îl aruncă în stradă, ci chiar din ceruri. Văd că unii dintre voi sunteţi gata să murmuraţi. Unii probabil îl ţineţi bine minte pe Isus – Isus nazarineanul. Daţi-mi voie să spun că acest oraş a fost binecuvântat de faptul c-aici a fost zămislit, şi totuşi l-a alungat şi-a zvârlit cu pietre după el la începutul misiunii sale. Eram şi eu de faţă. Şi după mine aţi aruncat cu pietre. Dar acum, toate celelalte oraşe din Galileea l-au primit şi i-au primit vestea…

Maria, mama lui Isus, o femeie singuratică, de o frumuseţe coaptă, care primise multe cereri în căsătorie, dar pe toate le refuzase, torcea în faţa casei la soare, când Iotam brutarul veni să-i spună că Ioan propovăduia cuvântul.

— N-a venit el însuşi, a zis Iotam. Nu Isus, adică. N-a fost sigur de ce primire ar fi avut parte. Aşa că l-a trimis pe găgăuţă ăsta să predice în locul lui. Dar nu la sinagogă, nu, nu acolo.

Maria s-a ridicat de la tors şi l-a întrebat:

— Dar unde?

— La marginea oraşului.

Ajungând la marginea oraşului, Maria l-a auzit pe Ioan zicând:

— Nu cred că voi, nazarinenilor, aţi fi aruncat cu pietre după el acum, dacă s-ar fi întors. Aţi auzit prea multe despre minunile pe care le-a făcut. Căci sămânţa a prins şi copacul creşte şi vestea cea bună despre împărăţia

cerurilor umple multe inimi de bucurie mare. Iubiţi-l pe Dumnezeu – asta nu-i nevoie să vă spun. Dar iubiţi-vă şi unii pe alţii, faceţi-le bine celor ce vă urăsc – aceasta e învăţătura cea nouă, şi nu este uşoară, dar e singura cale către bucurie.

Când au văzut că Maria se apropia, oamenii i-au făcut loc, cu o politeţe care nu stătea neapărat în firea nazarinenilor, iar înspre Ioan au făcut semne menite să spună că-i erau recunoscători pentru vorbe, dar trebuiau de-acum să plece, din moment ce, fără îndoială, el şi mama învăţătorului aveau de vorbit, şi iată că ea venise. Rămânând ei singuri, Maria l-a întrebat:

— Cum este?

— Bine. Puternic, dar slab. Ars de soare. Cred că ştii că mult este iubit, a zis Ioan.

— Dar şi mult este urât, a zis Maria. Mi-e teamă pentru el. Ne-ntâlnim la Ierusalim?

— De Paşti, da. Să nu-ţi fie teamă pentru el. Are doisprezece prieteni puternici.

— Şi nenumăraţi duşmani, a răspuns Maria. Nu vrei să vii acasă la mine, să mănânci ceva?

Nu sunt dispus să cred povestea care mai circulă încă şi care spune că Ioan, un bărbat tânăr şi plin de dorinţe, ar fi fost foarte atras de frumuseţea mamei învăţătorului său şi i-ar fi făcut sfios curte. Este ceva cu totul scandalos şi de neconceput. Aceste cuvinte mă duc la palatul tetrarhului Irod, unde se vorbea despre Isus în patul cel mare, unde regele şi regina lui stăteau cu o sabie între ei, sabia continuei reticenţe, sau impotenţe, a lui Irod de a consuma căsătoria. Ei însă nu-i mai păsa, fiindcă era preocupată numai de putere.

— Este absurd să trebuiască să fim păziţi acum împotriva propriilor noastre gărzi, a zis ea. Acest Isus şi aşa-zişii lui zeloţi…

— Nu, draga mea, a zis Irod, ai încurcat puţin lucrurile. Zeloţii sunt una, iar Isus este alta. Deşi ambele părţi au în comun condamnarea modului nostru adulter de viaţă – ah, dac-ar şti ei – pe care-l numesc şi incestuos. Chiar *trebuie* să te trimit înapoi fratelui meu Filip, deşi mă-ntreb dacă te-ar mai recunoaşte. Nu cred că mai recunoaşte pe nimeni. L-a nenorocit prea

mult băutura, mult prea mult. Păcat. Avea, fără îndoială, o oarecare mică înclinaţie pentru cârmuire.

— Deci ne întoarcem la asta? a spus Irodiada. Nu, ştii foarte bine răspunsul. El vine după Ioan, dar după *el* nu mai vine nimeni. De data asta, chiar va fi sfârşitul.

— Încă un cap însângerat în desagă? Nu. N-o să te iert niciodată pentru ce-ai făcut atunci, niciodată. Deşi recunosc că mi-am câştigat, cu acea ocazie, o reputaţie de bărbăţie în anumite cercuri. Viaţa este plină de surprize. Nu, draga mea. În ceea ce-l priveşte pe Isus, este suficient să-l gonim din Galileea în Iudeea. Acolo, poate să se ocupe de el procuratorul împăratului. Deşi nu ştiu de ce. Nu face decât să propovăduiască neprihănirea şi iubirea faţă de vrăjmaşi. Şi tu, draga mea, care eşti departe de a fi neprihănită şi care nu-i iubeşti nici măcar pe cei apropiaţi…

— Da, dragul meu domn?

— Nu contează. Cred c-ar trebui să-l invităm aici. Umflătura asta din josul pântecelui – să mă ierţi că revin la ceva ce ţie ţi se pare de prost-gust –, doctorii nu fac decât să clatine din cap. Acest Isus tămăduieşte oameni, ştiai asta? Le redă orbilor vederea şi aşa mai departe. Hai să-l invităm aici. Măcar să se uite la umflătură, şi poate să predice unui mic grup de oameni, care probabil că nu vor fi afectaţi de învăţătura lui. Ca tine, de exemplu, iubirea mea. Convinge-l să facă vreo minune. Da, eşti de acord?

Ce nu ştiau nici Irod, nici regina lui era că, tocmai în acea dimineaţă, mica Salomeea plecase pe furiş din palat, nevăzută de gărzi, şi pornise în căutarea unui grup de femei despre care auzise şi care locuiau în Ţemer, un mic târg nu departe de Nazaret. Aceste femei îl urmau pe Isus, iar una dintre ele era Maria din Magdala, fosta prostituată. Salomeea fusese foarte zguduită, fusese copleşită de un sentiment puternic al păcatului şi o chinuia un ghem complicat de sentimente. Era dincolo de orice îndoială că-şi dansase ultimul dans.

Cinci

Ucenicii se întoarseră din misiune epuizaţi, dar bucuroşi. Nu le veni greu să-l găsească pe Isus; n-a trebuit decât să întrebe unde se adunau mulţimile cele mari. Când ultimul dintre ei, Simon, fostul zelot (care spusese c-ar fi avut nevoie de mai mult timp să se pregătească, dar care, cu ajutorul lui Dumnezeu, se descurcase mai bine decât ar fi crezut), sosi şi fu îmbrăţişat de către învăţător şi noii săi prieteni (într-un oraş numit Iedid, nu c-ar conta cum i se spunea), Matei sugeră să se aşeze cu toţii la o cină de carne friptă şi pâine proaspătă şi măsline şi vin, urmată, poate, de legume şi fructe – nu strica o astfel de sărbătoare, meritau şi stomacurile lor o mică recompensă –, care fu organizată la un han. Vorbiră mult, iar Isus îi ascultă serios. Nu-i puse lui Ioan nici o întrebare despre Nazaret sau despre maică-sa, ceea ce-l surprinse puţin pe Ioan. Isus nu avu decât o întrebare, pe care le-o puse tuturor:

— Aţi cutreierat ţara în lung şi-n lat, propovăduind învăţătura. Am o întrebare. A vorbit cineva, bărbat sau femeie, despre mine?

— Numele tău a fost pe buzele tuturor, zise Iacob.

— Şi cine zic ei că sunt? vru să ştie Isus.

— Unii spun că eşti Ioan Botezătorul, spuse Bartolomeu. Nu vor să creadă c-a murit cu adevărat.

— Alţii ştiu că e mort, zise Andrei. Dar cred c-a înviat din morţi şi că tu eşti chiar el. Bineînţeles, n-am putut accepta una ca asta. M-am străduit să îi lămuresc, cât se poate de limpede, că eşti cel ce eşti.

— Sunt cel ce sunt, spuse Isus. Bine.

— Ieremia, Ezechiel, zicea Filip. N-am dus lipsă de profeţi înviaţi.

— Şi voi, ucenicii mei, cine ziceţi că sunt? întrebă Isus

Iuda Iscarioteanul avea răspunsul pregătit, dar ceva îl îndemnă să lase pe altcineva să-l dea. Cei mai mulţi ezitară, dar Simon Petru vorbi hotărât:

— Eu spun că tu eşti Mesia, Unsul, Christosul. Spun că eşti Fiul Dumnezeului celui Viu.

Iuda Iscarioteanul zâmbi, mulţumit că vorbele fuseseră spuse, iar Isus i se adresă imediat:

— Iuda, fiule, ce înseamnă asta, dacă va fi însemnând ceva, „Fiul Dumnezeului celui Viu“?

— Încă nu avem cuvintele, învăţătorule, răspunse Iuda Iscarioteanul. Abia dacă putem începe să gândim un astfel de lucru, dar, dacă nu mă vei certa pentru stângăcie, voi încerca să explic. Dumnezeu este un Duh şi nu poate zămisli cum zămislesc oamenii. Dar, printr-un miracol al zămislirii, şi-a trimis propria substanţă în lume, care este pe deplin om, dar şi pe deplin Dumnezeu. Vorbim despre Dumnezeu-Tatăl, dar de-acum, trebuie să vorbim şi despre Dumnezeu-Fiul. Din nou, iartă-mi…

— N-am ce să iert, fiule. Te-ai descurcat bine. Şi tu crezi. Daţi-mi voie acum să-i vorbesc lui Simon, căruia îi mai spunem şi Petru, de vreme ce, fără să aibă darul gândirii tale, a grăit adevărul. Fiul Dumnezeului celui Viu. Spunând asta, Simon bar-Iona, te-ai arătat a fi binecuvântat între oameni. Fiindcă nu carnea şi sângele ţi-au descoperit lucrul acesta, ci tatăl meu care este în ceruri. Şi de-acum, numele tău nu mai este Simon, nu mai este Simon Petru, ci doar Petru, numele sub care trebuie să te cunoască lumea. Petru înseamnă piatră. Pe această piatră voi zidi biserica mea. Şi porţile iadului nu o vor birui. Şi ţie-ţi dau cheile împărăţiei cerurilor. Vouă tuturor asta vă spun: că Petru a grăit adevărul, şi acum îl ştiţi. Dar nu trebuie să îl spuneţi nimănui. N-a venit încă vremea. Voi aveţi ceva să mă întrebaţi?

Petru nu avu nimic de întrebat, căci fusese redus la tăcere. Dar Toma spuse:

— Ce-i asta, o biserică? Ce vrei să spui cu biserica? Oi fi tu Fiul lui Dumnezeu, dar cred că tre’ să te cobori un pic din norii vorbelor ăstora despre porţile iadului, şi cheile, şi mai ştiu eu ce, şi să te explici. Cu tot respectul, desigur. Cred c-avem dreptul să ştim ce fel de om a devenit de-acum Petru, care a fost Simon. Cu tot respectul, desigur, întotdeauna cu respect.

— Ai dreptate, Toma, spuse Isus şi mâncă o singură boabă de strugure, zdrobindu-i sâmburii şi înghiţindu-i. Voi fi fiind eu Fiul lui Dumnezeu, dar sunt şi om, şi trebuie, ca toţi oamenii, să dispar din lume la un moment dat. Învăţătura însă trebuie să continue. Trebuie să continue pentru totdeauna.

Aşa că trebuie să existe un grup de bărbaţi şi femei, care cunosc adevărul şi propovăduiesc adevărul, iar acest grup trebuie să aibă un cap sau un conducător. Când va muri, acesta va trebui să-i dea mai departe autoritatea altui conducător. Şi aşa mai departe. Cuvintele pot fi răstălmăcite uşor, în timp şi din necunoaştere şi prostie, ba chiar şi din răutate. Dar autoritatea trebuie să biruiască şi să spună: *Cuvântul înseamnă asta*. Aşa cum toţi preoţii din Vechea Lege se trag din Aaron, la fel toţi preoţii Legii celei Noi se vor trage din acest binecuvântat Petru. Autoritatea nu va fi doar ca să se asigure că mesajul este transmis nepângărit, ci şi ca să condamne şi să binecuvânteze. Există pericolul ca, la un moment dat, mult după vremea noastră, dar poate nu chiar atât de mult, unii care n-au fost aleşi de Petru, aici de faţă, să creadă că ei şi numai ei cunosc adevăratul înţeles al mesajului şi, de bună-credinţă fiind, să întemeieze biserici, pretinzând că propovăduiesc adevărul. Dar, dacă nu sunt aleşi de Petru sau de cei care-i vor urma lui, aceştia merită să fie înfieraţi. Vedeţi voi, o biserică nu e decât un trup care ţine de aceeaşi credinţă, dar este neadevărat să vorbim de *o* biserică, la fel cum e neadevărat să vorbim de *un* Dumnezeu, din moment ce nu există decât un singur Dumnezeu şi o singură biserică. Această biserică începe cu noi, cei de-aici, şi cu cei care cred în ce am propovăduit noi. Această biserică va fi, în curând, biserica lui Petru.

— În curând, învăţătorule? întrebă Petru. Cât de curând?

— Trebuie să plecăm din Galileea, spuse Isus. Vulpea aceea de Irod unelteşte împotriva mea. Nu e menirea mea să zac la nesfârşit în vreo temniţă împuţită şi s-aştept să mi se taie capul. Trebuie să mergem la Ierusalim înainte de Paşti – de fapt, trebuie să pornim chiar în această noapte. La Ierusalim, va trebui să sufăr într-un chip diferit de ce poate născoci regele Irod. Va trebui ca preoţii şi mai-marii Templului să se lepede de mine. Ascultaţi-mă cu mare atenţie acum. Din moment ce credeţi că sunt Fiul Dumnezeului celui Viu, să nu fiţi uimiţi sau zdruncinaţi sau, Toma, neîncrezători în ce vă voi spune acum. Va trebui să fiu ucis. A treia zi după ce mă vor omorî, voi învia. Dar, mai întâi, trebuie să fiu ucis.

Petru, dând, probabil, dovadă de autoritate prematură, strigă:

— Nu se poate întâmpla una ca asta, învăţătorule. Mi-ai dat putere, şi-acum o folosesc şi-ţi spun că nu se va întâmpla una ca asta. Nu vom permite

noi.

Şi se uită înspre tovarăşii săi, după sprijin. Dar Isus era mâniat. Se ridică de la masă şi se-ntoarse cu spatele spre adunare, apoi se întoarse iar către ei, ca să strige:

— Lucrează diavolul în tine acum? Înapoia mea, Satană – eşti o piatră de poticnire pentru mine. Gândurile tale sunt ale oamenilor. Eu vorbesc de gândurile lui Dumnezeu. Şi ceea ce spun se va împlini, în curând. Şi nici un om nu se va pune în calea împlinirii celor ce le spun.

Nu mai zise nimic, dar se-ntoarse din nou cu spatele şi părea să respire cu greutate. Petru deschise gura, dar, avertizat de Iuda Iscarioteanul din priviri, nu mai zise nimic. Toţi ucenicii aveau figuri ostenite. Bartolomeu se încruntă, ca şi când l-ar fi durut stomacul. Au fost cu toţii recunoscători când o femeie intră în încăperea în care cinaseră – ca să strângă vasele, presupuseră ei, deşi avea un borcan în mâini; să fi fost încă un fel de mâncare? Apoi văzură cine era şi se bucurară la gândul unei izbucniri care să se abată asupra altcuiva. Isus, totuşi, se arătă foarte blând şi o sărută pe obraz pe acea femeie, o fată mai degrabă, deşi o fată rea, şi zise:

— Să te binecuvânteze Dumnezeu, copilă. Tare mă bucur să te văd. Petru, pari să nu fii în largul tău. Poate maică-ta va condamna faptul că te afli în compania unei… Nu, copilă dragă, nu vom face glume. Ce mi-ai adus?

— Asta, spuse fata. Am visat – numai Isus o mai auzea de-acum, atât de încet vorbea – că-ţi spălam picioarele cu lacrimile mele şi le uscam cu părul meu. Şi apoi, mi-a venit un cuvânt în somn. Cuvântul *uns*. De ce, nu pot să spun.

Ioan auzi cuvântul şi spuse:

— *Ho basileus christos.*

— Ştiinţa de carte are şi ea foloasele ei, zise Isus, zâmbind către Ioan. Apoi, către Maria zise: Deci banii pe care i-ai câştigat vânzându-ţi trupul sunt cheltuiţi pe-o ungere. O unsoare foarte preţioasă.

Aşa şi era. Maria dădu la o parte capacul borcanului de alabastru şi mireasma se răspândi uşor prin încăpere.

— Poţi să-mi pui puţin pe cap, îi spuse el. Aşa e bine, aşa e în regulă. Dar păstrează restul. Va mai fi un prilej.

Iuda Iscarioteanul zâmbi oarecum acru. Isus observă şi dădu din cap, ca şi când ar fi ştiut ce avea să zică.

— Iartă-mă, spuse Iuda, mi-a venit un gând, dar mi-a trecut. Mă gândeam că banii ar fi putut ajunge la săraci…

— Iată că vorbeşte fariseul meu ascuns, îi spuse Isus. Pe săraci îi veţi avea mereu cu voi, dar pe Fiul Omului – doar un scurt răstimp.

Apoi se opri şi tăcu, ascultând. Auzi ceva ce restul nu auziră.

— Trebuie să plecăm, zise el. Chiar acum. Trebuie s-ajungem în Iudeea.

Luna era aproape plină, iar noaptea – caldă. Cei doisprezece, în grupuri de doi sau trei, cu Ioan ţinându-se iar aproape de Isus, o porniră spre sud. La o oarecare distanţă, în spate, îi urma un grup de femei, printre care se afla şi mica Salomeea.

Că mi-am adus aminte: aş face bine să spun acum că numele *Petru*, de fapt, e *Petros*, şi poate vă veţi minuna că un pescar din Galileea, al cărui grai era un dialect aramaic din acea regiune, avea un al doilea nume atât de clar grecesc. Adevărul este că al doilea nume al său era *Kepha*, care este cât cuprinde aramaic, dar Iona, tatăl lui Simon Petru, prefera forma grecească, pe care o învăţase de la un negustor ambulant de scule de pescuit din Iudeea, care ştia greceşte. Sau, mă rog, o poveste de genul acesta ne poate ajuta. O altă poveste pe care aş putea s-o spun este că, a doua zi dimineaţa, după plecarea lui Isus-unsul împreună cu căpetenia bisericii sale şi cu ceilalţi ucenici înspre Iudeea, soldaţii lui Irod Antipa îşi făcură apariţia la hanul unde cinaseră ei, gata să-l ia pe Isus.

— Vor fi trecut de mult graniţa, domnule, îi spuse hangiul căpitanului.

Căpitanul adulmecă aerul din încăperea unde luaseră cina şi zise:

— Mirosul acesta. Ca-n odaia unei curve.

Însă unul dintre oamenii săi spuse:

— Vă înşelaţi, domnule. E miros de mormânt. Cu asta îşi ung cadavrele, ca să nu putrezească.

În scurt timp, Isus şi ucenicii săi ajunseră în orăşelul Betania, unde, potrivit tuturor relatărilor, a înfăptuit cea mai mare minune a sa, dacă n-o luăm în considerare pe cea de mai târziu, care va fi şi ultima din istorisirea noastră. Trebuie să ne punem întrebarea de ce, după ce-şi legase ucenicii să păstreze secretul în privinţa obârşiei sale divine, Isus se apucă s-o

dovedească în faţa tuturor acelor oameni, şi atât de aproape de Ierusalim. Am putea vedea în această aparentă anomalie un semn că-şi controla destinul, adică evenimentele care aveau să ducă la moartea sa, în care Iuda Iscarioteanul a jucat un rol atât de vital sau de mortal. Sigur este că, văzând minunea, Iuda Iscarioteanul luă o hotărâre pe care numai cineva cu subtilitatea şi inocenţa lui ar fi putut-o concepe.

Trăiau în orăşel două surori nemăritate, femei pioase, una ceva mai pioasă decât cealaltă, şi numele lor erau Marta şi Maria. Aveau un frate mult iubit, pe nume Lazăr, care, la numai douăzeci şi patru de ani, murise de friguri, pe care doctorii nu i le putuseră vindeca. Fusese înmormântat în cripta familiei, care se găsea într-o stâncă mare, şi mormântul fusese închis c-o lespede mare de piatră, atât de grea, încât avuseseră nevoie de cincisprezece bărbaţi ca s-o pună unde-i era locul. Când Marta şi Maria veniră plângând la Isus ca să-l roage să le învie fratele, acesta nu dezvălui nici un motiv anume pentru care le-ar fi făcut lor, şi nu altora, o asemenea favoare. Era clar că pe Maria o considera un soi de fariseu, care îndeplinea cu grijă exagerată ritualurile, se ruga cu voce tare în locuri publice şi nu era foarte inteligentă. Pe Marta părea s-o vadă ca pe-o femeie înăcrită, înciudată de felul în care Maria lăsase pe seama ei treburile gospodăriei, o femeie de-o pioşenie lipsită de bucurie şi de-o milostivenie lipsită de tragere de inimă. Isus, cu toate acestea, se îndreptă spre mormânt şi păru mulţumit că o mulţime atât de mare, care auzise de venirea lui şi de rugămintea înlăcrimată a surorilor, avea să fie martoră la împlinirea unei astfel de promisiuni imposibile. Maria zise, cam de multe ori:

— Dac-ai fi venit mai devreme în Iudeea, învăţătorule, ştiu că fratele nostru n-ar fi murit. Dar şi acum, ştiu că orice vei cere de la Dumnezeu, Dumnezeu îţi va da.

— Să ţineţi minte aceste cuvinte, zise Isus tare, ca să-l audă toţi. Eu sunt învierea şi viaţa. Cine crede în mine, chiar de va fi murit, va trăi.

Îi spuse apoi mai-marelui peste slugi:

— Daţi piatra la o parte.

— Uite ce e, zise bărbatul, nu vreau să m-amestec în asta. Nu e nimic înăuntru, în afară de un cadavru. L-am înmormântat cu peste o săptămână în urmă. Putoare, putreziciune. Nu-mi place.

— Nu contează, îi spuse Isus. Daţi piatra la o parte.

Bombănind, bărbatul le făcu semn tovarăşilor săi şi, cu multe icnete şi multă năduşeală, rostogoliră piatra de la gura mormântului. Isus se apropie de intrarea în criptă şi strigă:

— Lazăre! Lazăre!

Majoritatea slugilor erau gata s-o ia la fugă şi să se adăpostească după chiparoşi, când văzură grămada estompată de alb că începe să mişte. O femeie, o fată mai degrabă, ţipă; era fiica tulburată a Irodiadei. Isus iar strigă, mai tare:

— Lazăre, vino afară! Lazăre, Lazăre!

Dar, în veşmintele de înmormântare, trupul nu putea decât să se zbată, să se răsucească.

— Desfaceţi-i fâşiile de pânză. Dezlegaţi-l.

Marta prima fugi către grămada mişcătoare de linţoliu alb. Desfăcu fâşiile din jurul capului şi dezvălui chipul unui tânăr care clipea nedumerit. Slugile se duseră apoi, fără prea mare tragere de inimă, să-i dezlege şi mădularele. Marta îl sărută, plângând.

Toma, care privise cu atenţie, îi spuse lui Iuda Iscarioteanul:

— De două ori l-am văzut făcând asta. Prima dată, a fost fata din familia la care slujeam. *Talitha cumi* – ţin minte bine vorbele astea. Întotdeauna am zis că se poate să fi căzut doar într-unul dintre somnurile acelea adânci. Dar ăsta nu cred că era adormit.

— Trebuie să tocmesc un cal, zise Iuda. Trebuie s-ajung la Ierusalim înaintea voastră, să răspândesc vestea cea bună.

— Nu cred că vei avea greutăţi. Oamenii de-aici ţi-ar da şi-un grajd întreg, acum.

De dat, dădură, într-adevăr, un ospăţ mare, deşi cu hrană rece, pentru Isus şi cei care-l urmau. Chiar şi femeile – Maria-prostituata, Salomeea mica dansatoare de la palat (într-un veşmânt ponosit acum, cu faţa murdară), femeile care făcuseră veşmântul fără cusături pe care-l purta Isus acum, altele – chiar şi ele deci primiră ce era mai bun din toate, chiar dacă la o masă despărţită de-a bărbaţilor. Marta supraveghea servitul la mese, în timp ce Maria le înălţa întruna mulţumiri Domnului şi Sfântului său Duh, mâncând însă cu poftă în acelaşi timp. Lazăr, îmbrăcat în haine curate, de

oameni vii, uluit în continuare şi clipind din ochi, mâncă puţin, dar bău multă apă, ca şi când moartea ar fi fost o experienţă ce-l însetase tare. Toma îl cerceta îndeaproape.

— Ai murit, da, ai trecut în altă lume, da? Ţii minte ceva?

— A fost ca un somn adânc, şi apoi am auzit o voce care mă striga, de parc-ar fi fost la mine în ureche, şi m-am gândit: Aha, e timpul să mă scol, dar de ce în toiul nopţii, lasă-mă să mai dorm puţin. Apoi, am auzit ca un tunet în urechi, şi a trebuit să-ncerc să mă trezesc.

— Nu ţii minte nimic despre rai, sau iad, sau să fi fost înconjurat de alţi morţi?

— Nu ţin minte nimic.

— Dumnezeu, vezi tu, zise Toma, nu dezvăluie nimic. Păstrează taina.

— Ca un somn. Şi-apoi, mi-a fost strigat numele.

— Aşa.

Iuda Iscarioteanul îşi scormonea în minte după un nume, numele unuia cu care studiase greaca la un profesor foarte apreciat de la Ierusalim, dar nu şi-l amintea deloc. Era numele unui bărbat destinat preoţiei, care, Iuda ştia, devenise preot, până la urmă. Un bărbat de vârsta lui, ager la minte, predispus unor mici erezii ciudate, un om cu vederi progresiste, cum se spunea mai nou. Poate-şi aducea mai târziu aminte de numele lui, pe drum. Trebuia să pornească spre Ierusalim chiar atunci, aşa că refuză încă o cană de vin. Nu avu nici o greutate în a împrumuta un cal, un sur frumos, cu o şa magnifică, armăsarul care fusese – şi avea să fie din nou – preferatul lui Lazăr.

Înainte să încetez cu totul să mai vorbesc despre Lazăr, trebuie să spun ce spun şi alţii, deşi nu există nici o dovadă scrisă, care să confirme aceste poveşti: anume, că viaţa sa, pe care o putem numi postumă, a fost întru totul depravată şi că n-a durat mult, punându-i capăt nişte pumnale, într-o încăierare de cârciumă. Dar poate că asta n-are nici o importanţă pentru povestea noastră, după cum sigur nu e nicicum relevant pentru faptul – dacă fapt este – că Isus l-a înviat. Voinţa omului este în întregime liberă, şi libertatea i-o garantează Cel Preaînalt.

Pe drumul spre Ierusalim, chiar când se zări Muntele Măslinilor, Iuda îşi aminti numele colegului său. Începea ca un nechezat de cal – *zzzer* – şi se

termina ca un behăit de oaie, de la o stână din apropiere – *aaaah*. Zerah, bineînţeles. Un bărbat de familie bună şi cu o minte pe măsură, un preot care ajunsese departe şi avea s-ajungă şi mai departe, chiar dacă era tânăr, un tânăr deloc încuiat la minte, care sigur avea s-asculte. Odată ajuns în oraş, Iuda înaintă cu greu spre Templu, căci străzile erau pline de oameni de rând şi de soldaţi. Întâlni doi preoţi care se plimbau pe lângă Templu – pe care-i recunoscu drept preoţi după veşmintele sobre, dar scumpe, şi după pălăriile cu boruri largi, care fâlfâiau în vânt, căci era o zi vântoasă şi trebuia să fie ţinute zdravăn cu mâinile, de dragul demnităţii preoţeşti – nu avu decât să-i întrebe, ca să fie de îndată informat unde-l putea găsi pe Venerabilul Părinte Zerah: la sud de Templu şi la nord de vechea piaţă. Iuda o porni într-acolo.

I se spuse s-aştepte pe terase, în cântec de păsări şi-n mirosul tufelor care fuseseră împrospătate de-o ploaie scurtă, de dimineaţă. În cele din urmă, apăru şi Zerah – chipeş, zâmbitor, curat ca întotdeauna, amintindu-şi prea bine de fostul său coleg, întinzându-şi ambele mâini spre el şi zicând:

— Iuda, Iuda, a trecut mult timp, nu-i aşa?

— Prea mult, după părerea mea. Trebuie să fiu foarte respectuos de-acum, nu-i aşa, şi să-ţi spun părinte Zerah?

— Oricum mi-ai spune, prima dată trebuie să poruncesc să ne-aducă nişte vin.

Nu vorbiră mult despre vremurile de odinioară. Iuda Iscarioneanul ajunse iute la scopul vizitei sale. Zerah ascultă serios şi foarte atent relatarea lucidă a lucrării lui Isus. Într-un final, spuse:

— Aşa, deci. Cel care vine. Cel care va veni. Când?

— Din clipă-n clipă. Din zi în zi. L-am lăsat alături de restul grupului, la casa unui anume Lazăr din Betania. N-aş pomeni această faptă recentă decât în faţa celor mai greu de convins. Unii dintre noi nu avem nevoie de aceste semne. Învăţătura este cea mai importantă.

— Crezi că el este acela.

Nu era o întrebare.

— Ştiu că el este acela.

— Minuni, zise Zerah. Înviatul morţilor. Nu-i greu, când moartea e doar un somn. În acest oraş, nu ducem lipsă de miracole. Tămăduirea bolnavilor.

Spune-i destul de tare unui bolnav că e sănătos şi se-nsănătoşeşte. Aşa zic scepticii. Slujba pe care o am m-a făcut sceptic într-o oarecare măsură. Acum, în ceea ce priveşte învăţătura pe care o propovăduieşte, bineînţeles c-am auzit multe despre ea. A fost, de fapt, studiată îndeaproape de câţiva dintre observatorii şi ascultătorii noştri, care au călătorit pe urma lui. Au transpus în simboluri o parte din această învăţătură. E nouă, fără îndoială. Revoluţionară, chiar. Şi, cu toate astea, adânc înrădăcinată în Legea Veche. Omul tău pare să fie un cunoscător, cum să spun, aproape scrupulos – nu, fanatic – al Legii Vechi. Un om greu de contrazis, aşa mi s-a spus. Fariseii nu sunt obişnuiţi să fie făcuţi praf cu propriile texte.

— Nu l-ai auzit? Ah, îl vei auzi curând, sunt sigur. Şi-l vei vedea. Un uriaş, cu plămâni şi ochi imenşi. În el, aş îndrăzni să spun, se află speranţa Israelului. Un preot printre împăraţi, un împărat printre preoţi. Sinedriul îl va accepta, Sinedriul trebuie…

— Trebuie, trebuie, trebuie?

— Fii atent, Zerah. Părinte Zerah, mă cunoşti doar, nu sunt neghiob…

— Nu, Iuda, neghiob n-ai fost niciodată, zâmbi Zerah. Şi nici prea credul. Poate puţin prea inocent.

— Dacă *inocent* înseamnă dispus a lua în serios credinţa evreilor – părinte Zerah, cunoaştem scripturile, deşi tu, evident, mai bine decât mine. Scripturile profeţesc venirea lui Mesia. Ticălosul acela care a domnit cândva în Iudeea a crezut atât de serios în venirea lui, încât a măcelărit toţi nou-născuţii din Betleem…

— Măcelărindu-l, din câte ştim, şi pe Mesia, odată cu ei.

— Înţeleg ce vrei să spui cu scepticismul, spuse Iuda zâmbind, oarecum agitat. Eu n-am nici un fel de autoritate preoţească şi, poate, dacă pot vorbi ca un vechi prieten, mă bucur să n-o am, dacă presupune cultivarea scepticismului.

— Adică, *vrei* să crezi.

— *Trebuie* să cred, zise Iuda, care avea o înfăţişare oarecum feroce, dar apoi se îmblânzi. Adăugă: Eu nu contez. Contează ce crede Sfântul Consiliu despre el. Şi ce va putea să-i spună apoi Consiliul puterii de ocupaţie.

Zerah îşi lipi vârfurile degetelor de la mâna stângă de cele de la mâna dreaptă, unul câte unul, încet, începând cu degetul mare, creând o colivie

fragilă din aer, în care se uită acum, de parcă avea să-şi găsească vorbele acolo. Apoi zise, citind din colivie:

— Iată, avem un cârmuitor nou, unul din casa lui David, care, după cum domniile voastre romane sigur ştiu, este casa regală a Israelului. Avem toată încrederea în acest cârmuitor. Propovăduieşte non-violenţa, iubirea, toleranţa, chiar şi faţă de Roma. Cezar poate să-şi retragă forţele. Nu mai avem nevoie de legiunile lui ca să menţină pacea.

— Foarte bine spus.

— Chiar trebuie să fie foarte bine spus, ca să-i conving pe romani să-şi retragă legiunile, şi procuratorul, şi vameşii.

Iuda Iscarioteanul oftă adânc.

— Zerah, zise el. Părinte Zerah, crezi în venirea lui Mesia?

— Evident. Aş fi un păcătos dacă n-aş crede. Israel a crezut şi va crede întotdeauna în venirea lui.

— Înţeleg. Cel care vine, dar nu vine niciodată. Şi totuşi sunt mulţi cei care spun că e nevoie acum de Mesia şi că Dumnezeu ne împlineşte nevoia. Vei auzi asta, cu siguranţă, în toată Galileea. Acesta, zic eu, e Christosul. Lasă-l să vină dinaintea sfinţilor părinţi ai Israelului.

— Îţi promit, spuse Zerah, că va veni dinaintea lor.

— Ah.

— Între timp, voi pune să fie urmărit – foarte îndeaproape. Nu ne putem permite nici un risc. Există mulţi proroci mincinoşi.

— Exact asta zice şi el.

— Fii binecuvântat, Iuda, fii binecuvântat, îi spuse Zerah, zâmbind. Văd un om înflăcărat de speranţă. Nu prea mai vezi mulţi în zilele noastre.

— De credinţă, mai degrabă, răspunse Iuda Iscarioteanul. Mai este ceva, totuşi… – iar chipul i se întunecă. Pot să vorbesc liber?

— Ai venit tocmai ca să vorbeşti liber.

— Are o slăbiciune. Vorbeşte prea mult despre nereuşită în ultimul timp. Despre vrăjmaşi. Despre propria-i moarte. Trebuie să-i fie alungat acest pesimism. Spun cu tot respectul cuvenit, aceasta e sarcina Consiliului. Căci are multe de înfăptuit.

— Sinedriul va acţiona, zise Zerah. Nu te teme.

Isus şi ceilalţi ucenici ajunseseră de-acum la Betfaghe. Isus mângâia urechile unui măgar sur şi răbdător – o măgăriţă, de fapt, al cărei mânz păştea lângă ea. Privirea lui Isus era îndreptată spre Muntele Măslinilor.

— Săbii şi suliţe, suliţe şi săbii, zise Toma cu patimă. Ne aşteaptă, ascultaţi-mă pe mine.

— Nu, zise Isus. Nici romanii şi nici mai-marii Israelului nu vor arestarea unui nevinovat – nu încă. Mă vor între zidurile cetăţii, ca s-aştepte, să urmărească. Nu. Trebuie să se împlinească scripturile. Un soi de împărat trebuie să intre în Ierusalim. Capitolul şaizeci şi doi din Isaia zice aşa: „Spuneţi-i fiicei Sionului: iată, împăratul tău vine la tine, blând şi călare pe-un măgar, pe-un măgăruş, pe mânzul unei măgăriţe.“ Vedeţi, nu pe un măgar, pe care l-au mai călărit şi alţii, ci pe un măgăruş, un animal care n-a mai cunoscut călăreţ.

— Au mari aşteptări de la tine, zise Matei, neîncrezător.

— Ce se-aşteaptă să capete, nu vor căpăta. Nimicirea vulturilor romani, împăratul în palatul său, cârmuindu-şi propriul popor, străinul alungat. Nu. Cei ce strigă *Osana!* vor arunca, în curând, cu pietre. Să mergem, deci.

— Dacă-mi îngădui, zise Simon Petru, măgăruşul ăsta abia dac-ar putea să ne ducă pe vreunul dintre noi, darmite pe tine.

— Aşa vorbeşte omul meu cu simţ practic. Nu vrem decât să-mplinim scripturile, Petru. Câţiva paşi simbolici, pe urmă-i puteţi înapoia, şi măgăruşul, şi măgăriţa, stăpânului lor. Dar cred că veţi descoperi că-mi va putea duce greutatea.

— Da, bineînţeles, tot uit lucrurile-astea, zise Petru.

CARTEA A CINCEA

Unu

Nu a existat nici o împotrivire oficială la intrarea lui Isus în Ierusalim. Soldaţii aflaţi în mica mulţime care-l aştepta credeau că urmau să aibă de-a face cu o mână de rebeli evrei înverşunaţi, care ar fi crăpat câteva capete romane, înainte de a li se rupe şi lor oasele. Iuda Iscarioteanul răspândise vestea venirii lui Mesia, simplificată pentru majoritatea drept apariţia iminentă în mijlocul lor a învăţătorului şi tămăduitorului şi a celui care învia din morţi, cel atât de bine-cunoscut în Galileea. Şi romanii, şi evreii fură la fel de dezamăgiţi, când un bărbat uriaş se ivi umil, călare incomod pe un măgar mic şi urmat de unsprezece bărbaţi în zdrenţe. Isus descălecă de îndată şi-l trimise pe unul dintre discipoli (lui Iacob cel Mic îi reveni, întâmplător) să ducă atât măgăruşul, cât şi măgăriţa înapoi la stăpânul lor.

— Iată-l, strigă Iuda Iscarioteanul. Presăraţi-i în cale flori, frunze de palmier, propriile veşminte. Haideţi, cu mine odată – *Osana*, fiul lui David! Binecuvântat este cel ce vine în numele Domnului.

Reacţia se dovedi lipsită de entuziasm. De vină erau măgarul şi zdrenţele.

— Nu vedeţi? strigă Iuda. S-a împlinit profeţia. Stă scris în Cartea lui Isaia: „Spuneţi fiicei Sionului: iată, împăratul tău vine la tine, blând şi călare pe un măgar – nu, pe un măgăruş, mânzul unei măgăriţe.“

În acest moment, câţiva prinseră curaj şi strigară:

— *Osana!*

Nişte băieţi urcară în palmieri şi azvârliră frunze, şuierând. Mulţimea spori. Fariseii, auzind strigătele osanalelor, vrură să ştie ce se întâmpla.

— Este profetul – Isus din Nazaret.

Patru dintre farisei – Elifaz, Samuel, Iona şi Ezra – zâmbiră batjocoritor, şi se-ncruntară, şi se-mbrânciră ca să înainteze. Ucenicii, acompaniaţi de Tadeu la fluier, cântau conduşi de Filip:

— Binecuvântat este cel ce vine în numele Domnului. Pace în ceruri, slavă Celui Preaînalt. Cântaţi, cântaţi.

Elifaz şi prietenii săi încercară să împiedice înaintarea micii procesiuni. Auziră cuvintele cântecului, şi Elifaz grăi:

— Este o blasfemie. N-au voie să folosească astfel de cuvinte.

Auzindu-i, Isus li se adresă:

— Vă spun că, dacă vor tăcea ei, pietrele vor striga.

Întotdeauna gata de distracţie, locuitorii Ierusalimului îşi reluară strigătele osanalelor şi aruncară din nou cu frunze de palmieri. Iuda Iscarioteanul striga şi iar striga, iar mulţimea sporea întruna.

— Aş putea cânta un alt cântec, le spuse un străin fariseilor.

— Ce anume? întrebă Samuel. Nu că ne-ar interesa.

— Vedeţi că nu câştigaţi nimic. Iată, lumea se duce după el.

— Nu chiar toată lumea, zise Ezra.

— Aşteaptă, zise Elifaz. Aşteaptă numai.

Isus şi ucenicii săi nu lucrară nimic în ziua aceea. Era îndeajuns că trebuiau să-i ţină la distanţă pe bolnavi, şi pe orbi, şi pe infirmi. La un moment dat, Isus se ridică şi strigă un mic discurs către oraş, pe care nu mulţi îl pricepură prea bine.

— Ierusalime, dacă ai fi cunoscut, în această zi, lucrurile care puteau să-ţi dea pacea. Dar acum, ele sunt ascunse de ochii tăi. Vor veni peste tine zile când vrăjmaşii te vor împresura şi te vor face una cu pământul, pe tine şi pe copiii tăi din mijlocul tău. Şi nu vor lăsa în tine piatră peste piatră, căci n-ai cunoscut vremea când ai fost cercetat.

Aceasta, după cum mulţi dintre noi ştim prea bine, a fost o profeţie adevărată.

Iuda Iscarioteanul aranjase ca Isus şi ucenicii săi să stea la un han cu podele curate şi pături, de pe Muntele Măslinilor, câte şase sau şapte în cameră, şi acolo se aşezară cu toţii la o cină simplă, servită în aer liber, şi priviră în jos, către oraş, în timp ce se lăsa înserarea.

— După cum vedeţi, o cetate mare, spuse Isus, iar inimile probabil că vi se frâng la gândul tuturor cetăţilor mari din lume, care vor trebui să v-audă, când va veni vremea voastră şi veţi fi singuri. Dar credinţa este cuvântul cel mare, credinţa. Dacă aveţi chiar şi un grăunte de credinţă în voi, şi dacă-i veţi spune unui munte: „Ridică-te şi aruncă-te în mare“, aşa se va întâmpla.

Ucenicii erau obosiţi, irascibili chiar.

— Mda, zise Toma, adică să credem că muntele se va arunca în mare, şi-atunci aşa se va şi întâmpla. Eu însă nu cred una ca asta, nici unul dintre cei de-aici nu credem şi – cu tot respectul – nici tu nu crezi aşa ceva.

— Toma, zise Petru, asta-i a treia cană plină cu vin pe care-ai băut-o. Mai lasă şi pentru alţii, omule.

— Însetat. E-o vreme tare însetată.

— Bea apă, mârâi Petru.

— Muntele Măslinilor, spuse Iuda Iscarioteanul. Aduceţi-vă aminte că măslinele înseamnă pace.

— Ei bine, zise Isus, aici trebuie să ne găsim pacea la sfârşitul zilei. În cetate nu vom avea parte de prea multă.

— Pesemne m-a luat iar gura pe dinainte, spuse Toma. Tot uit că vorbeşti în pilde, cum le zici tu.

— Nu va fi nici o pildă mâine, Toma, zise Isus. Nici multe cuvinte. O să vezi.

Prima lucrare a lui Isus a fost înfăptuită a doua zi, dimineaţa devreme, în preajma Templului. El şi ucenicii se uitară la negoţul de porumbei pentru jertfe, tarabă lângă tarabă, de care atârnau colivii de nuiele, beţe de care păsările care gângureau şi gemeau erau prinse cu aţă de un picior, iar veşmintele vânzătorilor erau pătate de găinaţ.

— Iuda, zise Isus, avem destui bani să cumpărăm un bici?

— Un bici, învăţătorule?

— Da, dintr-alea care s-ar folosi pentru un cal nărăvaş sau un câine îndărătnic. Du-te şi cumpără unul. Acum. Grăbeşte-te.

— O caută cu lumânarea, îi murmură Iacob cel Mic celuilalt Iacob. E pus pe harţă. De ce?

Când Iuda se-ntoarse cu un bici cu noduri şi cu mâner tare de lemn, Isus îl apucă fără să scoată o vorbă şi începu să-i plesnească din toate puterile pe negustorii de porumbei. Ucenicilor le făcu semn să deschidă coliviile şi să taie sforile cu care erau prinse picioarele păsărilor. La început, negustorii protestară în gura mare:

— Trebuie să vindem porumbei, nu? S-aducem jertfe, nu? Cine dracu’ mai eşti şi tu?

Apoi, nu mai avură suflu decât pentru urlete de durere. Porumbeii îşi luară zborul şi se rotiră liberi prin văzduh, apoi se aşezară pe pereţi şi gânguriră obraznic înspre zarva de dedesubt. Isus se opri să-şi tragă sufletul, înainte de a scoate din incintă, cu biciul, o huidumă de negustor sfidător, care se apăra c-o bâtă. Un slujitor veni în fugă şi întrebă:

— Tu eşti Isus din Nazaret, despre care se vorbeşte?

— Ce contează cum mă cheamă? răspunse Isus.

Îl alungă cu biciul pe negustorul care blestema îngrozitor, apoi strigă, fiindcă începeau s-apară preoţii:

— N-ar avea dreptul să facă asta oricine care se teme de Dumnezeu şi îl slăveşte în Templu? Templul e pentru închinare, nu pentru vânzare şi cumpărare de porumbei.

— E nevoie de porumbei pentru jertfe, strigă un preot. Trebuie să încetezi.

Era un protest destul de lipsit de vlagă, din partea unui om care avusese, probabil, întotdeauna dubii în privinţa faptului că incinta Templului ajunsese piaţă de animale.

— Abia ce-am început, zise Isus.

Îşi conduse ucenicii înspre altă curte a incintei, unde se vindeau animale pentru jertfe mai mari. Se apucă de îndată să biciuiască din toate puterile nu doar vânzătorii, ci şi cumpărătorii, în timp ce ucenicii eliberau boii şi oile şi le trimiteau mugind şi behăind afară, în drum. Din nefericire, un fariseu strigă:

— Asta e blasfemie. Blasfemie, m-auzi?

Isus îi răspunse:

— Adevăr grăieşti, fiule.

Apoi se apucă de treaba-i violentă împotriva schimbătorilor de bani. Moneda care circula în cetate atunci era bătută la Roma şi purta chipul şi titlurile lui Tiberius Cezar. Astfel de bani nu erau acceptaţi în Templu, pentru plata dării către Domnul, căci erau nu doar laici, dar şi păgâni, astfel că trebuiau convertiţi în bani ai Templului. Zarafii făceau bani buni de pe urma acestor schimburi. Isus şi ucenicii săi îl auziră pe unul, sclifosit ca toţi cei din această şleahtă, care tocmai spunea:

— Tovarăşii mei de-aici şi cu mine avem monopol asupra banilor care se emit în Templu. Nu mă interesează ce ţi s-a spus. Nu poţi să-ţi schimbi altundeva banii imperiali, amice.

Şi mai era unul care împrumuta bani sfinţi cu dobândă mare.

— Treizeci la sută, în monede ale împăratului Tiberius Cezar înainte de Paşti. Ai înţeles?

În timp ce ucenicii răsturnau mesele, împrăştiind aurul şi argintul care zornăia, Isus biciuia zarafii şi cămătarii, strigând:

— Casa mea se chema o casă de rugăciune pentru toate neamurile. Dar voi aţi făcut din ea o peşteră de tâlhari. Voi împliniţi profeţia. Eu o încalc.

Isus lăsă pe seama ucenicilor alungarea cămătarilor care blestemau, mai ales a lui Iacob cel Mic, care se folosea de toată puterea lui de luptător de târg. Isus, gâfâind, îi spuse lui Iuda Iscarioteanul:

— Ce stă scris în Psalmii lui David?

— „Râvna pentru casa ta mă mănâncă pe mine“, cită Iuda imediat.

Isus dădu mult din cap. Apoi, amândoi zăriră un preot tânăr, care stătea lângă intrarea principală în Templu – era Zerah, după cum Iuda ştia prea bine. Se uită îndelung la Isus, fără să schiţeze nici un gest. Apoi, dispăru.

— Părerea mea, învăţătorule, cu tot respectul, este că n-ar trebui să supărăm prea mult autorităţile. Vom avea nevoie de…

Nu reuşi să rostească vorbele *ajutorul lor*. Privirea dezgustată pe care i-o aruncă Isus era dintr-acelea care împietreau, cum se spune. Se retrase câţiva paşi în spate, dând peste Filip şi Tadeu, care se-ntorceau de la bumbăcit zarafii.

— Învăţătorule, îmi dau seama c-am greşit, învăţătorule, reuşi acum să îngaime Iuda, şi o şterse să facă rost de bani, care era sarcina lui, tulburat de propriile-i neajunsuri, furios pe propria-i prostie.

Nu s-a putut lua nici o măsură oficială împotriva lui Isus pentru felul în care curăţase incinta Templului. Vânzătorilor şi zarafilor li se concesionase operaţiunea, dar nu se aflau sub protecţia Templului. Vestea alungării aduse o mulţime mare, pentru prima tură de învăţături ale lui Isus, în galeria principală, deoarece se aşteptau şi la alte biciuiri. Ce s-a întâmplat, de fapt, a fost că toţi pierde-vară şi curioşii au avut parte din plin de minuni, căci Isus vindeca iute – ucenicii despărţind cu fermitate şi bunăvoinţă cazurile

mai grave de cele banale şi ţinând gloatele la distanţă –, înainte să treacă la vorbe. Era pe punctul de a se adresa mulţimii, când nişte mame îşi aduseră mândre pruncii, să fie binecuvântaţi şi să binecuvânteze la rândul lor.

— Spune, spune.

— *Oghghaghgha.*

— Fiul lui David.

— *Gaga ghayghihgh.*

Elifaz şi tovarăşii săi farisei erau de faţă, gata pregătiţi.

— Până unde eşti dispus să mergi? strigă Elifaz. Până şi copiii rostesc blasfemii.

Ca întotdeauna, Isus nu întârzie să răspundă, şi glăsui pe un ton de regret mai degrabă decât de triumf:

— Îmi pare că n-aţi citit scripturile. „Tu ai scos laude din gura pruncilor şi din gura celor ce sug.“ Apoi: Să fiţi binecuvântaţi, micuţilor.

— Spune, spune.

— *Osana*, fiul lui David, zise o copilă nepăsătoare, de vreo şase ani.

Maică-sa o îmbrăţişă încântată, chit că fata nu era. Isus rostea cuvinte puternice, de-acum:

— Păziţi-vă de prorocii mincinoşi. Ei vin la voi îmbrăcaţi în piele de oaie, dar pe dinăuntru sunt nişte lupi răpitori. Îi veţi cunoaşte după roadele lor. Culeg oamenii struguri din spini sau smochine din mărăcini? Tot aşa, orice pom bun face roade bune, dar pomul rău face roade rele. Şi ce se întâmplă cu pomul care nu face roade bune? Este tăiat şi aruncat în foc. Ţineţi minte, promisiunile profetilor mincinoşi, fie că sunt oameni ai credinţei sau ai puterii, nu sunt de ajuns. După roadele lor îi veţi cunoaşte.

— Spune-ne un lucru, o, tu, denunţător elocvent ce eşti, strigă Elifaz. Cine ţi-a dat puterea să faci ceea ce faci şi să spui ceea ce spui?

— Of, cuvântul acela, *putere*, zâmbi mohorât Isus. Aţi auzit de Ioan Botezătorul. De unde a căpătat el puterea de a boteza? Din cer? Sau de la oameni?

Ezra dădu să spună „De la oa…“, dar Elifaz îi puse mâna peste gură, înainte să iasă tot cuvântul, şi-l certă:

— Nesăbuitule! Vrei să te sfâşie mulţimea?

— Am auzit pe cineva spunând că *de la oameni*? întrebă Isus. A, nu, evident. Şi-atunci, dacă spuneţi, după cum este inevitabil, *din cer*, vă pun această întrebare: Și de ce nu l-aţi crezut?

Elifaz bombăni ceva, dar nu era un răspuns coerent.

— Nu ştim, zise Ezra.

— Prea bine, zise Isus. Nu-mi spuneţi nimic. Nici eu nu vă spun de la cine am puterea de a face şi zice aceste lucruri. Dar să vă spun o poveste. Un om avea doi feciori, şi i-a spus celui dintâi: „Fiule, du-te astăzi de lucrează în via mea“. „Nu vreau“, i-a răspuns el. Curând însă, i-a părut rău şi s-a dus de-a lucrat în vie. Şi tatăl i-a spus celui de-al doilea fecior: „Fiule, du-te astăzi şi lucrează în via mea“. Şi fiul acesta i-a răspuns: „Mă duc, doamne, bucuros“. Dar nu s-a dus. Acum, spuneţi-mi – care din cei doi a făcut voia tatălui său?

— Răspunsul, zise un preot, pe un ton plictisit, este oarecum evident.

— Prea bine, răspunse Isus. Şi care-i tâlcul acestei poveşti? Iată care-i tâlcul. Voi, care vă consideraţi atât de cucernici – îi spuneţi *da* Domnului, dar nu-i faceţi vrerea. Hoţii, curvele, vameşii poate că-i spun Domnului *nu*, dar cine ştie dacă nu-i fac vrerea? Asta vă spun vouă, preoţi şi farisei: mulţi hoţi şi curve vor merge înaintea voastră în împărăţia cerului. Căci Ioan Botezătorul a venit la voi întru neprihănire şi nu l-aţi crezut. Cu toate acestea, mulţi păcătoşi l-au crezut. Şi chiar când aţi văzut că l-au crezut, nu v-aţi gândit la pocăinţă, nu! V-aţi văzut de drumul vostru. Şi vă vedeţi în continuare. După roadele lor îi veţi cunoaşte.

Această adunare se împrăştie chiar atunci. Isus nu avu nevoie imediat să fie protejat de cucernicii care fie mârâiau vorbe păcătoase, fie afişau o indiferenţă amuzată; se găsiră destui dintre cei de rând, care să-l aclame, precum şi bărbaţi şi femei care strigau *Învăţătorule! Învăţătorule!* şi întindeau braţe uscăţive, îşi dezvăluiau piepturile roase de boală, arătau înspre ochii neînsufleţiţi ca nişte pietre. În acel moment, avea mai mare nevoie să fie protejat de prieteni decât de duşmani. Şi când se duse în băile de lângă Templu, împins de o nevoie ce ţinea întru totul de natura sa umană, găsi acolo trei bărbaţi foarte dornici să-i fie mai mult decât prieteni, fraţi mai degrabă, şi, la vederea lor, i se îngreună inima. Erau bărbaţi bine făcuţi, cu bărbi lungi, fremătând de viaţă. Cel mai înalt şi vânjos dintre ei zise:

— Dă-mi voie să ţi-i prezint pe Iobab şi Aram. Dumneata şi cu mine, domnule, avem acelaşi nume.

— Numele nu-i neobişnuit. Isus... ?

— Bar-Abbas. Fiul tatălui său. Poţi să-mi spui Barabbas. Eu am să-ţi spun învăţătorule.

— Bar-Abbas. Fiul tatălui *nostru*. Avem şi asta în comun.

— Am ştiut că vei veni, spuse Barabbas. Omul acela al tău, cel cu calul – el a răspândit vestea.

— Un om bun, spuse Isus, cu un oarecare regret.

— Născut ca să domnească, zise el, şi, cu toate acestea, nu accepta tronul. Am înţeles. Trebuie ca toate să fie pregătite prima dată. Vin Paştile, învăţătorule. Ce porunceşti?

— Să-l iubiţi pe Dumnezeu şi să iubiţi omul, zise Isus. M-aţi auzit, doar, vorbind.

— Da, da, da, zise Barabbas, pornim înainte cu asta toţi, laolaltă. Îi însufleţeşti pe copiii lui Israel să-şi aducă aminte de Dumnezeul lor şi să se agaţe unii de alţii în frăţie iubitoare. Şi-l linişteşti pe duşman, ca să creadă că şi el este iubit – sau, cel puţin, tolerat. Dar când începe lucrarea ca atare?

— Da, zise Iobab, sau poate să fi fost Aram cel morocănos. Când începe?

Isus oftă.

— Mi-e teamă că nu v-or fi ajuns veşti de la fraţii voştri din Galileea. Eu propovăduiesc împărăţia cerului.

— Pe care suntem gata s-o clădim, zise Aram sau Iobab, în locul împărăţiei lui Cezar. Nu eşti tu cel care a fost trimis?

— Ba da, recunoscu Isus, cel a cărui venire a prorocit-o Ioan Botezătorul.

— În care am crezut, spuse Barabbas, când fariseii şi saducheii au scuipat pe el. Iar acum, aşa cum a prorocit el, cei mari vor fi doborâţi şi cei de jos, înălţaţi.

— După spusele lui, zise Iobab sau Aram. După spusele tale. Tu ridici stindardul lui Mesia.

— Nu i-aţi înţeles bine profeţia, spuse Isus. Îmi înţelegeţi greşit menirea. Trebuie să plec. Menirea aceea nu e dusă la capăt, şi n-a mai rămas mult timp.

— Nu pricepem, zise Barabbas. Vorbeşti în dodii. Dacă tu crezi că suntem iscoade ale duşmanului, mai gândeşte-te. Ai auzit vorbe simple de la noi. Vrem şi noi vorbe simple de la tine. Avem dreptul să cerem.

Dar Isus se întoarse în galeria Templului, unde-l aşteptau ucenicii, şi împreună plecară din incinta Templului. Din pricina falangei de ucenici care-l protejau, Barabbas şi amicii săi nu se putură apropia de el din nou. Nedumeriţi însă, rămaseră cât de aproape au putut. Dodii. Apoi Barabbas, brusc lămurit, spuse:

— Aţi văzut, deci? Îi înţelegem greşit menirea carevasăzică?

Căci un centurion roman, în uniformă şi înarmat, se apropiase de Isus. Falanga protectoare veni mai aproape, dar centurionul zise blând:

— Învăţătorule, vreau să te rog ceva…

— Învăţător? se miră Isus. Mi-ai spus *învăţător*?

— Cum altfel să-i spun cuiva care vine din înalt? zise centurionul, simplu. Învăţătorule, nu vreau să te deranjez, căci ai multe de făcut, dar am o slugă la mine în casă – îl am de mult timp –, şi este un om bun şi iubitor, un fiu mai degrabă decât un servitor. E tare bolnav, cred că-i pe moarte. Învăţătorule, pot să te rog cu toată smerenia…

— Aţi auzit? strigă Isus către mulţimea din jur. Prieteni, ucenici, toţi cei care ascultaţi acum – l-aţi auzit? Sunt dorit nu pentru ce propovăduiesc, ci ca purtător al unor semne şi minuni, sau al unui stindard în Israel.

Şi le aruncă o privire oarecum răuvoitoare lui Barabbas şi amicilor săi.

— Cu toate acestea, îi spuse mai blând centurionului, ce am făcut pentru evreii nerecunoscători trebuie să fac şi pentru romanii nerecunoscători, altfel va crede lumea că-i ocrotesc pe unii şi nu-i bag în seamă pe alţii. Voi veni la tine acasă.

— Dar, învăţătorule, învăţătorule! strigă centurionul, tulburat. Nu vreau să văd semne şi minuni. Sunt chiar nevrednic să-mi intri în casă. Dar ştiu că, dacă spui o vorbă – atât şi nimic mai mult – servitorul meu va fi tămăduit. Vezi, doamne, sunt eu însumi sub stăpânirea altuia, dar am şi autoritate – o sută de soldaţi sub mine. Dacă-i spun unuia: *Fă asta*, ştiu că va face. Iar altuia: *Du-te acolo*, ştiu că se va duce. Nu-i nevoie să *văd*. E suficient să fie spus cuvântul.

Centurionul, care, evident, era de mult timp pe acele tărâmuri, vorbea destul de bine aramaică, deşi cu o asprime italică. Isus îi întoarse ultimele cuvinte în latină, savurându-le înţelesul: *Satis est ut verbum detur*. Apoi, cu o voce bubuitoare, se adresă mulţimii:

— L-aţi auzit pe acest om, acest ofiţer din garnizoana romană? Vă spun vouă: Nicăieri în Israel, în Israel, *în Israel*, nu am găsit o credinţă atât de mare. Îi aşteaptă o surpriză amară pe cei ce cred că, datorită sângelui şi neamului, ei sunt cei aleşi. Îi vor vedea pe Avraam, Isaac, Iacob şi pe toţi prorocii Domnului, care sunt prorocii sângelui şi ai neamului lor, în împărăţia cerului. Dar vor vedea mulţi din alte neamuri şi de alt sânge, din cele patru vânturi, alături de ei. Iar cei care cred că, datorită sângelui şi neamului lor, sunt de-ai împărăţiei vor fi azvârliţi în neagra beznă. Va fi – vă făgăduiesc – multă durere şi scrâşnire din dinţi. Iar cei din urmă vor fi cei dintâi. Şi cei dintâi – mai e nevoie să spun – vor fi cei din urmă.

Şi, cu o privire plină de iubire, se întoarse către centurion şi-i spuse:

— Du-te acasă. Credinţa ta l-a tămăduit pe servitorul tău.

Şi, neîndoindu-se nici o clipă că aşa stăteau lucrurile, centurionul încercă să îngenuncheze, dar Isus îl ridică. După cum observară cei cu simţ de observaţie, recunoştinţa de pe faţa ofiţerului roman era la fel de mare ca ura de pe faţa fariseilor şi mânia nedumerită de pe chipurile lui Barabbas şi ale celorlalţi zeloţi.

Doi

După cum era de aşteptat, fariseilor nu le-a luat mult să organizeze o întrunire în care să dea glas indignării şi să pună la cale reducerea la tăcere a lui Isus. Elifaz, Samuel, Iona şi Ezra, credincioşi mai în vârstă fiind, făceau cu toţii parte din Marele Consiliu Religios, astfel că le puteau vorbi preoţilor, chit că poate nu şi celor de rangul cel mai înalt, cu o oarecare familiaritate. Elifaz, care invitase doi preoţi acasă la el, ca să participe la întrunirea indignării, îşi putea chiar permite să-i trateze de sus, fără a fi pus la punct. Cei doi se numeau Haggai şi Habbakuk, două nume profetice purtate de doi mâncăi, care s-au înfruptat cu poftă din bunătăţile servite de Elifaz (păstrăv fript, mâncare de rădăcinoase, friptură de viţel, fructe, vin grecesc cu iz de gudron şi răşină). După cină, Elifaz a spus:

— Consiliul trebuie să se întrunească, neapărat. Orice întârziere îl va încuraja pe acest rânjitor, zâmbitor, şi ceata aceea de sălbatici în zdrenţe care-l însoţeşte. După părerea mea, trebuie acţionat acum – şi s-a uitat cu o privire feroce la Habbakuk şi Haggai, care şi-au ridicat amabili privirile din bucatele copioase ale lui Elifaz.

— Dacă întrunim tot consiliul, a zis Habbakuk, ca să decidă soarta unui predicator ambulant, nu facem decât să ne dovedim incapacitatea de a rezolva această problemă aici şi acum.

— În primul rând, a intonat Haggai subţire, aş vrea să vă rog pe toţi să lăsaţi la o parte orice ranchiună de natură personală. Temeiurile noastre trebuie să fie, ăăă, moralitatea şi ordinea publică.

— Orice om, a răspuns ranchiunos Ezra, are dreptul să fie iritat de diminuarea propriei autorităţi. Am avut la atelier un ucenic care făcea glume despre oile în straie de lup. Am scăpat de el, cum era şi firesc. Râde acum de mine pe stradă – „mormânt văruit“, aşa-mi strigă tânărul…

— Ăăă, a intervenit Elifaz, ca să-şi înăbuşe un hohot involuntar (căci Ezra chiar avea ceva ce aducea a mormânt văruit). Nişte fleacuri. De credinţa strămoşilor noştri se râde. Ei bine, *evlavioşi* părinţi, ce sugeraţi?

— Cât de departe doriţi să mergeţi? a întrebat Haggai.

— Până la capăt, a mârâit Ezra.

— Să-l alungăm din Ierusalim, a zis Samuel, mai cumpătat. Pe el şi şleahta aia de cerşetori voinici. Să-i speriem. Să-l prindem cu o blasfemie. Să-i amintim care-i pedeapsa pentru aşa ceva.

— A, e foarte atent să evite blasfemiile, a zis Habbakuk.

— Aşa este, a zis Ezra. Nu vrea decât să-i insulte pe cei mai buni decât el.

— Nu este o blasfemie, a precizat Elifaz, să spui că o târfă o să ajungă în ceruri înaintea unui preot al Templului?

— Din păcate, nu, a răspuns Haggai. Din păcate, fără îndoială, dar nu. Mă gândeam la legăturile lui cu puterea politică.

— A fost foarte atent şi în această privinţă, a zis colegul lui.

— Centurionul acela, a spus Iona, le va spune tuturor că există măcar un evreu care e prieten al Romei.

— Lăsaţi-l, a răspuns Habbakuk, gânditor, să aleagă între Dumnezeu şi Cezar. Un cuţit cu două tăişuri.

— Nu văd cum, a zis Elifaz.

— Mai târziu, mai târziu, a intervenit Haggai, nerăbdător. Haideţi să-ncercăm ceva mai simplu prima dată.

Asta a dus la o adevărată demonstraţie de neprihănire, în care Ezra, care se ocupa cu importul de făină de grâu, a profitat de anumite informaţii pe care le avea cu privire la soţia unuia dintre angajaţii săi. Numele acelui angajat nu ne priveşte, dar soţia se numea Tirzah şi avea, de ceva vreme, o legătură adulteră cu un bărbat mic de statură, dar destul de chipeş, care făcea comerţ cu felinare de fier forjat produse de meşteri ruşinos de prost plătiţi. Ezra pe această biată femeie a târât-o afară din căsuţa ei pe când soţul era la slujbă, ajutat la târât şi la prea-cucernica înjosire de către Iona şi Elifaz, şi sprijinit moral de prezenţa tăcută, dar cu ochii la ceruri, a preoţilor Habbakuk şi Haggai. Au tras-o deci de păr şi de veşminte, care, sfâşiate, au făcut-o să arate şi mai neruşinată decât era, şi au dus-o până la Templu, într-un moment al zilei în care ucenicii lui Isus mâncau într-o cârciumă, iar Isus scria sau desena ceva tainic în praful pământului uscat (care nu mai văzuse ploaie de mai bine de zece zile). Unii susţin că desena un peşte şi scria

numele Isus în greacă de jur împrejurul peştelui. Dar nu despre asta e vorba. Ezra, cu mâna înfiptă în părul acelei Tirzah, care ţipa de zor, a strigat tare, ca să-l audă Isus:

— Fraţi israeliţi, una dintre poruncile pe care Dumnezeu i le-a dat lui Moise este: să nu preacurveşti. Este un păcat cumplit adulterul, şi aici aveţi o păcătoasă cumplită, o adulteră prinsă chiar în timp ce săvârşea preacurvia.

— Chiar în timp ce-o săvârşea? a întrebat cineva, scuipând.

— Aproape. Imediat după. Cel cu care a comis păcatul trebuie considerat mai puţin vinovat, din moment ce, cum ne spun sfintele scripturi, prin vicleşugurile femeii se păcătuieşte. Aşa a fost şi în Rai. Aşa şi aici. Omorâţi-o cu pietre.

I-a dat drumul de păr, dar femeia n-a putut să fugă, pentru că era înconjurată de oameni dornici s-azvârle pietre. Isus, cum era de aşteptat, se ridică şi strigă:

— Opriţi-vă!

Se opriră destul de iute, aşteptându-se la o distracţie pe cinste. Cu voce tare, Isus zise:

— Este cineva aici fără păcat? Este cineva? Ei bine, cine dintre voi este fără păcat să arunce cel dintâi cu piatra în ea. Ce aşteptaţi, preacuviincioşi farisei?

Iar femeii, ridicând-o blând, îi spuse:

— Du-te în pace. Dar nu mai păcătui.

Tirzah, atunci, o luă la fugă, dar nu pentru totdeauna. În curând, avea să se alăture femeilor care-l urmau pe Isus, o adulteră pe lângă o curvă şi fata unei regine, precum şi pe lângă pioasele cusătorese şi alte discipole. Începuseră să-şi spună Fiicele lui Isus.

— Cine eşti tu, să-ncalci legea lui Moise? strigă Elifaz, iar prietenii lui adăugară:

— Da, cine eşti tu, hulitorule, să nesocoteşti poruncile?

— Stă scris aşa, zise Elifaz, că preacurvia este un păcat, şi un păcat cumplit, că nevasta adulteră este o lepădătură care trebuie aruncată la groapa de gunoi şi că bărbatul poate s-o alunge şi s-o lase pe seama mâniei celor drepţi. Aşa că este adevărat că huleşti legea, păcătos ce eşti, păcătos în straie de proroc, mormânt văruit.

— De dragul păcii şi al rânduielii, începu Isus destul de blând, Moise a trebuit să cedeze, din pricina inimilor împietrite ale israeliţilor, şi a îngăduit ca voi sau strămoşii voştri să vă alungaţi nevestele. Dar asta nu a fost niciodată intenţia Domnului Dumnezeu la început. Căci, aşa cum stă scris, Dumnezeu i-a făcut parte bărbătească şi parte femeiască, iar omul va lăsa pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de nevasta sa, şi cei doi vor fi un singur trup. Aşadar, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă.

Îşi păstră blândeţea şi când preotul Haggai rosti vorbele pe care le pusese la cale împreună cu Habbakuk:

— Isus din Nazaret, ştim cu toţii că spui şi propovăduieşti adevărul. Şi nici nu-ţi pasă cui, din moment ce în ochii tăi, ca şi într-ai lui Dumnezeu – dacă putem spune asta fără să hulim –, toţi oamenii sunt egali. Dar mă nedumereşte ceva şi sper că vei spune adevărul în această privinţă. Noi, fiii credinţei, susţinem că toate cele sunt ale lui Dumnezeu. Se cade, atunci, să-i plătim bir lui Cezar, sau nu?

Isus îi privi cu bunătate pe preoţii zâmbitori, pe fariseii cu privirile încruntate, gărzile romane din turnurile de observaţie care se înălţau lângă Templu, pe Barabbas şi pe prietenii săi. Apoi, încetă să mai fie blând.

— Făţarnici şi netrebnici! strigă el. Pentru ce încercaţi să mă ispitiţi să rostesc vorbe trădătoare? Arătaţi-mi un ban imperial. Haideţi, arătaţi-mi, *arătaţi-mi*, şi vă voi răspunde.

Un soldat roman de rând îi aruncă o monedă lui Iacob cel Mic, care o prinse îndemânatic în mâinile sale uriaşe, apoi i-o întinse lui Isus. Isus o ridică în văzduh, astfel că aceasta luci în lumina soarelui preţ de o clipă.

— Al cui este chipul acesta şi al cui este numele? strigă el.

— Al lui Cezar. Al împăratului Tiberius Cezar. Este numele lui Cezar. Numele lui Cezar. Al lui Cezar.

— Prea bine, atunci, spuse Isus. Daţi, dar, Cezarului ce este al Cezarului şi lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu.

Şi-i dădu moneda lui Iuda Iscarioteanul, vistierul. Orice, oricât de puţin, era de ajutor.

Se crede că fariseul Elifaz şi zelotul Isus Barabbas l-au denunţat în gura mare, în acelaşi timp.

— Apucaţi-l, strigă Elifaz. Ce mai aşteptaţi? A hulit împotriva cuviinţei, şi legii, şi rânduielii. E prieten cu păcătoşii, hoţii şi curvele. Din gura lui chiar aţi auzit asta. Ucideţi-l cu pietre. Alungaţi-l din oraş.

— Alungă-te tu pe tine, mormânt văruit ce eşti, îi strigă înapoi un bărbat, un nimeni.

Mulţi simţeau acelaşi lucru. Expresia *mormânt văruit* devenea tot mai cunoscută şi se cânta chiar şi un cântec (unii spun c-ar fi fost scris de ucenicul Filip, deşi nu există dovezi în această privinţă). Cântecul suna cam aşa:

Sunt doar un mormânt văruit,
Pe dinafară frumos, nepătat,
Înăuntru însă-s murdar şi mânjit
Şi duhnesc a mort îngropat.

Cum spuneam, strigă şi Barabbas, şi se zvoneşte că vorbele lui ar fi fost:

— Ucideţi-l. Ce mai aşteptaţi? E prieten cu Cezar, linge bocancii romani şi face şmecherii egiptene pentru ei. Duşman al libertăţii, corupător al adevărului israelit. Ucideţi-l cu pietre pe ticălos.

El şi tovarăşii săi începură să arunce cu bolovani şi pietre, pe care cei doi Iacobi voiră să le azvârle înapoi. Isus îi potoli, spunându-le:

— Nu faceţi nimic. Învăţaţi de la farisei.

Elifaz şi prietenii lui o ştergeau rapid. Gărzile romane, care stătuseră până atunci la marginea mulţimii, începură să înainteze, când a fost aruncată prima piatră. O piatră azvârlită de Iobab sau Aram în direcţia lui Isus şi a discipolilor săi îl izbi pe un soldat în obrazul stâng. Soldaţii sirieni începură să-i cotonogească pe evreii nevinovaţi care stăteau şi priveau. Barabbas încercă să sugrume un sirian scund, dar vânos. Goarna chemă întăriri, care veneau acum în fugă din barăcile din apropiere. Un stegar ducea stindardul care semnifica pacea romană. Îl izbi o piatră. Se repezi înainte cu vârful ascuţit al stindardului. Acesta i-a fost smuls din mâini. Căzu. Băţul i se rupse. Barabbas şi Iobab şi Aram au fost prinşi fără prea multă dificultate. Gâfâind, Barabbas nu îi înjură pe cei care-l arestaseră. Vorbele de ocară le păstră pentru Isus:

— Trădătorule. M-ai dat. Pe mâna…

Apoi, un decurion îl plesni peste gură. Cu privirea îngustată din pricina soarelui, decurionul se uită la Isus şi la ucenicii săi, care stăteau foarte calmi, cu braţele încrucişate. Întrebă un soldat din subordine:

— El?

— Nu. Zice să-ţi iubeşti duşmanul. Uşor de zis, greu de făcut.

Trei

— Ar trebui să dormiţi încă la ora asta, spuse Isus.

Nu se crăpase încă de ziuă pe Muntele Măslinilor şi promitea să fie încă o zi caniculară. Isus ştia când avea să se schimbe vremea.

— Am auzit când te-ai sculat, învăţătorule, zise Petru. Nici noi n-am prea avut somn, cel puţin unii dintre noi.

Andrei era cu el. Matei şi Toma veneau şi ei dinspre han. Ajunseseră să doarmă uşor, ca animalele, cu excepţia lui Iacob cel Mic, care trebuia scuturat şi îmbrâncit, ca să se trezească.

— În plus, avem întrebări pentru care se pare că nu există niciodată timp.

— Ce întrebări?

— Ai spus că vei fi luat de lângă noi, zise Andrei. Când? Cine te va lua?

— În curând, răspunse Isus. Şi luarea mea va fi lucrarea tuturor. Unii vor purta chingi şi săbii, alţii nu. Mare importanţă n-are.

Ioan, cu vocea sa ca un muget de taur, care nu se potrivea cu delicateţea şi blândeţea lui, strigă:

— Deşteptarea. Afară. Lapte proaspăt de capră. Pâine proaspătă.

— Ai mai spus şi c-o să vii din nou, adăugă Petru. Asta înseamnă că vei fi luat, dar apoi eliberat?

— Nu, Petru. Nu voi fi eliberat decât de tatăl meu ceresc. Voi fi luat, Petru, judecat, omorât. Dar voi veni din nou.

Petru şi Andrei rumegară acest răspuns laolaltă cu pâinea de la masa de dimineaţă. În curând, beau cu toţii din vasul cu lapte, care trecea din mână în mână, în timp ce soarele răsărea deasupra cetăţii. Încă o zi fierbinte.

— Care va fi semnul? întrebă Petru, în cele din urmă.

— După trei zile, răspunse Isus, voi fi din nou viu. Voi fi îngropat la fel ca Lazăr. Şi, tot ca Lazăr, voi ieşi din mormânt. Viu. Voi fi din nou alături de voi pentru un răstimp scurt. Pe urmă, voi pleca de la voi. Pentru unii, voi deveni o amintire, pentru alţii – un basm; pentru cei cu adevărat binecuvântaţi, cei care cred cu adevărat, voi fi ca o prezenţă aievea. Dar mă

voi întoarce în lume, în lumea întreagă, atunci când se va apropia sfârşitul acesteia.

— Când va fi asta? vru să ştie Bartolomeu.

— Într-o mie sau într-un milion de ani. Ce contează? Timpul nu este un marş roman, timpul este un dans de copii. Oamenii sunt oameni. Timpul nu înseamnă nimic în ochii tatălui vostru ceresc, care l-a creat pentru dansul lumii. Dar la sfârşit vor fi semne, iar unora li se va părea că semnele sunt dintotdeauna acolo – războaie şi veşti de războaie, un neam se va scula împotriva altui neam. Foamete şi cutremure de pământ. Mulţi vor cădea şi se vor vinde unii pe alţii şi se vor urî. Fărădelegile se vor înmulţi, iubirea celor mai mulţi se va răci.

— Ar putea fi acum, zise Iuda Iscarioteanul.

Isus nu răspunse nimic.

— Nu se poate întâmpla, reluă el, până ce nu va fi propovăduită în toată lumea evanghelia împărăţiei. Oricum i se va spune, orice formă va lua, toată lumea trebuie s-o audă, s-o primească, s-o tăgăduiască. Şi apoi va veni sfârşitul. Va părea că soarele s-a întunecat şi că luna nu-şi mai dă lumina şi că stelele încep să cadă din cer şi că puterile cerurilor se clatină. Şi atunci va apărea Fiul Omului. Venind pe norii cerului cu putere şi cu o mare slavă.

Fluierul subţire al unui păstor din vale părea să ia în râs această groaznică viziune. Privind cu blândeţe păstorul cum îşi mână cu fluierul turma la păşune, Isus continuă:

— El va despărţi oile de capre. Iar acelor neamuri ale lumii care stau la dreapta lui le va spune: Veniţi binecuvântaţii tatălui meu de moşteniţi împărăţia ce v-a fost pregătită de la întemeierea lumii. Căci ori de câte ori le-aţi arătat iubire fraţilor voştri, mie mi-aţi arătat-o. Apoi le va spune celor de la stânga lui: Duceţi-vă de la mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, căci am fost flămând – ştii restul, Petru.

— Şi nu mi-aţi dat să mănânc. Mi-a fost sete, şi nu mi-aţi dat să beau.

— Am fost gol, adăugă Ioan, şi nu m-aţi îmbrăcat.

— Iar ei, atunci, vor răspunde, continuă Isus: *Când te-am văzut noi flămând sau fiindu-ţi sete sau gol şi nu ţi-am slujit*? Iar el le va răspunde zicând: Ori de câte ori n-aţi făcut aceste lucruri pentru fraţii mei, fraţii *voştri*, mie nu mi le-aţi făcut…

Se întrerupse şi zise către Iuda Iscarioteanul:

— Termină tu, iubitul meu fiu.

— Şi aceştia, spuse Iuda, vor merge în pedeapsa veşnică, iar cei neprihăniţi vor merge în viaţa veşnică. Viaţa veşnică.

Urmă o tăcere lungă. Toma o risipi cu un suspin, după care luă o bucată de pâine pe care o mestecă puţin cam zgomotos. O înghiţi şi zise, în felu-i dur, nepoliticos:

— Deci, va trece mult timp între moartea păcătosului şi judecata sa. Poate un milion de ani.

— Un milion de ani nu înseamnă nimic, îi răspunse Isus. Când intri în casa morţii, laşi timpul în urmă. Judecata. Nici sufletul păcătos şi nici cel neprihănit nu vor avea de aşteptat multă vreme. Poţi chiar să spui că împărăţia a venit deja, că raiul şi iadul sunt acum.

Pe deal în sus, un grup de copii se apropiau, însoţiţi de mamele lor.

— De ce nu se duc să te vadă la Templu, mormăi Petru. Ne tulbură ora de odihnă. O să-i trimit de-aici.

— Nu, Petru, lasă copiii să vină la mine. A celor ca ei este împărăţia cerurilor. Şi adevăr vă spun: dacă nu o să deveniţi şi voi ca nişte copii, dacă nu o să învăţaţi din nou nevinovăţia şi credinţa, nu veţi intra în această împărăţie.

Se ridică şi coborî să întâmpine copiii. Bartolomeu îi spuse lui Iuda Iscarioteanul:

— Să-nvăţăm din nou nevinovăţia. Tu poţi să faci una ca asta?

— Trebuie să încerc, spuse Iuda. E greu, dar trebuie să încerc.

Jos, în cetate, cei cu adevărat nevinovaţi, cei care credeau că lumea poate fi făcută mai bună prin schimbarea celor care o conduc făceau zarvă în faţa temniţei unde Barabbas şi Iobab şi Aram zăceau pe nişte paie murdare.Strigau:

— Barabbas. Isus bar-Abbas. Sloboziţi-l. Sloboziţi-l pe Israel. Libertate pentru Israel. Jos cu despotul străin!

Făceau larmă, dar altfel erau inofensivi. Nu aveau nici o armă la ei. Mâna de soldaţi care păzeau temniţa îi alungară fără vreo dificultate. Cum nu prea aveau altceva de făcut, se tot întorceau ca să strige:

— Sloboziţi-l pe Barabbas. Sloboziţi-l pe Israel.

Străjerul Quintus le aduse lui Barabbas şi tovarăşilor săi pâine neagră şi apă.

— Eroi, nu glumă, nu? Cer să fiţi sloboziţi. Ca să vă puteţi vedea mai departe de ucis.

— Noi nu ucidem.

— Nu că n-aţi încerca. Înflăcărare patriotică, nu? Ei bine, nu mai aveţi mult.

— N-o să fie o judecată dreaptă, mârâi Iobab sau Aram. Niciodată nu e dreaptă. Mai bine, nici nu s-ar obosi.

— Judecată? Ce judecată? Eu nu vorbeam de judecată. Vinovăţie evidentă, aşa mi s-a spus. De execuţie vorbeam.

— Când? întrebă Barabbas.

— De îndată ce se întoarce Excelenţa Sa Procuratorul de la Cezareea. De Pişate sau Paşte[2], sau cum le mai ziceţi voi, *ieled*. Atunci, o să vă suie acolo, cu genunchii laolaltă, braţele întinse, cu piroane bătute în ele, poc-poc-poc. Se vede bine de-acolo, de sus. Dar îţi piere curiozitatea una-două.

2. În original, „Pissover or Passover“. (N. tr.)

De-afară, se-auzeau acum fluierături şi huiduieli puternice şi strigăte de „Omorâţi-l“.

— A, zise Quintus, apropiindu-se de gratii. Tare schimbători mai sunteţi voi, evreii. Acum vă fluieră şi vă huiduie. Nu, s-au întors cu spatele. E vorba de altcineva.

Isus era, de fapt, cel astfel ocărât de zeloţii mai ponosiţi, pe care însă romanii îi cotonogeau fără probleme cu ciomegele.

— Trădătorule, ne-ai minţit! Te-ai dat cu romanii!

— Iubeşte-ţi vrăjmaşii. Să te văd, iubeşte-mă pe *mine*, ticălosule – şi o piatră zbură.

— Romani buni şi samariteni buni. Du-te şi pupă-i în dos.

Isus şi ucenicii săi îşi văzură calmi de drum către Templu, fără să se grăbească. Toma îi spuse lui Matei, dar în şoaptă:

— N-ar fi trebuit să facă aşa ceva. Să-l tămăduiască pe centurionul ăla.

— Era vorba de sluga lui.

— Cine-o fi fost. S-a aflat povestea aia. Prieten cu romanii, auzi. Doamne, câtă învăţătură mai trebuie!

În timp ce Isus propovăduia, în dimineaţa aceea, se întruni un grup restrâns al Consiliului Religios. Mai-marii se adunară într-o încăpere simplă, dar cu marmură scumpă, din spatele Templului. Se aşezară la o masă din lemn libanez, frumos rindeluită şi splendid lustruită, în formă de potcoavă. Scaunele erau ca nişte tronuri mici, nu foarte comode. Din grup făceau parte atât mireni, cât şi preoţi. La zece minute după ora la care trebuia să înceapă întrunirea, uşa se deschise şi un aprod strigă:

— Părintele Caiafa, Marele Preot al Templului.

Toată lumea se ridică în picioare. Caiafa era un bărbat impunător, cu nas ascuţit şi privire ageră, şcolit în trei limbi, prietenos la vorbă, politicos, înveşmântat simplu într-o mantie albă ca zăpada. Intră zâmbind şi zise:

— Aşezaţi-vă. Da, vă rog, aşezaţi-vă. Îmi cer iertare c-am întârziat. Sunt atâtea de făcut în perioada asta, după cum bine ştiţi. Aproape sunt Paştile. Bag de seamă, zise el, aşezându-se chiar în mijlocul curburii potcoavei, că aceasta, de-acum, este o întrunire de urgenţă. Îmi pare rău că, din nou din pricina Paştilor, va trebuie să fie şi scurtă. Sunt îngrozitor de multe de făcut, domnilor. Din câte înţeleg, ne-am adunat ca să discutăm despre aşa-zisa menire a acestui aşa-zis – aşa-zis ce? Proroc? Rabin?

— I se spune în multe feluri, domnia voastră, zise Haggai. Ne interesează mai puţin cum i se spune şi mai mult ce face.

— Din câte am auzit eu, cel puţin, zise Caiafa, pare să facă multe lucruri bune. A curăţat incinta Templului de vânzătorii aceia zgomotoşi de porumbei şi de vite. A fost un lucru bun. Şi noi am tot vrut să facem asta, dar, din pricina delăsării, sau ce-o fi fost, n-am apucat – şi-l privi destul de aprig pe acel preot, despre care se credea că făcea bani din comerţul cu pricina. Propovăduieşte bunătatea, eu aşa am auzit, despre virtutea sărăciei… adăugă apoi.

Preotul nu roşi.

— Şi astfel, interveni Elifaz cu îndrăzneală, despre păcatele celor bogaţi. Precum şi despre ipocrizia celor respectabili. Găseşte mai multă virtute în târfe şi răufăcători decât în cei care slujesc la Templu.

— Înţeleg, zise Caiafa. Ceea ce se cheamă un discurs radical.

— Radical, spuse un mirean în vârstă şi foarte respectat, pe nume Nicodim. Trece direct la miezul lucrurilor. Eu unul n-am nimic împotriva discursului său radical.

— N-am spus cu gând rău, zise Caiafa. Sunt deschis la minte, Nicodim. Dar trebuie să aflu mai multe.

— Tăgăduieşte valabilitatea unor aspecte ale codului mozaic, spuse Habbakuk. De exemplu, şi-a permis să condamne divorţul şi, în fond, să tolereze adulterul. Singurul păcat, sau, cel puţin, asta pare să sugereze, este să nu iubeşti. Este un apostol al iubirii, zâmbi el.

Caiafa nu zâmbi.

— Eu îi spun un soi de moralitate inversă, zise Haggai.

— Oricum i s-ar spune, răspunse Caiafa, nu e prima oară, când avem de-a face cu aşa ceva. La fel spunea şi bărbatul acela, pe nume Ioan, pe care Irod al Galileii a făcut greşeala să-l execute. Am mai auzit de la mulţi înaintea lui şi vom mai auzi de la mulţi şi de-acum înainte. Întoarcerea la simplitate, strigătul după dreptate.

— Care înseamnă, de fapt, un strigăt împotriva rânduielii existente, zise Samuel.

— Ei, rânduiala existentă poate să-şi poarte singură de grijă, spuse Caiafa, nerăbdător.

— Dar trebuie, nu-i aşa, să ne gândim la două feluri de rânduieli existente, zise Elifaz. Într-o Iudee aflată sub ocupaţie romană. Romanii nu ne atacă religia, dar le convine, oare?

— Romanii nu sunt un popor religios, spuse Caiafa. Sunt deranjant de laici. Dar asta, evident, îi face acceptabil de toleranţi. Religia noastră îi amuză.

— Cu tot respectul, zise Habbakuk, mi-e teamă că poate n-aţi prins tâlcul argumentului adus de preacuviosul Elifaz. Iată care este. Religia noastră este o religie naţională. Israelul este atât un popor, cât şi o credinţă. Zeloţii, care sunt o asemenea belea pe capul nostru, îşi bazează întregul argument pentru eliberarea Israelului pe sfintele scripturi. Dumnezeul lui Israel, cum ar veni, domnind peste întregul neam al lui Israel. Simplu spus, înălţimea-voastră, romanii s-ar putea să se bucure, dac-ar exista o religie alternativă în Palestina.

— E-adevărat, răspunse Caiafa, dar o singură religie alternativă, cultul lui Cezar şi al celorlalţi din panteonul păgân – Iupiter, Marte, Venus şi aşa mai departe. Ceea ce nici măcar nu este o credinţă, ci mai degrabă o seamă de mituri, să spunem aşa, care există spre a fi folosite de poeţii romani.

— Dacă-mi permiteţi să exprim ceva mai clar ideea pe care colegul meu, părintele Habbakuk, o sugerează doar, zise Haggai, credinţa pe care o propovăduieşte acest Isus nu este o credinţă naţională. Îl ascultă sirieni, ba chiar şi romani. Se pare c-a făcut o tămăduire de şarlatan într-o casă de roman – un miracol, spun cei naivi. Iată care este ideea, înălţimea-voastră: nu este o credinţă care ar putea deveni vreodată o sabie în mâinile zeloţilor. Nu propovăduieşte o religie a poporului evreu. Susţine că este pentru toată lumea, pentru toţi.

— Şi, daţi-mi voie să adaug, spuse Iona, îi dă Cezarului ce consideră Cezarul că i se cuvine. A fost cât se poate de clar în privinţa asta. Credinţa acestui Isus este o credinţă lipsită de ceea ce s-ar putea numi substanţă politică. Nu reprezintă nici un pericol pentru romani. Dimpotrivă.

— Pe cale de consecinţă, totuşi, pericolul pentru sfânta noastră credinţă este cât se poate de serios, interveni Elifaz.

— Ciudat, zise Caiafa. Toţi vorbiţi despre această credinţă de parc-ar fi o credinţă nouă. Cu toate astea, din câte înţeleg, nu încetează niciodată să vorbească despre scripturi. În ce fel este nouă? Dacă reuşim să demonstrăm că este nouă, poate vom reuşi să demonstrăm şi că este blasfematoare.

— Când devine un lucru *nou*? întrebă Nicodim. Acum o clipă vorbeam despre cum este ceva radical. Rădăcinile sunt vechi, iar el se întoarce la rădăcini. Credinţa noastră nu e tocmai aceeaşi cu credinţa lui Moise, şi totuşi nu spunem că-i nouă. Poate că nu-i spunem nouă, fiindcă ne temem că s-ar putea să trebuiască s-o numim blasfematoare.

— Uitaţi ce se întâmplă, zise Habbakuk. Isus ăsta ia sfintele scripturi şi le împinge într-o extremă fanatică. Pentru mine, o astfel de abordare este eretică. De ce avem preoţi? De ce avem o adunare a vârstnicilor? Tocmai pentru a evita fanatismul, pentru ca nişte bărbaţi învăţaţi şi înţelepţi să interpreteze sfintele scripturi aşa cum trebuie interpretate, conform cu ce este posibil.

— Conform cu ce este convenabil, zise Nicodim. Conform cu ce este avantajos şi respectabil.

— Întocmai, zise Haggai. Viaţa trebuie să fie trăită.

— Înălţimea voastră, luminăţiile voastre, domnilor, zise Elifaz. Isus este o ameninţare la adresa credinţei noastre. Nu putem accepta lucrul ăsta?

— O ameninţare la adresa părerii bune despre noi înşine, îi răspunse Caiafa. O voce împotriva mulţumirii de sine. Un om foarte periculos. Prin urmare: ce doriţi să faceţi cu el?

— Să-i facem felul, zise Iona, dur. Să-i facem de petrecanie. Să ne facem scăpaţi de el.

— Deoarece a rosti cuvântul *moarte*, răspunse Nicodim, ar fi prea radical.

— Mă rog, zise Haggai. Toate acestea sunt o chestiune de viaţă şi de moarte pentru credinţa existentă. Dacă învăţătura lui va birui – şi nu uitaţi că e sprijinită de nişte şmecherii pe care oamenii sunt gata să le numească miracole –, romanii abia vor aştepta s-o accepte ca principală credinţă a provinciei.

— Ar putea deveni vreodată chiar principala credinţă a provinciei? întrebă Caiafa.

— Este o credinţă pentru cei săraci, bolnavi, năpăstuiţi, zise Habbakuk. Nu-i de ajuns? Zeloţii o detestă, dar zeloţii sunt doar o minoritate gălăgioasă. Iar vor fi în curând reduşi la tăcere – toţi. Chestiunea principală, cred, este aceasta: dacă i se va da ocazia, puterea de ocupaţie va ajunge la concluzia că adevărata noastră credinţă e şi antiromană. Isus trebuie să moară, deşi mă cutremură această vorbă. Dar ce altceva putem face? Să-l trimitem să propovăduiască în exil? Să-l ferecăm în temniţă? Drumurile spre temniţă vor fi pline de adepţii lui – aşa s-a întâmplat şi cu Ioan. Alte răscoale, alte trupe şi, în cele din urmă, înrobirea completă a provinciei de către romani.

— Nu ştiţi mai nimic, nici unul dintre voi, spuse Caiafa, despre adevăratul subiect al acestei discuţii. Se cuvine să moară un singur om pentru norod: cunoaşteţi expresia? Nu, văd că nu. Se-ntâmplă o dată la o mie de ani – un om, în loc de un ţap ispăşitor. Un om bun, nevinovat, la fel ca animalul, care poate duce în cârca sa păcatele oamenilor. Neîntinat ca un

înger, dar împovărat de păcatele neamului. Un sacrificiu în numele poporului. Mă-nţelegeţi?

Glăsui acum cineva care nu scosese până atunci nici o vorbă, ci stătuse cu ochii plecaţi spre masă, cu mâinile împreunate, cu mintea parcă rătăcită.

— Poporul poate trimite un ţap la moarte, zise el. Dar un om, nu.

Caiafa zâmbi.

— Părinte Zerah, mă-ntrebam când aveai de gând să-ţi împărtăşeşti gândurile cu noi. Dumneata ne înţelegi prea bine. Şi ne aminteşti de ceva ce ne-ar plăcea să uităm, anume de limitele puterilor noastre lumeşti. Numai romanii pot porunci o execuţie. Prin urmare, ar trebui convinşi să fie a lor mâna care apucă pumnalul jertfei.

— Vă rog să mă scuzaţi, zise Nicodim, începând să se ridice de pe scaun. Nu cred că vă mai pot fi de vreun folos…

— Prezenţa dumitale la întrunirile noastre, spuse Caiafa mieros, este întotdeauna foarte preţuită. Ne eşti de un mare folos – ne oferi înţelepciune şi îndurare, fructele coapte ale îndelungatei dumitale cunoaşteri asupra lumii.

— Vă mulţumesc, zise Nicodim, care era de-acum în picioare. Aşadar, dacă nu aveţi…

— A, plecăm cu toţii acum, spuse Caiafa. Trebuie să declar această discuţie încheiată. Sunt atâtea de făcut în altă parte, iar aici nu putem face decât prea puţin. Limitele puterilor noastre lumeşti – vă repet aceste vorbe. Rămâne să studiem situaţia în continuare şi să ne întâlnim din nou după Paşti.

Se ridică.

— Dar, mărite Caiafa, zise Elifaz, ridicându-se şi el, trebuie să acţionăm înainte de Paşti, înainte să se umple oraşul de pelerini. Nu se ştie ce pervertiri, ce blasfemii… Ca să nu mai vorbim de răscoale, adăugă el. Dezordine publică. Insist…

— Ba nu, opreşte-te aici, zise Caiafa. Vă mulţumesc tuturor pentru participare. Părinte Zerah, dac-ai mai putea zăbovi o clipă… Doar o vorbă despre cealaltă chestiune…

Nu exista nici o altă chestiune. Zerah şi Caiafa începură să măsoare împreună încăperea cu paşi domoli.

— Există un punct, îi spuse Zerah, în care blasfemia şi trădarea se întâlnesc. După cum bine ştim, romanii se folosesc adesea de blasfemie ca să agraveze trădarea. Vorbeşte împotriva împăratului şi vorbeşti, de asemenea, împotriva lui Dumnezeu. Nouă ne rămâne de văzut cum putem transforma blasfemia *noastră* în trădarea lor. Mă urmăriţi?

— Da, da, da.

— Care este cea mai cumplită blasfemie? Mă şi cutremur să rostesc vorbele – dar nu se cutremura defel. Este să smulgi vorbele *Eu sunt cel ce sunt* din gura divinităţii…

— Dac-a rostit astfel de vorbe, nu le-a spus în faţa oamenilor.

— Dar a ucenicilor săi apropiaţi? A venit să mă vadă unul dintre ucenicii săi. Un tânăr plin de entuziasm. De fapt, ne cunoaştem de pe vremea şcolii. Am studiat greaca împreună. Părea să fie convins că sunt… unul dintre elementele *progresiste* din ierarhie.

Caiafa zâmbi trist.

— Ce nevinovăţie! zise el.

— A vorbit de minuni, despre un împărat al Iudeii, despre credinţa care va transforma întregul Israel. Un înflăcărat, un om bun…

— Nevinovat.

— Ca să fiu cinstit, nu cred că putem să-l învinovăţim pe Isus pentru ambiţiile ucenicilor săi.

— Dar dacă acest ucenic, se gândi Caiafa, ar mărturisi sub jurământ şi în faţa martorilor că Isus a rostit blasfemia cea mai mare dintre toate? – apoi adăugă, oarecum dezgustat: Punem la cale capcane, vicleşuguri. Nu se cuvinte. Poate că luăm toată treaba mult prea tare în serios, Zerah. Poate că flacăra se va stinge de la sine. Poate că alte forţe ale… ale prigoanei ar putea… nu ştiu. Înţeleg că atât fariseii dau cu pietre, cât şi zeloţii.

— Aruncatul de pietre nu înseamnă nimic. Are doisprezece bărbaţi puternici în jurul său, care pot azvârli pietrele înapoi. Iar dacă vreun zelot s-ar apropia cu cuţitul…

— Am priceput. Are apărători de nădejde. Făcu o pauză, apoi zise: Ai desluşit ce am vrut să spun cu ţapul ispăşitor?

— O remarcă justă. Ei bine, oftă Zerah, trebuie să mă-ntorc la treabă. Timpul e foarte scurt.

Într-adevăr, Paştile erau foarte aproape, şi oraşul se umplea de credincioşi din provincie. Când ajunse caravana de la Nazaret, Isus, Petru, Ioan, Iuda Iscarioteanul şi cei doi Iacobi o întâmpinară. Maria, mama lui Isus, era obosită şi prăfuită în urma călătoriei, ceea ce nu-i ştirbea cu nimic frumuseţea matură şi demnitatea. Era însoţită de bătrânul rabin Gomer. Iotam, la fel de acru ca întotdeauna, pufni înspre Isus.

— Îl petrecem împreună? întrebă Maria.

— Mamă dragă, cred că ştii prea bine că nu putem. Gândeşte-te la mine ca la o cloşcă cu pui de care trebuie să mă îngrijesc. Şi nici nu pot rămâne mult în oraş. Am duşmani.

— Sigur că da, se răsti Iotam. Ai ştiut c-o să ai duşmani. Nu ţi-am spus eu tot timpul c-o să ai duşmani? Să-ţi laşi tu munca folositoare, şi să-ntorci spatele cuviinţei şi rânduielilor fireşti!

— Nu trebuie să vorbeşti astfel, Iotam, spuse blând rabinul. Legea trebuie să se schimbe, şi numai celor puţini, aleşilor lui Dumnezeu, le e dat să schimbe Legea. Dar cine-şi doreşte schimbarea? Nu e duşman mai mare decât cel care aduce schimbarea.

— Vorbe de aur, zise Iotam batjocoritor, scrieţi asta în litere de… Dar ţi-ai făcut ceva renume, Isus, atâta lucru pot să recunosc. Deşi nu este un renume pe care să vrea să-l aibă un om cumsecade şi cu frica lui Dumnezeu…

Isus zâmbi trist, în timp ce de grupul lor se apropiau doi bărbaţi cu braţele îngroşate de munca grea şi chipurile pline de amărăciune.

— Ai dat lucrarea înapoi cu zece ani, zise unul dintre ei. Trădător al cauzei ce eşti! Trădător al lui Ioan prorocul! Te-aş scuipa, dacă n-ar fi de faţă femeia asta. Ajunge să punem blestemul lui Dumnezeu pe capul tău. Blestemat să fii, trădătorule!

Isus schiţă o binecuvântare, iar cei doi Iacobi se apropiară, foarte agresivi.

— Nu, nu, zise Isus. Lăsaţi-i în pace.

Şi, netulburat, luă în spinare boccelele celor trei nazarineni şi porni alături de ei în căutarea unor odăi de închiriat. Nicodim urmărise scena. Se apropie acum de Iuda Iscarioteanul şi spuse încet:

— Îmi cer iertare că te iau aşa. Nici unul dintre voi nu mă cunoaşte, dar eu vă ştiu lucrarea şi o binecuvântez. Doamne ajută-mi, nu îndrăznesc s-o binecuvântez cu voce tare. M-am gândit c-aţi face bine să vă mutaţi într-un loc sigur. Nici hanul vostru de pe Muntele Măslinilor nu e ferit de vizite din partea… mă rog, din partea vrăjmaşilor.

— Înţeleg, spuse Iuda Iscarioteanul. Ştii că suntem acolo.

— Mulţi ştiu. Aţi avut vreun… vizitator?

— Nişte mame cu pruncii lor. Nici un vrăjmaş încă. Dar ni s-a spus ca mâine să plecăm. Nu ne permitem cât cere hangiul de Paşti – e jaf la drumul mare.

— Numele meu este Nicodim, nu c-ar conta. Vă ofer cu bucurie adăpost fără bani. Am o grădină şi o căsuţă mică de vară lângă pârâul Kerith. În Ghetsimani.

— Ghetsimani?

— Mai încet. Este foarte retrasă. Înconjurată de ziduri. O poartă mare şi-o cheie pe măsură. Poftim cheia, o am la mine. Aveţi grijă să n-o pierdeţi. Sunt mulţi hoţi prin preajmă.

— O cheie nu-i poate fi de folos unui hoţ, decât dacă ştie…

— Întocmai. Trebuie să vă luaţi în serios vrăjmaşii. Foarte în serios.

— Sunt copleşit, zise Iuda Iscarioteanul. Nu ştiu cum să-ţi…

— Mi-e destulă mulţumirea să-l ştiu în siguranţă. Uită-mi numele. N-are nici o importanţă. Binecuvântarea Domnului fie cu voi.

— Şi asupră-ţi, înmiit.

Patru

Întâmplarea a făcut că Maria, mama lui Isus, a găsit adăpost într-o casă de închiriat, care nu era, de fapt, decât o încăpere lungă, cu pământ pe jos, cu saci de fân în loc de saltele şi c-o fântână în curte, şi că aceasta era şi casa unde se instalaseră deja Maria din Magdala, mica Salomeea şi cusătoresele pioase. Astfel s-au întâlnit cele două Marii, iar celei mai tinere dintre ele i s-au povestit multe despre copilăria lui Isus şi i-a fost confirmată marea minune a naşterii sale neprihănite. Salomeea nu s-a arătat foarte impresionată de povestea a ceea ce am putea numi partenogeneză, din moment ce dusese o viaţă protejată, rămăsese fără educaţie şi nu era în stare să distingă uşor obişnuitul de supranatural. De asemenea, nu avea stare şi era oarecum plictisită, căci nu era mare lucru de făcut la Ierusalim, în afară de urmărit ce se întâmpla în jurul Templului şi de ascultat cuvântul Noii Legi. Banii pe care-i avusese Maria din Magdala erau pe terminate, şi nu prea aveau mijloace cuviincioase prin care să mai câştige alţii. În ignoranţa-i tinerească, Salomeea sugerase c-ar fi putut dansa prin cârciumi, dar Maria respinsese rapid o asemenea idee. Maria din Magdala şi Salomeea împărtăşeau însă o candoare pe care mama lui Isus o găsea foarte îngrijorătoare, căci, fără îndoială, faptul că o prinţesă a Galileii plecase din palat, de lângă mama sa şi de lângă regescul său tată vitreg, fără să spună cuiva şi fără permisiune, constituia o chestiune de stat serioasă, şi era de mirare că soldaţii tetrarhului Irod, aflaţi, poate, în suita reginei Irodiada însăşi, n-o căutau prin Ierusalim sau că nu fuseseră trimise scrisori către procuratorul Iudeii, prin care să i se ceară ajutorul în găsirea prinţesei dispărute. Însă cealaltă Maria a zis:

— Puterea şi înălţimea poziţiei lor nu au nici o importanţă. Biata copilă a fost târâtă într-o faptă ruşinoasă şi păcătoasă şi a fost transformată în pricina morţii marelui profet. Bine a făcut să-şi părăsească mama ticăloasă şi tatăl vitreg desfrânat. Este sora mea de-acum şi, fiindcă are nevoie de o mamă, ar fi bine s-o adopţi chiar dumneata, preabinecuvântată între femei.

Mama lui Isus a oftat, auzind una ca asta, şi apoi a zis:

— M-aş bucura s-o adopt. Dar trebuie luate în considerare şi legea, şi drepturile mamelor adevărate, chiar şi atunci când sunt ticăloase. Şi trebuie luată în considerare şi forţa armatelor şi a bărbaţilor de la putere. Prevăd necazuri.

— Necazuri vor exista întotdeauna, i-a spus cealaltă Marie, simplu. Şi este firesc, atunci când dau de necaz, ca femeile care-l urmează pe Isus să se adune şi, laolaltă, să formeze o armată. Asta e misiunea noastră, a celor câteva care suntem aici, iar prima noastră îndatorire este să sporim armata. Cunoaştem ce sunt *necazurile*, dar nu suntem noi fiicele celui care a venit şi nu avem noi, înlăuntrul nostru, tăria spiritului său?

Mama lui Isus a dat din cap, deşi cu tristeţe şi şovăială. I se părea că misiunea binecuvântatului ei fiu era de a căuta necazul cu lumânarea. Părerea i-a fost întărită a doua zi dimineaţa, când a auzit că Isus mersese la cină acasă la un centurion pe nume Sextus şi că fusese batjocorit şi ameninţat de anumiţi zeloţi, care-i strigaseră „Lingăule, prieten cu vrăjmaşul, evreu roman“ şi aruncaseră cu pietre. Dar el se dusese, totuşi, la cină, mâncase bucate romane şi recitase din poeţi romani. Fusese însoţit înapoi la noua locuinţă de către toţi cei doisprezece ucenici, care-i bodogăniseră nesăbuinţa şi dorinţa ce părea s-o aibă, de a *căuta necazuri cu lumânarea*, dar care se bucurau că renunţase măcar la predicatul în Templu şi-i sugeraseră să rămână în casa aceasta de vară sau grădina pe care o aveau acum, alături de ucenicii săi, împărtăşindu-le învăţătură, rugându-se, aşteptând un eveniment oarecare, misterios, pe care nu voia şi pace să-l numească şi la care se referea doar folosind vorbe precum: „când o să vină să mă ia“ sau „când voi fi omorât“.

Cu puţin timp înainte de Paşti, pe când Iuda Iscarioteanul cerşea pentru săraci în incinta Templului, a fost abordat de preotul Zerah. A început prin a-i da un argint, apoi a zis:

— Trebuie să vii cu mine. Se pun la cale treburi importante. Este în siguranţă omul tău?

— Învăţătorul este, slavă Domnului, în siguranţă. Se ţine deoparte până la Paşti. După Paşti, vor fi planuri noi.

— Sunt la fel de recunoscător ca tine. Acum, vino la mine acasă. Trebuie să cunoşti o persoană foarte importantă.

Acasă la Zerah aştepta un bărbat distins, îmbrăcat într-o mantie cenuşie, cu gluga dată pe spate. Când Iuda i-a auzit numele, a îngenuncheat de îndată şi i-a cerut binecuvântarea.

— Ridică-te, fiule. Tu n-ai nevoie de binecuvântări de la mine. Aud că trăieşti în binecuvântare. Zerah, cred că ne-ar prinde bine nişte vin.

A fost adus vin. Cei trei bărbaţi s-au aşezat să-l bea şi să discute, la o masă simplă dintr-o încăpere simplă, complet lipsită de ornamentaţii, dar cu multe suluri în trei limbi.

— Aş vrea să ştiu mai multe despre faptul că-l preocupă moartea, i-a spus Caiafa. Spune-ne mai multe, fiule.

— Vorbeşte întruna despre asta. Despre cum va fi respins de preoţii Templului, de către farisei şi saduchei, ba chiar şi de oamenii de rând pe care i-a tămăduit.

Iuda a sorbit din vin, un falern sec, apoi a continuat:

— Despre felul cum va fi respins şi apoi omorât. Vorbeşte tot timpul despre asta.

— O lumină în Israel, a murmurat Caiafa, şi această lumină va fi stinsă. Nu ştie câtă nevoie este de el?

— Cred că toate astea trebuie înţelese din punctul de vedere a ceea ce eu numesc *obsesia* lui. Spune că scriptura trebuie să se împlinească. Şi că Fiul Omului trebuie ucis, ca ispăşire pentru păcatele lumii.

Caiafa şi Zerah s-au uitat unul la altul. Zerah a dat din cap.

— Ţap ispăşitor, a zis Caiafa. Supremul ţap ispăşitor. Îşi spune Fiul Omului? Sau Fiul lui Dumnezeu?

— Și una, și alta, i-a răspuns Iuda Iscarioteanul. Vorbeşte despre tatăl său ceresc, însă niciodată despre cel pământesc. Nu pare să creadă c-ar fi avut un tată pământesc. Există, mărite Caiafa, profeţia despre fecioara care va zămisli.

— Da. Ce spune că se va întâmpla după – ferească Dumnezeu – moartea sa?

— C-o să învie din morţi. După înmormântare. Din nou, ca să se-mplinească scripturile.

— Este cumplit ce voi spune acum, a zis Zerah. Am încredere în tine, îi spuse lui Iuda, să nu repeţi aceste vorbe dincolo de aceşti pereţi. Căci voi spune acum că trebuie salvat de împlinirea scripturilor. Scripturile nu trebuie să fie împlinite. Căci – şi-şi deschise palmele – ne mai putem oare îndoi că el este acela, cel trimis s-aducă lumina?

— Spune că va fi luat în curând? a întrebat Caiafa. Că va fi…? Îmi stă cuvântul în gât.

— Vorbeşte despre vrăjmaşi aici şi acum, a răspuns Iuda Iscarioteanul. Despre lucrul cumplit care se va întâmpla în curând.

— După părerea mea, a spus Caiafa, nu există decât o soluţie. Trebuie dat pe mâna prietenilor săi – adică acei prieteni care pot să-l protejeze cel mai bine. Iartă-mă, fiule, dacă sugerez că tu şi tovarăşii tăi sunteţi neputincioşi. Veţi fi voi puternici când vine vorba de harul divin, dar harul nu poate lupta cu pietrele, şi săbiile, şi şireangurile călăului.

— Spuneţi-mi, a zis Iuda, ce înţelegeţi prin această soluţie? Cum adică, dat pe mâna prietenilor săi? Şi – iertaţi-mă – ce vor face aceşti *noi* prieteni?

— Trebuie dus într-un loc *cu adevărat* izolat, a spus Zerah. Cred că măritul Caiafa se gândeşte la propria-i vilă, situată într-un loc retras, în partea de nord a provinciei. Acolo, poate, s-ar lăsa convins să-şi alunge din minte gândurile despre moartea iminentă şi să-şi înceapă adevărata misiune, care presupune să lucreze laolaltă cu apărătorii credinţei, pentru a face treptat acceptată Legea cea Nouă, care s-o înlocuiască pe cea Veche. Israelul aşteaptă de atâta timp. De atât de mult timp.

— Trebuie luat, a zis Caiafa, chiar împotriva voinţei sale. Necruţător, necruţător, ştiu că sună necruţător, dar ai tu, fiule, vreo altă propunere?

— Eu nu mă voi împotrivi, a zis Iuda Iscarioteanul, dar fiţi siguri că mulţi dintre ucenici vor fi împotrivă.

— Avem propria noastră gardă înarmată, a zis Zerah. După cum ştii, romanii s-au opus, la început, dar, în cele din urmă, au văzut că era o măsură înţeleaptă. Templul trebuie protejat, la fel şi slujitorii Templului, şi nu le putem permite unor forţe laice să se implice în această protecţie sfântă. Rostul acestei escorte înarmate este doar de a-l proteja şi mă voi ocupa eu însumi de ea. Are prea mulţi duşmani.

— El este, probabil, cel mai mare duşman al său, a zis Iuda.

Ceilalţi doi bărbaţi au încuviinţat cu gravitate.

— Unde poate fi găsit?

— În Ghetsimani stăm. Bine apăraţi de ziduri şi de o poartă de fier. Aş sugera noaptea târziu. Pot să vă deschid eu.

— Ai recunoştinţa noastră, a zis Caiafa, şi, în curând, recunoştinţa Israelului.

— Eu sunt cel recunoscător, a spus Iuda Iscarioteanul. Când veniţi?

— Ar fi potrivit, ba chiar solemn, a zis Caiafa, să înfăptuim acest lucru… of, salvator, după ce vom fi prăznuit sfântul ritual al înălţării de mulţumiri pentru eliberarea neamului nostru din robia egipteană. În noaptea de joi, sau *Dies Iovis*, ca să folosim calendarul păgân, care ne-a fost impus. Încă o dată, fii binecuvântat, fiule.

Isus şi cei doisprezece ucenici luară cina de Paşti în încăperea de la etaj a unui han aflat la vreo sută şi ceva de paşi de Ghetsimani. Masa fusese aranjată din timp de Matei, care plătise chiar şi în avans, şi consta din friptură de miel cu andive şi cicoare, pâine nedospită, un ulcior de vin – bucatele pe care le-au mâncat israeliţii când Îngerul Morţii a trecut peste Egipt, o cină simplă, din grabă, plină de amărăciune. Toţi ucenicii, mai puţin Iuda Iscarioteanul, mâncau cu poftă, dar Isus abia dacă se atingea de ceva. Ioan, care stătea lângă el, remarcă asta.

— M-apasă multe gânduri, Ioan, îi spuse Isus. Mi-e spiritul tulburat, dacă vrei să mă exprim mai pompos.

Apoi, îşi drese glasul şi li se adresă tuturor celor de la masă, zicând:

— Ascultaţi-mă cu toţii acum. În tot ce-a ţinut de menirea noastră, în fiecare lucru pe care l-am înfăptuit, am căutat să împlinesc profeţiile scripturii. Dar, fără voia mea, profeţiile trebuie, uneori, să se împlinească singure. Cu o amărăciune mai amară decât orice ierburi din bucatele de Paşti, avem acum în faţă o împlinire pe care n-ar fi înţelept s-o împiedicăm. Căci stă scris: cel ce mănâncă pâine cu mine a ridicat călcâiul împotriva mea. Aşa că vă spun că trebuie să fiu trădat, vândut vrăjmaşului – de către unul dintre voi.

Gurile tuturor se căscară, pline de pâine mestecată. Vinul a fost scuipat şi li se prelinse pe bărbii. Se auziră icnete şocate. Pe Matei îl apucă tusea, şi nu se mai putu opri din tuşit, de-i trase Toma una peste spate.

— Am zis unul, şi unul singur.

Ucenicii se uitară stingheriţi unul la altul. Petru zise:

— Vorbesc în numele nostru, al tuturor, învăţătorule, când spun că nici unul dintre noi, cei aici de faţă, n-am putea nici măcar să ne gândim să te vindem, cum spui tu. A fost o vreme, de mult trecută de-acum, când s-au spus tot felul de vorbe, şi eu am fost cel care le-a spus, dar toate astea s-au terminat demult. Vrei să spui că trebuie ca răul să se coboare asupra unuia dintre noi, împotriva dorinţei sale? Vrei să spui că diavolul trebuie să se strecoare în cineva, numai ca să se poată împlini scripturile? Dacă-mi permiţi, eu unul m-am cam săturat de treaba asta cu împlinirea scripturilor.

— Trebuie s-aşteptaţi, zise Isus, ce trebuie să se întâmple. Nu veţi avea mult de aşteptat.

Se stârni zarvă mare la masă şi mâncarea n-o mai băgă nimeni în seamă.

— Trebuie să ştiu cine, trebuie, îi spuse Ioan încet lui Isus. Spune-mi, învăţătorule, căci mă iubeşti.

— Nu voi rosti nici un nume, zise Isus. Şi numai tu vei şti ceea ce voi spune acum şi te opresc să faci ceva în această privinţă. Cel care-şi va înmuia pâinea în blidul cu sosul de la carne în acelaşi timp cu mine, acela mă va vinde.

Apoi, vorbi cu voce tare, domolind zarva:

— Negreşit, Fiul Omului se duce, după cum este scris despre el, şi vai de omul acela prin care este vândut Fiul Omului. Dar haideţi să ne gândim la altceva. Deşi, într-un fel, este acelaşi lucru. Căci moartea Fiului Omului va fi ultima jertfă trupească şi va fi făcută pentru a ispăşi toate păcatele omenirii. Trebuie să-nţelegeţi întru totul natura acestei jertfe. Este o jertfă necesară. Dumnezeu-tatăl doreşte moartea propriului său fiu, care este propria lui substanţă şi esenţă, drept plată pentru neprihănirea divină pe care păcatul o pângăreşte într-asemenea măsură. Plata trebuie să fie pe măsură, şi astfel vedeţi cât de greu cântăreşte păcatul în talgerele celui veşnic. Această jertfă va trebui ţinută minte, la fel ca Paştile, până la sfârşitul veacurilor. Dar nu e suficient să fie ţinută minte – va trebui reînnoită, retrăită zilnic, pentru continua izbăvire a omenirii. Căci păcatul comis de om cu trupul şi spiritul său, păcatul pe care-l moşteneşte încă de pe vremea lui Adam, nu poate fi ispăşit pe deplin prin părerea de rău şi pocăinţa

omului. Cum omul păcătuieşte în fiecare zi, în fiecare zi trebuie izbăvit. Iar acum, o să vă-nvăţ cum se înfăptuieşte reînnoirea zilnică a jertfei – nu doar o simplă aducere-aminte, ci o adevărată retrăire.

Luă din coş o jumătate de pâine şi spuse:

— Această pâine o iau şi înalţ mulţumiri pentru ea, dar binecuvântat de la tatăl nostru, şi o frâng în bucăţi şi dau fiecăruia câte una.

Frânse pâinea în bucăţi, şi bucăţile au fost date de la unul la altul. Iacob cel Mic îşi scăpă bucata din mâinile sale mari şi neîndemânatice, o ridică de pe jos şi şi-o şterse de mânecă. Ucenicii se uitară nedumeriţi, fiecare la bucata lui. Apoi, pe chip li se întipări o expresie de groază, când îi auziră următoarele cuvinte.

— Luaţi, mâncaţi. Acesta este trupul meu. Mâncaţi.

Unii rămaseră încremeniţi, cu pâinea la câţiva centimetri de gurile deschise, şocaţi. Era veşnic plin de surprize.

— Mâncaţi, le porunci Isus – aşa că mâncară. Acesta e trupul meu, vă spun. Iar voi, care aveţi puterea pe care v-o las, şi ei, cărora voi le veţi da puterea, trebuie să faceţi în fiecare zi ce am făcut eu acum, în fiecare zi până în vecii vecilor, pentru păcatele omului. După formă şi gust e pâine aceasta, dar adevărul este că, atunci când sunt rostite vorbele, este şi trupul meu, prezenţa mea.

În tăcerea neîntreruptă şi uluită, se auzi limpede gâlgâitul vinului pe care Isus îl turna din ulcior într-un pahar.

— Iar acum, zise Isus, iau acest pahar de vin, dar binecuvântat de la tatăl nostru, şi vi-l dau fiecăruia să luaţi o înghiţitură. Are miros şi gust de vin, este subţire şi prinde lumina ca vinul, dar, de fapt, este sângele meu, sângele legământului, care se varsă pentru cei mulţi, pentru iertarea păcatelor lor. Luaţi şi beţi.

Paharul trecu de la unul la altul, şi băură. Băură puţin, sorbiră doar, şi rămase mult în pahar, când acesta ajunse la ultimul din rând, la Ioan.

— Goleşte-l, Ioane, spuse Isus, până la fund.

Tuturor celor de la masă le spuse:

— Când veţi fi singuri, îndeplinindu-vă menirea de a răspândi Evanghelia, trebuie să insistaţi ca toţi cei care cred în mine să ia din pâinea şi vinul trupului meu. Spun *singuri*, dar nu veţi fi niciodată singuri. Căci eu

voi fi alături de voi, nu doar în spirit, ci şi în trup, sub aceste două forme binecuvântate, în vecii vecilor. Zilnic jertfit, zilnic înnoit.

Apoi se lăsă pe spate, obosit parcă. Toma zise, fără ocolişuri, după cum îi era obiceiul:

— Multe nu înţeleg eu bine din toată treaba asta cu trupul şi sângele, dacă-mi îngădui să spun asta. Nu mai zic de partea cu moartea, că n-o să mori atâta timp cât suntem noi cu tine…

— Toma, Toma, îl avertiză Petru.

— Bine, piei Satană, şi toate alea. Să uităm de moarte o clipă. Dar spui că ţi se va mânca trupul şi ţi se va bea sângele – dar asta fac animalele, care omoară şi apoi mănâncă prada. Noi suntem oameni, nu animale, şi nu-mi plac vorbele astea.

— Prea bine, Toma, zise Isus, ai dat dovadă de curajul tău obişnuit. Să mă exprim altfel. Jertfa înseamnă distrugere. Când mănânci pâine şi bei vin, le distrugi. Dar, distrugându-le, îi faci un bine trupului tău. Dar o bucăţică de pâine şi un strop de vin sunt o jertfă prea mică pentru păcatele omenirii. Astfel că ele trebuie transformate în ceva – în cineva – care nu este o jertfă săracă. Şi încă un lucru – astfel, sub aceste forme, sunt cu voi, nu ca un spirit plutitor sau ca un gând trecător, ci sunt ceva concret şi curgător. Pâinea şi vinul nu le poţi accepta decât atunci când le primeşti în propriul trup.

Îşi ridică vocea:

— Va fi destul de uşor, prea uşor, după cum veţi vedea, să vorbiţi despre pâine şi vin ca despre un fel de aducere-aminte, nimic mai mult, ca semne şi simboluri. Dar trebuie cu adevărat să fiu cu omenirea sub aceste forme. Formele simple ale vieţii noastre de toate zilele – ce-ar putea fi mai potrivit?

Se lăsă iar tăcerea, dar era o tăcere mai tihnită şi mai mulţumită, de astă-dată.

— Da, da, da, zise Toma.

— Te-a mulţumit felul cum m-am exprimat, fiul meu drag? îl întrebă Isus iute pe Iuda Iscarioteanul.

Iuda zâmbi, alţii râseră, iar ucenicii se apucară să termine friptura de miel, care se răcise de-acum, şi se luară binedispuşi la harţă cine să cureţe

carnea de pe os.

— Nu ţi-ai mâncat pâinea, îi spuse Petru plin de bunăvoinţă lui Iuda. Ştiu, e cam greu de înghiţit când e aşa uscată, Apoi, luă pâinea pe care Iuda o ţinea în degetele fără vlagă, zicând: Uite – şi o înmuie în sosul cărnii în acelaşi timp cu Isus.

Lui Ioan i se tăie respiraţia de uluire. Isus îi aruncă o privire, care-l avertiza să nu dea nimic în vileag. Iuda luă pâinea de la Petru şi, sub privirile blânde ale acestuia, o mâncă.

— Mult mai bine, Iuda, băiete. Avem toţi nevoie de hrană. O să-ţi umple burta bucăţica asta.

— Ai văzut? îi spunea Isus lui Ioan. Ai văzut, Ioane? Mă transform în pâine şi vin, roade ale pământului, care este pământul lui Dumnezeu. Mă transform în jertfa Noii Legi. Dar să nu crezi că *ei – ceilalţi* – sunt cei care omoară. Toţi sunteţi amestecaţi în uciderea Fiului Omului.

Se lăsă din nou tăcerea, şi mestecatul încetă.

— Aşa ceva este prea de tot, spuse Petru, hotărât. Voi merge cu tine până la capăt. Dacă tu vei muri, atunci şi eu…

— Nu! strigă Isus. Tu eşti piatra vie a bisericii, tovarăşul celor ce vor urma cuvântul. Cu toate acestea, Petre, nu eşti decât un om, cu păcatele şi slăbiciunile unui om. O să te lepezi de mine şi chiar o să-ți dorești să faci asta. O să vezi.

— Nu, nu pot accepta una ca asta. Schingiuire, vrei să spui, schingiuire, omorâre. Nu, nu, pot să-mi facă orice vor. Jur că n-o să fac ce ai spus. N-o să mă lepăd…

— De trei ori, Petru. De trei ori. Înainte de cântatul cocoşilor. Ţine minte ce ţi-am spus.

— Niciodată. Niciodată. Niciodată, niciodată, niciodată…

Era foarte tulburat. Când Isus şi ucenicii plecară de la han, iar Iuda lăsă un bănuţ pentru servitoare, printre firmituri şi pete de vin, Petru rămase de unul singur în urma grupului care se îndreptă spre pârâul Kerith, apoi o luă pe podeţul care-l traversa şi apoi către frumoasa grădină înconjurată cu ziduri din Ghetsimani. Nu se alătură imnului de Paşti pe care-l cântau ceilalţi:

A arătat puterea braţului de neînvins

Pe Israel l-a izbăvit de robie,
Din robie până pe pământul promis.
Binecuvântat al său nume să fie.
Aleluia, aleluia.
Binecuvântat al său nume să fie.

Chipurile cântăreţilor dezvăluiau o seriozitate care tăgăduia bucuria cuvintelor imnului. Ajunşi la poarta grădinii, Iuda scoase cheia cea mare, care-i era ascunsă la piept, întoarse cheia în broască, şi aceasta scoase un scurt ţipăt ruginit, Iuda se dădu la o parte, ca să intre ceilalţi. Dar Petru nu voi, la început, să intre.

— M-apasă o povară, Iuda. Sunt bolnav, nu pot să intru…

Însă cu o mână binevoitoare aşezată pe umărul său lat de pescar, Iuda Iscarioteanul îi dădu ghes să intre. Se aşezară pe iarbă, la lumina lunii, iar Isus le spuse:

— Iată că vine şi ceasul când veţi fi risipiţi fiecare la ale lui şi pe mine mă veţi lăsa singur. Căci este scris: voi bate păstorul şi oile turmei vor fi risipite. Dar, după ce voi învia, voi merge înaintea voastră acolo unde ne-am întâlnit, în Galileea. Aşteptaţi şi eu voi veni. Vom sta împreună, cum am stat în seara aceasta, vom mânca şi vom bea împreună.

— Voi muri cu tine, învăţătorule, voi muri cu tine, zicea întruna Petru, izbind smintit pământul cu pumnul.

— De trei ori, Petru. Înainte de cântatul cocoşilor.

Apoi, întorcându-se către Iuda, zise:

— Tu, fiule, ai un lucru de făcut.

— N-am nimic de făcut, învăţătorule, în afară de a păzi poarta, deşi poarta se păzeşte bine şi singură.

— Sufletul meu este cuprins de o mare întristare, spuse Isus într-o şoaptă care-i înfrigură pe toţi, în ciuda căldurii nopţii. O întristare de moarte. Rămâneţi aici. Vegheaţi cu mine. În timp ce eu o să mă rog.

Şi se duse la mica fântână, de mult secată, îngenunche, îşi împreună mâinile şi-şi sprijini coatele de zidul jos de piatră care împrejmuia fântâna, iar apoi păru să cadă într-o agonie de rugăciune tăcută. Sau nu întru totul tăcută, deoarece lui Ioan, care era cel mai aproape de el, i se păru că aude cuvintele:

— Tată, dacă este cu putinţă, depărtează de la mine paharul acesta. Căci trupul meu e omenesc şi se teme de durere. Am slăbiciunea omului care-mi spune să mă înduplec şi să cerşesc iertare de la cei pe care este menirea mea să-i iert. Totuşi, întotdeauna, întotdeauna, nu cum voiesc eu, ci cum voieşti tu.

Lui Tadeu, care era doar puţin mai departe decât Ioan, i se păru că vede cum pe fruntea lui Isus se ivesc broboane de sudoare şi îi părea că sudoarea e de culoarea vinului.

Însă rugăciunea dură mult şi luna coborî pe cer, şi toţi erau vlăguiţi de îngrijorare şi de povara mai grea a gândurilor. Noaptea caldă, în care nu se auzeau decât vietăţile nocturne, îi îmbie la somn şi adormiră cu toţii, în afară de Iuda Iscarioteanul, care stătea întins în iarba de lângă poartă, veghind şi ascultând cu atenţie. Numai el auzi vorbele lui Isus, vorbe nu atât mâniate, cât triste:

— Un ceas n-aţi putut să vegheaţi împreună cu mine? Duhul, într-adevăr, e plin de râvnă, dar carnea este neputincioasă.

Iar când repetă, cu amărăciune, „carnea este neputincioasă“, lui Iuda Iscarioteanul i se păru că Isus se referea la el însuşi. Isus înghionti uşor trupul greoi al lui Petru, şi Petru se trezi brusc şi zgomotos, cu pumnii strânşi. Buimac, îşi văzu tovarăşii încă adormiţi şi începu să-i scuture.

— Iată c-a venit ceasul ca Fiul Omului să fie dat în mâinile păcătoşilor, zise Isus.

Auzind aceste vorbe, Iuda nu le dădu prea multă atenţie, deoarece, cu un soi de bucurie vinovată, auzi şi zgomot de paşi care se apropiau pe cărarea ce ducea de la podeţul de peste pârâu până la porţile grădinii. La lumina unui felinar, îl văzu pe preotul Zerah, care zâmbea oarecum trist şi resemnat: aceasta era sarcina care le revenea şi, Doamne ajută-i, sarcina trebuia dusă la îndeplinire. Iuda răsuci cheia în broasca ruginită şi întredeschise poarta cu un scârţâit. Zerah îi întinse ceva lui Iuda, când intră în grădină. O pungă? O pungă din piele de viţel?

— Asta mai întâi, zise el, apoi conduse în grădină un grup de opt bărbaţi înarmaţi.

— Asta? întrebă Iuda Iscarioteanul, nedumerit.

Punga părea să conţină bani.

— Deci el este, el! strigă Petru şi dădu să se repeadă la Iuda.

— Să nu faceţi nimic, spuse Isus, cu o voce puternică. Nici unul dintre voi. Vă poruncesc.

— Şi astfel, zise Zerah, un loc sigur. Spune ce ai de spus.

Iuda se apropie de Isus şi-i spuse înlăcrimat:

— Scripturile nu trebuie să se împlinească întotdeauna, învăţătorule. E mare lucrarea ce te aşteaptă. E o călătorie, învăţătorule. Drum bun – şi-l sărută pe Isus pe obraz. Mântuirea, învăţătorule. Am făcut ce trebuia făcut.

Când gărzile îl înconjurară pe Isus şi, preţ de-o clipă, chiar şi pe el, Iuda se gândi: îşi fac bine treaba, se vor asigura, chiar de la începutul călătoriei, că este în siguranţă. Dar apoi, cu glasul dur al unuia aflat la putere, Zerah zise:

— Isus din Nazaret, eşti arestat pentru blasfemie. Acuzaţia vine chiar din gura ucenicului tău aici de faţă. Te-a vândut.

— Vândut, vândut…, cum vândut? bălmăji Iuda şi-şi dădu seama că-n pumn strângea încă punga cu bani.

Atunci, mâna începu să-i tremure şi banii zornăiră.

— Şi-a fost plătit, adăugă Zerah.

— Plătit… plătit, plătit pentru… nu plătit… Învăţătorule, n-am fost… n-am… îngăimă Iuda, care apoi ţipă şi aruncă punga de la el, de parcă luase foc în mâna lui.

Când se lovi de pietrele care înconjurau fântâna, punga se desfăcu, şi arginţii se împrăştiară. Iuda făcu spume la gură.

— Cea mai dulce şi mai rafinată trădare, completă Zerah. Aud c-ai propovăduit nevinovăţia, Isus din Nazaret. Ai avut un elev bun în fostul meu coleg, mereu dornic să înveţe. Bun la greacă, bun la inocenţă. Inocenţa unuia ce-a voit să vadă mântuirea lumii – apoi se răsti aspru către Iuda: Hai, omule, pleacă. Fugi de-aici.

Nimeni n-ar fi putut să se atingă de Iuda, fiara care fugea roată în jurul grădinii, urlând. Căzu şi se ridică, urlând. Apoi se întoarse către Isus, gâlgâi nişte vorbe fără noimă şi fugi către poartă. Se izbi de fierul acesteia, îşi reveni, apoi o luă la fugă, ţipând de durere, pe potecă, spre podeţul de peste pârâu. Îi auziră ţipetele şi urletele cum se îndepărtau.

— Haideţi, iute, zise Petru.

Iacob cel Mic îi smulse sabia unuia dintre soldaţi, dar Petru i-o luă şi dădu să-l izbească în cap pe cel care nu mai era înarmat. Dar sabia îi căzu din mână în clipa în care o ridică.

— Aruncă sabia. Căci toţi cei ce scot sabia, de sabie vor pieri. Crezi că n-aş putea să-l rog pe tatăl meu din ceruri, care mi-ar pune îndată la îndemână mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri? Dar cum se vor împlini scripturile, dacă voi faceţi aşa ceva?

— Direct din gura ta, spuse Zerah. Ucenicul tău n-a minţit.

— Aşadar, zise Isus, ai venit să mă iei ca şi cum aş fi uneltit vreo trădare. Fie. Să mergem.

— Trădarea va veni mai târziu, spuse Zerah. Acela este pasul următor. Cât despre cei care te-au urmat şi au fost părtaşi la fărădelegea sau fărădelegile tale…

Se uită la ucenici, care-i întoarseră privirea şi se uitară apoi la Isus şi înapoi la preot, conştienţi de săbiile ascuţite, şi înapoi la Isus, aşteptându-i porunca.

— Să se împlinească scripturile, zise Isus. Plecaţi. Lăsaţi-mă.

Se împrăştiară iute cu toţii, mai puţin Ioan.

— Du-te, Ioan, îi spuse Isus. Îţi poruncesc să pleci.

— Cred c-o să-l luăm şi pe el, zise Zerah.

Îi făcu semn din cap bărbatului care părea să fie căpitanul gărzii. Acesta se îndreptă spre Ioan şi-l apucă de veşmânt. Era un veşmânt larg. Cuprins de panică, Ioan o luă la fugă, lăsând veşmântul în mâna căpitanului. Ieşi în goană din grădină, gol-puşcă şi urlând ca Iuda.

— Să mergem, atunci, spuse Zerah. Acasă la Marele Preot.

Făcu semn ca Isus să fie luat, apoi îşi aminti de arginţii împrăştiaţi lângă fântână, se întoarse, ca să se uite la ei, şi-i spuse unui ostaş de rând din escortă:

— Ridică banii aceia. Pune-i înapoi în pungă. Numără-i. Ar trebui să fie exact treizeci de arginţi.

Marşul până la casa lui Caiafa se dovedi lung, şi oraşul adormit răsuna în mod repetat de zgomotul paşilor. Aşteptarea din curtea casei lui Caiafa fu şi ea lungă. În cele din urmă, Zerah îl conduse pe Isus înăuntru şi slobozi garda. Noaptea se ştergea de pe cer, şi bătea un vânt rece. Un bătrân sosit

devreme la lucru începu să facă focul într-un coş mare de metal din mijlocul curţii. Unul dintre ostaşi îl ajută s-aducă vreascuri şi lemne. În curând, ardea cu flacără puternică, şi bătrânul, care privea cruciş, zise:

— Ei, ăsta da, foc straşnic. Şi voi ce treabă aţi mai avut?

— O arestare. Isus ăsta. Predicatorul, nu celălalt.

— Şi ce s-a întâmplat? Vreun necaz?

— O mică încăierare, şi-apoi unul dintre noi a fost tăiat sau aşa a părut, dar n-a fost nimic până la urmă. Nu mare lucru. Am avut mai multe de auzit decât de văzut.

— Ce anume?

— Ţipete şi urlete, şi-apoi l-am adus aici. Ceilalţi au luat-o la sănătoasa. Nici o greutate n-am avut.

— Un foc straşnic, ăsta.

Începură s-apară şi alţi slujitori, căscând. Vreo două slujnice se apropiară de foc, chicotind. Una dintre ele îşi întoarse spatele către flăcări şi-şi ridică fusta cu o mişcare bruscă.

— Ei, fii atentă, zise un ostaş din gardă. Nu uita unde te afli, adăugă el, rânjind.

— Pun pariu că şi lui îi este frig la fund. Înălţimea şi atotputernicia sa. Are şi el fund ca toată lumea.

— L-ai văzut, sau ce?

— Măgarule, măgarule.

— Un foc straşnic, ăsta. Dacă mai vreţi să puneţi lemne pe el, să vi le aduceţi.

În curte intră un bărbat înfăşurat într-o mantie, având gluga ridicată. Îşi frecă mâinile reci. Se uita în jur, ca şi cum ar fi căutat pe cineva, şi-şi spunea: Încă n-a ajuns, mai aşteaptă, ajunge în curând.

— Ei, tu, zise bătrânul care făcuse focul, hai şi încălzeşte-te un pic. E-un foc pe cinste, cât o să mai ţină. Cei care mai vor lemne, să şi le aducă.

— Nu mi-e frig.

— Cum vrei.

— E timpul să mâncăm ceva, zise ostaşul din gardă. Să fiţi cuminţi toţi. Şi nu uitaţi, dacă vreţi mai multe lemne pe foc…

Ieşi cu paşi apăsaţi din curte.

— Tremuri tot, zise una dintre fete. Hai, nu costă nimic.

Bărbatul se apropie şi-şi încălzi mâinile, care tremurau. Cealaltă fată zise:

— Te-am mai văzut undeva, nu? Stai aşa – erai cu el. La Templu. Cu Isus ăla.

— Cine? Nu-l cunosc. L-am văzut, desigur, dar nu-l cunosc.

— De unde eşti de loc? vru să afle bătrânul cu privirile încrucişate, care făcuse focul. După vorbă, nu eşti de prin părţile-astea.

— De ici, de colo, ştii cum e. Azi aici, mâine dincolo. Bun, focul ăsta. M-am încălzit deja.

— Aşteaptă, zise fata, tu erai. Ai fost cu el. Te-am văzut atunci, când s-a aruncat cu pietre.

— Nu, vă spun că nu.

— Isus din Nazaret, zise bătrânul. Asta-i în Galileea.

— Da?

— Nu mă lua cu de-astea. Eşti din Galileea, după vorbă-mi dau seama. Rubedeniile nevestei mele sunt de prin părţile-alea.

— Nu, nu, n-am fost niciodată pe-acolo.

— Ei bine, dac-ai fost cu el înainte, cum zice fata asta, ar trebui să fii şi acum cu el, acolo, înăuntru. Ştii că l-au luat? Da, sigur ştii.

— Am venit numai ca să mă întâlnesc c-un om care trebuia să iasă şi să-mi dea nişte bani. Da’ nu cred că mai vine.

— Ţi-a intrat fum în ochi? Unii ochi nu suportă deloc fumul de lemn.

Dar bărbatul o luă la fugă. Îl văzură cum se împiedica, se îndrepta şi apoi ieşea din curte.

— Plângea, aţi văzut? Cic-a venit după bani. Ştiţi pentru ce-ar fi banii ăia, nu? Este o vorbă pentru asta. Unii şi-ar vinde şi mamele.

Cinci

Despre ce s-a întâmplat cu Iuda Iscarioteanul nu sunt în măsură să vorbesc. Pot doar să adun laolaltă câteva dintre legendele care au apărut despre sfârşitul său, şi acestea ar trebui, de fapt, să facă parte dintr-un mare şi încă nescris poem, nu dintr-o cronică serioasă, aplecată asupra faptelor, cum se doreşte lucrarea de faţă. Astfel, se spune c-a fugit ca un nebun prin oraş, înainte să se crape de ziuă, căutând o prăvălie de funii deschisă, dar c-a urlat ca un câine, când şi-a dat seama că nu avea nici un ban în pungă. Un băieţel s-a ivit în faţa unei uşi, dând din braţele lui mici, de parc-ar fi fost nişte aripi, şi cântând ca un cocoş. Iuda Iscarioteanul a plecat în goană de lângă el, dar n-a ajuns prea departe, căci a dat peste o altă drăcovenie, pe o alee luminată de felinare, unde o fetiţă, încurajată blajin de părinţii ei, vomita din belşug viermi care se zvârcoleau şi vorbeau.

— Ştiu şi eu să vorbesc greceşte, a strigat Iuda şi a fugit mai departe.

Pe o altă stradă, un bătrân ştirb râdea şi vindea desene grosolane chiar cu el, cu Iuda, zvârcolindu-se în flăcări. A fugit urlând de lângă bătrân, care a hohotit. Apoi, pe un alt drum, i-a ieşit înainte un tânăr care vindea colaci de funie şi striga:

— Funie, funie, funie bună, cea mai bună funie de cânepă.

— Da, dar nu cred că pot plăti, a zis Iuda.

— Dă-mi, atunci, punga aia goală, şi dă-mi hainele, şi dă-mi încălţările, căci unde mergi, n-o să ai nevoie de ele. Arăţi ca unul care ştie că merge în Grădina Raiului. Poftim. Dezbracă-te.

Un Iuda despuiat, cu funia pe umăr, a fugit în afara cetăţii, către câmp, şi a dat, în drum, de un pisoiaş cu o lăbuţă rănită, care mieuna de ţi se rupea inima. A luat biata făptură de jos şi a mângâiat-o blând, zicând:

— Cum pot? Cum pot? Linge-te pe lăbuţă, şi-o să fie mai bine.

Apoi a fugit mai departe, lăsând pisoiaşul să miorlăie în continuare.

A ajuns, în cele din urmă, într-o pădure şi a ales un copac care de-atunci se numeşte arborele lui Iuda. Când s-a suit în copacul acela ca să găsească o

creangă potrivită, a văzut un cuib cu cinci puişori, care şi-au căscat cu toţii ciocurile ca nişte trompete înspre el. A urcat cuibul cu grijă pe o ramură mai înaltă. Apoi, a legat funia de o creangă solidă ceva mai jos şi a făcut un ştreang la celălalt capăt, mormăind în barbă:

— A, da, bun la greacă. *Kai elabon ta triakonta argyria, tēn timėn tou tetimēmenon, hon etimēsanto apo huiōn Israel, kai edōkan auta eis ton agron tou kerameos, katha sunetaxen moi Kurios*[3] – şi mai apoi: Să se-mplinească scripturile.

3. „Au luat cei treizeci de arginţi, preţul Celui preţuit, pe care L-au preţuit unii din fiii lui Israel; şi i-au dat pe Ţarina Olarului, după cum îmi poruncise Domnul.“ (Matei 27, 9–10) (N. tr.)

După care s-a spânzurat, în corul asurzitor al cocoşilor.

CARTEA A ŞASEA

Unu

Isus a fost lăsat s-aştepte de unul singur într-o cameră din casa lui Caiafa. Era o încăpere austeră, cu pardoseală de marmură şi două scaune curbate, în stil roman; cum nu fusese îmbiat să se aşeze, nu se aşeză. Şi nici singur nu rămase mult timp. Curând, apărură Elifaz şi încă unul sau doi sfinţi farisei, care imediat începură să-şi bată joc şi să ponegrească.

— Văd că nu-ţi mai baţi joc şi nu mai ponegreşti acum, nu? zise Elifaz. Nu mai blestemi şi nu-i mai înfierezi pe cei mai buni decât tine. Dă-i drumul, mai spune-ne despre mormintele văruite şi neamul de năpârci, şi cât e de murdar să-ţi speli mâinile înainte de a mânca. *Jeg* ce eşti.

Îl scuipă în faţă pe Isus, însă aceasta era cu mult deasupra lui, aşa că flegma căzu pe pieptul veşmântului fără cusături, care altfel era foarte curat, deoarece Ioan îl spălase chiar cu o zi în urmă, înainte de cina de Paşti. Isus privi scuipatul, dar nu se obosi să-l şteargă cu degetele. Apoi, se uită zâmbind la Elifaz şi la prietenii lui. Acesta ţopăia de furie:

— Rânjilă, strâmbatule, curând o să te opreşti din rânjit şi din privit pieziş. O să-ţi piară căutătura aia superioară din ochi, mizerie ce eşti.

Îl lovi pe Isus în gamba dreaptă, rănindu-şi propriul deget mai mult decât muşchii tari ai celuilalt.

— Legaţi-l la ochi pe porc, strigă el. Aduceţi o cârpă, iute.

Ezra scoase din mânecă o cârpă pe care o ducea cu el ca să-şi şteargă sudoarea, căci era un bărbat care asuda mult, şi, cum era înalt, îl legă pe Isus la ochi.

Isus râse şi zise:

— Văd că aşteptaţi să mă supun jocului vostru de copii. N-aş fi crezut niciodată ca nişte bărbaţi ca voi să sfârşească prin a mă amuza. Daţi-i drumul, faceţi ce vreţi.

Elifaz trebui să sară ca să-i tragă o palmă peste faţă lui Isus.

— Acum, să vedem cât de tare eşti, cu marele tău ochi spiritual, gâfâi el.

Îl plesni din nou, şi ceilalţi îi urmară exemplul, în afară de Iona, care zise:

— Este oarecum… ce să zic, necuviincios…

— Hai, prorocule, gâfâia Elifaz. Proroceşte cine urmează să te lovească, jegule.

Isus îşi dădu peste cap legătura de la ochi şi-o aruncă pe jos. Apoi, fără efort, îl ridică pe Elifaz ca pe un copil, îl ţinu cu braţele întinse şi zise:

— Scuipă şi-acum, dacă vrei. E mai uşor să scuipi în jos, decât în sus.

Elifaz se zvârcolea, spumegând, iar Isus îi dădu drumul pe pardoseală. De îndată, ceilalţi farisei începură să-l snopească pe Isus. Acesta rămase calm şi zâmbitor, şi le dădu pace. Apoi se deschise uşa şi intră Zerah. Se uită la Elifaz şi la prietenii săi plin de răceală.

— Nu se cade aşa ceva, zise el.

— Ai dreptate, spuse Isus. Îmi cer iertare. Este un moment solemn, cred.

Elifaz mârâi:

— Adunarea e gata, spuse Zerah. Tu trebuie să vii cu mine.

Şi-i făcu semn lui Isus să-l urmeze printr-o arcadă care ducea înspre un coridor gol şi răsunător, unde domnea un miros stătut de pâine. Un soi de secretar trecu pe lângă ei, căscând şi ducând nişte tăbliţe. Gura îi rămase căscată, când văzu cât de înalt şi de bine făcut era Isus.

— Pofteşte, îi spuse Zerah şi deschise o uşă. Intră.

— Un preot al Templului este mai important decât un biet răufăcător, zise Isus.

Zerah îl privi împietrit preţ de o clipă, şi apoi intră. Isus îl urmă şi văzu, aşezaţi la o masă lungă şi simplă, doisprezece apărători ai credinţei, atât clerici, cât şi mireni. Unul dintre preoţi tocmai termina un căscat lung.

— E devreme, zise Isus. Îmi pare rău c-aţi fost luaţi din pat din pricina mea.

— De acum înainte, spuse Zerah, luându-şi locul la masă, prizonierul va vorbi numai dacă i se adresează cineva.

Un slujitor deschise o uşă din stânga, şi Caiafa intră în încăpere. Adunarea se ridică. Caiafa purta o mantie veche şi ruptă, destul de murdară.

— Prevăd că va avea loc ceremonialul sfâşierii veşmintelor.

— Prizonierul va vorbi numai atunci când i se adresează cineva, repetă Zerah, apoi se uită înspre Caiafa, care-şi luase locul în mijlocul adunării înşiruite.

Marele Preot dădu din cap şi zise:

— Cred că putem începe acum, după care se uită înspre Isus şi întrebă: Tu eşti Isus din Nazaret? Acesta e numele tău?

Isus nu răspunse.

— Acesta e numele tău?

Isus nu răspunse.

— Prizonierul se poartă duşmănos dinadins.

— Nu negi că acesta e numele tău, zise Caiafa. Eşti, în acelaşi timp, şi Mesia? Dacă te consideri Mesia, trebuie să ne spui.

— Dacă vă spun, nu mă credeţi. Aşadar, ce rost are să vă spun?

— Marelui Preot, spuse Zerah, trebuie să i te adresezi cu Eminenţa Voastră.

— Ce rost are să vă spun, Eminenţa Voastră?

— Nu-i un răspuns, zise Caiafa. Dar e timp suficient pentru un răspuns. Spune-ne acum, care e natura învăţăturii pe care tu şi ucenicii tăi aţi propovăduit-o în Iudeea?

— Nu e nevoie să-ntrebaţi, zise Isus. Am vorbit deschis cu toţi cei care au fost dispuşi să m-asculte. Am propovăduit în văzul tuturor în sinagogi, pe străzi, chiar şi în Templu. N-am propovăduit nimic pe ascuns. Dacă doriţi să-mi cunoaşteţi învăţăturile, întrebaţi-i pe cei pe care i-am învăţat.

Caiafa şi Zerah se priviră, fără o vorbă. Preotul Haggai făcu semn către Caiafa. Acesta dădu din cap.

— Prizonierul trebuie să ştie, zise Haggai, că avem anumite mărturii scrise şi semnate. Să dau un exemplu. Se spune c-ai fi zis: Eu pot să stric Templul şi să-l zidesc din nou în trei zile. Ai spus aşa ceva?

Isus se uită la el, dar nu răspunse. Haggai ridică din umeri.

— Revin la întrebarea mea anterioară, zise Caiafa. După părerea ta, eşti Mesia? Te consideri a fi – blasfemie, blasfemie – Fiul Celui Preaînalt?

— Eminenţa Voastră, spuse Isus, apoi continuă clar şi atent: Lucrările pe care le-am făcut în numele Tatălui meu vor fi răspunsul meu.

— În numele Tatălui tău, zise Caiafa, iar apoi, întorcându-se către colegii săi: L-aţi auzit. A rostit destule blasfemii.

— Acum, trebuie să vă sfâşiaţi ritualic veşmintele, spuse Isus.

Caiafa, deloc stânjenit, se ridică şi făcu o ruptură simbolică în haină. Deschizătura lăsă la vedere un petic din pieptul parcă fără carne pe el şi un sfârc păros.

— Care-i cuvântul? zise el.

— Moarte este cuvântul, zise Zerah, dar nu poate fi cuvântul *nostru*. Nu în rânduiala de acum. Cu îngăduinţa înălţimii voastre, pârâtul s-a găsit vinovat de blasfemie prin chiar vorbele rostite de el. Această adunare, însă, nu este o curte de judecată, ci doar o curte de cercetare. Concluzia curţii de cercetare este că pârâtul se face vinovat, prin natura blasfemiei pe care a rostit-o, de acuzaţia laică de trădare. Se împotriveşte cineva?

Se uită la tovarăşii săi. Nu se împotrivea nimeni. Zise atunci Isus:

— Cu tot respectul pentru curte, această curte nu are autoritatea să tragă o astfel de concluzie. Într-un Israel în care laicul şi religiosul coincid, o fărădelege comisă împotriva legii este o fărădelege comisă împotriva Celui Preaînalt. Potrivit legii lui Moise, o fărădelege împotriva Celui Preaînalt poate fi pedepsită cu moartea. Atâta timp cât legea se împarte între laic şi religios, aşa cum stau lucrurile în clipa de faţă, autoritatea laică trebuie să-şi aducă propriile acuzaţii în privinţa unor fărădelegi laice şi să dea sentinţe laice. Mă puteţi pedepsi prin excomunicare, dar nu aveţi nici o putere de a transforma o abatere de la credinţă într-o vină laică. Vă spun doar ca să ştiţi ce se întâmplă. Mă supun, aşa cum trebuie, planurilor voastre, pe care, dacă doriţi, le voi lămuri pentru aceia dintre voi care nu cunosc aceste lucruri. Este foarte simplu…

— Curtea a fost îngăduitoare cu prizonierul, spuse Zerah. Curtea va întreba doar o dată: ce are de spus împricinatul în legătură cu acuzaţia? E doar un gest de curtoazie şi nu e necesar un răspuns, la fel cum nu a fost necesară nici întrebarea.

— Voi spune vorbe cumplite, zise Isus, după cum vă aşteptaţi. Mai curând decât vă imaginaţi, veţi vedea cerul deschizându-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborând peste Fiul Omului înviat. Înviat pentru a face dreptatea lui Dumnezeu, nu a omului.

— Sentinţa acestei curţi, zise Caiafa, ridicându-se, este să fii dus la procuratorul Iudeii, care este reprezentantul puterii de ocupaţie şi în ale

cărui mâini se află autoritatea de a judeca, de a da sentinţa şi-a o executa. Părinte Haggai, fii bun şi cheamă gărzile Templului.

Haggai dădu din cap şi se ridică. În drum spre uşă, îşi ridică privirea spre Isus şi zise:

— Neobrăzare. N-am mai auzit niciodată asemenea ne-obrăzare.

Şi ridică mâna să lovească. Isus i-o apucă iute şi-o trase în jos. O ţinu, ca şi când ar fi fost mâna unei fetiţe, în timp ce spunea curţii, care nu mai era curte, ci doar nişte bărbaţi care se ridicau, unii gata să se întoarcă în paturile lor:

— În privinţa acestei întruniri, să ştiţi că procesul pe care-l porniţi acum nu va fi chiar atât de uşor precum credeţi. Raţionamentul e destul de simplu: un om care pretinde că e Mesia pretinde că este rege al Israelului. Dar un rege al Israelului care provine din Israel intră în conflict cu autoritatea lui Cezar. Mesia – Christos – Basileus – Rex. Acesta este argumentul vostru. Dar eu nu am pretins niciodată un titlu împărătesc. Am vorbit despre împărăţia cerului, care nu este nici împărăţia lui Israel, nici împărăţia lui Cezar. Nu mai am altceva de spus, dar vă rog, de dragul propriilor conştiinţe, să ţineţi minte ce v-am spus.

În tot acest timp, Haggai se luptase fără izbândă să-şi elibereze mâna. Ca şi când ar fi uitat de el pân-atunci, Isus privi în jos către preotul furios şi-i dădu drumul. Apoi, îşi întoarse privirea în sine, lăsându-se absorbit de ce vedea acolo, în timp ce, alături de Zerah, aştepta venirea gărzilor. Zerah nu spunea nici el nimic, făcându-şi de lucru cu lectura unui sul de papirus. Haggai se întoarse cu patru bărbaţi înarmaţi cu săbii. Zise, păstrând însă distanţa

— Acum ai să vezi cum răspunde Pilat din Pont la neobrăzare.

În zori, se anunţase oficial din partea reprezentanţilor puterii romane (Pilat din Pont nu se întorsese încă la Ierusalim, ci era pe drum dinspre Cezareea) că în acea după-amiază urmau să aibă loc trei răstigniri. Se mai spunea şi că execuţia şi îndepărtarea leşurilor avea să fie făcută cu meticulozitate, înainte de începutul Sabatului, la lăsarea serii, căci puterea de ocupaţie recunoştea faptul că primul Sabat de după Paşti era cu atât mai sfânt. Răufăcătorii care urmau să fie executaţi erau Isus bar-Abbas, cunoscut şi sub numele de Barabbas, şi complicii săi, Iobab şi Aram. Zeloţii

şi-au manifestat zgomotos furia în zori, când a fost făcut anunţul, precum şi intermitent în timpul dimineţii. Când oamenii l-au văzut pe Isus, care era dus la palatul procuratorului, fostul palat al lui Irod cel Mare, s-au auzit strigăte de „Trădătorule, l-ai dat pe mâna duşmanului“ şi aşa mai departe, iar o piatră azvârlită l-a nimerit pe Haggai în gât. Acesta s-a înfuriat într-un fel cu totul nepreoţesc şi a cerut protecţie romană. Se găseau trupe romane suficiente în jur, care abia aşteptau să dea cu latul sabiei în nespălaţii de evrei.

Era o dimineaţă foarte plină. Banii refuzaţi de Iuda Iscarioteanul au fost restituiţi vistieriei Templului, dar vistierul Templului a zis că era necuviincios şi, probabil, ilegal să se restituie ceea ce el a numit *preţ de sânge.* Un slujbaş tânăr şi deştept de la vistierie a sugerat că aceasta era, în sfârşit, ocazia trimisă de sus (şeful său a obiectat împotriva unei astfel de caracterizări), pentru a lua o măsură despre care se vorbea mult, mai ales când veneau Paştile şi oraşul gemea de vizitatori, dar care nu era niciodată dusă la îndeplinire, din pricina unei aşa-zise lipse de bani, şi anume cumpărarea şi transformarea unei bucăţi de teren în cimitir pentru străini. Slujbaşul cel tânăr şi deştept cunoştea un bărbat care se ocupa de olărit pe un soi de ţarină în suprafaţă cam de un pogon şi care tot vorbea despre cum s-ar fi lăsat de meserie dac-ar fi reuşit să găsească un cumpărător pentru pământ. Slujbaşul cel tânăr şi deştept a fost trimis să-i facă o ofertă, să-i plătească o arvună şi apoi să se ocupe de actele de cumpărare. S-a dus la olar şi i-a spus:

— Cimitirul pentru străini din marele Ierusalim. O denumire nobilă, nu-i aşa?

— Bine, treizeci. Dar circulă vorbe despre banii ăştia. Cum c-ar fi preţ de sânge, pe care nu-i mai vor înapoi la Templu.

— Banii sunt bani, nici cu sânge, nici fără sânge. Cu banii aceştia se cumpără un loc de sfântă milostivire. Nu se vor pune întrebări despre cum au murit sau unde. Bine, fă o cruce aici, pe hârtie.

Fiindcă banii erau consideraţi mânjiţi de sânge, locul a ajuns, în curând, să fie denumit *Akeldama*, sau Ţarina Sângelui. Cred că puteţi ghici a cui a fost prima înmormântare acolo. Nu s-au pus întrebări. O lucrare de milostivire. Pe movila fără nume, s-au jucat pisicile.

S-au întâmplat multe în dimineaţa aceea. Pilat din Pont a ajuns la reşedinţa procuratorului flămând şi enervat de strigătele zeloţilor şi a mâncat de dimineaţă – pâine, miere şi un vin slab îndulcit – în timp ce Quintilius, ajutorul său, îi făcea un rezumat rapid al treburilor care se cereau rezolvate în ziua aceea. Pilat era un bărbat încruntat, de vârstă mijlocie, dar voinic, mai binevoitor decât părea, din ce în ce mai sătul de postul pe care-l ocupa şi visând la pensie. Quintilius era inteligent, viclean şi ambiţios.

— Cam acestea au fost infracţiunile minore, care nu merită pedeapsa cu moartea, i-a spus Quintilius. Dintre cei care urmează să fie executaţi în această după-amiază, evreii arestaţi pentru acte de nesupunere publică…

— Ce-i cu ei? Isus bar-Abbas, ăsta, e unul dintre ei? Mi-au zbierat afurisitul ăsta de nume tot drumul pân-aici. Unul dintre aşa-zişii patrioţi evrei. Ce-i cu el sau cu ei?

— Ei bine, la el mă gândeam în primul rând, excelenţa-voastră. Mi s-a sugerat de către… anumiţi cetăţeni c-ar fi un act de clemenţă profitabil dacă l-am elibera. Să-i executăm pe ceilalţi, dar să-l eliberăm pe acest Barabbas.

— Profitabil? Noi nu căutăm să profităm de pe urma evreilor ăstora, Quintilius. Iar clemenţa n-o să ne câştige nici un favor la Roma. Scapă de toţi trei, pacoste afurisite, un exemplu pentru restul *patrioţilor*.

— Excelenţă, a zis Quintilius, e vremea Paştilor. Oraşul e plin până la refuz. Isus bar-Abbas, ăsta, este o figură populară. Eliberarea lui va costa mai puţin decât… mă rog, decât deranjul de a menţine ordinea într-un moment de mare tulburare. Sentimentul naţional pare să se intensifice. În această perioadă, toată lumea pare să-şi amintească de timpurile când evreii au fost o naţiune înrobită de egipteni. Au scăpat din Egipt. S-au întemeiat ca naţiune. Toate acestea se întâmplau demult, dar toţi îşi amintesc.

— Da, a zis Pilat şi a băut din vin. O religie naţională şi o mică divinitate locală. Când au de gând să crească?

— Bună întrebare, Excelenţă.

— În ce a constat exact fărădelegea comisă de acest individ, Barabbas?

— A distrus un stindard roman. Era într-o stare de mare zbucium în momentul acela. Cauza, se pare, au fost cuvintele unui predicator popular, pe care-l cheamă Isus din Nazaret. O coincidenţă de nume, vă daţi seama. De altfel, un nume destul de obişnuit. O variantă a lui Iosua. Şi mai avem o

coincidenţă – acest Isus din Nazaret tocmai a fost şi el arestat. Mă rog, într-un fel. N-a fost o arestare făcută de autorităţile romane.

— Dacă n-a fost făcută de autorităţile romane, atunci nu este o arestare.

— Haideţi, Excelenţa Voastră, nu uitaţi că încurajăm populaţia locală să ne ajute să menţinem ordinea. I s-a adus o acuzaţie gravă, acestui Isus din Nazaret. Există martori în poziţii foarte înalte, care susţin c-a rostit vorbe prin care se face acuzat de trădare.

— Adică a spus *jos cu Cezar*?

— A spus că el este conducătorul de drept al acestui teritoriu, excelenţă.

Cei doi romani s-au uitat unul la altul, apoi Pilat a rupt o bucată de pâine şi a turnat miere peste ea.

— Atunci e nebun, a zis el, mestecând.

— Nebun sau nu, Excelenţa Voastră, consiliul lor religios ia trădarea foarte în serios. Insistă să se facă dreptate.

— Nu mai spune, chiar insistă? Din câte-mi dau seama, au motive să se scape de el care nu au nimic de-a face cu aşa-zisa trădare. Nişte slugarnici, evreii ăştia. Ei bine, n-au cum să aibă o judecată. Abia peste vreo lună.

— Cu tot respectul, Excelenţa Voastră, Marele Preot însuşi consideră că judecata şi execuţia sunt o chestiune de extremă urgenţă.

— Marele Preot… Caiafa? Caiafa cere dreptate romană?

— O cere azi. Acum. Pare convins că veţi semna condamnarea la moarte chiar în această dimineaţă. Evident, după ce veţi fi auzit dovada de necontestat.

— Au înnebunit cu toţii?

— Afară, în curte, aşteaptă doi preoţi chiar acum. Îl au cu ei pe bărbatul despre care vorbim. L-au legat la mâini. Parcă le e teamă să nu-şi ia zborul.

Quintilius a rânjit. Pilat a oftat.

— Trimite-i înăuntru, a zis el. Să vedem despre ce-i vorba.

— Vai, nici nu se pune problema să-i trimit înăuntru, a zis Quintilius. Uitaţi, Excelenţă, că, după religia lor, nu sunteţi curat şi nici palatul nu este curat. Refuză să fie pângăriţi intrând în casa păgânului – şi Quintilius a rânjit încă şi mai tare.

— Evreii ăştia! Spune-le că vin imediat! Asta înseamnă cam peste o oră. Trebuie să fac o baie. Nu sunt curat deci. Pe toţi zeii!

Prezenţa lui Isus în curtea procuratorului, legat la mâini, înconjurat de gărzi, cu doi preoţi supraveghindu-l, adusese o mulţime pestriţă la marginea înarmată şi împodobită cu acvila romană a acestui templu al autorităţii romane. Pe trei laturi, curtea era mărginită de ziduri joase şi copaci, precum şi de o falangă de ostaşi cu coifuri şi săbii. Gloata se apropiase cât putuse de mult şi acum striga şi-şi agita pumnii. Nu le pusese nici o problemă soldaţilor, din moment ce evreii erau dispuşi mai degrabă să se lupte între ei decât să încerce un atac sortit eşecului împotriva gărzii lui Pilat. Cei care-l urmau pe Isus, şi care nu erau foarte numeroşi, au fost snopiţi în bătaie de către zeloţi şi, cum susţinătorii cei mai zgomotoşi ai lui Mesia erau femei, violenţa fizică a fost cam unilaterală. Majoritatea soldaţilor romani se desfătau cu spectacolul dat de evreii care se băteau între ei. Unul dintre ei i-a spus unui tovarăş:

— O vezi pe muierea aia?

— Care? Aia tânără?

— Nu, nu aia foarte tânără, cealaltă. M-am culcat cu ea, dar nu aici. Când am fost în misiune. O adunătură pe cinste are Isus-*ieled* ăsta în jurul lui. Curve şi hoţi şi alte alea. O şleahtă scârboasă, evreii ăştia, oricum i-ai lua. Ei, drăguţă, ce-ai zice de-un pic?

Dar Maria din Magdala şi Maria, mama lui Isus, şi Salomeea şi alte fiice ale celui care venise şi avea să plece în curând, şi-au dat seama că nu aveau nici o şansă de izbândă şi-şi croiau deja drum prin mulţime, ca să plece. Nici unul dintre ucenici nu era de faţă. Intraseră în pământ, nu ştia nimeni unde, din precauţie, supunere, laşitate sau din marea indiferenţă care-i cuprinsese pe toţi.

Pilat din Pont îşi făcu apariţia, în cele din urmă, însoţit de Quintilius, şi-i chemă pe Isus şi pe preoţi – gărzile Templului, nemaifiind necesare, fuseseră trimise înapoi de Zerah – într-un soi de pergolă mică din spatele palatului. Pilat se aşeză pe un scaun de piatră de grădină şi spuse:

— Domnilor, după cum ştiţi, nu mă interesează încălcările legii religiei voastre. Rolul meu este strict laic. Voi sunteţi preoţi, şi mi-aţi adus un om cu mâinile legate şi cu o gardă înarmată, despre care nu prea se poate spune că are vreo obligaţie laică. Cred că primul lucru pe care trebuie să-l fac este să vă trimit de-aici şi să m-asigur astfel că religia nu are nimic de-a face cu

această chestiune – oricare va fi fiind ea. Apoi, ajutorul meu şi cu mine vom putea să-l interogăm pe acest… prizonier al vostru şi să păstrăm toată treaba pe baze laice. Aţi putea însă, din moment ce probabil că voi înşivă l-aţi legat la mâini, să-l dezlegaţi acum? Mie nu mi-e teamă de el, chiar dacă vouă vă este.

Preoţii ridicară din umeri, şi Haggai desfăcu nodul funiei care lega laolaltă încheieturile mâinilor lui Isus.

— Ştim prea bine, zise Zerah, până unde se întinde, sau care sunt limitele jurisdicţiei voastre. Dar am venit cu o acuzaţie ce nu are nimic de-a face cu religia. Am constatat că acest om denaturează felul în care poporul nostru vede relaţia dintre Dumnezeu şi stat…

— Lăsaţi-l pe Dumnezeu, adică pe zeul vostru, la o parte. Nu mă interesează divinitatea voastră.

— Să spunem atunci, Excelenţă, c-a fost implicat în provocarea dezordinii publice? Avem, în această privinţă, mărturii scrise, iscălite şi parafate corespunzător.

— Nu am nici o îndoială, spuse Pilat din Pont. Altceva?

— Excelenţă, zise Haggai, omul acesta susţine că e Christos, adică Unsul.

— Mai ştiu şi eu ceva greacă.

— Da, zise Haggai, dar ungerea se referă anume la statutul de rege. Acest Isus a intrat în Ierusalim ca rege autoproclamat, autoîncoronat al Israelului.

— Ajutorul meu, aici de faţă, spune c-a intrat în Ierusalim călare pe-un măgar.

— Gestul acesta, interveni Zerah, s-a vrut a fi o împlinire blasfematoare a scripturilor.

— Nu mă interesează religia voastră, v-am spus. Nu mă interesează ce numiţi voi blasfemie.

— Nici blasfemia împotriva credinţei romane? întrebă Zerah.

— Voi toţi huliţi credinţa română – voi, evreii. Refuzaţi să acceptaţi natura divină a împăratului. În felul nostru civilizat – şi tâmpit, poate –, vă tolerăm blasfemia.

— Dar, din moment ce s-a proclamat rege al Israelului, zise Zerah, nu constituie asta o provocare concretă la adresa autorităţii romane?

Pilat oftă, apoi rânji, apoi se încruntă.

— Cât de pios au fost rostite aceste vorbe, *autoritatea romană*. Voi urâţi autoritatea romană la fel de mult ca oricare dintre nespălaţii aceia de aşa-zişi patrioţi, care urlă acolo, afară, dar vreţi pace, adică nu vreţi o schimbare a rânduielii existente. Adică vreţi o poziţie, şi nişte avere, şi o vilă mică la malul mării. Haideţi să lăsăm ipocrizia la o parte, eminenţele-voastre, sau cum o fi trebuind să vă spun. Din câte ştiu eu, acest om nu a instigat oamenii să-l răstoarne pe reprezentantul lui Cezar şi s-accepte un individ pe un măgar în palatul aceluia. Nu am avut nici un motiv s-aduc legiuni noi de la Cezareea şi nici să sporesc numărul de gărzi înarmate din jurul clădirilor publice. Nu, domniile voastre, am alte lucruri de făcut, decât să mă ocup de această prostie superstiţioasă, pe care voi o numiţi blasfemie.

În tot acest timp, Isus nu scosese o vorbă. Stătea doar în picioare, frecându-şi încet şi blând mâinile, ca şi când ar fi ascultat o muzică interioară. Pilat se uită la el şi-i văzu puterea, dar nici urmă de nebunie.

— Mărite procurator, zise Zerah, am să vorbesc deschis. Dacă am fi o naţiune independentă, am avea dreptul să executăm pedeapsa cuvenită, conform legii lui Moise, pentru blasfemie. Acest Isus susţine că este Fiul lui Dumnezeu. Asta s-ar putea să nu însemne mare lucru pentru puterea de ocupaţie, dar pentru noi, copiii lui Israel, este insulta supremă ce poate fi adusă divinităţii. Merită moartea. Dar, ca popor ocupat, nu mai avem puterea de a condamna păcătoşii la moarte. De aceea venim la domnia ta.

— Măcar eşti sincer, spuse Pilat. Nu cauţi judecata mea. Doreşti, pur şi simplu, să te foloseşti de mine ca de o armă ucigaşă.

— Poate că nu ne-am exprima în termeni atât de… pragmatici, zise Haggai.

— Bineînţeles că nu, spuse Pilat. Iar dacă vă resping cererea de a-l executa pe acest om, atunci s-ar putea, mai devreme sau mai târziu, să fiu învinovăţit de o anumită nereuşită în ceea ce priveşte ordinea şi liniştea locuitorilor Iudeii. Cred că voi discuta cu acest om acum. Vrei să vorbeşti cu mine? îl întrebă pe Isus.

Isus nu spuse nimic. Zerah arătă înspre o mapă de piele, pe care o avea la el.

— Nu trebuie să mergem mai departe. Avem arma execuţiei gata concepută – atât în latină, cât şi în aramaică. Nu trebuie decât…

— Să semnez, da, zise Pilat. Voi hotărî singur în această privinţă.

I se adresă apoi lui Isus pe acelaşi ton autoritar:

— Dumneata n-ai nimic împotrivă să intri în casa unui necredincios? şi rămase uluit el însuşi de această utilizare involuntară a formulei respectuoase de adresare. Ajutorul meu, adăugă el mult mai tăios, te va conduce în încăperile mele personale.

Apoi se îndepărtă cu paşi mari şi apăsaţi.

Doi

Pilat, obosit, se lăsă pe un divan tare. Soarele scălda încăperea, cerul era de un albastru nemilos, aşa cum este într-un anotimp secetos, dar la orizontul dinspre miazănoapte se zărea o dâră subţire de nor. Isus stătea nemişcat.

— Eşti foarte înalt, zise Pilat, şi chiar când stau în picioare, trebuie să mă uit în sus la tine. Ceea ce, bineînţeles, nu se face. Nu vrei să stai jos?

— Ar fi necuviincios, nu?

— Regele iudeilor, spuse Pilat. Chiar te consideri a fi regele iudeilor?

— Dacă am o împărăţie, răspunse Isus, nu e pe lumea asta. Dac-ar fi pe lumea asta, aş porunci săbiilor să se lupte pentru mine ca să nu fiu trimis la judecată.

— Nu pe lumea asta, zise Pilat, orice va fi însemnând asta. Chiar dacă, aşa cum spui, împărăţia ta nu e pe lumea asta, vrăjmaşii tăi nu greşesc, nu, când spun că te crezi rege?

— Nu are nici o legătură, zise Isus. Eu am venit pe lume cu o singură menire, aceea de a propovădui adevărul. Toţi cei cărora le pasă de adevăr îmi vor asculta glasul.

— Ce este adevărul? Nici asta n-are nici o legătură. Ştii că preoţii te vor mort? Şi ştii că numai eu am puterea de a-ţi da drumul sau de a pune să fii răstignit?

— Puterea aceasta, spuse Isus, cu un glas în care lui Pilat i se păru că distingea o umbră de compasiune, poate şi de milă, este îngrădită de chiar cei care se supun ei. Se va spune că vrăjmaşul credinţei evreilor nu e prietenul lui Cezar. Trebuie să ştii asta.

— Da, zise Pilat. Ştiu asta.

Îşi începuseră conversaţia în aramaică, pe care Pilat o vorbea destul de fluent, deşi fără inflexiuni. Când ajunse prima dată la cuvântul *rege*, Pilat trecu instinctiv la latină. *Credis te esse regem verum Iudaeorum?* – şi aşa

mai departe. Isus trecuse şi el fără probleme. *Hoc scio,* repetă Pilat. Apoi zise:

— Ce să fac eu cu tine? Din câte văd, n-ai comis nici o fărădelege împotriva Romei. Ai vreun sentiment faţă de Roma?

— Oamenii trebuie conduşi, spuse Isus, ridicând uşor din umeri. Cred că e drept să existe o împărăţie a lui Cezar – oricine sau orice ar fi Cezar – şi o împărăţie a spiritului, şi că rareori se întâlnesc cele două. Căci, dacă împărăţia este una singură, atunci sufletul va fi tras în jos, în lumea trupului, iar trupul nu se va înălţa niciodată în lumea sufletului. În plus, mesajul meu nu este pentru un singur neam, ci pentru toate neamurile. M-au ascultat şi romanii, nu doar evreii.

— Toată treaba asta are un iz imperial, zise Pilat, această – cum i-ai spus – menire a ta. Universalitate. Pot să-nţeleg de ce preoţii credinţei iudaice văd în tine un pericol. Şi mai văd şi de ce nu pot, dacă e să fiu drept şi lucid, să le fac pe plac. Aşa că te eliberez. Eşti liber să pleci.

— Nu mă poţi elibera, zise Isus. Ştii asta. *Hoc scis.*

— Trebuie să comit o nedreptate?

— Trebuie să guvernezi.

Pilat oftă foarte adânc.

— Hai să mergem să-i întâlnim din nou cu aceşti preoţi – şi se ridică în picioare. Eşti un om foarte înalt, zise el din nou. Un *filius deorum,* cum zicea poetul Cinna. Sau *filius Dei,* cum ar prefera unii dintre monoteiştii aceştia îndrăzneţi. Presupun că le-ar face plăcere să vadă cum se scurge sângele dintr-un astfel de trup şi moare. Iartă-mă, o remarcă de prost-gust. Vino, să mergem împreună.

Celor doi preoţi din curte, cărora li se alăturaseră, între timp, şi alţi preoţi, precum şi un număr de farisei, nu le conveni să-i vadă pe Isus şi Pilat ieşind împreună, fără gărzi, unul lângă altul, cârmuitorul ca un pitic pe lângă cel cârmuit. Fură cuprinşi de furie când Pilat le spuse:

— L-aţi adus pe-acest om înaintea mea ca pe unul care întărâta oamenii. Eu nu-i găsesc nici o vină. Din contră. Vorbeşte cu o judecată sănătoasă şi chiar într-o latină foarte bună. A spune că merită să moară este scandalos.

Quintilius, care părea foarte ocupat, se apropie de grup, după ce tocmai dăduse nişte instrucţiuni detaliate unui soi de secretar, care se scărpina la

ureche.

— Quintilius, îi spuse Pilat, vorbeai de clemenţă mai devreme. Crezi c-ar trebui să dau dovadă de clemenţă?

— Dovada unui conducător adevărat.

— Şi ce părere au preacucernicele voastre eminenţe? întrebă Pilat.

Zerah îşi muşcă buza de jos, preţ de o clipă, şi apoi răspunse:

— Clemenţa este un lucru excelent. Consider că a pune în libertate un prizonier din neamul nostru, în această perioadă de sfinţenie, şi de ăăă… aducere-aminte este cu totul admirabil. Dar puteţi alege între prizonieri.

— Nu-i nimic de ales aici, se răsti Pilat. Unul e condamnat pentru c-a instigat la dezordine publică, iar celălalt nici n-a fost judecat.

— A, dar a fost judecat, fără îndoială c-a fost judecat. Aveţi, după cum spuneam, de ales. Trebuie să lăsaţi această alegere pe seama poporului. *Decet audire vocem populi*.

— Dacă poporul înseamnă şleahta aceea de *patrioţi* care bodogănesc afară, zise Pilat, nu-i văd ca reprezentativi. Resping alegerea. Sunteţi de acord cu clemenţa. Prea bine, atunci, veţi fi dublu de acord cu un act de dublă clemenţă.

Pilat se îndreptă cu paşi hotărâţi spre marginea curţii şi ridică vocea.

— Aţi cerut în mod repetat slobozirea unui compatriot, un anume Isus Barabbas, osândit la răstignire pentru instigare la dezordine publică.

Fu suficient să rostească numele, că răcnetele reîncepură. Pilat înălţă o mână.

— În astfel de momente, pe care voi le consideraţi sfinte, se cuvine ca milostivenia să se înalţe deasupra legii. Dau poruncă, aşadar, să fie pus în libertate acest bărbat.

Mulţimea izbucni în urale. Pilat îi acoperi cu propriul său strigăt:

— Aşteptaţi. N-am terminat cu actele benevole de clemenţă. Mai este un Isus, cunoscut drept Isus din Nazaret, care a fost trimis la mine pentru judecată. I-am ascultat pricina şi-l găsesc nevinovat. Vreţi să fie şi el pus în libertate? Nu uitaţi, un om nevinovat. Un om căruia legea romană nu-i găseşte nici o vină.

Se dovedi nechibzuit să invoce legea romană. Urletele care cereau vărsare de sânge deveniră animalice. Strigătele de „Eliberaţi-l, lăsaţi-l liber,

Isus e nevinovat“ fură copleşite de răcnetele zeloţilor cu care fariseii aflaţi în mulţime se aliaseră temporar întru răzbunare. Pilat îşi întoarse brusc spatele către mulţime şi privi grupul care se umfla în pene în curte. Isus stătea nemişcat, cu mâinile împreunate înaintea lui. Pilat se îndreptă hotărât către pioşii care zâmbeau, plini de ei, şi zise:

— Sunt pe punctul de-a lua o hotărâre fără precedent în cariera mea de procurator. Puteţi să-i spuneţi hotărârea de a nu lua o hotărâre. Mă declar nevinovat de sângele acestui neprihănit. Asupra voastră să fie sângele lui.

— De fapt, mărite procurator, zise Quintilius, oarecum impertinent, vă declaraţi oficial absent.

Pilat observă că stătea mai aproape de evrei decât ar fi fost necesar; chiar şi ajutorul unui cârmuitor trebuie să păstreze distanţa. Îşi mai dădu seama brusc şi că viaţa pe care o ducea Quintilius păruse întotdeauna mai îndestulată decât i-ar fi îngăduit salariul. *Mână-n mână cu băştinaşii* – o batjocură obişnuită.

— În acest caz, mă-mputerniciţi pe mine să semnez condamnarea la moarte.

Pilat nu zise nimic. În acel moment, se ivi un servitor tânăr, care se îndrepta grăbit pe o alee mărginită de coloane, ducând un ulcior metalic de apă.

— Tu! strigă Pilat. Tu, băiete! Adu aici ulciorul acela.

Descumpănit de mânia din glasul procuratorului, băiatul se apropie în grabă, cu gura căscată, împroşcând apa.

— Toarnă-mi peste mâini, îi strigă Pilat. Iute, băiete, nu te mai holba.

Băiatul făcu întocmai, după care Pilat îi făcu semn să se îndepărteze. Îi înfruntă pe preoţi şi pe farisei sardonic, scuturându-şi mâinile şi împroşcându-le apă pe veşminte.

— Nici urmă de sânge aici, zise. Sunt curate, m-aţi înţeles.

Plecă apoi, cu o grabă care nu i se potrivea unui plenipotenţiar al Imperiului Roman şi abia dacă se mai uită la cineva, în nici un caz la Isus. Grupul îl urmări îndepărtându-se. Quintilius zâmbi şi zise:

— Dacă vă faceţi griji în privinţa legalităţii, ordinul triplu de execuţie era deja semnat. Numele Isus era deja trecut, din fericire fără… fără… cum îi spune?

— Patronim, spuse Zerah. Tatăl nostru din ceruri le rânduieşte pe toate, ca să fie bine. Noi ştim cine ne sunt prietenii, mărite procurator-adjunct.

În temniţa unde celălalt Isus, cunoscut sub numele de Barabbas, zăcea pe nişte paie murdare, alături de Aram şi Iobab, se stârni agitaţie când se auzi cheia vârâtă în broască. Quintus, temnicerul, intră şi le rânji tuturor.

— Nu e vremea încă, zise Iobab. Ştiu că n-a venit vremea. Îmi dau seama după soare.

— N-am mâncat încă, strigă Aram. Ni s-a promis o cină pe cinste. Aşa stă scris, aşa-i regula. Romani afurisiţi şi mincinoşi.

Quintus rânji înspre Barabbas şi zise:

— Tu. Afară.

— Eu, primul? se miră Barabbas. Aşa trebuie, bag seamă. Ce mai contează o oră în plus de viaţă, în gaura asta de şobolan împuţită? Dar o să capăt nişte vin de la tine.

— Ba n-o să capeţi nimic. Cumpără-ţi singur, dacă-ţi trebuie, putoare. Am poruncă să-ţi dau drumul. Cu voi doi, nu s-a schimbat nimic. N-o să pricep niciodată nimic din lumea asta. Evreii… unde-s evrei, e şi sminteală. Tu, porcule, afară. Afară, până nu-ţi trag eu una ca să te scot.

Barabbas se ridică leneş, prefăcându-se că eliberarea sa, uluitoare, îl lăsa rece, că nu-i păsa dacă trăia sau murea. Iobab făcuse spume la gură şi urla:

— E-o greşeală, fără îndoială. Noi n-am făcut nimic, l-am urmat numai pân-aici. El e şeful, nu noi. Noi am făcut numai ce ne-a spus el. Să vedem porunca aia, vreau să văd porunca aia. O greşeală, fără îndoială.

— Nu-i nici o greşeală, băieţi, le spuse Quintus. Voi doi ieşiţi mai încolo. Dar pentru voi o să fie altfel. Voi – şi aici începu să imite un accent patrician – voi veţi oferi un spectacol de după-amiază pentru populaţia venită la sărbătoare. Dar veţi fi în tovărăşie tare bună. O să vedeţi.

Aram scuipă înspre Barabbas.

— Aşa, deci. Te-ai vândut romanilor, nu?

— Mai degrabă pe noi ne-a vândut, mârâi Iobab.

Săriră amândoi pe Barabbas. Quintus mai chemă un paznic. Îi îndepărtară cu o oarecare dificultate pe cei doi, care scuipau şi încercau să-şi înfigă ghearele.

— E dreptatea lui Dumnezeu, prieteni, spuse Barabbas, deşi romanii habar n-au de asta. Dumnezeu se poate folosi de oricine, chiar şi de romani. Ţineţi minte asta. Nu vă faceţi griji, o să continui treaba.

Mai intrară doi paznici.

— Trădător împuţit, porc viclean, ticălos lingău de romani!

Barabbas le făcu vesel cu mâna, ascunzându-şi încă uimirea destul de bine. Romanii, rânjind, îi supuseră fără probleme pe cei doi complici, prieteni, lucrători pentru cauză.

Lucrurile se îndreptau acum rapid către deznodământ. Quintilius chemă un scrib oficial de plăci, ca să pregătească un *titulus*, sau un rezumat trilingv al fărădelegii de care se făcea vinovat răstignitul, care avea să fie agăţat de cruce. Quintilius se arătă tulburat când i se aduse lemnul văruit, cu negrul literelor încă proaspăt. Iesvs Nazarenvs Rex Iudaeorvm, scria în latină, iar în greacă: Iesous Ho Basileus Ton Ioudaion. Presupunea că în aramaică, pe care nu ştia s-o citească prea bine, scria unul şi-acelaşi lucru.

— Nu asta ţi-am spus să scrii, zise el. Crima lui este că pretinde că este regele iudeilor. Ce-ai scris tu chiar îl face rege. Ia-o de-aici şi fă-o încă o dată. Dac-atârni asta cum este acum, o să se prăbuşească evreii peste noi ca o tonă de cărămizi.

— Cu tot respectul, domnia voastră, zise scribul, un bărbat crăcănat, care mirosea delicios a apret şi uleiuri aromate. Măritul procurator ne-a văzut când pregăteam tăbliţa în curte. Ne-a întrebat ce avem de gând să scriem, şi i-am spus. Apoi ne-a spus să scriem ce se vede. Ba chiar ne-a ajutat cu partea în aramaică – groaznică e limba asta.

— Excelenţa sa procuratorul? Imposibil.

— A zis că ştie prea bine că se vor ofensa câţiva oameni, domnia voastră, dar că e cazul să se ofenseze unii. Dacă se plânge cineva, ne-a spus, ziceţi aşa: Ce-am scris am scris. Apoi, a plecat.

— Pe capul lui să cadă sângele, murmură Quintilius.

— Poftim?

— Ia-o de-aici. Dă-i-o ofiţerului din fruntea detaşamentului care se ocupă de răstignire.

— Domnia voastră…

Isus fusese, de-acum, dat cu totul pe mâna romanilor. Se obişnuia ca răstignirea să fie precedată de biciuirea osânditului, iar dacă acesta era evreu, sirienii din armata de ocupaţie erau cât se poate de dornici s-o execute. În curtea jegoasă a barăcilor, îl despuiaseră deja de tot, îl siliseră să îmbrăţişeze un stâlp gros de piatră (cu braţele în jurul stâlpului şi încheieturile mâinilor legate), iar acum şiroia deja sângele pe el.

— Un ticălos mare, nu-i deloc la fel ca iudeii de rând. Nu-i găseşti egal printre ei. Daţi cu biciul şi de cealaltă parte a fundului.

— Am înţeles!

— Bucata aia de piele care atârnă. Faceţi treaba ca lumea. Ar trebui să fie de-ajuns un bici. Hai, Fido, un pic de carne proaspătă, băiete.

Continuară să-l biciuiască.

— Faceţi-l să urle, chiar nu sunteţi în stare? Cum să ştim că-l doare, dacă nu zbiară?

— Da’ nu vrea. Cum ziceai, un mare ticălos.

— Ajunge, zise tânărul ofiţer din fruntea detaşamentului. Îmbrăcaţi-l la loc.

— Da’ numai ce-am început, domnule. Soldaţii-s dispuşi. Mai are multe locuri pe care nici nu le-a prins biciul încă, domnule.

— Ți-am dat un ordin, sergent.

Un sirian se apropie rânjind, cu un fel de roată cu ţepi, pe care o ţinea cu atenţie.

— Ce-i asta?

— Ei bine, domnule, zice că-i rege, nu? Îşi bate joc de maiestatea împăratului, domnule. Trebuie să-l încoronăm, domnule.

— Haideţi odată, grăbiţi-vă. Suntem în întârziere.

Îi înfundară lui Isus pe cap coroana cu ţepi, care era făcută din crenguţe de mărăciniş, dar pentru asta se ridicară pe vârfuri, aşa era de înalt.

— Are nevoie de-un… cum îi zice… În mână.

— Un sceptru, şefu’?

— Daţi-i biciul ăla, să-l ţină. Nu cred c-o să se-apuce să plesnească-aici cu el. *Iahudi* ăştia n-au prea multă vlagă în ei.

Îi puseră lui Isus pe umeri mantia roşie a unui soldat şi biciul în mână. Din cauza coroanei, pe faţă i se prelingeau firişoare de sânge. Urmă o mică

scenetă cu plecăciuni şi reverenţe însoţite de „*Ave*, rege al băieţaşilor iudei“ şi „Să ţi-o trag, prea sfântă maiestate *iahudi*“ – şi aşa mai departe.

— Nu-i pot înghiţi pe ticăloşii ăştia, domnule, mărturisi sergentul.

— Ajunge, gata. Trebuie s-o luăm din loc.

— Prea bine, domnule.

Îl despuiară din nou pe Isus, sergentul trăgându-i o ultimă lovitură în testiculele neacoperite, pe urmă-i puseră veşmântul fără cusături, care era încă destul de curat, cu excepţia sângelui care începea, de-acum, să-l păteze. Îi luară şi biciul.

— Avem permisiunea să-i lăsăm coroana asta pe cap, domnule?

— Da, da. Haideţi odată, c-am întârziat.

Îl duseră pe Isus la o distanţă oarecare de barăcile siriene, până la un atelier unde un bătrân şi ucenicul său tânăr făceau crucile folosite la răstignire. Bătrânul se uită la Isus ca şi cum i-ar fi luat măsura pentru un veşmânt nou.

— E cam mare, domnule, îi spuse ofiţerului din fruntea detaşamentului. Cu el o să folosim noul model?

— Crucea dintr-o bucată, adică?

— Eu am zis de la început că nu-i o idee bună, domnule. Evident, nici nu m-am gândit că o s-avem de-a face cu unul ca el. Un uriaş în toată regula.

În atelier, se găseau câteva bârne orizontale, care urmau să fie fixate pe stâlpul vertical la locul răstignirii. Dar se mai afla acolo şi o cruce nouă, tare arătoasă, făcută dintr-o singură bucată cu îmbinări cu cepuri şi dibluri dibaci făcute, deşi se mai zăreau câte un cui, două, pe ici, pe colo, unde bârna era prinsă de stâlp.

— Ce lemn bun. Am muncit mult la el. Păcat c-o să se mânjească de sânge, dar asta-i viaţa, chiar aşa. Crezi c-o să poţi? îl întrebă el, nu lipsit de bunăvoinţă, pe Isus. Te-au umplut deja de sânge, nu? Ce-i chestia aia de pe cap?

— Cedru, zise Isus, mângâind şi adulmecând lemnul. Ai fost tâmplar?

— Dac-am fost? *Am fost?* Încă sunt, amice. Uită-te şi tu – drept şi neted, bine tăiat, bine şlefuit. E-un păcat şi-o ruşine ca lemnul să fie folosit pentru aşa ceva, probabil că nimeni n-o să observe cât e de muncit – şi mai bagă şi

piroane urâte în el. Dacă-s tâmplar? E-o mare neruşinare una ca asta. Fiecare om să-şi vadă de treaba lui, zic eu, şi restul să-şi ţină gura.

— Am fost şi eu tâmplar. Un tâmplar bun n-ar trebuie să bată cuie într-o îmbinare dintr-asta. Îmbinările sunt cam de mântuială făcute.

— Ei bine, zise bătrânul şi-şi frecă bărbia, cum spuneam, nu mulţi observă.

— Dumnezeu observă. Dumnezeu laudă lucrul cel bun şi-l ocărăşte pe cel rău.

— Hai, gata, zise ofiţerul din fruntea detaşamentului. S-a terminat cu predicatul. Pune-ţi aia-n cârcă şi la drum. Avem de mers cale lungă.

Când se aplecă să-şi aburce crucea în spate, lui Isus îi căzură de pe frunte picături de sânge pe lemn. Bătrânul oftă resemnat.

— E grea, chiar şi pentru unul ca tine, zise el. Trebuie să găseşti punctul de echilibru, cum se spune.

— Punctul de sprijin. Ştiu, zise Isus.

Apoi tresări, când lemnul lovi o parte jupuită şi însângerată de pe umăr. Găsi punctul de sprijin şi crucea se clătină, apoi se aşeză şi rămase nemişcată. Ştia de pe-acum că durerea cea mai mare avea să-l încerce în braţele ridicate, care sprijineau lemnul, şi nu apăsarea pricinuită de marea greutate a lemnului era problema.

— Am făcut o treabă bună, zise bătrânul. Se poate vedea mai bine acum, că-i ridicată. Asta-i tot? îl întrebă el pe tânărul ofiţer. Bine, atunci putem închide atelierul, băiete. *Vale, şalom, andio* şi toate celelalte.

Locul execuţiei era un deal care, din pricina formei pe care o avea, se numea Dealul Căpăţânii şi care se ridica – şi, evident, se mai ridică şi acum – chiar lângă zidurile oraşului, înspre sud-vest.

— E ceva drum de făcut, zise tânărul ofiţer. Doare, nu? N-are importanţă, în curând se termină. Mă rog, nu chiar atât de curând.

Şi astfel porniră la drum. Un soldat din detaşament bătea într-o tobă mică, făcută în Orient, pentru a păstra ritmul marşului. Altul ţinea sub braţ tăbliţa blasfematoare în trei limbi. Isus, care mergea în faţă, astfel încât să poată fi biciuit, dac-ar fi căzut sau dac-ar fi rămas în urmă, încerca să înainteze rapid şi să-şi ţină sus capul însângerat, dar crucea era o mare povară chiar şi pentru el. Pe când se apropiau de drumul principal, care tăia

oraşul de la est la vest, auziră deja vuietul unei mari mulţimi, zdrăngănitul lamelor de săbii şi ordinele subofiţerilor din cordonul care încerca să stăvilească mulţimea. Gloata nu se adunase ca să-l vadă pe Isus trecând spre locul de execuţie, ci ca să protesteze faţă de moartea iminentă a celor doi zeloţi, care trecuseră pe același drum cu doar un sfert de oră mai devreme, ducând pe umeri numai bârnele orizontale ale crucii.

Mulţimea este un animal ciudat şi are, fără îndoială, un suflet propriu, diferit de sufletele individuale ale celor care o compun. Furia mulţimii, provocată de execuţia lui Aram şi Iobab fusese oarecum atenuată de eliberarea lui Barabbas, aflat acum, cât se poate de vizibil, în primele rânduri, care-l aclamau şi-l felicitau. Când apăru Isus, mulţi văzură ce era scris pe tăbliţă, şi-i înfurie pretenţia regească. Dar nu aveau cum să ştie dacă furia era provocată de ceva ce Isus pretinsese într-adevăr sau de ceva ce nu putea fi decât o satiră impertinentă a romanilor. Isus arăta mai voinic decât păruse vreodată, un taur de bărbat, mare şi calm, însângerat şi încărcat cu o povară monstruoasă. Faptul că nu mai văzuseră o astfel de cruce înainte – procedura tipică fiind, cum am spus deja, de-a avea un stâlp fix şi o bârnă orizontală detaşabilă – le provocă stupoare şi înfiorare. Tăcură preţ de o clipă, şi deasupra tuturor se înălţă plânsul femeilor. Cineva şopti că una dintre femei era mama osânditului, femeia aceea frumoasă, cuviincioasă şi demnă de colo, ia de vezi. Se stârni un murmur de compasiune, iar pe ofiţerul din fruntea detaşamentului responsabil de răstignire îl cuprinse, în ciuda lipsei sale relative de experienţă, o înfiorare premonitorie, fiindcă ştia că un astfel de murmur putea fi mai periculos decât orice strigăte, injurii şi pietre aruncate. Această emoţie îl făcu să-l plesnească uşor pe osândit peste şolduri. Isus se întoarse şi-i aruncă o privire plină de milă, iar crucea uriaşă se roti în aer.

— Dă-i drumul mai departe, îl rugă ofiţerul. Îmi displace la fel de mult ca şi ţie ce se întâmplă.

Pe urmă, Isus se răsuci într-o parte şi li se adresă femeilor din Ierusalim, cu bine-cunoscutul său glas limpede şi puternic:

— Fiice ale Ierusalimului, nu mă plângeţi pe mine. Plângeţi-vă pe voi înseva şi pe copiii voştri. Căci, iată, vor veni zile când se va zice: ferice de cele sterpe, ferice de pântecele care n-au născut şi de ţâţele care n-au

alăptat! Atunci vor începe să zică munţilor: căderi peste noi. Căci, dacă se fac aceste lucruri copacului verde, ce se va face celui uscat?

Vorbe foarte misterioase şi care păreau să se refere la evenimente ce aveau să se întâmple, nu la cele de-atunci. Fură cu atât mai înfricoşătoare din această pricină, iar înfricoşarea provocată de ele fu sporită de o nelinişte animalică, pe care mulţi o simţeau de-acum, căci se înnora şi vântul îşi schimbase direcţia. Părea că seceta urma să se sfârşească în curând. Ofiţerul îl împunse agitat pe osândit cu mânerul biciului, iar Isus, acum, se-mpiedică şi aproape se prăbuşiră atât el, cât şi crucea, nu din propria-i slăbiciune, ci din pricina unui pietroi care se afla în drum, chiar în picioarele sale. Cât mulţimea îşi ţinu respiraţia, se auzi vocea puternică a unui bărbat:

— Cârmuire romană, nu? Dreptate romană? Scuip pe dreptatea voastră romană.

— Cine-a zis asta? Cine? Unde-i?

Ofiţerul din fruntea detaşamentului tremura tot de nervi.

— Acolo, domnule. Iată-l acolo.

Doi ostaşi din cordonul de pază îl prinseră pe bărbat, care era subţire şi nu tânăr, dar care, în acel moment, se simţea neînfricat şi chiar scuipa.

— Vrei să-ncerci şi tu? zise unul dintre soldaţii din corpul de pază. Hai, du-te, ia-o din spinarea lui, *ia-o*.

Grotescul încercărilor acestui bărbat de a lua crucea de la Isus, faptul că imediat se prăbuşi sub greutatea ei copleşitoare aţâţară şi mai mult sentimentul care cuprinsese mulţimea şi care nu putea fi exprimat prin răbufnirea împotriva romanilor şi prin strigăte împotriva tiraniei lor. Răul care stătea să se comită acum, oricare va fi fost acesta, era prea mare şi prea încâlcit pentru a putea fi îndreptat printr-o răscoală a zeloţilor. Când individul scăpă a treia oară crucea, căzând cu ea cu tot, Isus însuşi îl ridică blând şi-l întrebă:

— Cum te cheamă?

— Simon. Tocmai am venit de la Cirene. Pentru Paşti. Nu m-am aşteptat. Să fac aşa ceva.

— Ai binecuvântarea mea, Simon, dacă o vrei. Fereşte-te de mânie. Iartă-ţi vrăjmaşii.

Aceste vorbe ale lui Isus stârniră în mulţime sentimente noi, pe lângă cele care erau deja prea greu de îndurat. Acum, se înălţă din ea un sunet înfundat, cum nici cei mai încercaţi ostaşi din trupele romane nu mai auziseră până atunci. În acest moment, soldatul care bătuse în tobă o aruncă la pământ şi strigă în latina din Iberia:

— Nu mai pot. Bateţi-mă, spânzuraţi-mă, nu mai pot îndura aşa ceva.[4]

4. No’ prendo plu’. Fustigame, su’pendeme, no prendo plu’, digo. (N. ed. orig.)

Apoi slobozi un urlet şi ceilalţi îl îndepărtară cât încă mai urla. Isus vorbi poruncitor mulţimii:

— Lăsaţi lucrurile să se împlinească. Nu faceţi nimic. Rugaţi-vă. Mai presus de toate, iertaţi, precum şi tatăl vostru ceresc iartă.

Astfel că Isus şi soldaţii cuprinşi de nelinişte au fost urmaţi spre Dealul Căpăţânii de o mulţime mai degrabă tăcută. Acolo îi aşteptau un număr considerabil de ostaşi înarmaţi, căci la garnizoană ajunsese rapid vestea despre comportamentul ciudat al mulţimii, şi nimeni nu mai avea voie să treacă dincolo de o linie păzită, aflată cam la primul sfert al urcuşului – nimeni, evident, în afară de cei care aveau să joace rolurile principale în scena care se pregătea. Prietenii lui Barabbas erau deja ţintuiţi de crucile lor, făcând o zarvă mare şi vrednică de milă.

Iată cum se desfăşura ţintuirea. Osândiţii erau aruncaţi la pământ, unde erau ţinuţi cu braţele şi picioarele depărtate de către unul sau doi soldaţi solizi şi li se legau încheieturile mâinilor de bârna orizontală. Apoi, urma pironirea. Se bătea câte un cui în încheietura fiecărei mâini, operaţiune însoţită de un zgomot delicat de oase zdrobite şi de sânge ţâşnind puternic, după care osândiţii erau ca şi răstigniţi pe jumătate. Erau siliţi să se ridice în picioare, ceea ce făceau orbeşte, urlând şi clătinându-se, şi să se îndrepte împleticit, mânaţi de bice, către stâlpi, care se înălţau ca nişte trunchiuri de copac. Trebuia să urce pe rând singura scară care exista şi care era sprijinită de stâlpul crucii, apoi, cu ajutorul deloc blând al crucificatorilor de profesie, să se întoarcă astfel încât să fie cu spatele la stâlp. Cu braţele întinse în lateral şi degetele şiroind de sânge, îndurau potrivirea bârnei orizontale în despicătura adâncă din vârful stâlpului, şi rămâneau atârnaţi. Scara era îndepărtată. Apoi, venea ultimul pas al acestui proces, mult mai delicat şi

dificil decât îşi pot da seama necunoscătorii. Se punea un picior peste altul şi ambele erau ţintuite – un om le ţinea şi altul bătea cuiul – de pana pentru picioare, care făcea parte din stâlpul crucii. După cum vă puteţi imagina, cuiul era extraordinar de lung. Pentru un profesionist adevărat, erau suficiente vreo două lovituri puternice de ciocan, dar cel care ţinea picioarele şi care, firesc, se temea ca nu cumva pironul să-i străpungă lui una sau chiar ambele mâini, dădea drumul uneori picioarelor, care se îndepărtau şi se zvârcoleau. Cu Iobab şi Aram, nu se iviseră probleme. Urletele lor fuseseră sfâşietoare, dar crucificatorii erau nişte profesionişti căliţi. Poate nu-i nevoie să-i fie amintit cititorului, dar cei doi erau despuiaţi. În stâlpul crucii, era înfipt un cep care le ieşea osândiţilor pe sub fese, ca să susţină trupul, ceea ce-i făcu pe Iobab şi Aram să arate ca și cum ar fi avut două mădulare. Asta le stârnea uneori zâmbete călăilor, dar azi, această mică obscenitate nu-i amuza deloc. Nu-i plăcea nimănui cum arăta vremea. După norii care se adunaseră pe cer, în curând avea să curgă ploaia în şiroaie, şi nu era plăcut să răstigneşti în ploaie.

La urcarea dealului, Isus iuţi pasul, cum fac uneori oamenii împovăraţi, atunci când văd destinaţia în zare, aşa că ofiţerul şi ostaşii trebuiră să se grăbească şi ei. Gâfâiau mai rău decât el. Îşi dădu jos crucea de pe umăr pe coama dealului, apoi privi cu milă în sus, către cei doi bărbaţi deja răstigniţi, care gemeau. Uneori dura mai mult, alteori mai puţin, până mureau. Deseori, moartea survenea nu din pricina pierderii de sânge sau a oboselii, ci din cauză că aerul nu ajungea la plămâni, dată fiind poziţia forţată, în care era dificil să respiri normal. În jurul rănilor de la mâini şi picioare se vedeau şi se auzeau deja bâzâind muşte, nişte făpturi binecuvântate ale Domnului, care-şi vedeau de treabă, mai presus de răutatea omului şi de încercările chinuite de-a găsi o modalitate acceptabilă prin care să se instaureze o rânduială socială şi morală. Între cele două cruci ocupate de cei doi nenorociţi, Isus văzu adâncitura zidită cu cărămizi, în care avea să intre stâlpul crucii sale. Privi în josul dealului şi văzu o mulţime vastă şi tăcută, în care o zări clar pe mama lui, stând alături de bătrânul brutar Iotam. Acesta părea să dea din cap, ca şi când ar fi deplâns felul în care fiul femeii de lângă el insista să se dea în spectacol până la capăt. Isus zâmbi uşor. Călăul-şef zise:

— Ăsta-i un fel nou de-a face treaba, i-a venit cuiva minunata idee, şi habar n-am dacă e ceva de capul ei. Trebuie să-ncercăm, însă.

— Aşadar, să-ncepem, zise Isus.

— Bine. Nu-mi place nici cum arată vremea.

Isus începu prin a se dezbrăca de veşmântul fără cusături, pe care ofiţerul din fruntea detaşamentului şi-l aruncă pe umeri. Romanii priviră trupul mare cu involuntară admiraţie – înălţimea, lăţimea umerilor, muşchii frumos conturaţi ai braţelor şi picioarelor, loviturile josnice de bici care sfâşiaseră pielea fină. Un individ clătină fără să vrea din cap, în semn că era mare păcat de asemenea risipă – o risipă.

— Aşa? întrebă Isus şi se întinse pe cruce ca pe un pat, cu picioarele laolaltă şi cu mâinile întinse în lateral.

— Da, ne ajută asta, zise călăul-şef într-o aramaică pocită – era un bărbat cu înfăţişare istovită, care probabil că nu mai plecase de mult acasă, în permisie. Adăugă: Dacă poţi să rămâi în poziţia asta, putem fixa cum trebuie sprijinul pentru picioare. Mulţi se zbat şi se împotrivesc. E de mare ajutor să stai liniştit.

Bucata de lemn pentru picioare fu prinsă rapid în cuie.

— Am face bine să-ncepem cu picioarele, zise călăul-şef şi se uită înspre Isus, ca şi când i-ar fi cerut consimţământul.

Cuiul uriaş a fost astfel pironit în cele două picioare aşezate unul peste altul şi apoi în bucata de lemn care să le sprijine. Isus urlă şi privi chinuit în jos, la sângele care curgea.

— N-am vrut să urlu, spuse el apoi. Am vrut să…

În acest moment leşină, dar îşi reveni aproape imediat.

— A, toată lumea urlă, zise călăul-şef. E-n firea omului, cum se spune. Şi eu aş urla dacă mi s-ar face aşa ceva. Şi-acum, dacă-ţi ţii mâinile unde sunt şi-ncerci să nu le mişti, n-o să fie nevoie de frânghie. Batem cuiele, bang-bang, cât se poate de iute. O să fie gata repede, îţi promit.

Astfel că încheieturile braţelor întinse au fost ţintuite de bârna orizontală, iar degetele se zvârcoliră şi se întinseră după capetele cuielor, ca şi când ar fi căutat mângâiere în ele.

— N-are cep la fund, zise ajutorul de călău. Nu-mi place felul ăsta nou deloc.

— Asta e, dacă se lasă, se lasă, zise şeful. Acum vine partea cea grea.

Aşteptă până când plăcuţa de lemn cu inscripţia a fost şi ea prinsă în cuie de sprijinul pentru picioare, apoi porunci:

— Frânghii!

Nu mai puţin de zece bărbaţi fixară crucea încărcată în lăcaşul ei. Piciorul stâlpului a fost adus în dreptul adânciturii, astfel încât, atunci când întregul edificiu avea să fie ridicat, să alunece înăuntru şi să cadă pe fundul de cărămidă, pe care, după o zgâlţâitură iniţială, să se înalţe drept şi neclintit de nimic altceva, în afară de vânt (într-adevăr, de-acum bătea un vânt puternic). Problema era cum să fie ridicată crucea în poziţie verticală. De braţele bârnei orizontale înfăşurară frânghii puternice, câte una pentru fiecare braţ, şi cinci bărbaţi se opintiră de fiecare parte, asudând şi blestemând. Însă, odată piciorul intrat în deschizătura din pământ, nu mai apărură piedici. Marele trup sfâşiat, cu coroana ridicolă de spini, pe care nimeni nu se mai gândi s-o îndepărteze, atârna şi sângera. Ştergându-se pe mâini, meseriaşii priviră în sus cu mândrie. Dar călăul-şef spuse:

— Nu e mare socoteală. Era mai bine cum făceam înainte.

Trei

Aram îşi dădu repede sufletul – probabil îi cedase inima. Iobab rezistă suficient ca să nu-şi mai dorească să se numere printre zeloţi.

— Tu… tu… tu ne-ai adus aici, ticălosule, zise Aram. Rege, ă? Fiul lui Dumnezeu. Mântuieşte-te. Şi mântuieşte-ne şi pe noi, în acelaşi timp.

— Sunteţi deja mântuiţi, le spuse Isus. Dar nu aşa cum vede lumea mântuirea.

— Tu cu ce-ai greşit? zise Iobab. Nu ştiu să fi greşit cu ceva. N-ai făcut decât bine. Să mă ţii minte, să mă porţi în gând. Nu sunt chiar aşa de rău. Am lucrat pentru împărăţie. Într-un fel.

— Vei fi cu mine, zise Isus.

Aram scoase un horcăit adânc din gât, după care-i căzu capul.

— Terminat, spuse Iobab. Bietul ticălos, a făcut ce-a putut.

Moartea lui Aram a fost întâmpinată fără prea mult interes de soldaţii care formau cordonul din jurul crucilor.

— Unul s-a dus, anunţă Quartus.

Jucau zaruri, ca să câştige veşmântul fără cusături al lui Isus, pe care ofiţerul îl azvârlise dispreţuitor înspre ei, înainte să pornească în căutarea unei prăvălii cu vinuri şi a unei binemeritate odihne.

— Dragii mei copii, zise Quartus imitând vocea tremurândă a unui bătrân, veşmântul ăsta l-am căpătat pe când îl slujeam pe împăratul Palestinei. I-a aparţinut Regelui Iudeilor. Un bărbat mare. Foarte sus-pus.

Îşi ridicară cu toţii privirile – foarte sus, într-adevăr. Din gura lui Isus păru să izbucnească o vorbă.

— *Dipsa dipsa* ceva, zise Rufo. Greacă. A zis că-i e sete sau ceva de genul ăsta?

— Dă-i din vinul ăla de colo, spuse Metellus.

— E oţetit.

— Nu-şi mai dă seama. Înmoaie ceva în el şi ridică-l în vârful suliţei.

— Înmoaie veşmântul ăla fără cusături, sau cum i-o fi zicând.

— A, nu, răspunse Quartus. E ceva special. Preoţii le poartă. Valorează câteva monede imperiale. O să fie o relicvă de preţ.

— Tocmai am pipăit zarurile alea, zise Metellus. Aş zice că-s cam grele.

Quartus ridică din umeri. Rufo oftă:

— Mă rog…

Şi înmuie veşmântul însângerat în ulceaua de vin pe care-o avea, îl făcu ghem, îl înfipse în vârful suliţei şi, pe vârfuri, încercă să înalţe ghemotocul din care picura vin până la gura lui Isus. Acesta îşi întoarse capul.

— Amice, n-avem altceva, spuse Rufo. Îmi pare rău.

Apoi Isus vorbi din nou.

— Ce-a zis acum?

— *Eli*, *Eli*, sau aşa ceva. Mai întâi o limbă, apoi alta. De ce nu pot şi ei vorbi latina ca noi toţi?[5]

5. Cur non omnes isti filii scortoru’ Latinu’ nostru’ fabula’t? (N. ed. orig.)

Preoţii Zerah, şi Haggai, şi Habbakuk, ale căror funcţii le permiteau accesul la locul execuţiei, din moment ce un evreu muribund avea, teoretic, dreptul s-asculte rugăciuni pentru cei pe moarte, îl auziră pe Isus, deşi Haggai auzise greşit:

— Îl invoca pe Ilie. Îi cerea lui Ilie să-l dea jos de pe cruce.

— Nu, spuse Zerah. Cita dintr-un psalm. Îl întreba pe Dumnezeu de ce l-a părăsit. E veşnic cu scriptura pe buze, continuă el, mai blând.

— Veşnică blasfemie, zise Habbakuk, apoi strigă aspru: Dacă într-adevăr eşti cine zici că eşti, Domnul să te ierte, de ce nu te cobori de pe crucea aia?

— Nu se cuvine, îi reproşă Zerah, apoi, gânditor, adăugă: I-a mântuit pe alţii. Pe el nu se poate mântui.

— Aşa pier toţi cei care hulesc, spuse Haggai.

Îl auziră pe Isus zicând ceva despre tatăl său cel ceresc şi cum le iartă celor nevinovaţi.

— Nu cred că mai durează mult, zise Zerah. Respiră greu. A avut intenţii bune, adăugă el, Dumnezeu să-l ierte. Însă vai, intenţiile bune nu-s niciodată de ajuns. Să mergem.

Maria, mama lui Isus, Maria Magdalena şi Salomeea, fiica Irodiadei, nu reuşeau să treacă de cordon. Un decurion zise:

— Fără supărare, doamnă, nu te apropia. Nu-i un loc pentru *femei*.

— Sunt mama lui. Lăsaţi-mă să trec.

— Ai vreo dovadă?

În acest moment, Salomeea, în pofida straielor modeste, dovedi iar că, deşi mulţi nu cred în asta, sângele regesc se vede, că autoritatea e înnăscută şi moştenită, şi zise cu ochii scăpărând, precum una prin ale cărei vine curgea cu adevărat sângele lui Irod cel Mare:

— Încetează chiar acum, omule! Sunt fiica tetrarhului Filip şi prinţesă adoptivă a Galileii. Dă-te la o parte chiar acum şi lasă-ne să trecem.

— Ei bine, domniţă…

— Vrei să spui *Înălţimea Ta*. La o parte.

Însă un alt subofiţer o văzu de departe pe Maria Magdalena şi se apropie, zicând:

— Valea cu voi. Te ştiu eu. Eşti una dintre curvele iudeilor şi-ai venit de Pişate. Gata, hai, şterge-o.

— Cum îndrăzneşti? izbucni prinţesa. *Cum îndrăzneşti?* Este sora mea.

— Încetează, Decius, interveni celălalt. N-avem nevoie de necazuri. Aceasta e prinţesa din… din…

— Îmi pare rău, se mai întâmplă, văd acum că nu e… Pe aici, doamnelor.

Aşa că stăteau toate trei, neajutorate şi plângând, la piciorul crucii. Isus privi în jos la ele, dar nu putu scoate o vorbă. Pieptul i se chinuia să respire.

Numai doi dintre ucenici ieşiseră din ascunzătoare, oriunde va fi fost aceasta. La poalele dealului, se întâlniră, întâmplător, chiar cu centurionul al cărui servitor fusese tămăduit de Isus. Acesta nu-i recunoscu la început, dar apoi, când îşi dădură pe spate glugile cu care-şi acoperiseră din precauţie capetele, şi-l aminti uşor pe luptătorul cel voinic.

— N-am fost implicat în nici un fel, credeţi-mă, zise el. Tare mi-e ruşine. Nu-s decât un om în slujba puterii. Cred că mâine mi se termină misiunea…

— Putem merge să-l vedem? întrebă Ioan.

Aşa se face că, la piciorul crucii, se găsea un bărbat îndeajuns de îndrăzneţ ca s-o cuprindă în braţe pe mama înlăcrimată şi să încerce s-o aline. Abia suflând, Isus le spuse:

— Mamă… fiul tău.

Apoi strigă de-o durere mare, de parcă i s-ar fi rupt ceva pe dinăuntru. Ca şi când acesta ar fi fost un semn pentru ceruri, începu să plouă şi, deasupra dealurilor din depărtare, se auziră tunete.

— Acum începe, spuse Iobab. Acum – şi muri.

Ploua torenţial. În chinurile agoniei, Isus smuci de încheieturile pironite de cruce şi se auzi un scârţâit uşor de lemn care crăpa. Însă nu reuşi să-şi elibereze mâinile cu totul.

— Tată, zise el. În mâinile *tale*… îmi încredinţez duhul. S-a… sfârşit.

Apoi, îi căzu capul şi se văzu clar că murise.

Dintre legendele care s-au tot născut, puţine sunt cele pe care un om cu scaun la cap este gata să le creadă. Ploaia, tunetul şi fulgerul veneau oricum, era cazul să se sfârşească seceta cea lungă, şi numai dintr-un soi de potrivеală dramatică, de care natura este adesea în stare, moartea unui om şi inundarea pământului recunoscător au fost unite într-o scamatorie de cauză şi efect. Nu s-au stârnit cutremure, nu s-au prăbuşit clădiri, numai vălul din Templu chiar s-a sfâşiat. Un preot mai în vârstă a rămas mut, se zice, după o vedenie angelică şi, cuprins de slăbiciune, s-a apucat, ca să se sprijine, de perdeaua care despărţea spaţiul pentru credincioşi din Templu, de Sfânta Sfintelor. A căzut şi, astfel, vălul s-a sfâşiat. Mai târziu, când şi-a recăpătat vorbirea, preotul a susţinut că-i apăruse arhanghelul Gabriel şi-l anunţase că vârstnica lui nevastă avea să-i nască un fiu, care avea să devină ca o lumină în Israel. Nu s-a consemnat nicăieri dacă profeţia s-a împlinit vreodată.

O legendă pe care şi roşesc scriind-o, cu toate c-am anticipat-o deja într-un fel, se referă la Maria, mama lui Isus, şi Ioan, ucenicul cel iubit. Se spune că atât de mare i-a fost durerea, încât Ioan a dus-o în grădina Ghetsimani şi a alinat-o toată noaptea aceea îndelungată, care, în ciuda ploii, era caldă din nou, în reşedinţa de vară de lângă susurul unei fântâni care nu mai era seacă. Este genul de poveste pe care o răspândesc duşmanii credinţei, dar este supărător că şi mulţi dintre credincioşi cred în ea.

În cele din urmă, în această relatare a ce s-a întâmplat imediat după moartea lui Isus, trebuie să interpretez cu instrumentele raţiunii ciudata legendă potrivit căreia o suliţă i-a străpuns coasta şi din ea au început să curgă sânge şi apă. Cred că aceasta e doar o încercare pudică de a descrie erecţia ca o suliţă a proaspătului răposat şi că menţionarea a două lichide

este, de fapt, o ghicitoare pentru al treilea. Căci n-a fost doar Fiul lui Dumnezeu, ci, după cum a spus chiar el de atâtea ori, și Fiul Omului.

Patru

Pilat se uita cum plouă când un secretar l-a anunţat că Marele Preot Caiafa doreşte să-l vadă şi că aşteaptă chiar în anticameră.

— Nu se teme că se va pângări?

— Dimpotrivă, domnia voastră. Pare foarte nerăbdător să intre şi să vă vorbească.

— Condu-l înăuntru.

Marele Preot a fost invitat înăuntru cu plecăciuni. Pilat s-a înclinat uşor. Caiafa s-a înclinat mai mult.

— Excelenţa voastră, a zis Caiafa, primind invitaţia de-a se aşeza, am venit să vă aduc mulţumiri din partea Sinedriului. Vă mulţumim pentru… ăăă… cooperare.

— Nu am cooperat. M-am spălat, pur şi simplu, pe mâini de toată treaba. Acum îmi doresc să fi arătat mai puţină precauţie şi mai mult curaj.

Caiafa i-a ascultat cu atenţie lui Pilat vorbele rostite cu destulă răceală în aramaică, şi i-a răspuns într-o latină subtilă, plină de *aliquantulum*, şi *sensim*, şi *haudquaquam*.[6]

6. Un pic, uşurel, sub nici o formă. (în lat., în orig.) (N. tr.)

— Vorbiţi cu o sinceritate demnă de laudă, a zis el. Dar ştiţi la fel de bine ca mine că datoria unui cârmuitor laic este puţin diferită de cea a unui mare preot. Nu suntem puşi acolo unde ne aflăm, pentru a urmări cu indiferenţă distrugerea perfidă şi treptată sau bruscă şi şocantă a rânduielii existente. Viaţa mea constă în întregime din precauţie. Curajul. Încurajatul haosului. Las curajul pe seama celor precum acest bărbat mort.

— Spuneţi-mi, a zis Pilat, *tuane condemnatio* – condamnarea a fost a domniei tale sau ai fost, pur şi simplu, *precaut* în faţa urii şi fanatismului?

— Cuvintele acestea sunt oarecum dure. Colegii mei au recunoscut – cu îndreptăţire, cred – o ameninţare la adresa dogmelor credinţei. Eu am fost întotdeauna oarecum de părere că, dacă dogma este suficient de sigură pe

sine, nu trebuie să se teamă de ereticul care încearcă să manipuleze poporul. Dar, având în vedere că aspectul laic al chestiunii este cel care este…

— Adică, având în vedere că Roma v-ar putea desființa pe domnia ta şi colegii dumitale şi să prefere o religie care nu strigă: *Ascultă, Israele* tot timpul?

— Se poate spune şi aşa, a încuviinţat Caiafa. În ceea ce priveşte *condamnarea*, îmi asum responsabilitatea. Motivul meu însă a fost diferit de cel al colegilor mei.

Oricare va fi fost motivul, regele evreilor a murit.

— Este adevărat c-a avut sânge regesc. Se trăgea, de ambele părţi, din casa lui David. Dacă exagerăm puţin, putem vorbi de o jertfă regească. Este cum nu se poate mai nimerit ca un singur om să moară pentru păcatele celor mulţi. Cu cât mai nobil sângele, cu atât mai satisfăcătoare jertfa.

După ce a oftat de vreo două ori, Pilat a zis:

— Mă trag dintr-un neam necultivat. Ne pricepem să construim drumuri şi să organizăm armate, dar în ceea ce priveşte realizările intelectuale, nu stăm prea bine. Filozofia, o lăsăm pe seama sclavilor greci. Din punctul de vedere al teologiei, trebuie să acceptăm că ne situăm cu mult în urma voastră, a evreilor. Aşa că spuneți-mi ceva. Ce înseamnă, de fapt, această sintagmă… Fiul lui Dumnezeu?

— *Un* fiu al lui Dumnezeu, a spus Caiafa, sau *fiii* lui Dumnezeu. Având în vedere că Preaînaltul este tatăl nostru, cu toţii suntem fiii lui Dumnezeu. Dar un singur Fiu al lui Dumnezeu, asta ar însemna că Dumnezeu, un duh, duhul absolut, a zămislit un prunc. Aşa ceva este o trufie barbară.

— Predicaţi însă că nimic nu-i este imposibil Dumnezeului vostru. Chiar e de neconceput ca o zeitate care este în întregime duh să se arate lumii sub formă întrupată?

— Excelenţă, a zâmbit Caiafa uşor, voi, romanii, sunteţi crescuţi cu poveşti despre zei care coboară pe pământ, care iau temporar forme fizice – un taur, o lebădă, un păun, o ploaie…

— Ei, haideți, acum îmi insultaţi inteligenţa, i-a spus Pilat.

— Daţi-mi voie să spun doar atât – dacă Dumnezeu ar decide, într-adevăr, să-şi creeze o nouă înfăţişare și să-și concentreze întreaga esenţă spirituală în trupul unei fiinţe umane, aşa ceva nu s-ar putea întâmpla decât

dintr-un singur motiv: ca să se poată jertfi pe sine sieşi, înfăptuind astfel ispăşirea supremă a păcatelor omului. Iar în ochii lui Dumnezeu, păcatul omenesc trebuie să fie mult mai groaznic decât poate pricepe păcătosul.

— Dar ce este păcatul omenesc?

— Ei, nu înseamnă încălcarea rânduielilor alimentare sau hoţia sau adulterul, a spus Caiafa, pe un ton oarecum nerăbdător. Este o un soi de pătare inefabilă, poate chiar complet involuntară, a făpturii create de strălucirea Creatorului. Ca să recurg la o analogie sărăcăcioasă şi ridicolă, este ca şi când un om ar vomita în strălucirea pură a unei zăpezi proaspăt căzute, iar acea zăpadă ar protesta, ţipând într-o agonie insuportabilă. Îmi dau seama că poate părea ridicol ce spun, dar întotdeauna ridicolul este un aspect a tot ce e tainic. Şi mai există o taină care trebuie menţionată – dacă lucrurile stau, într-adevăr, aşa cum spun, atunci Dumnezeu nutreşte o iubire atât de intolerabilă faţă de om, atât de sfâşietoare pentru cel ce iubeşte…

— Sunt un roman obişnuit, a zis Pilat, aproape mârâind.

Ascultase cu neplăcere tot mai mare această stâlcire şi chinuire a limbii latine, greu de îndurat chiar şi venind din partea unuia dintre noii poeţi ai Alexandriei – *quasi nix clamet*,[7] într-adevăr – şi-l încerca un scepticism occidental sănătos faţă de subtilităţile orientale.

7. Ca şi cum zăpada ar ţipa. (în lat., în orig.) (N. tr.)

— Dacă aşa stau, sau ar putea sta, lucrurile, a zis el, putem vorbi despre înfăptuirea unei jertfe. Şi despre domnia ta ca despre cel ce a înlesnit această jertfă.

— Lucrurile nu stau deloc aşa, i-a răspuns Caiafa, şi nici nu mă împuterniceşte scriptura să speculez în legătură cu ce v-am prezentat doar ca o posibilitate, o simplă posibilitate. Mesia reprezintă cu totul altceva pentru poporul evreu. Şi vremea lui nu a venit încă.

— Dar păgânul, necredinciosul…

— Neevreul?

— Neevreul este liber să creadă în această imposibilitate?

— Neevreul poate să creadă ce vrea. Excelenţă, v-am răpit deja prea mult timp. Am venit cu o rugăminte simplă. Astăzi este *Iom Șișі* sau *Dies Veneris* – interesant, ziua iubirii – şi, la apusul soarelui, începe Sabatul. În această

perioadă sfântă a Paştilor, ziua de *Șabat* este considerată prea-înaltă şi sfântă. Colegii mei din Consiliu sunt de părere că nu se cuvine ca trupurile celor trei evrei de sus, de pe deal, să continue să pângărească această perioadă sfântă. Vă cerem permisiunea de a îndepărta cadavrele.

— Puteţi discuta cu ajutorul meu la plecare. Se va ocupa el de asta. Ce se va face cu trupurile?

— Zeloţii îi vor înmormânta pe zeloţi. Cât despre celălalt bărbat – există, de-acum, un cimitir nou pentru străini. A fost deja îngropat acolo un sinucigaş fără nume. I se poate alătura unul cu nume.

— Un sinucigaş? Isus, sinucigaş?

— Probabil că folosesc termenul cu prea multă uşurinţă. S-a încăpăţânat să moară însă, nu-i aşa?

Pilat n-a răspuns nimic, dar a zis, în schimb:

— Pentru *celălalt bărbat*, s-a aranjat deja un mormânt. Un membru de vază al rasei şi credinţei dumitale a venit la mine – nu la domnia ta, înţelegi – plin de grijă ca trupul regelui evreilor să fie tratat cum se cuvine. La mine a venit. A dat dovadă de curaj – sau de pătrundere.

— Cine era?

— A, nu, a cerut să i se respecte anonimatul. Un roman protejează un evreu împotriva semenilor săi evrei. O fisură, promisiunea unei scindări. Dac-aş fi în locul domniei tale, m-ar îngrijora, într-o oarecare măsură, viitorul.

— Voiam doar să ştiu unde se află mormântul, a zis Caiafa. Vedeţi, se zice că acest Isus va învia din morţi. El a vorbit despre distrugerea Templului şi reconstruirea sa în trei zile. Unii au ajuns la concluzia c-ar putea fi o alegorie cât se poate de simplă. Soiul acesta de profeţie s-ar putea să aibă efect asupra celor superstiţioşi. Există o temere generală că ucenicii omului ar putea să-i scoată trupul din mormânt şi să-l ascundă, iar apoi să vorbească despre cum l-au văzut înviat. Ar putea fi păzit mormântul?

— Nu văd ce v-ar împiedica să-l păziţi.

— Avem nevoie de paznici neutri, a zis Caiafa. Dacă-l păzesc oamenii noştri, ucenicii lui vor pretinde c-a înviat cu adevărat, dar că duşmanii lui neagă. Aşadar, v-aş fi recunoscător…

— Prea bine. Vom pune pază romană – după care, vocea lui Pilat s-a îngroşat: Cu tot respectul, ce fel de oameni mai sunteţi şi voi, dacă pot să-ntreb? Mai întâi, vă frecaţi mâinile de bucurie c-a murit, iar acum dovada morţii lui vă jigneşte sensi…

Între timp, secretarul intrase cu un mesaj în ceară, pe care Pilat îl citea în timp ce vorbea.

— Isus bar-Abbas, a zis el, osânditul pe care l-am eliberat din *clemenţa* mea. N-a durat mult, până şi-a reconfirmat ticăloşia. A ucis deja un centurion roman. Ei bine, îl aşteaptă o cruce. La revedere.

Caiafa s-a înclinat *aliquantulum* stângaci şi a plecat.

Cinci

— Iosif mă cheamă, a zis bărbatul. Un nume care probabil că nu-ţi spune nimic, doamnă dragă, Dumnezeu să te binecuvânteze. Familia mea se trage din Arimateea, dar întotdeauna ne-am dorit să fim îngropaţi în Oraşul Sfânt. Am un mormânt mare, şi mormântul îţi stă la dispoziţie. Vremuri triste. Dar nu, nu trebuie să plângem, ci să facem ce e rânduit. Un mormânt solid, foarte spaţios, într-o stâncă. Trebuie să găsim un car sau o lectică să-l aducem. Voi aduce pânză, uleiuri şi unsori. Va fi îmbălsămat aşa cum se cuvine, având în vedere…

— Am o unsoare chiar aici, a spus Maria Magdalena şi i-a arătat recipientul. Am folosit o parte din ea la…

— Faci parte şi tu din familia lui? a întrebat Iosif din Arimateea.

— Sunt o femeie a cărei îndeletnicire a fost să-şi vândă trupul, a zis Maria, înţepată. Iar această unsoare preţioasă am cumpărat-o din banii pe care i-am economisit de pe urma acestei îndeletniciri. Vă jigneşte asta?

— Sunt foarte sigur că pe *el* nu l-a jignit, a răspuns Iosif, zâmbind.

Ploaia se oprise şi pământul şi iarba miroseau minunat, chiar şi pe Dealul Căpăţânii. Cerul după-amiezii târzii era albastru, dar străbătut de nori mari, albi. Trupurile sfârtecate şi desfigurate ofereau o privelişte cumplită. Tovarăşii în moarte ai lui Isus au fost daţi jos de pe cruce destul de uşor, deşi era întotdeauna greu să scoţi cuiul care prindea picioarele. Obiceiul de a sfârteca picioarele cu un cuţit pentru a detaşa cuiul era dispreţuit, ca o deprindere netrebnică. Cele două trupuri nenorocite au fost luate de nişte patrioţi înlăcrimaţi şi de către femeile lor. Coborârea lui Isus de pe cruce a durat mult, şi unii reprezentanţi ai dogmei şi-au făcut griji că treaba nu avea să fie terminată înainte de apusul soarelui. Datorită uriaşei puteri cu care osânditul, chiar şi pe moarte fiind, reuşise să se smucească, desprinderea mâinilor sale a fost cât de cât uşoară, dar a fost greu să i se țină trupul drept, sprijinit de mâinile unor bărbaţi urcaţi pe scări, chiar şi cu o frânghie groasă. Scoaterea cuiului din picioare a cerut opintelile şi osteneala a trei

bărbaţi, şi doi cleşti de fier s-au rupt. Maria, mama lui Isus, şi-a întors privirile cât a durat această corvoadă blestemată şi grea, dar a ţipat, când s-a auzit zgomotul trupului prăbuşit la pământ. Chiar şi cu muşchii lui Iacob cel Mic (deşi reticent, romanii începuseră să-i respecte pe aceşti evrei bine făcuţi), nu au putut coborî trupul fără scripeţi şi schele, aşa încât şi Iacob, şi Ioan au înţeles că nu era o lipsă de respect să lase imensa greutate a oaselor şi cărnii moarte, mânjite peste tot cu sânge închegat, să cadă la pământ. Apoi, cadavrul a trebuit dus într-o lectică până la poalele dealului, unde aştepta un car tras de un bou, pe care-l trimisese Iosif din Arimateea, ca să fie dus până la locul de odihnă.

Ajunşi la mormântul din stâncă, femeile şi cei doi ucenici s-au mirat să vadă că veniseră deja trei preoţi. Mai era şi un grup de soldaţi, însoţiţi de un ofiţer tânăr şi de un subofiţer mai în vârstă, care păreau să fie la dispoziţia cortegiului de înmormântare. Precaut, Iosif din Arimateea dispăruse în momentul când se urnise carul din loc, dar trimisese un servitor cu pânză şi uleiuri. Trupul îmbălsămat şi învelit al lui Isus era de-acum gata de înmormântare, dar piatra care astupa intrarea în mormânt era imensă, şi soldaţii au mormăit că nu era de datoria lor să ajute la mutarea ei. Zerah însă, care, în mod evident, era unul dintre preoţii de faţă, a scos bani din propria-i pungă şi, astfel, monstruoasa piatră a fost mutată, cu multe blesteme şi multă sudoare. Trupul lui Isus a fost dus în mormânt şi piatra pusă la locul ei, cu şi mai multă sudoare şi încă şi mai multe blesteme.

— Iată, a zis Zerah. Putem spune, cred, că totul s-a sfârşit.

— *Dumneata* poţi spune asta, a spus Iacob cel Mic, muşcător.

— Iar tu, i-a răspuns Zerah, poţi foarte bine să ai vreun şiretlic prostesc în minte. Aşadar, te avertizez că acest mormânt va fi păzit o vreme de aceşti soldaţi, aşa că s-ar putea să nu se ivească ocazia pentru şiretlicul tău, iar eu şi cucernicii mei colegi vom veghea în seara asta şi mâine seară. Repet, aşadar: s-a sfârşit.

Femeile s-au întors la odăile unde-şi găsiseră adăpost, iar Iacob cel Mic şi Ioan au pornit pe jos până la locul de lângă Ierusalim, pe drumul spre Betleem, unde se ascunseseră – ruşinos, afirmă unii; dintr-o necesară precauţie, spun alţii – tovarăşii lor. Grădina Ghetsimani le stătea încă la dispoziţie, dar nimeni nu era dornic să se întoarcă acolo (deşi nu uitaţi ce

spuneam cu câteva pagini în urmă). Bunul Nicodim îşi dădea seama că locul acela dulce şi tihnit devenise acru şi spinos pentru ei, ca şi pentru el, de altfel, un loc al trădării şi violenţei, şi-i mânase către o fermă părăginită, pe care încerca s-o vândă, unde le oferise temporar adăpost. Când a început Sabatul, nouă bărbaţi stăteau mohorâţi, rozându-şi încheieturile degetelor sau nişte bucăţi de pâine, făcându-şi griji pentru Iacob cel Mic şi Ioan şi, în principal, urându-se fiecare pe el însuşi din toate puterile. Tadeu, absent, cânta o melodie la fluier.

— Nu vrei să-*ncetezi*, te rog? a bombănit Matei.

— Iertare, a zis Tadeu, ştergând fluierul. Era melodia pe care am cântat-o la înmormântarea fetei când el… ştii ce zic. Apropo, nu este interzis să cânţi la fluier de Sabat. Cântatul nu-i muncă.

— Întrebarea e ce ne facem, a zis Matei.

— Luăm fiecare zi pe rând, a spus Bartolomeu. Nu facem nimic până după Sabat.

— Vrea să zică, a intervenit primul Iacob, ce ne facem dacă nu e, ştiţi, adevărat? Dacă el nu…

— Ba o să fie, o să fie, a mârâit Petru. Aţi uitat cu toţii cum să credeţi?

— Ar fi trebuit să mergem toţi, a zis Simon. Nu să-i fi lăsat numai pe Ioan şi pe Iacob cel Mic. Mă mir c-a rămas celălalt Iacob. M-aş fi gândit că sunteţi… mă rog, cei doi Iacobi erau aproape ca unul singur. N-a mai contat, nu-i aşa? când a fost vorba să… în fine, să se facă ceva, serios…

— Mi-a fost rău, a zis Iacob, morocănos. Doar m-aţi văzut. Am vărsat tot. Noduri în stomac. La naiba, doar m-aţi văzut. Abia dacă mai puteam să mă mişc.

— Ar fi trebuit să se-ntoarcă pân-acum, a spus Toma. Poate i-au… cine ştie.

— Am fi aflat, a zis Petru. Chiar şi aici. Una dintre femei, poate…

— Femeile nu s-au ascuns, nu? a zis Filip. Femeile au rămas.

— Aha, mai fă un cântec şi din asta, i-a spus Matei, dur. Marele nostru cuvânt a fost *prudenţa*. Să păstrăm în siguranţă mesajul. Pentru laşitate, veşnic se găseşte câte-o scuză. Dar laşitate este, şi laşitate a fost. Mă duc în cetate chiar acum. Cine vine cu mine?

— Nu se călătoreşte de Sabat, a zis Tadeu.

— Nu ne-a păsat de asta până acum, a răspuns Andrei.

— E-adevărat, a spus Matei, însă putem fi prinşi de vreun apărător al credinţei. Duşi pentru… cine ştie, vreo pricină sau alta.

— L-au înmormântat, a zis Petru. Sigur l-au înmormântat. Undeva. Dumnezeu ştie unde.

Andrei şi-a dres glasul şi a zis:

— Ne-am purtat rău.

Petru a urlat:

— *Eu* m-am purtat… Doamne, ajută-mi, Doamne, iartă-mă…

— Of, mai termină, s-a răstit la el Toma. Ne-am săturat să te tot auzim.

— Toţi ne-am purtat rău, a zis Bartolomeu. Dar el a ştiut cum ne vom purta, chiar de la început.

— Cred că nu ne rămâne altceva de făcut decât s-aşteptăm instrucţiuni, a spus Bartolomeu. Asta înseamnă să aşteptăm până la *Iom Rișon*. De Sabat, nu se poate face nimic.

— Unde sunt ăia doi? a strigat Petru. Ce naiba li s-o fi întâmplat?

Iacob cel Mic şi Ioan au sosit, frânţi de oboseală, cu puţin înainte de miezul nopţii. Au fost întâmpinaţi cu îmbrăţişări, lacrimi, mulţumiri aduse cerului, şi-apoi şi-au spus povestea. Ceilalţi au ascultat cu mare atenţie.

— Ce e de mâncare? Suntem lihniţi.

— Apă. Un pic de pâine uscată, a spus celălalt Iacob.

— Sunt vreo doi pui de găină pe jumătate morţi de foame, care ciugulesc pe-afară, a zis Iacob cel Mic. Văd o oală veche şi ruginită acolo. De ce n-am face o tocană de pui?

— Sabatul, a zis Petru. Legea lui Moise.

Ioan şi-a ridicat acum vocea tunătoare, care întotdeauna se potrivise atât de puţin cu trupul său bine închegat, dar care arăta atât de delicat.

— Ajute-vă Domnul, trăsnească-vă Domnul, aşa de repede aţi uitat? Sabatul a fost făcut pentru om, nu omul pentru Sabat. Ce fel de creştini o să fiţi voi acum, că el nu mai este cu voi? N-aveţi nici unul vreo fărâmă de curaj?

— Ce cuvânt ai zis? a întrebat Bartolomeu. A sunat ca un cuvânt latinesc.

— Mi-a ieşit, pur şi simplu, pe gură, a zis Ioan. Trebuie să ni se spună cumva. Ia spuneți, cine se duce să le facă felul puilor de-afară?

— Eu îi gătesc, a zis celălalt Iacob. Matei se pricepe la sucit gâtul.

Au început, încet-încet, să-şi dea seama că lucrurile chiar se schimbaseră. Toma, însă, a zis, pe când muşca dintr-un os moale:

— O să dureze o vreme ca să ne obişnuim, băieţi. Suntem singuri. Ciudat, puteţi să-i spuneţi ăsteia prima cină a noii rânduieli.

— Nu suntem singuri încă, a insistat Iacob cel Mic. O să vedeţi.

— Păi, da, eu va trebui să văd. Cine nu vede, nu crede.

Șase

Cântatul puternic al cocoşilor anunţa duminica, sau ziua de *Iom Rişon*. Petru a sfidat cocoşii. După un Sabat petrecut păcătos, adunând lemne, spălând rufe, gătind pui pricăjiţi, toţi păreau gata să sfideze o mare parte din trecut. Era o prostie să spui că ziua începe la apus, a zis Tadeu, care nu era, în general, apreciat pentru gândirea sa progresistă. Atunci se termină. Ziua începe în zori. Cântatul puternic al cocoşilor anunţa ziua de duminică. Cine urma să meargă la mormântul din stâncă? Nimeni nu ardea de nerăbdare, nimeni nu voia să fie dezamăgit. În cele din urmă, Ioan şi Iacob cel Mic au fost cei care au pornit-o din nou pe drumul spre Ierusalim. Când au ajuns la mormânt, i-au găsit acolo pe Maria, mama lui Isus, pe Maria din Magdala, precum şi pe Zerah şi pe ceilalţi doi preoţi (ale căror nume ştim că erau Habbakuk şi Haggai), alături de gărzile romane. Maria Magdalena s-a întors cu oarecare speranţă către cei doi ucenici, *creştini*:

— Ne-am tot rugat şi ne-am tot rugat, am implorat chiar, dar tot nu ne lasă.

— Cine nu vă lasă? a întrebat arţăgosul de Iacob. Te temi de vreun vicleşug? l-a întrebat pe Zerah.

— Odată ce e îngropat omul, a zis acesta, nu se cuvine să mai fie tulburat. Este lăsat în pace să-şi doarmă somnul de veci. Acesta-i obiceiul.

— Asta-i şi legea? l-a întrebat Ioan cu voce tare. Nu are mama răposatului dreptul de a-şi lua un ultim rămas-bun?

— Mai mult, a intervenit Maria din Magdala, trebuie să lăsăm nişte lucruri – mirodenii, ierburi aromate. Vedeţi, le am aici.

— Uitaţi care-i treaba, le-a spus ofiţerul din fruntea gărzii, au avut timp suficient să facă toate astea înainte…

— A fost ceea ce se numeşte Sabat, a zis Iacob cel Mic. Aţi auzit de asta, nu? Sabatul. Când nimeni nu cumpără, nimeni nu vinde, nimeni nu face nimic ce ţine de muncă.

— Nu-i cazul să fii neobrăzat.

— Prea bine, atunci, fără neobrăzare. Atâta doar: suntem familia celui care se află în mormântul de colo, cel răstignit de romani, mai ştiţi, nu? Dat pe mâna romanilor de aceşti trei nobili domni cu pălării elegante, aici de faţă…

— Nu cred, a zis Habbakuk, pe un ton care se voia periculos de calm, că vom tolera o asemenea…

— Prea bine, daţi-i drumul, a strigat Iacob cel Mic. Să mai avem o judecată de ochii lumii şi încă vreo două răstigniri. Mă duc să deschid mormântul ăla.

— Nu poţi, a spus subofiţerul. Ştii că nu poţi.

— Ai de gând să mă opreşti?

— Ei bine…

Subofiţerul s-a uitat la ofiţer, și amândoi la Zerah, care a ridicat din umeri.

— O să-ţi dăm o mână de ajutor, prietene, a zis unul dintre soldaţii de rând.

— Ba o să v-aşteptaţi ordinele, a zis subofiţerul.

— Bine, haideţi să-l deschidem odată, a zis ofiţerul. Atât am tot auzit despre şiretlicul ăsta, să vedem la ce fel de şiretlic vă gândeaţi.

S-a uitat din nou la Zerah, care a ridicat iar din umeri. Doar cu puţină sudoare şi fără blesteme, piatra cea mare a fost dată la o parte. Zerah i-a spus lui Iacob cel Mic:

— Ai o speranţă anume, nu-i aşa? O convingere, chiar. Dar acesta e sfârşitul. Înăuntru, vei găsi un trup mort.

A dat să intre primul în mormânt, un privilegiu preoţesc. Iacob cel Mic l-a oprit însă.

— Asta nu-i pentru tine, prietene, a zis el, și a făcut semn ca prima să intre Maria, mama lui Isus.

Apoi a intrat el însuşi. Au închis ochii amândoi şi pe urmă, i-au deschis din nou, încercând să străpungă întunericul cu privirile. Nu era nici urmă de mort acolo. Nu era nici urmă de mort înfăşurat în giulgiul de îngropăciune. Adevărat, se simţea miros de uleiuri şi unsori, dar nici urmă de mort. Maria şi-a deschis gura, ascultând ceva. Iacob cel Mic le-a făcut semn Mariei din Magdala şi lui Ioan să intre, zicând:

— Ei bine, dacă voi puteţi găsi ceva aici…

— Şşşt, a zis Maria, mama lui Isus. Glasul. Cunosc glasul.

Au ascultat cu toţii. Ioan a dat din cap. Apoi Maria a spus:

— Am cunoscut glasul. Ascultaţi. Iată ce-a spus. A spus: „Pentru ce-l cauţi între morţi pe cel ce e viu, nechibzuito? Isus a înviat. Du-te de le spune ucenicilor săi c-a plecat înaintea lor în Galileea. Îl vor găsi acolo.“

Iacob cel Mic a dat satisfăcut din cap. Apoi, le-a zâmbit celor trei preoţi şi ostaşilor romani.

— Intraţi, dacă vreţi, a zis el. Toată lumea e bine-venită. Apoi putem discuta pe îndelete despre şiretlicuri.

Pe moment, cei trei preoţi, care se uitau unul la altul, albi la faţă, n-au scos nici o vorbă. Nu era nimeni înăuntru. Nimeni. Mormântul era gol, cu excepţia mirosului de mirodenii. Romanii au intrat să se uite şi au ieşit încruntaţi şi nedumeriţi, aproape înspăimântaţi.

— Sunteţi siguri? a întrebat ofiţerul. Sunteţi absolut siguri? Trebuie să se fi întâmplat în pauza mea de două ore.

— Nu s-a întâmplat nimic, domnule, jur. Jur pe Hercule, şi pe Castor şi Polux…

— Da, da, da, ştiu, ai stat treaz toată noaptea şi nu te-ai clintit din locul ăla de colo.

— Întocmai, domnule. Că doar am avut ordine foarte stricte. N-a fost nimeni aici. Jur pe Minerva şi Venus, şi pe toţi zeii, domnule.

— Atunci, cine a mişcat piatra? Cineva trebuie să fi mişcat piatra, de două ori chiar.

A urmat o tăcere.

— Nu-mi place asta deloc.

S-a uitat la o parte dintre soldaţi.

— Sigur nu v-aţi gândit să jucaţi vreun joc, aşa, ca să vă treacă timpul?

— Serios, domnule, am face noi aşa ceva? s-a răstit un veteran brăzdat de cicatrici. Cum zicea şi el, doar am avut ordine. Şi preoţii ăştia trei au fost aici cu noi tot timpul. Nu par genul de oameni care să aibă chef de joacă.

— Este ceea ce se cheamă un mister, a zis ofiţerul.

— Putem discuta între patru ochi? a spus Zerah şi i-a făcut semn ofiţerului să se retragă puţin mai departe cu el.

— Ei, aveţi vreo explicaţie, domnule? Prea bine.

Cei doi s-a dus ceva mai încolo, sub un smochin care, fiindcă fusese lovit de trăsnet sau ce altceva păţise, nu mai oferea multă umbră.

— Cred că vei fi de acord că nu vrem să bântuie prin oraş tot felul de zvonuri fără noimă, a zis Zerah.

— Sunt şi eu tentat să fac vreo câteva speculaţii, domnule. Dar înţeleg ce vreţi să spuneţi. Nu este o idee bună să-i încurajăm pe superstiţioşi.

— Exact. Aşadar, nu există decât o explicaţie. Au venit ucenicii săi în toiul nopţii, au dat piatra la o parte, au luat trupul şi au pus piatra la loc.

— Dar de ce s-o mai pună la loc, domnule? Adică, e ca în zicala aia că degeaba mai încui grajdul, după ce ţi s-au furat caii.

— Ca să nu stârnească bănuieli. Ca să aibă timp s-o şteargă, înainte să se dea alarma. Înţelegi?

— Nu întru totul, a zis ofiţerul, care nu era tocmai cel mai deştept. N-a venit nimeni. Am avut tot timpul santinele postate de ambele părţi. Nu, nu pot s-accept aşa ceva, domnule, să nu vă supăraţi.

— Santinelele au fost atacate. În beznă. De doisprezece, ba nu, de unsprezece bărbaţi veniţi pe furiş. Foarte puternici. Atacate şi bătute până şi-au pierdut cunoştinţa.

— Acum am înţeles, a zis ofiţerul, mângâindu-şi bărbia aspră. Dar o să coste ceva bani, vă daţi seama.

— Va costa chiar mult. Va costa chiar foarte mult. Dar cred că vistieria Templului poate să acopere orice costuri. Asta va presupune, desigur, o declaraţie semnată, discreţie, să se ştie clar care sunt consecinţele unui jurământ strâmb, precum şi…

— Ceva bătaie? Ei bine, a zis tânărul şi s-a întors, rânjind, către Ioan şi Iacob cel Mic, am putea începe chiar de-acolo. O mică încăierare, vreo doi de-ai noştri împotriva ăstora doi. Şi, evident, va trebui să-i arestăm pe-ăştia doi, nu? Au încălcat legea şi ordinea romană. Să zicem că restul au scăpat, dar ăştia doi…

— Nu complica lucrurile prea mult, a zis Zerah. Oricum, pleacă toţi acum. Nu cred c-o să mai avem treabă cu ei vreodată.

Şi cei doi au privit cum cei patru se îndepărtau nedumeriţi, cuprinşi de un soi de năuceală care avea să facă loc, foarte curând, bucuriei.

— Toţi avem o datorie de îndeplinit, domnule, a zis ofiţerul. Iar eu unul consider căăă… datoria de a-i proteja pe oameni de groaznicele urmări ale superstiţiilor neîngrădite este cât se poate de însemnată, domnule.

Toate acestea le-a spus în poziţie de drepţi.

— Foarte bine, a zis Zerah. Deci, vorbim şi cu oamenii tăi?

Șapte

— Cai? s-a mirat Petru. Călăreți. Ei bine, au venit și după noi, în cele din urmă. Ce-i de făcut? Luptăm sau ne predăm? Ah, ce păcat.

— Pe unul dintre cai călărește o femeie, așezată în șa într-o parte, a zis Tadeu, cu privirile îngustate. Nu, e o fată. Stați așa, e fata aia care…

Opt călăreți și o călăreață. Patru dintre bărbați au ajutat-o să descalece. Purta o mantie roșie, iar părul îi era despletit. Cu excepția fetei, toți au privit dezgustați la mizeria din curtea fermei: bălegar necurățat, un cocoș amărât, așa de răgușit, încât nu mai scotea decât o glumă de cântec în zori (pe care Petru îl putea ușor sfida), lemn putrezit pentru garduri care nu fuseseră niciodată construite, buruieni, oase, noroi.

— Cred că mă cunoașteți, a zis ea, când a intrat în casă. Sunt una dintre femeile care l-au urmat. Sunt dusă înapoi acum, dar duc și eu ceva cu mine. Cuvântul, vestea cea bună.

— Nu prea am apucat să te cunoaștem, a spus Petru. V-ați ținut la distanță. Bărbații separat de femei, așa a fost.

— Prințesa Salomeea, fiica tetrarhului Filip, fiica vitregă a tetrarhului Irod. Căreia Procuratorul Iudeii i-a poruncit să se întoarcă la casa și la rangul ei. În Galileea, dar și el va ajunge în Galileea curând.

— O să cred când o să văd, a zis Toma, sleit de puteri. Deci ăștia n-au venit să ne aresteze?

— Nu, dar ați face bine să plecați din Iudeea. El a zis că trebuie să plecați chiar acum.

— El? s-a încruntat Iacob cel Mic. Cum adică el?

— L-am văzut, a zis ea.

Bărbații s-au codit politicoși, au desfăcut brațele neîncrezători, au ridicat din umeri și au zis:

— Of... – femei, fete, vedenii, vise, închipuiri, agitație.

— N-aveți decât să nu credeți, a spus ea. A venit la mine, în odaia unde stăteam. Astăzi, în zori. Cu o oră înainte să fiu luată. Numai eu eram trează,

fiindcă am avut, vedeți, un presentiment, o…

— Premoniție? a zis Bartolomeu, cu ochii obosiți pe jumătate închiși.

— Nu cunosc cuvântul. El era, chipul lui, glasul lui. De asemenea, mâinile și picioarele, așa cum erau în… când l-au dat jos de pe…

— Ești sigură? a întrebat Petru.

Salomeea a încuviințat din cap.

— Cred că înțeleg. Vestea ar trebui să vină de la mama lui, dar mama lui a pornit-o deja înapoi spre Nazaret. Sau de la sora mea, căci așa îi spun eu, care a fost o prostituată de rând și l-a încoronat împărat. N-ar trebui să vină, veți spune, de la fata care a dansat pentru tatăl ei vitreg și i-a obținut mamei răsplata mult râvnită. Care și-a sfârșit dansul despuiată și a văzut apoi aruncat în foc capul însângerat.

— Așa deci, a zis Simon. Tu ai fost. Așa deci – și a dat din cap în mod repetat.

— Chiar dacă nu credeți, a continuat ea, dacă nu vreți să credeți adică, tot va trebui să vă-ntoarceți în Galileea. Să vă-ntoarceți la pescuit sau la ce îndeletniciri ați avut.

— Nu toți ne tragem din Galileea, i-a spus Toma. Eu vin de pe partea cealaltă a apei, din ținutul gadarenilor. La fel și Tadeu, aici de față.

— Mai mult de-atât nu pot să spun, a zis prințesa. S-a ivit în fața mea, înainte de cântatul cocoșilor, și a zis că trebuie să vină cineva la voi și…

— Să ne spună să mergem în Galileea, da. A zis unde anume în Galileea?

— Nu. Dar unde veți fi voi în Galileea, acolo va fi și el.

— Ei bine, a zis Filip, oarecum descurajat, am face bine s-o pornim spre Galileea.

— Și eu trebuie să merg în Galileea, le-a spus prințesa. V-am transmis ce mi s-a spus să vă transmit. Vă doresc – ce să spunem? Mergeți în pace întru Isus? Domnul fie cu voi?

— Toate astea vor trebui hotărâte, a zis Matei cu multă seriozitate. Cum și ce mâncăm, ce spunem. Îți mulțumesc, a adăugat el. Noi toți îți mulțumim. *Soră,* cred că putem spune așa.

— Da, e bine, a răspuns ea.

A zâmbit și a făcut un semn scurt, semnul unei fete către prietenii ei. Apoi s-a întors și a ieșit, s-a suit în șaua calului cu ajutorul a patru călăreți și

a dat din cap că puteau porni la drum. Toţi cei unsprezece fraţi ai ei au rămas tăcuţi, până când tropotul cailor a fost înghiţit de văzduh. Apoi, Petru oftă şi a zis:

— Spre Galileea, deci.

— Toţi laolaltă? a întrebat Toma. Ne-ar putea prinde autorităţile. Unsprezece bărbaţi, majoritatea vorbind în graiul din Galileea.

— Care autorităţi? a întrebat Andrei.

— Fie una, fie ambele, a zis Toma. N-am încredere în nici una că nu ne va prinde, fiindcă propovăduim o învăţătură mincinoasă. Fiindcă urmăm un profet mincinos – după care: Măi, măi, deci fătuca aia a fost. Biata copilă, ba nu, ea a trecut peste asta. Profet după profet, însă. Trădaţi de nevinovaţi. Toţi căsăpiţi. Toţi doborâţi, şi spintecaţi, şi devoraţi.

— Dar unul a înviat, a zis Iacob cel Mic, cu o voce tare, dar obosită. De câte ori trebuie să vă spun ce-am văzut? Iar acum şi ea spune că l-a văzut, pe el, pe el cel adevărat, cu răni cu tot. Când aveţi de gând să credeţi?

— O să-ţi spun când, a zis Toma, cu o înverşunare stăpânită. Nu vor mai fi alte trădări. O să fie plin de Isuşi, să vedeţi numai. O să vă bucuraţi voi de *îndoielile* mele, cum le-a spus unul dintre voi – cred că tu, Bartolomeu –, şi cred că de-aia m-a vrut şi el, fiindcă a ştiut ce bine e să ai lângă tine un om care nu crede chiar de prima dată orice i se spune. Oricum, o să cred atunci când o să văd rănile alea de la mâini şi de la picioare. De-aproape, nu de la distanţă, şi nu pe întuneric. O să cred, când o să-mi pot vârî degetele prin găurile alea nenorocite. Vă mai spun o dată, trebuie să fim foarte atenţi acum.

A urmat o tăcere gânditoare. Tadeu a încuviinţat chiar din cap. Apoi, Petru a zis:

— Ei bine, băieţi, toate la vremea lor. Ne vom ocupa mai târziu de ce să credem sau nu. Deocamdată, să vorbim despre plecare. Toma are dreptate, într-o privinţă. Grupuri mici. Câte doi şi trei. Şi ne-ntâlnim la Capernaum. Acasă, da, Andrei? Toma şi Matei, voi doi primii. Nu-i nevoie să vă mai spun să fiţi atenţi. Să vă puneţi glugile pe cap. Nu vorbiţi cu străinii.

— Toţi sunt străini, de-acum, a zis Matei. Toată lumea e străină.

— Da, o s-avem grijă. Şi-o să luăm şi nişte bani, dacă mai sunt.

— Nu mai e cine ştie ce, a zis Ioan, care devenise un soi de trezorier teoretic.

Petru a schiţat stângaci o binecuvântare cu mâna dreaptă. Forma gestului i-a venit fără să se gândească prea mult – a tras cu mâna în jos, apoi de-a curmezişul şi încă o dată de-a curmezişul, un patru făcut din trei mişcări, un soi de taină.

— Dumnezeu şi Fiul său binecuvântat să fie cu voi. Şi duhul ce-i al amândurora.

La vreun kilometru în afara Ierusalimului – sau la vreo zece sute de metri, cum începuseră mulţi să spună din nou, fericiţi să descopere că, dacă erau norocoşi, aveau zece degete la mâini – Toma, obosit şi şchiopătând, sprijinindu-se de bastonul pe care şi-l tăiase dintr-o creangă de măslin, i-a spus lui Matei, care se înroşise la faţă şi îşi purta greu trupul încă durduliu:

— Nu cred să mai vină cineva pe urmele noastre, de-acum. Cred că suntem în siguranţă.

— Eşti sigur?

— N-am spus că sunt sigur. Am zis „cred“. Înţelept e să nu fii sigur de nimic.

Au mai înaintat cu greu vreo douăzeci de paşi. Păsările cântau ce învăţaseră în partea de început a Cărţii Facerii, melodii neafectate de cădere, proroci, mântuire. Soarele, un bulgăre uriaş de foc, aflat la foarte multe zeci de sute de metri distanţă, parcurgea bolta cerului cu o supunere care nu părea să se potrivească prea bine cu ferocitatea-i sângeroasă.

— Credinţa-i o vorbă mare, da, şi sper să am la fel de multă ca oricare altul. Dar ne-a dat Dumnezeu ochi şi urechi. Ba chiar şi degete. Îţi închipui că te-aş crede, dacă mi-ai spune că luna se vede acolo, sus?

— Eşti încredinţat că nu ne urmăreşte nimeni?

— Da, poţi să spui că sunt încredinţat.

— Nădăjduiesc, atunci, că-mi veţi da voie să călătoresc alături de voi, a zis vocea. Avem acelaşi drum.

— Nu se poate, a strigat Toma, răsucindu-se pe călcâie, cuprins de teamă. De unde ai apărut? Piei, Satană, sau cine vei fi fiind!

Bărbatul avea o glugă trasă pe ochi, aşa că faţa îi era umbrită, în picioare avea încălţări noi de piele, iar mâinile îi erau vârâte în mânecile lungi.

— De la Ierusalim vii? l-a întrebat Matei.

— Da, de la Ierusalim. Putem sta de vorbă? Vorbeaţi, când m-am apropiat de voi. Pot să vă-ntreb despre ce vorbeaţi?

— Te-ai apropiat de noi, într-adevăr. De unde te-ai ivit aşa – asta să ne spui.

Şi, destul de stângaci, Toma a făcut semnul crucii înspre el.

— A, copacul ăla. Te odihneai după copacul ăla?

Străinul a chicotit, deloc răutăcios.

— Dacă vii de la Ierusalim, numai despre un lucru se poate vorbi, a spus Matei.

— Ai grijă, Matei, ai grijă, a zis Toma în şoaptă.

— Despre ce anume? a întrebat bărbatul.

— Cum despre ce? Despre Isus din Nazaret, răstignirea lui şi cum a…

— Pentru numele lui Christos, fii atent.

Lui Toma i-a venit să-şi muşte limba.

— *Pentru numele lui Christos*, a zis străinul. Vorbiţi ca nişte romani. I-am auzit când jucau zaruri. Se jură pe Iupiter, şi Iuno, şi Mercur. Unora li se pare că-i ceva nou şi interesant să jure pe Christos. Ce-i Christos ăsta – un zeu nou?

— Acest Christos, a spus Matei, este Isus din Nazaret.

— Aha, şi cine – sau ce – este el, sau a fost el? a zis străinul.

— Dar pe unde-ai umblat toţi anii ăştia? s-a răstit la el Toma, fără urmă de precauţie. Omul trimis de Dumnezeu, după cum spun unii, nu eu – a zis apoi, revenindu-i precauţia.

— Mort şi îngropat, a zis Matei, dar care a zis că a treia zi avea să învie din morţi. Şi asta se spune că s-a întâmplat, dar nimeni nu poate fi sigur.

— Trimis de Dumnezeu? a întrebat bărbatul. Dac-a fost trimis de Dumnezeu, de ce să nu fii sigur? Dac-a zis că va învia, atunci sigur a înviat. Îmi păreţi nişte nerozi care nu cunosc scripturile.

— Fii atent aici, a zis Toma scuturându-şi pumnul, n-om fi noi cărturari, dar nici nerozi nu suntem şi n-o să înghiţim să ne spună aşa orice străin care ni se alătură pe drum şi căruia-i e frică să-şi arate chipul. Oricum, tu eşti ăla nerod, că nu le ai cu ceea ce grecii numesc logică. Dacă se zice că un om a fost trimis de Dumnezeu, asta nu-i acelaşi lucru cu *a şti* c-a fost trimis de…

— Știm scripturile, l-a întrerupt Matei. Credem în scripturi.

— Credeți că profețiile vor fi împlinite, profețiile despre venirea Fiului lui Dumnezeu?

— Sigur că da, credem, a zis Matei.

— Credeți și că ele *au fost* împlinite?

— Fii atent aici, a spus Toma, oprindu-se din mers și punându-se în fața străinului, astfel încât și acesta să se oprească. Oricine ai fi, omule, eu nu cer decât un lucru foarte simplu. Să-l văd în fața mea, pentru că numai cine vede crede. Și să-i pipăi rănile pe care i le-au făcut cu astea cinci degete de-aici și cu astea cinci de-aici, și…

— Dacă vrei s-atingi cu zece degete, Toma, i-a spus bărbatul, ai face bine să lași bâta aia.

— De unde știi cum mă cheamă? Cine ți-a spus… – și-abia apoi a văzut și s-a lăsat în genunchi.

— Ridică-te, Toma. Ridică-te, Matei. Binecuvântați sunt cei care cred *fără* să vadă. Pipăie, Toma.

Opt

După câteva săptămâni, la lăsarea serii, cei unsprezece ucenici stăteau la masă în odaia de sus a unui han de lângă lacul Ghenizaret. Servitorul, un tânăr obraznic, cu o bucățică de lemn înfiptă în strungăreața dintre dinți, un soi de jucărie pe care o tot fâțâia cu limba, i-a întrebat:

— Să v-aduc mâncarea?

— E caldă sau rece? a întrebat Simon.

— O să fie caldă, când v-o aduc. Treaba voastră, dac-o mâncați caldă sau rece.

— Adu-o, atunci, a zis Petru. Și mai avem nevoie de o farfurie și un pocal.

— Mai vine cineva?

— Nu știm sigur încă, a răspuns Toma. Noi așa credem.

— Atunci, n-ar strica să-i faceți și niște loc, nu? a zis servitorul și a ieșit s-aducă o carafă de vin și-un coș cu pâine.

Ucenicii, așezați pe banca de lângă perete, au început cu stângăcie să se mute, neștiind unde să facă puțin loc.

— Poți să-l așezi lângă tine, i-a spus Toma lui Ioan. Cum eram și înainte.

— Cam cum am fost și ultima dată, a zis Andrei. Cam cu o lună în urmă. Parc-au trecut ani.

— Suntem unsprezece acum, a zis Petru. Va trebui s-așteptăm să ni se mai alăture cineva.

— Poate o s-aleagă el, a zis Matei. Poate o s-aducă pe cineva cu el.

— Nu, i-a răspuns Petru. Totul depinde de noi, de-acum.

— De tine, a zis Bartolomeu. Trebuie să-ncepem să-ți spunem *învățătorule*?

— Nu, Petru ajunge. Petru, pur și simplu – iar apoi: Visul ăsta pe care l-ai avut, Filip. Încep să semăn puțin cu Toma al nostru, cu neîncrederea. Aveam mai multă încredere pe vremuri. A zis în ce zi, a zis la ce oră?

— V-am spus de atâtea ori, că m-am săturat să vă tot spun, a zis Filip, oarecum arţăgos. A cântat un cântecel.

— Mai cântă-l o dată, l-a rugat Tadeu.

— Da, mai cântă-l, dar fără înfloriturі din fluierul ăla al tău, a zis şi Toma.

Filip a recitat, pur şi simplu, strofa, pe o voce monotonă:

La ora de pe urmă,
În ziua de pe urmă,
Carnea comandaţi,
Şedeţi şi mâncaţi.

— Din urmă, acolo-i tâlcul, a zis Matei. La fel erau visele şi pe vremuri, cu Iosif, şi-aşa mai departe. Nu vorbesc niciodată deslușit.

— Cina de pe urmă, a spus Simon. Asta pare limpede. Numai că n-a fost cina de pe urmă.

— A fost, dacă n-o să-l mai vedem niciodată, a zis Andrei.

— Sunteţi siguri că el a fost? a întrebat Petru, uitându-se mai întâi la Toma şi apoi, de partea cealaltă, la Matei.

— El a fost, a răspuns Matei, şi Toma doar a pufnit pe nas.

— Şi a dispărut, pur şi simplu?

— Precum o pasăre. S-a întors, a plecat şi, pur şi simplu, n-a mai fost acolo. Nu-i aşa, Toma?

— Dar *el* a fost? a repetat Petru.

— Uitaţi care-i treaba, a spus Toma, doar mă cunoaşteţi. Întotdeauna am fost… cum se zice?

— Sceptic, a zis Bartolomeu.

— L-am pipăit şi apoi mi-a ţinut predica despre cum e mai bine să crezi fără să vezi – de asta eu tot nu-s convins, dar nu contează. Oricum, n-a existat nici urmă de îndoială. Nu-i aşa, Matei?

— Uite ce n-am putut eu înţelege, însă. Dacă era pe drum spre Galileea, de ce nu şi-a putut continua călătoria cu noi?

— Poate avea de făcut vizite, a zis Simon. Nu suntem singurii oameni de pe lume.

A urmat o lungă tăcere. Au auzit, de jos, zdrăngănitul vaselor de metal, înjurătura unui bucătar.

— Se zice c-a venit maică-sa după trup, a zis Tadeu. Era prea târziu, însă. Nu l-au putut muta. Dar este un soi de inscripție pe mormânt acum. Doar numele lui.

— Al cui? a întrebat Andrei.

— Știi al naibii de bine al cui, a spus Simon. Este aici cu noi, într-un fel. Pur și simplu, prin faptul că nu-i aici, dacă-nțelegi ce vreau să zic. Bietul nenorocit. Nu părea să aibă urmă de răutate în el. Chiar credea. N-o să înțeleg niciodată.

— Inocența poate fi un soi de trădare, a zis Petru.

Era cea dintâi afirmație adâncă pe care-o făcuse vreodată. Toți l-au privit respectuos.

— Cineva trebuia să facă și asta. Putem spune c-am avut noroc.

Își alungase din minte felul cum se lepădase chiar el, gândindu-se la pilda fiului care a spus nu, dar a făcut ce i se ceruse, și a fiului care a spus da, și n-a făcut.

Servitorul a urcat la ei cu un vas aburind.

— O bucată bună de pește fript, proaspăt, prins chiar azi.

— Nu zicea „carnea comandați“? a întrebat Simon.

— Un fel general de-a spune, a răspuns Bartolomeu. Carne înseamnă mâncare gătită.

— E cineva jos, tocmai ce-a ajuns, a zis servitorul, așezând vasul pe masă. O fi cel pe care-l așteptați? Un bărbat înalt cu mantie. Dacă el este, n-o să vi se răcească mâncarea.

A plecat, și pașii lui au răsunat pe trepte în jos, în timp ce alții, mai puțin zgomotoși, mai apăsați, se auzeau urcând. Ucenicii s-au uitat unul la altul. Matei a scos un zgomot teribil, dregându-și vocea. Încurcați, au început să se ridice în picioare, ceea ce era mai greu pentru cei aflați chiar lângă perete, din pricina mesei foarte apropiate de el. În cameră a intrat un bărbat înalt și solid, înfășurat într-o mantie, cu gluga pe cap. Și-a zvârlit îndată veșmântul pe jos și a zâmbit. Era Isus. Rănile din palme i se vindecau frumos. Ioan a făcut ce se cuvenea. A împins masa, azvârlind astfel o farfurie de metal pe podea, care s-a răsucit și a zdrăngănit, s-a clătinat, apoi

s-a liniştit. L-a cuprins pe Isus în braţe. Isus l-a pipăit de multe ori peste spate, zâmbind.

— Peşte de baltă, a zis el. Prea bine. Să mâncăm.

Au mâncat, deşi nici unul cu atâta poftă ca el. Omul acesta murise, fusese în mormânt. Unde fusese, realitatea, spiritul său, câtă vreme trupul îi fusese mort? Nimeni nu se încumeta să întrebe. Isus vorbea vesel.

— Împlinit până la capăt, absolut tot. Până şi zarurile aruncate pentru veşmântul meu. Mi-a plăcut veşmântul acela.

Cel pe care-l purta nu era fără cusături. Unde-l găsise, de unde-l cumpărase? Cine i-l dăduse? Singurul prieten cu bani la care se puteau gândi era o prostituată pocăită. Pe unde era ea, oare? O văzuse Isus pe mama lui deja? Dacă nu, avea de gând s-o vadă? Aveau multe întrebări pe care ar fi vrut să i le pună, dar nu îndrăzneau.

— „Îşi împart hainele mele între ei şi trag la sorţi pentru cămaşa mea.“ Nu mai avem pe nimeni printre noi, care să poată spună: „Învăţătorule, asta e din al douăzeci şi doilea psalm al lui David.“

Toată lumea devenise foarte stânjenită, cu excepţia lui Isus, evident.

— Şi tot ce se va întâmpla de-acum înainte, din momentul în care voi pleca de la voi, şi astea sunt profeţite. Învăţătura ispăşirii şi a iertării păcatelor, în numele meu, adusă tuturor neamurilor – începând cu Ierusalimul.

— Când pleci de la noi, învăţătorule? a întrebat Petru. Şi încotro te-ndrepţi?

— Încotro? a repetat Isus, mestecând pâine. În cele din urmă, acolo de unde-am venit mă voi întoarce. Când? Nu întrebaţi încă. Plec de la voi, un om înviat, nu tocmai nefericit să fie din nou întrupat şi să trăiască în trup – încotro, mă întrebaţi. Nu puneţi nici această întrebare, căci nu ştiu. Menirea mea s-a sfârşit şi a voastră abia începe. Ce au de învăţat oamenii trebuie să-nveţe de la cei neînviaţi din morţi. Puteţi să ştiţi însă că voi fi pe pământ, deşi nu alături de voi – sau doar în sensul de care v-am vorbit înainte de moartea mea.

— Înainte de moartea ta, l-a îngânat Petru, apoi a tăcut, de parc-ar fi fost lovit peste gură. Ai murit şi te-ai întors din morţi. E greu de priceput – şi s-a cutremurat.

Isus l-a lovit peste spate, ca şi când Petru s-ar fi înecat cu un os de peşte.

— Greu de priceput, a spus Isus. E dureros să mori, dar moartea în sine nu-i decât un fleac. Ţineţi minte – se moare, dar nu există moarte. Ţineţi minte ce-am spus şi ce-am făcut, înainte să mor. Pâinea şi vinul, darurile lui Dumnezeu, şi cuvântul la fel de palpabil ca pâinea şi vinul. Al vostru e de-acum cuvântul, şi puterea, şi izbânda vor fi ale voastre, precum şi agonia. După cum aţi văzut deja, calea nu va fi uşoară.

Natura a intervenit nonşalantă în acest moment, cu ţipătul unei sălbăticiuni prinse în apropiere.

— Veţi începe de la Ierusalim. Dar cuvântul nu e doar pentru Israel. Veţi fi purtaţi precum sămânţa de vânturile toamnei către alte cetăţi, alte ţări. Către insulele Greciei şi către Etiopia, către insulele din marea pe care romanii o numesc a lor, către Roma chiar, căci cuvântul acesta e pentru toţi oamenii.

— Când vom începe? a întrebat Petru.

— Mâine, i-a răspuns Isus imediat. Sau, dacă vreţi, chiar în seara asta. Eu nu mai am multe să vă spun. Iubiţi-i pe oameni, dar şi feriţi-vă de ei, căci vă vor vinde şi vă vor biciui, şi din pricina mea veţi fi duşi înaintea dregătorilor şi înaintea împăraţilor ca să fiţi judecaţi, ca să fiţi pedepsiţi că propovăduiţi iubirea. Dar, când va veni clipa să daţi mărturie pentru Fiul Omului, să nu vă temeţi. Căci nu voi veţi vorbi, ci duhul tatălui vostru ceresc va vorbi în voi. Veţi fi urâţi din pricina mea. Dar cine va răbda până la sfârşit, va fi mântuit. Duceţi-vă, deci, şi faceţi ucenici din toate neamurile, botezându-i în numele Tatălui, şi-al Fiului, şi-al Sfântului Duh care ne leagă pe toţi într-unul. Şi ţineţi minte, eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârşitul veacului.

S-a lăsat tăcerea. Pe urmă, au răsunat iar paşii slujitorului, urcând treptele. S-a oprit în uşă, cu bucăţica de lemn, jucăria din gură, mişcându-i-se între dinţii cu strungă.

— Totul e în regulă? Mai vreţi vin? Cui îi dau socoteala?

— Mie, a zis Isus.

Nouă

Şi astfel îmi închei povestea. Evenimentele pe care le-am descris şi personajele pe care am încercat să le conturez aparţin deja unui trecut în primejdie de a deveni mit, astfel că Isus, probabil, va mai creşte de-un cot şi va deveni cu adevărat uriaş, iar Iuda Iscarioteanul s-ar putea să se împuţineze până într-acolo, încât să ajungă doar un om care avea nevoie de treizeci de arginţi. N-am nici o îndoială că vor exista, în curând, versiuni aşa-zis oficiale ale vieţii lui Isus şi veştii sale celei bune, învestite cu autoritate de către oameni care pretind că posedă autoritate şi până în cel mai mic detaliu impuse credincioşilor. Această povestire a mea nu pretinde c-ar fi un text sacru, dar nici la nivelul unei simple diversiuni nu se coboară. Deşi nu sunt creştin, cred că Isus din Nazaret a fost un mare om şi că viaţa sa merită să aibă parte de consemnarea nepărtinitoare de care numai un necredincios este în stare. Când spun că nu sunt creştin şi nu sunt credincios vreau să spun că nu mă interesează în mod deosebit aşa-zisele dovezi ale obârşiei divine a lui Isus, nici naşterea sa imaculată, nici învierea, nici presupusele minuni atribuite lui. „După roadele lor îi veţi cunoaşte“, a zis el. Aşadar, mă interesează roadele lui, şi nu ca nişte lucruri colorate într-un bol de lemn, ci ca lucruri de mâncat, pline de zeamă hrănitoare şi gustoasă.

Creatorul, susţin unii, ar fi făcut universul din glumă şi-l păstrează ca pe o formă de distracţie. Dacă aşa stau, într-adevăr, lucrurile, iar eu sunt pe jumătate înclinat s-o cred, atunci viaţa omului nu e mai mult decât un joc, în sensul că nu lui, ci naturii, îi revine responsabilitatea de-a o întreţine, şi, ca urmare, timpul pe care-l are la dispoziţie trebuie umplut cu mărunţişuri pe care, ca să nu moară de plictiseală, trebuie să le considere măreţe şi foarte însemnate. Îşi împodobeşte trupul şi casa, dă gust roadelor pământului, ascultă muzică şi citeşte poveşti. Uneori, distracţiile îi sunt sângeroase şi tiranice, şi atunci se numesc politică şi arta guvernării sau chiar datoria şi necesitatea expansiunii imperiale. Omul este un animal social, care construieşte bucuros societăţi umane flexibile, pe care cei răi adoră să le

rigidizeze prin legi şi pedepse superstiţioase, apoi să le înnobileze cu denumirea de Stat. Cred că nimeni nu poate nega faptul că oamenii sunt siliţi să se simtă datori unii faţă de alţii.

Isus din Nazaret a propovăduit importanţa acestei datorii şi i-a lămurit natura prin cuvântul *iubire – ahavah* sau *agape*, dar nu *amor* propriu-zis. Cuvântul este înşelător şi greu de definit în toate limbile, dar Isus a arătat, prin exemple şi prin povestea sa, ce fel de înţeles îi dădea el termenului. A propus o imposibilitate – iubirea faţă de duşmani –, dar această imposibilitate pare să se diminueze atunci când este percepută în acei termeni pe care trebuie să-i numesc *ludici*, care se aplică atât facerii, cât şi păstrării lumii. Datoria devine şi ea un joc, îngrozitor de greu de jucat, dar care se poate juca totuşi. Jocul stăpânirii de sine, jocul întoarcerii celuilalt obraz, jocul depăşirii repulsiei fireşti în faţa unei piei leproase sau ciupite de vărsat şi acoperirii acestei piei cu săruturi iubitoare. Câştigi jocul şi capeţi un premiu, iar premiul este cunoscut drept împărăţia cerurilor. Împărăţia este a bărbaţilor şi femeilor care joacă bine acest joc şi-şi doresc să-l joace tot mai bine. Cei din împărăţie pot fi întotdeauna recunoscuţi – după roadele lor îi veţi cunoaşte. Jocul face ca viaţa să devină deosebit de interesantă. Cum se explică, atunci, că atât de mulţi nu numai că refuză să-l joace, ci-i şi persecută pe cei care-l joacă, şi anume cu o ferocitate aparent disproporţionată?

Explicaţia este că aceştia iau viaţa prea în serios. Isus şi adepţii săi nu au luat deloc viaţa în serios. După cum am văzut, Matei a trebuit să fie salvat de la a o lua prea în serios, dar restul ucenicilor au fost bărbaţi care nu posedau nimic şi, ca urmare, nu aveau nimic de luat în serios. Este periculos să stăpâneşti obiecte; pericolul de a stăpâni un imperiu este demenţa supremă, rezultată din această luare a lucrurilor în serios. Când posezi ceva, întotdeauna vei lupta pentru acel lucru şi, poate, vei găsi chiar că lupta este o soluţie satisfăcătoare împotriva plictiselii. Dar lupta îi distruge nu doar pe duşmani, ci şi pe tine, este extrem de obositoare şi adeseori se sfârşeşte prin pierderea lucrului apărat. Jocul împărăţiei este de departe preferabil.

Aş mai avea şi altele de spus, dar nu sunt un filozof moral (adică un arbitru al jocului comportamentului social). Nu pot să vorbesc decât despre propria mea viaţă şi despre mulţumirea pe care am resimţit-o, după ce am

învăţat să fiu mai tolerant, mai afectuos şi mai răbdător. Evident, omul trebuie să se iubească pe sine, înainte să-i iubească pe ceilalţi (căci, altfel, ce virtute ludică ar exista în a-ți iubi aproapele ca pe tine însuți?), dar natura acestei iubiri este greu de explicat fariseilor şi saducheilor. Nu se iubeşte acţiunea, ci se iubeşte esenţa: iubeşte-te ca fiinţă remarcabil făcută şi (aş evita cuvântul, dacă aş putea, dar îmi dau seama că nu se poate) oarecum miraculos păstrată. Dacă i-a fost de ajuns lui Dumnezeu (aşa susţin creştinii), atunci trebuie să-ţi fie de ajuns şi ţie.

În ciuda faptului că Isus a venit pe pământ pentru a propovădui doctrina iubirii şi în ciuda muncii destoinice a ucenicilor săi (toţi ucişi prin modalităţi ciudat de ludice de către cei serioşi), nu se poate spune că împărăţia cerurilor, pe care a promis-o ca recompensă pentru iubire, se află pe punctul de a cuceri împărăţia celor serioşi, căreia putem, de asemenea, să-i spunem împărăţia lui Cezar. Gândiţi-vă la ce s-a întâmplat de la moartea lui Isus (mă refer la moartea de pe cruce, şi nu la moartea care a urmat învierii, pe care oricum nu sunt sigur că o pot accepta). Conduşi de Aulus Plautius, romanii au invadat Britania. Caractacus a fost dus în lanţuri la Roma, ca sclav. Regina Boudica – sau Boadicea – s-a răsculat şi a fost înfrântă. Bărbatul pe nume Saul, care a devenit Paul, a fost executat pentru că propovăduia iubirea. Roma a fost incendiată şi s-a dat vina pe creştini pentru tot. Evreii din Palestina s-au răsculat, în cele din urmă, împotriva stăpânirii romane, şi revolta le-a fost înăbuşită nemilos de către Titus. Bar-Cochba (al cărui prenume se spune c-ar fi fost Isus) s-a răsculat şi el, iar această răzmeriţă s-a sfârşit cu împrăştierea evreilor. Isus din Nazaret a văzut foarte limpede ce avea să se întâmple şi i-a implorat pe oameni să fie precum crinii din câmpii şi să încerce să joace jocul răbdării şi al milosteniei (ceea ce nu pot face crinii).

Poate că, într-o bună zi, toţi oamenii vor învăţa să se alăture împărăţiei, astfel încât împărăţia cerurilor să devină una cu împărăţia lui Cezar, caz în care numele şi laurii lui Cezar nu vor fi decât nişte jocuri de copii. Mă îndoiesc însă că se va întâmpla una ca asta, după cum Isus însuşi pare să se fi îndoit – de ce, altfel, să fi vorbit atât de mult despre culesul recoltei şi arderea neghinei? Însă, din moment ce Isus a spus că pe Dumnezeu nu-l interesează neapărat timpul, se poate deduce că nu-l interesează neapărat

nici vreo măsurătoare cantitativă şi că împărăţia cerurilor nu trebuie să se mândrească doar cu dimensiunile.

Îmi iau rămas-bun de la voi, rugându-i pe cei greu de mulţumit să nu fie prea necruţători cu neajunsurile literare ale unuia care nu a pretins mare lucru, în afară de avântul de a spune o simplă poveste. Pe vrăjmaşi îi rog să mă iubească, aşa cum şi eu încerc să-i iubesc pe ei. Celui care poate va traduce cândva această cronică într-o limbă care nu este a mea îi cer să ţină seama de spiritul textului şi să nu fie prea migălos cu litera. Tuturor vă spun: străduiţi-vă din răsputeri să jucaţi jocul iubirii, ca să puteţi ajunge alături de mine şi de el în împărăţie. *Şalom. Ila al-laqaa. Andi'o. Kwaheri*. Rămas-bun.